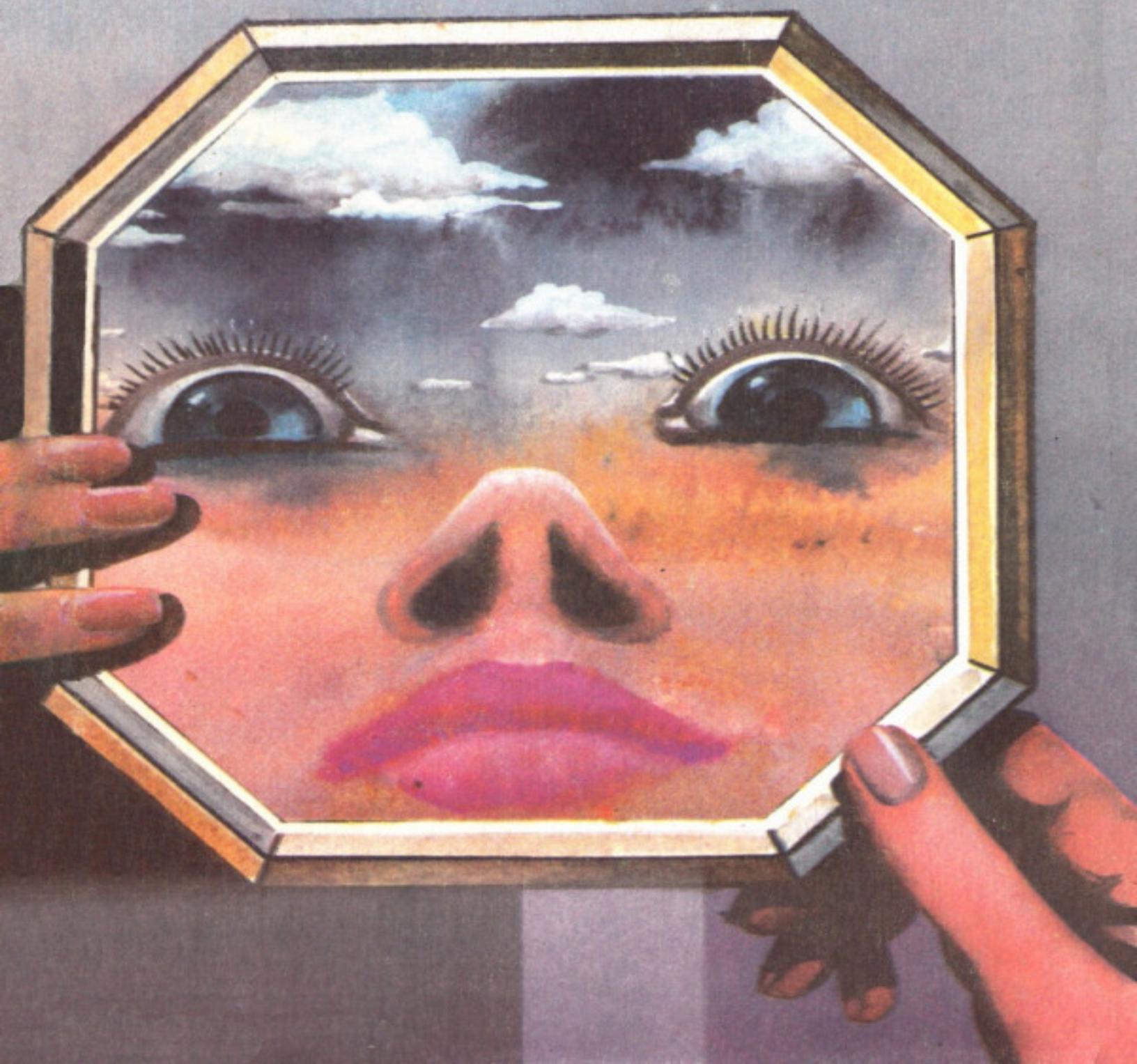

Ричард Хюз
ЛИСИЦА
НА ТАВАНА

РИЧАРД ХЮЗ

ЛИСИЦА НА ТАВАНА

Превод: Цветан Петков

chitanka.info

ЦВЕТАН ПЕТКОВ

РОМАН — ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ

Има писатели, които създават относително малко по обем творчество и все пак оставят дълбока диря в литературата на своята страна. Към тях без колебание можем да причислим и Ричард Хюз (1900–1976 г.).

Първите си стъпки в литературата той прави непосредствено след Първата световна война — през 1922 г. в Лондон поставят неговата „Трагедия на сестрите“. Отзивите са много благоприятни — не друг, а Бърнард Шоу казва, че това е най-добрата едноактна пиеса, която познава. Големият успех носи и бърза популярност на Хюз. През следващите години писателят издава стихосбирки, сборници с разкази, но драматургията задълго остава негово основно занимание. Появяват се и сборници с пиеси, между другото той се смята за автор на първата в света радиопиеса — „Опасност“, излъчена от ББС през 1924 г. През тези години Хюз основава трупата „Портмадък (Карнарвъншир) Плейърс“, а от 1924 до 1936 г. е заместник-директор на Уелския национален театър.

С „Ураган над Ямайка“ започва неговото постепенно преориентиране към големите белетристични форми. Но трите му романа — от които последният недовършен — се появяват на големи интервали. При това всеки е толкова различен от останалите, че изследователите му се затрудняват да изведат някаква определена линия на развитие — поне в общоприетия смисъл на думата.

Наистина Хюз създава относително малко за повече от петдесет години работа като професионален писател. Това се дължи донякъде на крехкото му здраве, но най-вече на начина, по който твори. Подчинявал се е на един неумолим стремеж към постигане на възможно най-доброто и е преработвал непрекъснато, а в някои случаи е писал наново пасажи, дори цели глави.

Близките му си спомнят как вечер четял пред тях написаното през деня. Това не е само любопитна подробност, а факт с голямо

значение за творчеството му — съпругата на писателя, Франсес Безли, е известна художничка и ако тя не успява да си състави точна зрителна представа от написаното, Хюз се връщал към него, за да го преработи. Това обяснява до голяма степен и изключителната свежест и точност на описанията, това, че те оживяват в съзнанието на читателя. Без да са претрупани, в тях не липсва нито една необходима подробност. В процеса на непрекъснатата преработка той съкращава, отстранява всичко излишно.

Българските читатели вече са имали възможност да се запознаят с „Ураган над Ямайка“, публикуван от издателства „Г. Бакалов“ — Варна, в превод на Й. Костурков. Затова няма да се спират на него, но мимоходом ще напомня, че макар да е по-скоро роман за деца, той е задълбочено изследване на човешкото, най-вече на детското поведение при изключителни обстоятелства.

Вторият роман на Хюз „Премеждие“ (1938 г.) си поставя наглед същата задача. Подобно знаменития „Тайфун“ на Конрад той описва поведението на хора, попаднали в ураган, при това разразил се с небивала мощ там, където никой не го е очаквал. Но „Премеждие“ отдавна се схваща и като нещо по-голямо — като страховита аллегория на разпадането на Британската империя, дори на разпадането на цялата колониална западна цивилизация.

В последно време се подхвърля и идеята, че това е всъщност нещо като прелюдия към опус магnum на Хюз — „Съдба човешка“. Идеята за написването на този, по думите на самия автор „голям исторически роман за моето време“, го осенява, докато работи в Адмиралтейството в Лондон през войната. Тогава стига до заключението, че войната, нейните корени и последици са тема, която заслужава изцяло вниманието на един писател. Романът е замислен като тетralогия, но Хюз успява да напише само първите му две части: „Лисица на тавана“ (1961 г.) и „Дървената пастирка“ (1973 г.). Сам авторът обичал да казва, че за да го довърши, ще трябва да доживее 120 години. За наше щастие оставената от него дилогия има всички качества на самостоятелно цяло.

Ако в първите два романа предмет на художествено изследване е поведението на хората, поставени при извънредни обстоятелства, то в „Съдба човешка“ писателят анализира поведението на человека в исторически условия. Тук историята присъства, и то с главна буква. Тя

не е просто фон на действието, а самото действие. Историческите фигури участват като герои на повествованието. С широкия си обхват, многоаспектност, преплитащи се сюжетни линии, галерия от образи от най-различни народи и прослойки на обществото романът е епос от типа на „Панаир на суетата“ и „Война и мир“.

По форма „Съдба човешка“ е изключително сполучлив синтез на добрата класическа традиция на големия английски роман и всички открития на XIX и XX век, като „монтажа“, „контрапункта“, едрите и общи планове — похвати, които авторът великолепно владее. Очевидно добре му служи и опитът от драматургията. Нерядко повествованието преминава в чиста публицистика, а, от друга страна, Хюз си служи широко със символи. Някои хора намират нещо общо между него и Фокнър, но те вероятно са повлияни най-вече от добре известния факт, че Хюз е бил голям почитател на американския класик и всъщност той го „донася“ в родината си след едно продължително пребиваване по здравословни причини в Америка през двайсетте години.

Разказвачът на Хюз неизменно „съучаства“ в съдбата на героите си, не пропуска да изрази по един или друг начин отношението си към тях и постъпките им, към онова, което става. Той успява да облекчи и моментите на върхово напрежение с по някой комичен детайл (какъвто е например кученцето с карированата жилетка по време на злополучния нацистки марш по улиците на Мюнхен), умее да предава най-страшни събития с една привидна лекота (която има може би забавено, но затова пък, струва ми се, по-силно въздействие върху читателя). Хюз иронизира, а на моменти дори открыто се подиграва с онова, което не одобрява. Той е автор, който винаги може да те изненада, защото е запазил никаква съкрушаваща детинска наивност, но тя се пречупва през един изключително зрял, високо ерудиран и изтънчен интелект.

Ужасите на войната присъстват навсякъде в „Лисица на тавана“, но не като описания на битки и масова гибел, а по-скоро опосредствано — като отражение върху хора и народи. Главният герой и свързващо звено в романа — Огъстин, е завършил офицерската школа и чака да замине за фронта, когато войната внезапно свършва. Той не е усетил на собствен гръб лишенията, не е видял с очите си безсмислената и безпощадна кланица в окопите, но е съзнавал много добре колко малки са шансовете му да оцелее някой и друг месец

преди и неговото да стане едно от имената, „прочетени на висок глас по време на църковна служба“. Почувстввал е и дълбоката болка по загубата на близък човек. Затова, макар и да е, така да се каже, във втория ешелон на „изгубеното поколение“, той също принадлежи към него. Какво чудно, че подобни нему млади хора ще срещнем сред героите на Уо, Хъксли и Пауъл. Макар и да не са преки участници в боевете, те, както и героите на Олдингтън, Хемингуей или Ремарк, носят зловещия й отпечатък, изживяват дълбокия разрыв с предшестващата епоха, чувстват непреодолимата пропаст между себе си и предишното поколение — според Огъстин те са „различни биологични видове“. Читателят може би ще забележи, че Огъстин е връстник на Хюз. И двамата са родени на вододела не само между два века, но и между две епохи — 1900 г. Съвсем естествено авторът е много близък до душевните трепети, странната инертност и непригодност за действителния живот на своя герой.

Скъсал с каноните на викторианската епоха, Огъстин живее усамотено в господарския си дом, който е придобил също в резултат на войната, защото действителният наследник, братовчед му Хенри, загива при Ипр. Скъсването с миналото е подчертано както в размишленията на героя и автора, така и чрез мястото, което е отделено на описанията на отминалния викториански бит и неговите ярки представители — като се започне с гротескните фигури от детските години на Огъстин — фантастичните му прачиковци, легендарния д-р Бринли, енорийския свещеник, и се свърши с носталгичните реминисценции и отживели времето си разбирания на главния слуга на Мелтън Чейз, който оплаква отмирането на необикновено разклонената и йерархично усложнена структура на прислугата в големите господарски домове — лакеи и камериерки, кухненски персонал, градинари, коняри и т.н. Самият Флемтън е анахронизъм, вкопчил се в миналото — приказен средновековен остатък, който гnie и се разпада, но продължава да живее извън настоящето. Затова с поведението си, подчинено на стремежа му да стои настрани от хората, Огъстин е загадка за жителите на Флемтън и следователно техен враг.

Скъсването с миналото е, разбира се, нещо относително и далеч непълно, защото Огъстин не може да се освободи от предубежденията на своята класа. От една страна, той „отказва да дава заповеди“,

докато, от друга, продължава да смята, че джентълмените са едва ли не богоизбрани. В хода на действието, особено във втората част, той донякъде се приближава до истинския живот. Затова в известен смисъл „Съдба човешка“ е и роман за „възпитанието на чувствата“. Огъстин е отхвърлил бога, но е в плен на отвлечени философски идеи и смята за най-голямото явление на двайсети век не друг, а Фройд.

Нещастен случай в крайбрежното блато, близо до семейното имение, слага край на „отшелническия период от живота му“ и като един съвременен Кандид той тръгва по света. Първата спирка по пътя му е Германия, защото „атласът все още стои отворен на Германия“. Там, около него и колкото и невероятно да звуци това, без въобще да ги забележи, назряват и се разиграват събития с далечни и ужасяващи последици.

Победената страна е обхваната от гърчовете на икономическата криза и на изглеждащата едва ли не свръхественна в очите на обикновения човек инфлация. Реваншистката психоза необуздано се ширит. За реванш копнеят възпитаните в мига за непобедимостта на Германия аристократи и юнкери. Едни от тях, като маниакалния убиец Волф и едва ли не хипнотизирания от него Франц фон Кесен, виждат изхода от това в терора и пълния хаос, от който ще се прероди великата германска нация. Други, като Ото фон Кесен — чичото на Франц, работят за възраждането на германската армия, докато трети, като баща му Валтер и Фон Кар — в реставрацията на баварската династия.

За реванш копнеят и загубилите почва под краката си бюрgeri. Те са благодатна среда за процъфтяването на всякакви човеконенавистни, но облечени в най-благородна и патриотична форма идеологии. И първите, и вторите смятат, че отговорни за катастрофата са всички други, но не и действителните виновници — управляващите. И едните, и другите еднакво силно ненавиждат „червените“. Така, подхранван от желанието за реванш и идеята за Велика Германия, се заражда нацизмът. Хитлер прави неуспешния си първи опит за завземане на властта с преврат, известен в историята като „Бирения пуч“.

Това е голямата, основната тема на романа — кои са корените на Втората световна война. Семейният роман отстъпва на историческия, превръща се в епос. Но трябва да се отбележи, че авторът не вижда историческата действителност като резултат на класовото деление, или

още по-малко на класовата борба, а като сблъсък между отвлечените категории Добро и Зло. Освен това не само Огъстин, но и неговият създател, авторът, са под силното влияние на фройдизма, което проличава от начина, по който се анализират историческите събития — обяснението се търси преди всичко в човешката или масовата психика. И сякаш се стига до никаква предопределеност в психиката както на отделния човек, така и на обществото.

Но както често се случва с големия и честен творец, застанал на позициите на демократизма и хуманизма, създаваните от Хюз образи са по-близки до историческата истина, отколкото публицистичните пасажи, в които излага възгледите си. Ярък пример за това е образът на Хитлер. Макар и тук да е набледнато на психопатията и — в съответствие с постулатите фройдизма — на сексуалната му непълноценост, изграденият образ е правдив, разкрита е точно неговата отблъскваща същност на поззор, на безпринципен, себичен, коварен страхливец и лъжец, обхванат не толкова от видението за „Велика Германия“, колкото от манията за величие и себевъздвигане. Също така правдиви и силни са образите на близките му съратници. Нито той, нито те се интересуват от живота на „неговите войници мравки“, „мускулести и с глава като топлийки“, на чиито рамене се издигат към властта.

Картина на следвоенна Германия, описаните исторически събития са предадени така впечатляващо, че е трудно да повярваш, че Хюз не ги е видял с очите си. С магията на таланта си той прави историческите личности, като Хитлер, Гьоринг, Рьом, Болдуин и останалите, да изглеждат не по-малко убедителни като литературни герои от измислените. Историците могат и да открият някои неточности в детайла или последователността на събитията около „Бирения пуч“ например, но пък нали Хюз пише не история, а художествено произведение и създаденото от него е убедително и дълбоко въздействащо.

Големият автор не бяга и от социалните проблеми и конфликти на своето време. Още от самото начало той въвежда и темата на Имащите и Нямащите. Първата книга от „Лисица на тавана“ е многозначително озаглавена „Поли и Рейчъл“ — Поли, богатата племенница на Огъстин, и Рейчъл — племенницата на икономката на Мелтън Чейз, която „ще трябва да започне някъде работа още на

четиринайсет години и глезените ѝ ще се подуват от стоене права“. Темата за социалното неравноправие присъства навсякъде в романа. Има я и в описанието на мюнхенския бордей, където попада младият Франц фон Кесен като участник в контрапреволюционния преврат на генерал Фон Еп. Хюз не крие на чия страна са неговите симпатии пред лицето на очевидната социална несправедливост. Той не пропуска да изобличи и дълбоко демагогската същност на политиката на Имащите. „Дългът към човечеството не се изразява в личните отношения с този или онзи човек, това е колективен дълг, изпълняван преди всичко чрез служба на либерализма, а не със случаини, дребни прояви на милосърдие, които са капка в морето“, дълбокомислено разсъждава Гилбърт, зетят на Огъстин. „Та нали никой не очаква от него да се втурне към Турция, за да спаси един или двама арменци от клане? Но другия месец той положително ще отдели време да говори на протестното събрание против зверствата в Армения...“ И воден от тази своя „принципност“, депутатът от либералната партия отказва да подслони притиснатата от бездушието на буржоазното общество Нели, сестрата на своята икономка и едвам скланя да ѝ даде почти невъзможния за обитаване „Ермитаж“.

Вече стана дума за символите, към които Хюз често прибягва. Символично е и самото заглавие на първата част от трилогията „Лисица на тавана“. Този символ се появява още в първите редове на книгата „миризмата на лисица“ е прекалено тежка, „за да се вдигне и разпръсне“. Едно лисиче се разхожда из родовия замък на кесеновци и то ни води към скритата на тавана лисица в човешки образ — убиеца Волф, който се измъква навън само за да нанесе смъртоносните си удари и отново се вмъква в бърлогата си на тавана. На тавана, в мансардната стаичка на вилата в Уфинг се укрива и Хитлер, който от „бяла врана“ се преобразява в лисица, но по-малко кръвожадна, но затова пък много по-коварна и притворна.

Но може би най-силният символ в книгата е описанието на скованата от студа могъща река, на струпаниите на грамади ледени блокове, които чакат благоприятен момент да се понесат и да разкъсват мостове и диги, да пометат всичко по пътя си. Това е, струва ми се, най-ужасяващият символ, с който завършва първата част от „Съдба човешка“. Понесена върху тази могъща вълна, лисицата от тавана на Уфинг ще донесе страшни беди на човечеството.

Антивоенната насоченост на романа е повече от очевидна. Затова съвсем правилно съветската критика го оценява като „художествено изследване на немския нацизъм“, в което „дълбоко, смело и убедително, художествено правдиво е пресъздаден образът на врага в цялата му пълнота, от редовия нацист до фюрера“.^[1] С дълбокия си хуманизъм и демократизъм, със силата на въздействието си „Съдба човешка“ се нарежда сред най-ярките и правдиви антивоенни произведения в английската, пък и в световната литература. Това е роман — предупреждение, който не губи своята стойност особено на фона на издигането на милитаризма и фашизма в много страни, пред опасността от ядрен апокалипсис, която е по-голяма сега, откогато и да било след Втората световна война.

Цветан Петков

[1] А. П. Шишкин. „Современны английский роман“, М., „Высшая школа“, 1983 г. — Б.а. ↑

ОТ АВТОРА

„Съдба човешка“ е замислен като голям исторически роман за моето време, който завършва с Втората световна война. Действащите лица на преден план са изцяло плод на въображението. Историческите фигури и събития са дотолкова верни исторически, доколкото ми е било по силите да ги пресъздам — някъде може да съм сгрешил, но в никакъв случай не съм преиначавал изворите, когато съм успявал да ги открия.

Читателят може да се запита защо един, замислен като единно цяло роман, се появява том по том. Истинската причина е, че пиша много бавно и всички настояваха да не чакам.

P. X.

КНИГА ПЪРВА

ПОЛИ И РЕЙЧъЛ

ГЛАВА 1

Тишината се нарушаваше единствено от непрестанното покрякване на ято лебеди — птиците летяха тежко и ниско, източили шии към морето.

Беше топъл, влажен, безветрен следобед и във въздуха се чувстваше нещо меко и пухкаво — дъжд, но толкова ситен, че не успяваше да падне, а по-скоро се носеше над земята. Полепваше по всичко, до което се докоснеше — ракитите в дълбоките, затлачени ровове на крайбрежното блато се превиваха под тежестта му, дребните черни говеда сякаш бяха обвити в неговата паяжина, а рогата им — окичени с диамантите му. Странно скъсени изглеждаха тези говеда, защото цялото стадо газеше почти до колене в меката почва.

Крайбрежното блато се простираше на много километри. Към морето никаква сиваква ивица се сливаше с хоризонта и напълно заличаваше очертанията на дюните, които го ограждаха, откъм сушата солидните хълмове на Уелс се отгатваха само като друга, по-тъмна сивкавина. А наблизо, там, където пътеката минаваше по тясно мостче и преваляше голямата дига, стърчеше самотна порта и просмуканият от влагата къпинак задържаше миризмата на лисица — прекалено тежка днес, за да се вдигне или разпръсне.

Портата изскърца и ливна струйки вода върху мъжете, докато минаваха. И двамата бяха навлекли мушами. По-възрастният и по-одърпаният носеше небрежно две ловни пушки, а на кръста си беше вързал с парче стара връв чифт дъждосвирци; изпод непромокаемата моряшка шапка се долавяха острите черти на обветреното му лице, но дългите, увиснали мустаци скриваха устата и дори брадичката. Помладият — гъвкав, висок и добре сложен, носеше на рамо тялото на мъртво момиченце. Тънките кални крачета висяха отпред, главичката и ръчичките — зад гърба му; по петите го следваше черно куче — добре дресирано, мокро до кости и нетърпеливо.

Внезапно по-старият изпръхтя през завесата на мустаците си, сякаш да издуха водата от тях, преди да заговори, но като хвърли бърз поглед встрани към своя спътник, се отказа. Лицето на младия не изразяваше лична скръб, но беше изплашено.

Час по-късно двамата оставиха зад себе си крайбрежното блато, изкачиха се по-високо — там, където величествена и изоставена гора покриваше стръмен склон. Толкова мек климат имаше Югозападен Уелс и толкова гъст заслон образуваха извисилите се стволове, че по-старите азалии, засадени в едно сечище, се бяха превърнали във върлинести дръвчета, а прогизналият рододендронов гъстак беше обрасъл наполовина някогашната широка, настлана със ситни камъчета алея. Дълбоки черни коловози показваха къде през военните години стоманените колелета на тежките селски каруци са прорязали настилката на отдавна изоставената алея; нападали дървета и клони преграждаха на места пътя, та сега никакво превозно средство не би могло да мине.

Скоро обаче мъжете свърнаха напряко по стръмна пътечка, притисната между обрасла с папрати, голяма колкото къща скала и усойна горичка от висок шест метра бамбук.

Отвъд горичката пътеката се провираше под едва ли не безкраен свод от стари рододендрони и двамата трябваше да се привеждат; за да може човек да върви изправен, огромните сплетени клонаци на тъмния гъсталак някога са били подпрени на колове, но сега много от тях бяха изгнили и паднали. Точно във вредата на тази дъбрава рододендроновият тунел минаваше покрай малък каменен храм, но и тук личаха следите от безпощадната сила на растителността, защото полянката едва се виждаше, потънелият от времето мраморен фавн лежеше по лице в плетеницата на съборилия го бръшлян, а куполът на малкия храм бе килнат на една страна. Така че едва след като изминаха отначало докрай тъмния прогизнал тунел и най-сетне стигнаха края на изоставената гора, двамата мъже излязоха отново под откритото белезниково небе.

Тук подобно на гигантски стъпала в склона се врязваха широките тераси на градината. Надолу терасите водеха към панорамни езера с лъкатушни брегове и водни лилии, към далечен парк и неясната сребриста извивка на река; нагоре се катереха към една къща. На нейния фон изкачващите се фигури на двамата мъже и кучето, които отначало вървяха направо, а сега свърнаха надясно по най-горната тераса, изглеждаха невероятно дребни — почти като играчки, защото старата грамада беше далеч по-голяма, отколкото личеше на пръв поглед. Но от огромната къща не идваше никакъв шум, нямаше и признак на живот — нито един прозорец не стоеше отворен, нито един от стоте ѹ комина не димеше. Само прогизналите ботуши на мъжете издаваха лек шум по каменната настилка.

Най-горната тераса завършваща с висока шестоъгълна викторианска оранжерия, която се подаваше доста неуспешно от постария градеж; в светлите готически прозорци с чугунени рамки изпърваваха тук-таме тъмни четириъгълници от червено и синьо бристолско стъкло. Там, където тази постройка се съединяваше под ѹгъл с основната сграда, в древната каменна стена на къщата имаше проста, наполовина остьклена врата и едва тук двамата спряха; помладият с малкото телце на рамото пое и пушките и отпрати повъзрастния, който имаше плах и недодялан вид. После влезе сам с товара си и мокрото куче; вратата се затвори с глух шум.

ГЛАВА 2

Младежът се казваше Огъстин (името на кучето все забравям).

Кожата му беше грубовата и бяла, каквато често имат хората с рижа коса като неговата, чип, легко луничав нос, широко умно чело. На младото, обикновено безгрижно лице, вече започваха да се проявяват първите следи от шока и той стоя цяла минута като истукан във влажната си мушама, втренчен в познатите стени на топлото, уютно помещение, сякаш ги виждаше с нови очи. Сетне разширениите зеници се спряха смаяно на пушката на прадядо му, все едно че я виждаха за първи път. Красивата двуцевка, инкрустирана със сребро, с петлета и синьо-черни цеви, изтънели като хартия от стрелбата, стоеше на почетно място във висок шкаф със стъклена вратичка, който беше основната мебел в помещението. Зад нея, на вътрешната стена на витрината беше закачена стара фотография на нисък космат мъж, застанал точно с тази пушка, а до него двамата му горски пазачи — не по-малко космати и с ловни шапки. Снимката беше избеляла, кафеникавожълта, и сега, когато несвестният поглед на Огъстин се спря на нея, неясните фигури започнаха да изпъкват и растат — сякаш искаха да му дадат съвет. В този миг погледът му обхвана и всички любими пушки, наредени в големия стъклен оръжеен шкаф, имаше от всянакъв калибър — от винтовките за стрелба по врани до детската „Пурди“ и огромната ловджийска пушка, подредени около ветерана досущ като съветници.

Той отмести поглед. В ъгъла беше неговата колекция от въдици. Солидните им дръжки бяха мушнати в пропукана китайска ваза като стрели в колчан, но сега имаше чувството, че тъничките им върхове потрепват като пипалца — неговите собствени пипалца. Над тях върху олющената стена се хилеха, поставени в рамки, глави на видри. Тънка струя пара от неизменно пълния с гореща вода метален чайник върху кръглата печка с кокс, сякаш настойчиво подканяше кафявото порцеланово чайниче, сложено на полицата над него заедно с хляба, ножа и буркана с мармелад. С две думи пушките и въдиците на Огъстин, дори покъщнината, чайникът и хлябът внезапно се бяха

превърнали в „негови“ пипала. Сякаш той и любимата му оръжейна стая се бяха слели в една жива плът. Сякаш в момента „той“ не се ограничаваше в собствената си кожа — беше излязъл от нея и четирите стени бяха външната му обвивка. Едва извън тези стени започваше враждебният, чуждият „свят“.

Всичко премина за секунди и Огъстин мислено се отърси от това усещане, съзнавайки, че състоянието му не е съвсем нормално и едновременно си спомни за мъртвото късче чужд свят, което внесе вътре и все още беше на рамото му.

Стар готически прозорец подсказваше, че някога тук е бил домашният параклис и все пак не можеше да си позволи да остави мъртвото дете.

В средата на стаята сега имаше кръгла дъбова маса, но под трохите от закуската, под следите от смазка — там, където години наред бяха чистили върху нея пушки, и под следите от кръв — там, където бяха оставяли убития дивеч, все още личаха избелели петна от мастило, размазани надписи и издълбано с нож — остатък от времето, когато е била в класната стая. Докато приближаваше към нея, за да остави пушките, в очите му се набиха собствените му инициали, сякаш изскочили от тъмното дърво — О. Л. П. Х., надупчени с острието на пергела му и оцветени (както си спомни той) в една отдавнашна сънлива утрин в класната стая по примера на Хенри, неговия богоподобен по-голям братовчед. Защото, макар и да не беше домът на неговото детство, Огъстин бе прекарал в къщата голяма част от него; от най-ранна възраст двамата братя на дядо му го канеха на продължителни гостувания, най-вече за да прави компания на Хенри... аха, ето сред петната изскочиха и инициалите на Хенри — Х. П. Х. (разбира се, изписани десет пъти по-изящно от неговите).

А малката „Пурди“ зад стъклото (за момент тя изпъкна сред съседите си като нарисувана) беше пъrvата пушка на Хенри. Когато стана малка за Хенри, тя премина у Огъстин, за да се научи и той да стреля. Разбира се, това беше преди 1914 г. — в безметежните дни

преди войната, когато двамата старци все още бяха живи и наследникът бе Хенри.

Все така понесъл малкото телце, Огъстин се приближи до телефона, окачен зад вратата. Беше странен апарат, очевидно правен по поръчка. Гъвкаво свързаните му слушалки бяха две — по една от всяка страна, за да може човек да си служи с едното или с другото ухо в зависимост от това кое е глухо; беше толкова стар, че имаше ръчка. Огъстин завъртя ръчката и поиска полицията, говореше в апарата безизразно, но много ясно, както е привично за усамотил се по свой избор и желание човек, който предпочита да използва гласа си колкото може по-рядко и за колкото може по-кратко време.

После от апаратът се чу отговор. В крайна сметка се оказа, че сержантът ще дойде вечерта с велосипеда си да огледа трупа, но е съмнително дали ще намери сега линейка, а пък ще го откара по някое време сутринта. За тази нощ трябваше да остане там, където си беше.

Когато най-сетне (в отдалеченото и полуутъмно помещение, обзаведено тежко и изискано — където никога не влизаше) Огъстин свали от рамото си малкото телце, установи, че то се е вдървило. Вече не беше „дете“, а само труп. Меките му очертания запазваха точната форма на Огъстиновото рамо, където беше висяло превито на две и така се беше вдървило — като негов отпечатък. Ако (опазил бог) го вземеше пак, извивката щеше да съвпадне.

Огъстин беше съвсем сам с него в огромната празна къща. Остави го скучено там в гостната, върху големия, покрит с калъф диван и забърза през смълчания каменен хол да измие тръпнещите си ръце.

ГЛАВА 3

За известно време цялото внимание на Огъстин беше погълнато от чистенето на двете пушки и подсушаването на кучето, но седне взе да се чуди какво да прави, докато дойде сержантът. Много му се дошя и глътна лъжица захар, но друго не можа да докосне, защото отново започна да усеща ръцете си — струваха му се големи и сякаш недостатъчно добре измити. Нещо повече, и страниците на книга не му се искаше да омърси с тях.

Изправен пред тази дилема, почти без да съзнава, той мина от оръжейната в билярдната. Там мириаше на стари килими и престаряла кожа; напоследък рядко влизаше в това помещение, но за разлика от останалите то нямаше капаци на прозорците, та сега в него все още проникваше достатъчно от гаснещата светлина на деня и вътре се виждаше.

Билярдните обикновено не са малка. В детските години тази стая му бе изглеждала безкрайна като свода небесен, нещо повече, тя беше нескончаем източник на удивление, защото какво ли не би могло да се случи в стая, където носорог — притаил се някъде в Африка, която сигурно се намираше непосредствено зад мазилката — подава глава и рог направо през стената? (Като малък често преди закуска надничаше страхливо да види дали през нощта носорогът с дървената яка не се е намъкнал още мъничко по-навътре в билярдната.)

Стаята беше само за мъже, в нея не влизаха жени, с изключение на слугините. Затова по традиция там намираха убежище всички предмети, които никоя изискана жена с вкус не би понесла в къщата си, и Огъстин не промени нищо. Беше боядисана в мрачен шоколадов цвят. Всички столове и кушетки бяха облечени с кожа. Избеляла виолетова кожа покриваща и горната част на нещо подобно на столче, направено от огромен слонски крак (практично му Уилям бил яздил животното по време на бой или го бил убил на лов, Огъстин така и не можеше да си спомни кое точно е било).

Във високия шкаф имаше прекрасни порцеланови съдове: севърски, уеджуудски, дрезденски, устърски порцелан, — а и други

изискани предмети: голяма, обкована с позлатено сребро раковина с гравиран на нея кралски герб на Вителсбахови, поднасяна подканваща от нимфа, а също подобен на супник съд от черупката на тихоокеанска костенурка, която стояла (така беше напечатано на картичката) в каютата на капитан Кук. Видял тези прекрасни вещи, човек се питаше защо са ги прокудили тук, докато не разбереше, че това е уникалната колекция от редки плювалници на чичо Уилям.

Но имаше и някои по-лоши неща от кожата, кафявата боя и порцелана със съмнително предназначение. Например гравюрите по стените — ако човек се вгледаше в тях отблизо и с недотам невинно око, установяваше, че са доста непристойни — или дори френски.

Ах, тези двама ергени и тори, тези благородни викториански личности — прачично Артър! Прачично Уилям! Господи, в какъв погреб на ученическа пакостливост им е било драго да седят! Едва ли имаше нещо в стаята, което да е точно такова, каквото изглеждаше на пръв поглед. Картината зад релефното стъкло на пръв поглед представяше само невинна селска сцена, но като минеше покрай нея, човек виждаше с крайчеца на окото си как един козел непрекъснато влиза и излиза. Седалката на столчето от слонски крак пък беше на панти и се отваряше. Огъстин разсеяно я повдигна — разбира се, вътре се криеше нощно гърне и в него имаше мъртъв паяк, но до този момент не беше забелязал, че под паяка и праха на дъното, под глазурата на порцелановото гърне едва-едва се различава прочутият, презреният лик на Гладстон.

Съвсем естествено при фанатичната ненавист, която двамата вдетинени тори хранеха към либералите. За пример можеше да послужи отношението им към бащата на самия Огъстин. Макар и консерватор, той се бе оженил за дъщеря на потомствени виги и никога не му простиха — повече не го поканиха тук. Затова през детството си Огъстин идваше сам или с гувернантка. И сякаш петното на позора се предаваше по женска линия, защото по-голямата му сестра Мери не я поканиха нито веднъж да дойде на гости тук, в Нютиън Лантъни. (За обезщетение я изпратиха да прекара цялата лятна ваканция в Германия, където имаха братовчеди. Сигурно е било през 1913 г.; тя

трябващо да ходи пак там, само че на следващата година кайзерът нахлу в Белгия и войната започна.)

Покрай неприличните картини в билярдната висяха и голяма част от по-незначителните семейни портрети — „по-незначителни“ в смисъл че беше по-добре да бъдат забравени или моделът, или художникът: черните овце и неверните дами, платната в стил псевдолели^[1], отхвърлени от академиците. Но щом бащата на Огъстин се ожени за либералка и за неговия чудесен портрет като ангелче с барабанче, дело на Росети, повече нямаше място в Нютън Лантъни, дори в тази стая! Огъстин нас скоро бе открил рисунката, скрита горе, в едно чекмедже в спалнята на дядо му, докато портретът на Хенри, правен след смъртта му по снимки — този огромен по размерите си акт на преклонение в маслени бои, висеше над камината в най-просторната всекидневна.

И приживе Хенри си беше любимец на всички. Чичовците му построиха специално за него игрище за скуош, а когато загина при Ипр, на игрището повече не се играеше в знак на вечен траур — там прибраха по-големите препарирани животни, сред които имаше и един жираф.

Какви ожесточени фанатици бяха двамата стари консерватори и каква голяма доброта показваха към много хора, включително и към самия Огъстин — детето на „либералката“! Тези две неща изглеждаха несъвместими. Над празната камина, изсечена от стар мрамор, висеше огромен портрет — подарък на чичо Артър като водач при лова на видри, заобиколен от хрътките си; сега във вечерния здрач Огъстин започна да изучава това лице с надежда да открие тайната му. Но по него личеше как след дългите години, през които вниманието му е било погълнато от животните, самият Водач бе заприличал дотолкова на видра, че беше същинско чудо, дето собствените му кучета не бяха го разкъсали, както е станало с Актеон^[2]. Ами чично Уилям? Единственият останал негов портрет беше малък изискан акварел — в парадна униформа, рисуван в Хонконг от някакъв старши фелдфебел с художествени наклонности. На него окото на генерала беше голямо и бистро като на херувим от Рейнолдс^[3], кръглите бузки също така невинни (в Хонконг сигурно не е имало либерали, щом чично Уилям изглеждаше така ведър).

Небето тъмнееше, но като че мъглата се беше вдигнала; зад високия прозорец без пердета проблесна нещо, прилично на самотна звезда, замъглена единствено от струйките дъжд по стъклото.

Огъстин вдигна долната част на прозореца. „Звездата“ означаваше, че сигурно в далечния Флемтън са запалили лампите (Флемтън се намираше на около дванайсет километра — малко средновековно укрепление върху скалите, което пазеше устието на реката, нещо като уелски Монт-сен-Мишел, или миниатюрен Гибралтар). За минута-две той остана загледан, високият му силует се очертаваше на прозореца и слабата дневна светлина осветяваше луничавото, чувствително, трезво младо лице. Но макар че се разсея за малко, чертите му все още носеха отпечатъка на преживения шок — като вчерашни стъпки върху росна трева.

[1] Лели Питър (1618–1680 г.), известен придворен портретист.
— Б.пр. ↑

[2] Актеон неволно видял Артемида да се къпе, богинята го превърнала в елен и собствените му кучета го разкъсали. — Б.пр. ↑

[3] Рейнолдс, Джошуа (1723–1792 г.) — известен английски художник портретист. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 4

Чичо Артър — видрата, и чичо Уилям — избелелият генерал... Като дете Огъстин се привърза към двамата старци и сега споменът за тях го стопли — обичаше ги по-скоро като предмети, отколкото като хора — те бяха такива „скици“! Най-накрая прекалено стари, за да играят билярд, те седяха тук ден след ден, зиме и лете, от двете страни на буйния огън, а прахът се трупаше върху вечно покритата с кальф маса. Чичо Артър, напълно глух с лявото ухо, чуваше лошо с дясното, чичо Уилям, напълно глух с дясното ухо, чуваше лошо с лявото (затова и странният, направен по поръчка телефон). И двамата използваха огромни слухови тръби; чичо Уилям беше и почти сляп, та носеше мощен монокъл.

Внезапно Огъстин се сепна: защо ли такава голяма пропаст отделяше неговото от предишното поколение, че изглеждаха като различни биологични видове?

Онази част от Времето, наречена „История“, е свършила с битката при Ватерло, после Времето е навлязло в дълъг тъмен тунел или пашкул, наречен Викторианска епоха. Днес отново е на светло, но вече е нещо съвсем друго, та човек е толкова в състояние да си представи, че е могъл да се роди викторианец или по времето на „Историята“, колкото... колкото да се роди пума, а не човек.

Но къде се криеше очебийната разлика? За момента не успя да стигне по-далеч от изходната точка — всички предишни поколения просто се състояха от предмети, докато *неговото* — от хора, или, с други думи, същественото бе вътре — в мислите, в чувствата. Съвсем не бе важна външността — отразеното в огледалото лице не бе негово, само невидимата мисъл и изригващото „аз“ можеше да е негово. Докато онези... онези древни скици, прачиковците и поколението им, бяха само обвивки — суhi бихейвиористични жестове или стереотипни реакции на дразненията — нещо като кучетата на Павлов. Едничкото „действително“ нещо тук бе гротескната им външност и гротескните им постъпки. Да вземем за пример историята, разказвана от чичо Уилям, за стария сър Ридърик Придърик, съседът, който на

седемдесетгодишна възраст разрушил стълбището си и оттогава всяка нощ, като отивал да си ляга, се катерел по едно въже — та имаше ли в тази гротеска нещо действително, освен една въображаема фигура, увиснала на сред въжето?

Или да вземем историята със злощастния лов на лисици (този път разказвачът беше чичо Артър, седнал една вечер на мъничкото легло на Огъстин, за да го храни с попара от хляб и мляко). Както твърдеше той, вълците, внесени от благороден полски емигрант, за да може околностите на дома му в Пембръкшър да заприличат повече на родината му, се кръстосали с местните лисици и създали чудовищно хибридно поколение — оттам и вечерната приказка на чичо Артър за мъничките, ужасените фигурки на ловците в яркочервените им костюми, увиснали по дърветата, а отдолу виещата глутница огромни червени кръвожадни зверове (историята се разказваше с наслада, защото Водачът при лова на видри презираше ловците на лисици, „залепили по цял ден сухите си задници на конете“, почти толкова, колкото и либералите).

Тези гротескни истории бяха само мълва, а може би бяха и приказни. Но освен чичовците си, Огъстин бе видял със собствените си очи сред по-възрастните и достатъчно други забележителни „обивки“. Например доктор Бринли — легендарен, но все още жив. Доктор Бринли беше престарял, влюбен в лова на лисици съдия-следовател^[1], който никога не оставаше и наполовина трезвен, дори на седлото. Като ученик веднъж на главната улица на Пенрис Крос Огъстин свали шапка от уважение към покойника, но се оказа, че в съда носят не трупа, а съдия-следователя.

Друга забележителна „скица“ беше покойният енорийски свещеник, пастир не на хора, а на прасета, които избягваха от кочината по време на църковна служба. От амвона той виждаше градината си и неделя след неделя онова, което зърваше там, го караше да си губи мисълта и да повтаря думите, докато внезапно не изкрещеше: „Прасетата!“, с което безкрайно сащисваше всички външни хора. При този вик децата от енорията (те, разбира се, оставяха нарочно кочината отворена) се надигаха, измъкваха се от местата си, покланяха се пред олтара, преди да се обърнат с гръб към него, заситняваха по пътеката със своите маншони, молитвеници и неделни шапки... и щом се озоваваха навън, надаваха крясъци и хукваха презглава.

Покойният владика (имаше брада като на стария Крюгер^[2]) дойде веднъж на обяд тук в Нютън — беше 1916 г. и Хенри си бе у дома в отпуска, преди да замине за фронта. Присъстваше и енорийският свещеник, но паметта на преподобния беше започнала видимо да отслабва, затова чичо Артър помоли самия владика да прочете кратката молитва. Енорийският свещеник се възпротиви — етиケットът изисквал *той* да каже молитвата — и се надигна. Но след „за онова, което ще получим...“, сякаш забрави приетите думи, запъна се и взе да импровизира: „тълстото пиле, трите прекрасни гарнитури...“ после седна, като кипеше от възмущение и мърмореше под нос нещо, което зучеше като: „Дано Бог в своята милост порази и свари всички ни!“.

На следващата неделя той оповести от амвона забележителното си открытие: Йоан Кръстител и Йоан Богослов били всъщност една и съща личност! Пелтечеше от възбуда, но Огъстин не можа да чуе останалото, защото стреснат от новината, чичо Уилям изпусна монокъла си в слуховата тръба и започна да рови в нея с връзка ключове, за да го извади. Чичо Артър, седнал в почетния ъгъл на семейната скамейка, не спря да се обажда: „Проклет тъпак!“ (Разбира се, без да съзнава колко високо говори), или „О, тъпака му с тъпак!“, докато най-сетне грабна от брат си слуховата тръба и извади монокъла, като налага края ѝ и духна така силно, че тя изsviri като рога на Ролан.

Огъстин си спомни сцената и прихна да се смее в кънтящата, уютна стая, създадена от двамата старци — тя трябваше да принадлежи на Хенри, а вместо това стана негова.

През отворения прозорец лъхна slab ветрец. В сумрака нещо бяло литна и падна от мраморната полица над камината, където е било подпряно, и Огъстин драсна клечка кибрит, за да го види. Беше покана с гравиран герб:

ГЛАВНИЯТ УПРАВИТЕЛ И ПОЧЕТНИЯТ ГРАДСКИ СЪВЕТ

НА

— а после името му и т.н.

При вида на поканата го загложди съвестта, защото тази вечер беше Годишният банкет, а той бе забравил дори да отговори. Разбира се, двамата му стари чичовци бяха присъствали на банкета на Главния управител всяка година до смъртта си, но нищо на света не беше в състояние да завлече Огъстин на подобно тържество и всъщност колкото по-скоро отвикнеша да го канят, толкова по-добре! Селски банкети, изложби на цветя, съдийски съвет, разпродажби, ловни балове — младият господар на Нютън оставаше абсолютно решен да не се „забърква“ в такива неща, а съседите наистина би трябвало да са само благодарни за това — че на кого в днешно време е притрябал Надут Млад господар. В 1923 г. това е чиста отживелица. Най-малкото нямаше да почувствува отсъствието му — не липсват гадни душици, които си падат по такива събития. Тук усети как неволно присви устни — съвсем неволно — и като се обърна в мрака, се загледа още веднъж в ниската, неподвижна звезда, която образуваха светлините на този далечен... празнуващ мравуняк Флемтьн.

За момент съвсем забрави какво се бе случило малко преди това в Блатото и все пак, дори когато се засмя, следите от вчерашните стъпки по тревата продължаваха да личат.

[1] В английското обичайно право той се нарича coroner — длъжностно лице, което чрез съдебно разследване с помощта на жури от съдебни заседатели установява причините за смъртните случаи, които не се дължат на естествени обстоятелства, обикновено лекар по образование. — Б.пр. ↑

[2] Пол Крюгер (1825–1904 г.) — ръководител на африканерите в Англо-бурската война. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 5

Флемтън, обектът на Огъстиновия лек неволен присмех...

Дългата редица от дюни, която отделяше от морето разпрострялото се на единайсет километра блато, завършваше със стръмен гол скалист полуостров, мит от устието на малка воняща река, в която нахлюваше приливът и която все още служеше за пристанище на няколко крайбрежни едномачтови корабчета (макар че търговията вече замираше). Мъничкият, единствен по рода си самоуправляващ се градец Флемтън бе сгущен върху скалите и къщите с олющената гипсова мазилка от периода на Регентството преливаха през средновековните крепостни стени като сладолед от фунийка.

Това беше голямата вечер на Флемтън — вечерта на банкета — и вече не валеше. Принесес стрийт бе украсена: от подкастрените липи висяха книжни фенери, а от прозорците се развиваха сигнални флагове и други знамена, шарени покривки за маса, а някои по-бедни хора бяха окачили оцветени от слънцето и водата платна, дори шарени фусти и празнични панталони. Улицата гъмжеше от щастливи граждани, които се надяваха на някое сбиване, което да стане скоро, но не веднага; дребният Джими-Пишова препускаше на велосипеда си нагоре-надолу сред тях, от кормилото хвърчаха ракети, а джобът на палтото му се беше подпалил.

Нещо повече, престарелият, прочутият доктор Бринли беше пристигнал рано-рано от Пенрис Крос с малката си двуколка по пясъка. Доктор Бринли познаваше Флемтън отколе — всички елегантни, гниещи, гъбясали къщи, а също мъжете, жените и децата, които ги изпъльваха. Виждаше тези хора, тъй както беше склонен да вижда останалия свят — и както светът виждаше него — с прекалено хогартовско око, — но ги обичаше и все пак имаше нужда от тях. Тазвечерната сцена допадна много на доктор Бринли и той спря да ѝ се наслади.

Група жени бяха скучили глави на сред Принесес стрийт.

— Чудя се де ли се е дянал моят Дай — казваше госпожа Дай Робъртс.

Като че ли й беше трудно да говори.

„Тази жена е забутала някъде изкуствената си челюст и взетата назаем не ѝ става“ — помисли доктор Бринли и се подсмихна в сянката.

— Беше на лов в блатото с господин Огъстин и изглеждаше както обикновено — рече млад мъж с руса коса и заешка устна. — Може да са останали за вечерното прелитане на патиците.

— Моят Дай за нищо на света няма да изпусне Банкета, сигурна съм в това! — заяви госпожа Робъртс.

— Господин Огъстин ще присъства ли тази година, госпожо Робъртс? — попита стеснително една жена.

Госпожа Робъртс се изплю като мъж и не отговори, но гушата ѝ потрепери и тя заприлича на разгневена пуйка, та останалите разбраха какво иска да каже.

— Същинско безобразие — поде една.

— Затворил се е съвсем сам в тая голяма къща, това не е редно!
— рече друга.

— Направо смахнат, мене ако питате — добави трета. После сниши глас: — Казват, имали такива в рода си.

— Смахнати ли? — възклика госпожа Робъртс презрително. — Искате да кажете проклети! — Гласът ѝ стихна до зловещ шепот. — Що ще се затваря, ако животът му е за пред хората.

Всички придобиха разбиращо и възмутено изражение.

— Предизвиква Всемогъщия!

— Да знаят чиковците му, ще станат от гроба.

Последва кратка пауза. А след това:

— Бедният господин Хенри... Жалко, че *него* трябваше да убият в тая война.

— Малкото пиленце! Гледах веднъж как го къпят, мъничкото ангелче! Такова сладурче!

— Все си е тъй — остават ония, дето може и без тях...

— Тоя скапан дърт кайзер!

— И все пак, ако повечето време е на лов е твоя Дай...

— През деня да, ами през *нощта*, госпожа Причард. Кажете де!

Очевидно госпожа Причард нямаше какво да каже.

Доктор Бринли продължи бавната си разходка, но ето че друг подранил гост спря да поеме дъх след стръмното изкачване. Беше новият владика, който идваше за първи път във Флемтън. Междувременно разговорът продължаваше.

- Съвсем сам, жива душа няма — да не повярваш!
- Пари да ми дават, не бих се доближила до къщата!
- Точно така, госпожа Локарно! И аз не бих отишла там!
- А аз и посред бял ден няма да ида!

Владиката въздъхна и затвори добрите си очи. Тези нещастни жени! Така явно се стремяха да сгреят самотата и взаимната си неприязнь на пламъка на някаква обща ненавист. Струпваха се като нападателите на два отбора по ръгби — надвесени над дяволската топлинка, която бяха стъкнали, и съскаха като змии. Но защо анатемосваха самотата?

„Жените, на които липсва топлина в собствените им домове, в брака, жените, на които самотата е наложена, сигурно се настървяват срещу всеки, който търси самота по собствено желание.“

Човек на реда, владиката обичаше да обобщава и слага етикет на всичко. Сега, като успя да стигне до това обобщение, напрегнатото му мургаво лице се поотпусна.

Междувременно доктор Бринли бе пъхнал нос в „Опустошителите“ (както винаги наричаше заведението). И тук, и в заседателната зала отзад подготовката за банкета вървеше с пълна para, независимо дали богатият съсед Огъстин щеше да ги почете с присъствието си, или не.

Цялата сутрин, докато тряя отливът, откъм сушата, надолу покрай брега на реката, там, където пътят свършваше при широката гладка и набита от прилива пясъчна ивица, прииждаха каруци. Ивицата отделяше края на плиткото речно корито от соленото блато и като минеха по нея, те стигаха последната извивка на дюните и пътя към Флемтън. Каруците докарваха пилета, гъски, пуйки, дори цели овце, или поне торба брашно, гърне масло, защото банкетът на Главния управител беше нещо като гуляй, на който всеки си плащаše и малко от гостите идваха с празни ръце.

Но и това свърши. Сега вечерният прилив нахлу през устието на реката, заобиколи скалата, наводни пясъчната ивица, превръщайки я от единствения път за Флемтън в обширна плитка лагуна. Проблясващата в тъмното вода бе осияна с наклонените колове на даяните и с малки лодки, които се поклащаха на котва. Флемтън беше отрязан от другата сула, ако не се смята хълмът от пясък, който водеше единствено към дюните. Но вече имаше патици, пилета, гъски, пуйки, овнешки бутове и плещки, свински рибици и телешки филета, прасенца — много повече ядене, отколкото „Опустошителите“ биха могли да пригответ сами, та според обичая храната бе разпределена по частните фурни в градчето.

Сега всичко това — а също и огромни домашно пушени бутове, варени в сайдер, тигани с наденички, тави ябълкова пита, трептящи виолетови и жълти желета, назъбено като крепост желирано мляко, цели кани засъхнал яйчен крем, кофи с варени картофи, легени със зеле, — а и всички матрони на Флемтън се намираха в голямата кухня на „Опустошителите“, в повищено настроение. Дори един веселяк водопроводчик беше изbral точно този ден да монтира с помощника си нова мивка и двамата упорито застраваха глезните на дамите със свистящите си бензинови лампи.

Бъчонки бира се изпразваха във всевъзможни кани и канички.

Когато женската компания в кухнята забеляза доктор Бринли, всички весело се разпискаха. Той вдигна ръка за поздрав и тихо се вмъкна зад обезлюдения бар.

ГЛАВА 6

Привидно флемтънското угощение беше само за мъже. Канеха само мъже, те сядаха около масата, произнасяха слова и пееха песни. Но жените готвеха и прислужваха, задяваха се с гуляещите и им се поскарваха, ако им се дощеше, прекъсваха речите и викаха бис на песните; извличаха от всичко това не по-малко удоволствие от мъжете.

В интерес на истината трябва да кажем, че мъжете бяха склонни да се държат надуто и тържествено. Всъщност като че единственото истински щастливо и безгрижно мъжко същество в цялата заседателна зала беше легендарният доктор Бринли — на осемдесет и пет и вече много пиян, той знаеше, че всички го обичат.

Опитаха се да отклонят доктор Бринли, за да не седне до владиката, ръкоположен наскоро, петдесетгодишен и заклет въздържател. „Това е мястото на господин Огъстин, ерген — докторе, я елате от тази страна...“, но старецът се огледа удивено: „Какво! Значи момчето наистина ще дойде?“ Така и нищо не се получи — прочете отговора по лицата им и седна, без повече да се церемони.

И ето докторът подбутна владиката с лакътя си, а в същото време посочи театрално през масата към един градски съветник на име Телър. Съветникът Телър се опитваше напразно да намести огромните си гуши в непривично високата яка.

— Отглеждате ли птици, момчето ми? — попита докторът. — Трябваше да кажа Ваше преосвещенство, ала прости стареца, момчето ми, езикът ми взе да прави грешки.

— Да, да... Всъщност не... не сега, но като момче...

Оставил протегнатата си ръка в същото положение, сякаш забрави за нея, доктор Бринли се обърна още по-доверително към владиката, дъхайки в лицето му на уиски и старост.

— Тогава сте виждали как много тълста разклопана кокошка се опитва да се намести върху люпилото в твърде малък за нея полог? — При тези думи владиката обърна към него острото си лице с озадачено и учтиво изражение, но докторът сякаш реши, че онова, което искаше да каже, е съвсем ясно.

Отсреща съветникът Телър, който чу всичко, но всъщност не схвани намека, набута с пръст в яката една упорита гънка на гушата си, после отвори мъничките си розови устенца и тържествено завъртя очи.

— Идеално — изкрещя доктор Бринли, превивайки се от смях.
— За твоето здраве, съветнико Телър, мило момче!

Докато чукаха чаши, лицето на съветника разцъфна във възхитена усмивка, мила като на дете.

— Родайландки, докторе! Такива трябва да завъдите, също като мен. А сте прав, все гледат да снасят извън полога.

Но докторът вече не слушаше. Беше се обърнал и сочеше към самия Главен управител в другия край на масата. Главният управител седеше смутено на почетното си място, подръпваше нервно златната верига около врата си — знак за длъжността му.

— За дърпане на внезапната спирачка нарушителите се глобяват с пет лири, Том! — провикна се внезапно докторът. — Освен това се съмнявам, че въобще ще можеш да спреш угощението.

Този път устните на владиката потрепнаха на смешливо.

— Мъкни, докторе — промърмори Главният управител добродушно и леко раздразнен. — Къркан си. — После се обърна и изгледа стареца с учудване и малко завист. — Я гледай, а още не сме пили за здравето на краля!

Вярно беше. Владиката започна да брои двадесетте, та и повече тоста в списъка пред себе си. Тост и песен се редуваха. Дали както е започнал, доктор Бринли ще издържи до края? „За краля“... „За безсмъртната памет на Основателя“... „За загиналите в Световната...“ Доктор Бринли щеше да пее „Клемънтайн“ веднага след тоста за загиналите. После видя по-надолу, че тостът „За Негово преосвещенство владиката“ трябваше да вдигне не друг, а доктор Бринли! Като мисионер в Африка бе попадал на някои страни събираща, но това сякаш нямаше равно... дори започна да се пита дали постъпи разумно, като прие поканата.

— Радвам се, че дойдохте — обади се внезапно старецът ни в клин, ни в ръкав, сякаш прочете мислите му, и го потупа по рамото. — Юначага момък... — сетне се поправи, промърморвайки под нос: „Юначага владика“, и захихика.

Междурено угощението продължаваше. Гуляещите ядяха бързо и почти в пълно мълчание, само доктор Бринли продължаваше

да подхвърля остроти една след друга. „Сигурно е нещо като дворцов шут“ — помисли си владиката. „Брей! На неговата възраст!“

— Ваше преосвещенство — рече доктор Бринли, отново дъхайки насреща му на уиски и развалени зъби. — Бихте ли помогнали на един старец в труден момент, а? — Приближи лицето си и зачака отговора с отворена уста.

— Стига да мога...

— Тогава ми разкажете за някоя пакост, която сте направили като хлапенце.

Владиката пое рязко дъх, едва не ахна, защото споменът дойде неочеквано. „Удар под колана“, реши докторът, разбрали какво означава ахването, и отново захихика:

— Разбира се, не нещо съвсем срамно... просто ей така, да се посмеят хората, когато вдигна тост за Ваше здраве.

— Ще трябва да ми дадете време да помисля — рече владиката сдържано. Внезапният спомен за истинския, неизкупен грях го разтърси и беше прекалено прям човек, за да си наложи да се усмихне... И все пак, дали това „да се посмеят“ бе съвсем в реда на нещата.

— Така повече ще им харесате — заувещава го старецът, сякаш отново прочете мислите му.

Но работата спря дотук, защото някой си пробиваше път през тълпата сервиращи жени — търсеха съдия-следователя по телефона. Полицията от Пенрис Крос — настоявали на всяка цена да разговарят с него. Доктор Бринли въздъхна и напусна масата.

Телефонът беше в трапезарията, но въпреки врявата гласът на доктора се чуваше навсякъде.

— Ъ? Не, утре не, невъзможно, изложба на хрътки в Нант Ефиън... не, и в сряда не може — събираме се, при моста... Виж какво, ще проведа разследването в четвъртък... Ъ? Трябва да си ми благодарен, момко — така ще имаш повече време да разбереш коя е била... *Не е тукашна, сигурен ли си?* — Буен смях от кухнята заглуши няколко думи, но всички чуха онова, което последва. — Господин Огъстин казваш? Ами няма как. Ще трябва да призовем и господин Огъстин.

Докато се връщаше на масата, доктор Бринли сякаш не забелязваше, че всички са се смълчали. Седна, като мърмореше

недоволно. Но до лакътя му бе замръзнала госпожа Дай Робъртс, изцеждайки последните капки уиски от една бутилка — победоносният ѝ поглед искреще, в очите ѝ се четеше гордо тържество.

— Господин Огъстин ли? Какво са го хванали да прави, сър?

— Кого?

— Че, разбира се, онзи господин Огъстин!

Съдия-следователят се обърна и я изгледа внимателно:

— Твоят Дай нищо ли не ти е казал още?

— Не се е върнал у дома. Изпусна угощението и всичко. Просто не мога да разбера...

Така значи, Дай отново е потънал в земята. Дайови работи — само и само да не дава показания. Крие се като диво животно... Обикновено доктор Бринли съчувстваше на Дай, когато изчезваше — да си женен за такава жена! — но сега показанията му щяха да са много необходими за разследването и ставаше неудобно.

— Няма го Дай, а? — промърмори под нос.

— Думай, докторе! — помъчи се да измъкне нещо от него тя. Но той закова поглед в полупразната чаша.

— Жено! Така ли се налива вино?

— Трябва да отворя друга бутилка — отвърна му тя нетърпеливо.

— Току-що казахте, че господин Огъстин...?

— Тогава донеси бутилката и я отвори — отсече неумолимо докторът.

ГЛАВА 7

Доктор Бринли беше щастлив. Стаята вече леко се полюшваше, но само като... като люлка, люлеенето все още не беше неприятно.

Драго му беше, че старите обичаи се спазват. Флемтънското угощение се смяташе за толкова старо, колкото и норманската харта на Флемтън, старо колкото и самата титла Главен управител и мъничкият средновековен гарнизон от flamандски наемници, сложил началото на градеца (и до ден-днешен във Флемтън не говореха уелски, макар всичко наоколо да говореше). Струваше си дългият път с двуколката от Крос дотук! Ъ? Приятно беше, много приятно, тук, сред тези добряци. Момци и моми — всички го обичат. Харесват шегите му... Това е важното, че е сред тях, че го обичат и е на голяма почит...

Огледа помещението. Време е да измисли нова шега, инак ще забравят за него и ще започнат да говорят помежду си. Хубава шега... пък и лоша да е, каквато и да е...

Но колкото и да си блъскаше мозъка, той се запъна като магаре на мост.

Може би още една чашка? А-а ха! Да благодарим богу, задето е създал такава благина като уискито! Пиенето... да, пиенето и ловът — само тогава наистина чувствуваш, че „ние“ сме едно, чувствуваш се на мястото си.

Уиски... да, а и лов... — в миналото обаче, защото сега си стар, сега можеш само да се завлечеш на кон на Ловния сбор и да се върнеш...

Това люшкане сега — като люлка ли е или като галопиращ кон чат — чат, чат — чат...

— Хопа-хоп! — възклика той отведенъж.

Стаята изчезна и него вече го нямаше там — силен кучешки лай, стиснал с бедра Черната Бес (дали пък не беше Данди?), той препускаше начело на ездачите. Хопала! Черната Бес е — колко красиво се закова на място, а после се гмурна надолу, по чудо се задържа на крака и се понесе напред. „Не се ли боиш?“ Разбира се, бои се. Счупен врат, смачкани ребра — по дяволите всичко!

Там вдясно сякаш е малко по-ниско и по-лесно... Да, може би, но... Проклета да е! Понесе се към най-високото! Хоп! А, слава богу!

— Господа, за краля!

Доктор Бринли стана пръв на крака и добави разпалено: „Бог да го благослови!“, после пресуши чашата си. Добро момче е този Джордж Пети! Ама неговото момче (принцът) ще си счупи врата някой ден, ако го оставят все така да препуска с коня.

Да, в лова е истината... *разбира се*, кой доктор би могъл да практикува и да ходи три пъти в седмицата на лов! Тогава по дяволите частната практика! И на колене да го молят пак...

Това ли е истинската причина или ти си просто много лош лекар? Ъ?... Ти ли изостави практиката или тя те изостави?

По носа му се търкулна гневна сълза.

Впиянчен доктор, пияница? Е, та нали го направиха съдия-следовател, а? Това показва, че го уважават, нали? *Може би са готови да ти поверят мъртвите, но не и живите.*

— Господа, в памет на загиналите!

Тръбата отекна гръмовно в затвореното помещение. И отново всички в стаята се изправиха сковано и застанаха мирно. Повечето от тях имаха свои спомени за тона (зашпото войната от 1914 г. беше истинска касапница; всички се престориха, че се отдават на спомени).

Владиката произнесе кратко и тържествено слово. Докато говореше, той се стараеше да гледа знамето на Легиона на отсрещната стена, но погледът му неволно се отклоняваше към млад мъж с орденски лентички на гърдите, седнал под него. Черна маска покриваше цялото лице на младия човек, с изключение на устата и брадичката и на нея нямаше дупки за очите... И внезапно цялото помещение завоня ужасно на бира.

За загиналите... докато пиеше след този печален тост, ръката на доктор Бринли трепереше и сърцето му отново се разкъса от спомена за преживяната трагедия — самият той се беше окказал прекалено млад

да отиде войник. Защото може ли да има връзка, равна на онази, която обединява завинаги хора, станали заедно герои, колкото и отдавна да е било това? Бях при Алма, бях при Инкерман... Колко хубаво щеше да е, ако можеше днес да каже „Участвах в атаката на Леката кавалерия!“^[1]. Но тогава не го взеха, защото, уви, през 1853 г. беше само на петнадесет години.

Падналите в боя... може би бе заедно с тях, във вечния им непробуден сън; или всяка година само в този тържествен миг, когато вдигаха чаши, съзнаваше, че и той е един от незабравимите. Но скоро все пак ще трябва да умре, и то да умре сам.

Защото доктор Бринли беше достатъчно добър лекар да знае, че само след няколко месеца самият той ще се залежи. За известно време безценната Блодуен — тълстата, бяла, усмихната Блодуен ще се грижи за него. Но само за известно време. Блодуен беше чудесна гледачка, докато смяташе, че човекът може да се съвземе, но не и за „умирачката“. Това не можеше да понася. Селска жена на петдесет години, леглата на болните я привличаха, както пламъкът на свещта привлича нощната пеперуда, и въпреки това не бе виждала мъртвец! Не, в определен момент, без да каже и дума, Блодуен изчезваше и Ъруен заемаше нейното място. Защото за „умирачката“ Ъруен беше чудесна, добрата Ъруен, склонила очите на повече мъртвци, от която и да е друга жена в Крос. Хората винаги знаеха какво означава това — да ги остави Блодуен и на мястото ѝ да дойде Ъруен.

А междувременно?... Междувременно пресуши още една чаша.

Изпита усещането, че седи на някакъв връх — предполагаше, че това е върхът на собствената му близка смърт. И все пак колко далеч изглеждаха от върха останалите, тълпата, която цял живот ухажваше. Тази бърбореща и хранеща се... изпълнена с надежди... още млада тълпа.

От своя връх (от изпитото уиски той леко се полюляваше като от вятър) видя разтворени сърцата на всички кралства на света — възможност, за която бе мечтал цял живот. Но, изглежда, напоследък от дъното на душата му бе изплувала някаква промяна — сега разбра, че повече не ги желае.

Внезапно върхът се издигна на невъобразима височина, от която хората изглеждаха като мънички, жестикулиращи мравки. Освен

всичко върхът се люлееше с пълна сила напред-назад като от ураган и той трябаше да съсредоточи цялото си внимание, за да не падне.

Надяваше се, че от люлеенето няма да го хване морска болест.

Владиката, който тайно го наблюдаваше, забеляза загубилото израз лице, отпуснатата, разтреперана челюст и си каза: „Най-сетне и този човек е тръгнал да мре“. Но после видя и прозрачните празни очи и си спомни, че се е взирал и в други подобни, по-млади, но водещи към същата бездънна и празна пропаст. „А също е и много, много пиян“, помисли съчувствено владиката.

Може би, ако се смяташе от долу нагоре, старият доктор беше три четвърти мъртъв — защото там, където някога бе имало поддълбоки чувства, вече цареше празнота. Но дори и сега, във все още живия крайчец на съзнанието му нещо помръдваше — нещо, което го дразнеше и му се изплъзваше, защото съвсем не можеше да разбере какво е то...

— Четвъртък — обади се нещото.

Отгоре на всичко очите му започнаха да смъдят от сълзи! Значи този четвъртък бе свързан с нещо неприятно. „Четвъртък?“ „Четвъртък?“ „ЧЕТВЪРТЪК?“ Думата кънтеше настойчиво в главата му като камбана. Отпи още гълтка уиски, за да призове изневеряващата памет. А-а ха! Сега си спомни. Обаждането по телефона, малкото телце... трябаше да проведе разследване.

При това твърде празните му напоследък очи се позамъглиха, челюстта се затвори, отпуснатите бузи се изопнаха и лицето сякаш придоби някакъв израз. Той се обърна и хвана владиката с лявата си ръка — ръката, с която държеше поводите на коня — цялото му лице се свъси от усилието да се изрази.

— Пресвети владико — прогълътна той, — та това е съвсем мъничко момиченце! — Владиката се обърна и го изслуша внимателно, но озадачено. — Невръстно детенце — продължи доктор Бринли. — А аз съм жив и вие също!

Владиката си остана озадачен, а докторът — леко шокиран, защото установи колко малко собствените му патетични думи развълнуваха него самия. Затова се опита отново — или поне старческият му глас затрепери достатъчно драматично.

— Мъничко момиченце, нямало шест годинки, казаха. Мъртво! Кажете ми какво означава това, вие, божият човек!

После хлъцна, съвсем се разплака и бутна чашата си. Всички обърнаха приветливи, внимателни лица към него.

— Хайде, докторе — чу той Главния управител да казва. — Време е за „Клемънтайн“.

[1] Инкерман и Алма — полесражения от Кримската война; Атаката на Леката кавалерия е също епизод от тази война. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 8

Полунощ, отново в Нютън Лантъни...

Когато облаците се разкъсаха и най-сетне се появи ярката луна, избледня и единствената светла точка — далечните светлини на шумно веселяща се Флемтън.

В голямата всекидневна на Нютън капаците не покриваха напълно арките на сводестите прозорци и през високите отвори луната изпращаше лъчите си в черната тъмнина вътре. Тя осветяваше безформената торба от неизбелено ленено платно, която обгръщаше големия централен полилей, хвърляше преплетени сенки върху калъфите на мебелите и на старите огледала по стените. Осветяваше новата позлатена рамка на портрета — човек в бойна униформа, в цял ръст — над камината, проблясваше върху думата „Ипр“, датата и името, изписани върху месинга.

Осветяваше нарисуваните светли точки в очите на покойния младеж.

Осветяваше безформената фигурка по средата на големия диван отсреща, протегнатите ръчички. Осветяваше очните ябълки, показали се през тесните цепки на полуотворените клепачи.

В малката си бяла таванска спалня под покрива Огъстин се събуди от луната, която му светеше право в очите.

Къщата бе съмълчана. Знаеше, че тази нощ във всичките ѝ сто стаи няма друго живо същество, освен него.

Някъде долу безпричинно хлопна врата. Косата му настръхна и започнатата прозявка неволно се пресече.

Той, който обичаше толкова много да е сам, почувства внезапен, силен копнеж за човешка компания.

Сестра му Мери...

Детето ѝ Поли, мъничката, обичана племенничка...

За миг, все още полуспал, той си помисли, че Поли се е промъкнала в леглото му и спи там, мъничка, топла и влажна, със здраво опрени на гърдите му крачка. Но когато се размърда, тя изчезна; леглото беше празно и студено.

Къде ли бяха сега Поли и майка й? Смътно си спомняше, че не са си вкъщи, имаше нещо в последното писмо на Мери...

Огъстин инстинктивно усети, че отшелническата фаза в живота му е приключила, най-сетне е изпълнила предназначението си, дори за момент се изкуши тозчас да изкара колата и да се понесе към Лондон, да кара в нощта тъй, сякаш няма никога да се върне в Нютьн. „Лондон!“ Сега си спомни: Мери се готвеше да заведе там Поли за ден-два, както беше му писала, би могъл да е при тях за закуска.

Но реши въпреки всичко да дочака сутринта. Сети се, че ще трябва да е все още тук, поне когато пристигне линейката.

Междувременно продължаваше да лежи нито буден, нито заспал в познатото от детинство легло, студен и потен.

Нещо изскърца в стаята.

ГЛАВА 9

Огъстин изчака до сутринта, но дъждовният облак се движеше на изток пред него през Кармартън и Брекън. Очистил още вечерта чак източните части на Уелс, облакът пристигна в Лондон (където беше Поли) далеч преди зазоряване. През целия този мокър вторник на лондончани им се струваше, че всеки миг ще загърми, макар и да нямаше гръмотевици.

На площад Итън, срещу дома на Поли, имаше висока къща, край която тя винаги минаваше бавно и с очевидно страхопочитание. Принадлежеше на лейди Силвия Давънант, но Поли я наричаше „Къщата на Джейни“. Този ден през прозореца на всекидневната на горния етаж чадърите долу на улицата изглеждаха като движещи се гъби (така си мислеше Силвия Давънант), а покривите на колите като особени, лъскави, също така забързани охлюви, които си пробиваха път сред гъбите.

Добра метафора, каза си лейди Силвия. Защото и гъбите, и охлювите обичат дъжда, самата мисъл за тях извиква усещане залага — но не, лоша метафора е, защото гъбите никога не се движат, а и охлювите не тичат. И все пак какво друго става при дъжд? Ами, боите потичат... довърши доста несвързано мисълта си тя.

С усилие насочи отново вниманието си върху застаналата наблизо Джейни. Защото това беше „Часът“ на мъничката Джейни, нейният час във всекидневната при леля й — между вечерята и лягането. Джейни стоеше долепила носле до прозореца и така го замъгляваше с дъха си, че почти нищо не можеше да се види през него.

— Миличка — попита лейди Силвия весело, — според теб на какво приличат чадърите долу?

— На чадъри — отвърна нехайно Джейни. — Лелко, защо вали?

— Миличка! Знаеш, че не обичам да ми викаш „лелко“, сякаш съм стара. Защо не ме наричаш просто „Силвия“? Не ти ли харесва името ми?

— Та ти си стара — рече Джейни. — А пък Силва е едно момиче от парка... Викам ѝ „Слива“.

— *Миличка!*

Джейни отдръпна лицето си на три-четири сантиметра от запотеното стъкло, изплези езиче и изблизи върху него хубава, кръгла шпионка.

— Гледай! — викна тя, сочейки през клоните на дърветата към внезапно появилата се светлина в един висок прозорец в най-отдалечената част на площада. — Ха! Поли-Боли пак си ляга СТО ЧАСА ПРЕДИ МЕН! — изкрештя тя. — Поли-Боли-Голи! Поолиибоолиигоолии!

Крясъкът нямаше как да стигне до другата страна на широкия площад, но едва не спука тъпанчето на лелята; наистина невероятно как подобен звук може да излезе от такова мъничко телце!

— Миличка, моля *те!* А коя е тази Поли?

— О, просто едно дете, понякога идва в парка... сополиво бебче — Джейни спря за момент, погледна към часовника, помисли и добави с явно усилие. — Басират се, че се напикава в леглото.

Хвърли кос поглед към леля си. От „Часа“ оставаха още двайсет минути, но дамата вече отиваше към другия край на стаята, за да позвъни на гувернантката. „Дъртуша!“, помисли си Джейни, която искаше да чуе още една глава от книгата.

Джейни беше само дете (при това резултат на неволна грешка). Бяха я тръснали на леля й Силвия за няколко безкрайни и за двете, месеца, докато родителите ѝ се разведат.

ГЛАВА 10

Джейни бе напълно права за светлината отсреща. Поли си лягаше, при това си лягаше доста по-рано от обикновено.

Макар че не беше съвсем тъмно, бавачката запали газовото осветление, за да прогони влагата и мрака навън. Сега тя седеше пред големия огън в камината и кърпеше чорапите на Поли (черни памучни чорапи с бели пръсти и пети). От горещината на огъня и от парата, която се вдигаше от кръглото цинково корито в средата на килима, стаята с плътно затворените прозорци приличаше на парник, а лицето на Поли лъщеше от пот. Бавачката запали лампата поради мрака, но Поли искаше да гледа навън; беше тъжна и дъждът, мракът и тези мокри бързащи хора отговаряха на настроението ѝ.

Поли имаше малко хрема — винаги ставаше така, когато идваше в Лондон! Затова тази вечер щеше да се къпе в детската стая, вместо да излезе на стълбите, където ставаше течение, и да слезе два етажа надолу — в голямата, облицована с махагон баня. Освен това днес водиха Поли на зъболекар. Май все така ставаше, когато идваха в Лондон. Той много рядко ѝ причиняваше болка, но ѝ правеше разни унизителни неща в най-потайните кътчета на устата — подсушаваше чувствителните влажни тъкани със струйки горещ вятър, слагаше суха марля на влажното езиче, пъхаше топчици сух памук в бузата ѝ, закачаше върху долните зъби нещо шумящо и смучещо, което теглеше самите корени на езика... накрая имаше усещането, че изсушената ѝ уста е загинала от сушата и никога повече няма да овлажнене. Отгоре на всичко от хремата не можеше да диша добре през носа... за момент дори ѝ се бе приискало наистина да ѝ причини болка, за да отвлече вниманието ѝ от ужасяващата сухота в устата и от мисълта, че всеки момент носът ѝ може да потече и няма как да го избърше.

Но Поли тъжеше най-вече, защото се чувствуваше самотна — а това ставаше само когато дойдеше в Лондон! Никога не се чувствуваще самотна у дома в Дорсет, защото в Мелтън Чейз имаше животни, с които да играе, докато в Лондон имаше само деца.

Човек би могъл да си помисли, че паркът Кенсингтън е пълен с „подходящи другарчета“ за игра. Но всички бяха лондончанчета — или почти лондончанчета. Всяко принадлежеше към определена детска банда, та колкото и да ги убеждаваха бавачките им — а бавачката на Поли стоеше високо в тяхната йерархия, затова те полагаха най-големи усилия, — не можеха да ги принудят да се отнасят към мъничкото провинциалистче като към едно от тях. Когато им заповядваха, те я хващаха мило за ръка и я отвеждаха настррана, но веднъж изчезнали от погледа на бавачките, я държаха с главата надолу или пък стояха в кръг около нея и се присмиваха на невежеството ѝ — не знаеше тайнния им език.

Наричаха я подигравателно „малката Поли-Боли-Голи“ и дори с по-лоши имена, като „Бебка-кукличка-букличка“. Всяко споменаване на думата „бебе“ бе мъчително, защото Поли беше само на пет годинки и споменът за усилието, с което се измъкна от бебешката си кожа, бе толкова пресен, че самата дума сякаш имаше силата да я върне обратно в нея.

В парка най-изискана и най-желана беше „бандата на Джейни“. Те си имаха правило: никой не можеше да се присъедини към тях, ако не е „съборил мъж“. Това беше по силите дори на съвсем мънички деца, защото правилото не включваше изискването мъжът да види как го блъскат; а ако някой накараše мъж да падне във водата, веднага ставаше един от водачите.

Самата Джейни беше огромна — навършила цели седем години. Тя претендираше, че е съборила трима Мъже — двама във водата и един върху оградата на градината. Толкова ловко го бе направила (или пък къдриците ѝ бяха тъй златисти, а сините очи така широко отворени), та нито един от тримата дори и не бе заподозрял, че го е блъснала нарочно. Нищо чудно, че бандата носеше името ѝ — „бандата на Джейни“.

По силата на възрастта си големите бяха Врагове на децата, те трябваше непременно да бъдат надхитрявани; така се печелеха точки. Но дори и да беше достатъчно голяма и достатъчно умна да разбере както трябва Правилото (всъщност тя не беше особено умна), Поли не би могла дори да се опита. Бедата бе там, че за нея големите не бяха „Врагове“ — безкрайно мили, те не се и опитваха да скрият, че я обожават, а на Поли никога не ѝ хрумваше да се прави, че не ги обича.

Въсъщност тя ги обичаше и това бе единственото, което истински умееше, а как тогава да си наложи да „Събори Мъж“?

Ето например господин Корбет — главният градинар на Мелтън Чейз и всъщност най-големият владетелин на земята; огромното му шкембе — златният му ланец отбелязваше половината път надолу — го караше да стои изправен като кула и напоследък той не благоволяваше да пипне вила или лопата, освен ако не трябваше да почисти вместо госпожица Поли малката ѹ градинка от плевелите, или да откъсне някой плод, когато се зададеше госпожица Поли.

Беше немислимо да нанесеш подобно оскърбление на господин Корбет!

Дори да вземем милия Гъстин (вуйчо ѹ Огъстин). Разбира се, в очите на свeta той не беше толкова високопоставен, както господин Корбет, но тя го обичаше дори повече. Възхищаваше се от него и го обичаше с цялото си любящо сърчице.

Имаше никаква магия в самата миризма на Гъстин, в гласа му.

ГЛАВА 11

— Време е да се събличаш, госпожице Поли — рече Бавачката. Бавно и разсеяно Поли дойде да ѝ смъкнат пуловера.

— Одрахме заека — рече Бавачката механично, както винаги.

— Ох! — рече Поли, както винаги (защото бието около врага беше прекалено тясно) и отново се отдалечи, като държеше пламналите си уши. Бавачката имаше време, колкото да разкопчае трите големи копчета на гърба ѝ, преди Поли да се измъкне и още докато вървеше, синята шевиотна поличка с бяло памучно „горнище“ се смъкна и падна в краката ѝ.

Другото Поли можеше да съблече и сама, стига да я оставеха и да успееше да се съсредоточи напълно. Оставаха само копчета — носеше свободно корсажче, нещо като одеждата на Белия рицар, на което всичко се закопчаваше или прикрепваше някак (защото стягащият ластик е вреден). Но тази вечер пръстите ѝ опипваха копчетата безпомощно и без полза, отмалявайки още на първото, защото вниманието ѝ бе погълнато от друго.

Гъстин знаеше една игра, която играеше само той — Рибарят Джеръми. Малкото килимче беше лист от водна лилия, Гъстин седеше по турски на него и ловеше риба с дълъг коларски камшик, докато Поли плуваше наоколо по корем по излъскания под и беше риба... Сега тя размаха ръце, представяйки си, че плува.

— Престани да се мотаеш — рече Бавачката вяло. Поли направи кратко усилие, от нея се смъкна още нещо, тя го прескочи и го остави там. — Вдигни го, мила — рече Бавачката все така вяло.

— Ндинец! — каза ядосано Поли. (Веднъж Огъстин, рече, че както ходи из стаята и си хвърля навсякъде — дрехите, му напомня за червенокож индианец, който си отбелязва пътя в гората.)

Изминаха няколко минути...

— Събуди се, госпожице Поли, престани да се мотаеш — рече Бавачката.

Последва ново кратко усилие и нещата продължиха така, докато най-сетне Поли, останала само по прилепнало вълнено елече, се

изправи до прозореца — брадичката ѝ стигаше точно до перваза — и се загледа през мокрото стъкло.

На улицата долу хората все още минаваха забързани. Сякаш край нямаха. Това му беше лошото на Лондон. „Колко хубаво щеше да е за нас животните, ако на тоя свят имаше по-малко хора“, помисли Поли.

„Ние животните!“ — за Поли беше далеч по-лесно да „мисли“ като зайче, отколкото като възрастна, защото нейното „мислене“ все още се състоеше от девет десети чувство. Освен с Огъстин, тя можеше да се сприятелява на разни начала само с животни, защото нямаше приятели на своята възраст, а обичта ѝ към възрастните наподобяваше по-скоро обичта на кучето към човека, отколкото връзка между същества от един и същи биологичен вид. Все още беше склонна да прекарва на четири крака всички най-интересни часове от деня, а и по ръст бе по-близо до болонката на баща си, отколкото до самия него. Кучето тежеше повече от детето, както показваше дъската, на която се люлееха...

— Събуди се — рече Бавачката все още вяло. — Елека! — Последно усилие и елекът също падна на пода. Бавачката вдигаше шум, бъркаше нещо в коритото. — Хайде, идвай, че ще изстине водата.

— Заeta съм — отвърна възмутено Поли. Беше намерила една стафида и се опитваше да я закрепи на пъпчето си, но тя не искаше да се задържи там. „Да имах малко мед“, мислеше си Поли... но в този момент почувства как я вдигат във въздуха, понасят я... крачката ѝ безпомощно ритаха... и я цамбуруват в средата на голямото плитко корито. Търпението на Бавачката се беше изчерпало.

Поли грабна целулоидната жаба Джеръми и отново мислите ѝ се зареяха, този път толкова далеч, че не можа да се съсредоточи напълно дори когато Бавачката ѝ дръпна ръцете и насапунила пламналите ѝ уши.

— Хайде — рече Бавачката, разтворила огромната дебела хавлиена кърпа, която се топлеше на решетката на камината — или ще броя до три!

Но на Поли не ѝ се мърдаше.

— Едно... Две...

Изведнъж вратата на детската стая се отвори и влезе Огъстин.

Огъстин се отпусна на един стол и едва свари да грабне хавлийката от ръцете на Бавачката и да се покрие с нея, когато Поли се

хвърли с писък от водата право в скута му — заедно с половината вода от коритото, както му се стори.

Хубава работа! Да нахлуе така, без да чука! Бавачката присви устни, защото съвсем не одобряваше такива неща. Беше католичка и смяташе, че никога не е прекалено рано едно момиче да се приучи на малко момински срам. Трябва да се срамува да се къпне, когато я гледат мъже — дори те да са вуйчовци, — а не гола-голеничка да му скача в скута. Но знаеше, че, ако си отвори устата, това може да ѝ струва мястото, защото госпожа Уодъми беше Модерна. Госпожа Уодъми имаше свое мнение.

Междурено Поли вече съвсем не беше самотна, а на седмото небе от радост. Тя разтвори бързо-бързо жилетката на Огъстин и свря вътре до ризата му влажната си главица, там, където можеше да поема само неговата вълшебна миризма, да слуша туптенето на сърцето му.

Отначало, от нежелание да докосне с все още опетнените си ръце скъпоценното дете, той потупваше със смаchanата хавлия изпускащата пара, нежна като цветен листец кожа. Но навряла глава в жилетката му, тя грабна настойчиво ръката му и притисна коравата свита длан плътно върху бузата, слепоочието и малкото си пухкаво ушенце, така че щастливата ѝ главица да е изцяло сгущена между него и него. В този момент той чу Мери да го вика от стълбището — трябваше веднага да слезе.

Търсеха го по телефона — междуградски разговор.

ГЛАВА 12

Мъртвото дете измести живото — съвсем ненавреме се обаждаше полицията от Пенрис Крос. Но само да кажат, че разследването се отлага за петък, тъй като доктор Бринли бил неразположен.

Флемтънското угощение завършило, както обикновено — със сбиване. Тази година поводът бил факелното шествие — подпалили част от украсата и Дани Джордж заявил, че съзнателно са изгорили най-хубавите му панталони. Флемтън с удоволствие се разделил на два лагера и при последвалото сбиване старото пони на доктора се подплашило и се понесло към къщи заедно с него в подскачащата двуколка, разплисквайки водата на прилива, която все още проблясвала на лунните лъчи. Бил доста изплашен и разтърсен. Така че в края на краишата пропуснал сбора във вторник, а също и в сряда, и вместо това легнал в леглото с грейка.

Опитната Блодуен била непоколебима — съдия-следователят щял да бъде годен за работа най-рано в петък.

На следващия ден, сряда, Мери се връщаше с Поли в Дорсет. Този ден тъкмо даваше на Огъстин възможност да отиде с тях и да прекара една нощ там, преди да се върне в Уелс.

Времето се беше прояснило и Огъстин и Поли искаха да пътуват заедно с бентлито, но Бавачката възрази. Заяви, че е лудост, в каквото и да е време хремаво дете да пътува в такова нещо, защото Огъстиновата кола беше открита и двуместна — при това доста открита, с малко, почти нищо непазещо предно стъкло, дори ръчната спирачка беше отвън. От своя страна, Мери Уодъми беше по-скоро „за“. Силният вятър, настояващ тя, щял да издуха микробите, щели бързо да стигнат, докато в задушния семеен даймлер с багажа, бавачката, Флинтън, прислужницата на Мери и самата Мери пътуването щяло да отнеме почти цял ден.

Тривет, старият им шофьор, беше обучаван да кара карета и нямаше склонност към високите скорости. Но дори и при трийсет

километра в час пътуването с него изглеждаше опасно за най-претенциозните.

— По-добре да не слагаме всичките яйца в една кошница, щом ще ги вози Тривет — заяви мрачно Огъстин.

Що се отнася до Поли, думите бяха толкова без силни да изразят копнежа ѝ, че танцуваше безмълвно, изплезила език, сякаш прокуден заради своята безполезност. Това помогна на Мери да реши: „Да си щастлив е единственото лекарство, което струва нещо на този свят“, си каза тя и даде съгласие.

И Бавачката — на лицето ѝ бяха изписани лоши предчувствия — уви детето така, че то заприлича на вълнена топка, от която се показваха само очичките, и го сложи на кожената седалка до Огъстин.

Огъстин беше великолепен шофьор; млад и пристрастен, той изцяло се сливаше с колата. Веднъж пипнал волана сутринта, той забрави напълно за Поли. Но за нея това нямаше никакво значение. Тя също знаеше как да се слее напълно със скъпия бентли (още нещо, в което беше влюбена) и в момента, когато двигателят зарева като орган, тя показа устата си навън и присъедини своето сопрано към неговия бас и в продължение на два часа нито колата, нито пък тя спряха дори за миг да пеят — през Стейнс и Безингстоук, Стокбридж, Солсбъри и отново на открито край голите варовикови хълмове.

По върховете на тези голи високи хълмове, над прилепналите към тебеширените им склонове стари тисови гори имаше само тънка тревна покривка, по-скоро опасана от зайците мащерка, а не трева, и небе, населено с чучулиги. Поли вече си бе освободила ръцете и махаше на чучулигите, сякаш ги канеше да присъединят своя дискант, та да стане трио.

Мелтън лежеше в дълбока речна долина, сгущена сред тези голи варовикови хълмове. На равното ѝ дъно по пътя до къщата имаше благородни букови и кестенови гори, зелени пасища, дълбоки коловози, в които бентлито почти потъваше, малки закътани селца, строени от тухли и кремък, със стръмни сламени покриви. Бентлито и Поли им пееха в един глас, докато минаваха през тях.

Когато колата сви през вечно отворената порта от ковано желязо и забръмча в края на своя път през парка, Поли вече се беше измъкнала от пашкула си и застанала права, облегната на таблото, дирижираше с две ръце целия хор на природата. „У дома“, скандираше

на най-високите тонове, които можеше да вземе — „У дома! У дома! У дома!“. И на Поли й се струваше, че всичко наоколо тържествено отговаря: „У дома!“.

Най-сетне пред входа на Мелтън Чейз Огъстин изключи двигателя и Поли и бентлита замъкнаха едновременно.

Огъстин й избърса носа и я взе на ръце.

Мелтън беше голяма къща, почти толкова голяма, колкото самотния отшелнически дом на Огъстин в Нютън Лантъни. Построена изцяло в елизабетински стил, облицована от горе до долу с камък, с каменни колони, с дребни полунаивни орнаменти. Първоначално е била строена във формата на квадрат с открито пространство в средата — също като колежите. На фасадата все още личеше голяма сводеста порта, пак като на колеж — навремето си е било възможно да пристигнеш на кон и да минеш направо през нея във вътрешния двор, без да слизаш, но сега портата беше зазидана и на мястото ѝ вградена съвременна врата.

Добре познатото бръмчене на Огъстиновата кола се чуваше отдалеч и когато пристигнаха, пред входа ги чакаше домоуправителят. Казваше се Уонтидж.

Уонтидж беше слаб, преждевременно посивял мъж, с леко изпъкнали очи, защото страдаше от заболяване на щитовидната жлеза.

ГЛАВА 13

Поли поздрави господин Уонтидж топло, но учтиво (по настояване на майка й за нея той беше господин Уонтидж). Щом влезе, тя се настани в очакване на края на един дълъг бухарски килим, защото с влизането у дома обикновено искаше да потегли незабавно с шейната си за Северния полюс, теглена от джафкация впряг на господин Уонтидж през замръзналата пустош на паркета в балната зала.

Защото в Мелтън вече го нямаше квадратния двор, който в хубаво и лошо време трябваше да прекосяват обитателите на дома. През викторианския период се беше намерил Уодъми, комуто не се харесвало да живее на такова течение. Запален от примера на новите лондонски гари и от Кристалния дворец на Пакстън^[1], той покрил цялото това нещо със свод от стомана и стъкло. Затова сега вместо старата тревна площ и покритите с плочи пътеки в средата на къщата имаше едва ли не цял акър^[2] паркет, осиян с източни килими. А в другия край, до едновремешното каменно стъпало за възсядане на коне и халката, на която са привързвали тези коне, в основата на водещите към салоните и солариума каменни стъпала имаше роял.

Сега квадратният двор се наричаше бална зала. Малко от големите господарски къщи в страната имаха бална зала и наполовината на тази; според преданието на един прием от викторианската епоха тук танцуvalи две хиляди двойки, наблюдавани от престолонаследника и съпругата му. Но огромната зала все още се осветяваше от остькленото небе отгоре. Стените ѝ от потъмнял камък все още не бяха измазани. Към нея все още гледаха прозорци и дори балкони. Но наред с прозорците и балконите сега от стените се протягаха стоманени стойки — като облечени в ръкавици ръце, стиснали огромни електрически крушки, защото това беше една от първите къщи в Англия, в която бе възприето новото осветление и необходимото електричество се произвеждаше със собствена водна турбина.

Поли и Уонтидж може и да търсеха Северния полюс, но на другия край на всичко това намериха Минта — помощничката на бавачката. Тя незабавно отмъкна Поли и момиченцето тръгна безропотно, защото когато беше щастливо, винаги слушаше, а в този миг то беше изпълнено с щастие като прясно яйце с белтък.

Веднага след като Поли изчезна с Минта и докато Огъстин си миеше ръцете, Уонтидж, доста неспокоен на вид, потъна в трапезарията. Искаше да се увери, че на бюфета са сложени студените закуски и всичко необходимо за самотния обяд на господин Огъстин. Уонтидж знаеше открай време, че господин Огъстин не иска да му прислужват, но и не обича да звъни за нещо забравено. Уонтидж често се питаше като е такъв на двадесет и три, какъв ли ще стане той на петдесет и три години. „Същински ужас, без съмнение!“, както предвиждаше госпожа Уинтър — ако не се ожени, разбира се.

Уонтидж понамести една вилица, която стоеше малко накриво — като че ли всичко си бе на място.

Сега по право Уонтидж беше „свободен“ и би трябвало да може да си вдигне краката, за да си почине. Но все още оставаше чантата на господин Огъстин! Като минаваше през бюфетната, той с озлобен тон нареди на едно момче с доста селски вид да вземе багажа от колата и да го качи по задната стълба.

Злобният тон не означаваше нищо — така домоуправителят трябваше да разговаря с по-нисшия персонал (въщност Уонтидж имаше доста голяма слабост към Джими — надяваше се един ден да направи от него съвсем сносен лакай). Този тон означаваше толкова, колкото и почитителното внимание, с което неизменно се обръщаше към Господата, които бяха глупаци, или поне, доколкото ги познаваше, повечето от тях бяха такива. Вярно, думата им бе непоклатима, но се глезеха като бебета...

Не че всички бебета са глезени — не и неговата мъничка госпожица Поли-оли! Бавачката е глезена — тази госпожа Халоран, проклетата му досадница... и Минта, помощничката ѝ, дето се старае да стане като нея — малка кучка, едва е навършила осемнайсет години, представете си! Един чехъл по задника добре ще ѝ дойде!

Госпожа Уинтър споделяше това мнение и за двете, но поначало детското крило беше автономна провинция и тук не важаха дори наредданията на икономката.

Гърба го болеше, но трябаше да разопакова багажа, преди да може да седне като хората. Напоследък изразът „в почивка“ не означаваше нищо, тъй като от войната насам прислугата не достигаше. Беше време, спомни си той, когато в Чейз имаше четиринайсет лакея, а сега какво? Представете си — домоуправителят на Мелтън трябва сам да обслужва гостите мъже! Как да се сравнява с госпожа Уинтър, която командаваше всички тези момичета, а той имаше на разположение само Джими?

Всички тези момичета... Госпожа Уинтър с черната копринена рокля и ключовете се затрудняваше дори да ги преброи. Но дотам бяха изпаднали Знатните (старите господари, защото заботелите през войната не се числяха към тях) — в къщите да им прислужват момичета! Ами в някои къщи, при това добри, напоследък бяха принудени да допускат жени да им лъскат среброто! Жени да прислужват в трапезарията... слава богу, Мелтън не бе изпаднал чак дотам.

Но къде оставаше удовлетворението — да се издигнеш до върха на службата и да нямаш подчинени? Това е най-неприятното. Навън стигаха — двамата лесничи, пазачът на водите, дърводелецът, все още шестимата градинари и трима (без да се брои прокуденият Тривет) в конюшнята! Каква несправедливост — само къщната прислуга да е толкова малобройна!

Стиснат е! Господарят би трябало да знае какво се очаква от един Уодъми от Мелтън Чейз...

Докато слагаше копчета за ръкавели на бялата Огъстинова риза, Уонтидж въздъхна дълбоко и въздишката му премина в оригане, което остави в устата му отвратителния вкус на стомашни киселини. Всие! Ето до какво се свеждат всичките му повишения, откак започна работата, от първия ден до последния.

[1] Сглобяема постройка от желязо, стъкло и дърво, изградена за Лондонското изложение от 1854 г., изгоряла през 1936 г. — Б.пр. ↑

[2] Мярка за повърхнина, равна на 4046 кв.м. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 14

Когато Уонтидж най-сетне намери възможност да си почине този ден, отиде не в бюфетната, а в стаята на икономката и там се отпусна в удобно плетено кресло, колкото може по-близо до прозореца, отворен за лекия ветрец.

Госпожа Уинтър седеше изправена като свещ пред огъня, на твърд стол с права облегалка, покрит с кальфка от кретон. Ръцете ѝ лежаха спокойно в скута. Госпожа Уинтър никога не се отпускаше — никога не показваше, че ѝ се ще да го направи, дори да беше възможно с тези банели в корсета. Уонтидж я огледа. Тялото ѝ като че бе излято в калъп, легко преливаше по ръбовете, но недотам, че да се изплъска. Сякаш вече бе загубило собствената си форма. Да не повярващ, че госпожа Уинтър никога е била Маги, гъвкавата, дългокрака младша камериерка, готова като всички останали да се понатисне.

Това се случи в замъка Стамфорд, където той самият беше недорасъл млад лакей — много години преди отново да се срещнат в Мелтън Чейз. Уонтидж облиза устни, като си спомни. Майчице! Тогава наистина бе отишъл доста далече! И двамата можеха да си загубят местата, само дето имаха късмет, че тя в края на краищата не...

Натъкна се на нея случайно, горе в кулата, в стаята с пуха; тя седеше на пода и пълнеше един дюшек, наполовината засипана с пух... глазените ѝ се виждаха. Глазените ѝ... нейните форми... потънали в същинско море от мека перушина... Не можа да издържи. Явно и двамата не можаха.

А после! Преди да отиде да дежури в предната зала, трябваше припряно да махне от ливреята си стотици малки пухести перушинки, запотен от мисълта, че ще пропусне някоя и ще разберат...

— Какво сте се замислили, господин Уонтидж? — попита ласкаво госпожа Уинтър.

— Всие е всичко, Маги — отвърна глухо той.

От години не я беше наричал „Маги“! Госпожа Уинтър вдигна две бели пухкави ръце от скута си, опря върховете на пръстите им и се загледа мълчаливо в тях. После рече:

— Времената наистина се промениха.

Господин Уонтидж затвори очи.

Внезапно ги отвори отново — Поли се катереше в ската му. Поли единствена от цялата къща — и господари, и присуга — се осмеляваше да се появява в свещената „стая“, когато ѝ се прииска.

— Тук съм — съвсем без нужда заяви тя и добави: — Онзи Джими има корона!

— Полека, пиленцето ми — рече господин Уонтидж. — Внимавай с болния ми крак.

— Какво му има?

— В него има една кост! — заяви театрално той. И продължи с лукаво пламъче в изпъкналите си очи. — Минта ще те търси.

— Вярно! — каза Поли, не по-малко доволна. — *Навсякъде* ще търси!

— Из цялата къща! — откликна господин Уонтидж. — Намери ли те тук, няма да ти се размине.

Но и двамата знаеха, че и Минта не смееше да влиза в това убежище.

Госпожа Уинтър разсеяно си мислеше за посетителя — господин Огъстин. Брат и сестра, а колко са различни той и Господарката! И все пак така привързани един към друг. Колко жалко да го гледа човек как по собствена воля живее тъй затворено — нищо хубаво няма да излезе от това; човек не може да забрави *Общественото си положение*, никой не може... я виж колко мил се показа към свекървата на Нели Гуилъм — положи безкрайни усилия да я подслони в имението си, след като язовирът заля родното ѝ място, за което тя все въздишаше. Господин Огъстин е по-добър, отколкото се показва, и такива ги има...

После червата на госпожа Уинтър закуркаха и тя погледна към часовника. Но в този миг се чу очакваното потропване, вратата се отвори и за момент в „Стаята“ нахлу далечната весела гълчава, младежки гласове, говорещи на западен диалект, и буен смях, дори отекнаха думите: „Тоя Джими с книжна корона и голяма кухненска вилица за скриптьр как се перчи пред всички тези момичета“.

Влезе Лили, петнайсетгодишната миячка на съдове, с порозовели страни и все още блеснали очи. Тя донесе, разбира се, чай, кифлички, полети с горещо масло — направо от фурната, — и черешов кейк.

— Искаш ли парченце кейк, миличка? — попита госпожа Уинтър. Дори захаросаните череши в сладкиша бяха отгледани в Мелтън и пригответи собственоръчно от нея. Но Поли поклати глава. Хремата ѝ разваляше апетита. Вместо това започна да си пъха ръчичката подред в джобовете на господин Уонтидж, да види какво има в тях. Той понечи да разтвори нежно пръстите ѝ, за да си спаси очилата, но тя настоя да му ги сложи на носа.

Госпожа Уинтър също си сложи очилата, защото с подноса за чай дойде и редовното седмично писмо от по-малката ѝ сестра... Бедната Нели! Най-умната в семейството, а животът се отнесе най-жестоко с нея. И все пак Нели има за утеша мъничката Рейчъл...

„Госпожа“ Уинтър, това „госпожа“ говореше само за професионалното ѝ положение, също като „доктор“ или „отец“, а Нели се омъжи, при това рано. Омъжи се за обещаващ проповедник — уелски младеж от миньорски произход. Ум като бръснач, но открай време си беше болnav. Нели се омъжи за него още щом младият човек получи първото си назначение в една черквичка в долината на Ронда.

Дойде войната и той, като божи служител, не бе задължен да ходи войник и колко бе благодарна Нели! Но и тя получи своя дял беда. През 1915 г., след три години брак, се роди първото им дете, но с голяма глава. Вода, разбира се... шест месеца и то умря, а второто вече бе на път.

Не стигаха ли тревогите на Нели за следващото? И Гуилтъм (такова беше странното име на бащата) трябваше да добави нови. Взе да се държи особено. Въобрази си, че е съгрешил нещо и затова първото дете се е родило такова — трябвало да изкупи греха си или и второто щяло да е същото.

Не бивало, докато другите мъже гинели, да си седи и спокойно да проповядва в долините словото божие, съпроводен от тиктакането на църковния часовник! Такива го прихванаха. Но в армията не го искаха като военен свещеник и затова си науми да стане санитар в медицинската служба. Трябвало да отиде заради доброто на нероденото, та не дочека поне да се появи бъдещата Рейчъл. Нели не успя да го спре.

Не успяха и разгневените църковни настоятели, които се оказаха големи пацифисти и смятаха, че носенето на носилки е едва ли не такова зло, като да стреляш по врага — щом веднъж е сложил военна

униформа, повече да не им се мярка пред очите. Когато въпреки това отиде на фронта, изгониха Нели от къщата на свещеника, защото не искаха там да се роди войнишко копеле.

Като отби Рейчъл, Нели се хвана на военновременна работа в Глостър като детска учителка.

А пък Рейчъл — какво сладко момиченце расте и колко хитро — като маймунка! Същинска мъничка фея! Чудно ли е, че майка ѝ е луда по нея! Понякога леля Маги направо я хващаше страх от тази прекалена майчина обич, но макар да бе само леля, не можеше да се начуди на мъничкото същество и на свой ред го обожаваше почти по същия начин.

ГЛАВА 15

Ето защо госпожа Уинтър не издигна Поли на пиедестал, както всички останали в Мелтън; не можеше да не я сравнява с мъничката Рейчъл на Нели. Поли бе миличко детенце, но нищо особено.

Наистина Рейчъл бе с година по-голяма от Поли и все пак два пъти по-умна, два пъти по-хубава и два пъти по-добра от нея. Ангелче, слязло на земята. А какво въображение! Какви ги приказваше! Писмата на Нели винаги бяха пълни с това какво е казала Рейчъл и леля й обичаше да ги чете на господин Уонтидж. Не се стърпяваше.

Поли никога не казваше такива чудесии, дето са за книга! Но Поли беше онази, която щеше да има всички предимства... Затова навремени госпожа Уинтър ставаше ожесточено ревнива, но се стараеше да се овладее. Поли нямаше вина за това, че бе родена с късмет, нямаше смисъл, нито пък беше справедливо да си го изкарва на нея.

Когато Гуилъм се върна от войната, настоятелите удържаха на думата си — не пожелаха да го погледнат. Затова пое една църквичка в Глостър, долу на пристанището. Но бедите им отново започнаха. Защото сега, шест години след раждането на Рейчъл, Нели отново щеше да има дете. Не беше го очаквала, нито пък искала и никак не можеше да го приеме.

Всъщност Нели бе така погълната от мъничката Рейчъл, че просто не можеше да понесе мисълта за друго дете! Дори обвиняваше нежеланото гостенче в утробата си, че претендира за място в сърцето й, което по право принадлежеше само на Рейчъл.

Освен това имаше и очевидна причина да смята, че това дете не бива да се ражда. Всички знаеха, че каквото и да казват лекарите, туберкулозата е наследствена, а преди шест месеца Гуилъм бе започнал да храчи кръв.

Сега Гуилъм бе в санаториум, така че Нели отново остана да ражда сама, но този път мразеше очакваното бебе, убедена, че ако не е

същински урод като първото, най-малкото ще се роди заразено.

Затова госпожа Уинтър отвори плика с доста разтревожено лице и извади от него грижливо изписания лист линирана хартия. Но новините бяха, общо взето, хубави. Гуилтъм писал, че се чувства много по-добре, скоро щели да го пуснат у дома. Самата Нели също не била зле, макар че раждането можело да започне всеки момент. Един път в писмото й да няма думички на мъничката Рейчъл... Но разбира се! Рейчъл е на гости при баба си. Докторът бе настоял Нели да влезе в болница щом дойде време, колкото и да не можеха да си го позволят; така че изпратиха детето още преди седмица.

Госпожа Уинтър остави листа и се замисли. Разтревожи се не от писмото, а от собственото си поведение. Защо допусна мъничката Рейчъл да отиде при баба си, която хич не държеше да я гледа, вместо да помоли госпожа Уодъми да пусне детето тук за седмица-две. Госпожа Уодъми несъмнено щеше да се съгласи, защото щеше да го направи не само от сърце; щеше да се радва, че Поли ще има такова мило другарче в игрите. Не, нежеланието на госпожа Уинтър се дължеше на нещо вътре в самата нея.

„Само от гордост“, опита се да си внуши тя, от нежелание да е „задължена“. Но дълбоко в себе си знаеше, че не това е истинската причина... *Госпожа Уинтър не можеше да понесе мисълта, че ще гледа двете деца заедно* — това беше! Госпожица Поли с целия свят пред нея и Рейчъл... Рейчъл, която сигурно ще трябва да започне работа на четиринадесет години и глазените ѝ ще се подуват от дълго стоене права.

Но веднъж открила причината в душата си, госпожа Уинтър реши — това бе точно в нейния стил, — че е несериозна, чист egoизъм! За Рейчъл тук щеше да е чудесно, щеше да й се отрази добре, а и за самотната мъничка Поли щеше да е по-хубаво да играе с истинско дете, а не с безсловесни животни. Децата нямаше да се замислят за различното си бъдеще, щяха да бъдат щастливи заедно, да се обичат нежно! На тази възраст Рейчъл без съмнение щеше да е водачката, а Поли — вярната мъничка робиня.

Така госпожа Уинтър реши. За щастие все още не бе прекалено късно — старата майка на Гуилтъм щеше да се радва, че детето няма да

остане при нея по-дълго от необходимото, както пишеше Нели, напоследък доста трудно се придвижвала, а, от друга страна (така смяташе госпожа Уинтър), бедното мъничко новородено ще има повече възможност да събуди майчината любов, която толкова неестествено му се отказваше...

Още същата вечер щеше да попита госпожа Уодъми дали Рейчъл не би могла да дойде тук, след като постои при баба си. Да речем за седмица, докато се види накъде отиват нещата. Довечера, както винаги, щеше да пише на Нели...

— За какво се замисли, госпожо Уинтър? — попита господин Уонтидж и се престори, че събаря Поли от коляното си.

Госпожа Уинтър стана безмълвно и целуна Поли така звучно и с толкова обич, че и двамата я изгледаха учудено.

ГЛАВА 16

И ето над Мелтън Чейз се спуска вечерта — навсякъде се чува шум от дръпване на пердета, навсякъде се запалват светлини — в предната част на къщата и в задната.

Макар и с Тривет на волана, Мери се върна у дома навреме, за да покани Джеръми Дибдън (приятел на Огъстин от Оксфорд и тихен съсед) на вечеря. Тrima, защото парламентът заседаваше и Гилбърт (съпругът на Мери) се задържа в Лондон, въпреки че можеше да дойде по-късно.

Джеръми беше висок и много слаб, с тесни рамене. „Сигурно много трудно му шият“, помисли си Мери (забелязвайки колко добре всъщност му стои смокингът), „особено пък тази ръка“. Детски паралич беше изсушил дясната му ръка; когато се сещаше за нея, той я наместваше с другата в подходящо положение, но инак висеше от рамото му като свободен край на въже.

Мери приличаше на брат си: лице широко, умно, честно, загоряло до златистокафеникав цвят, който отиваше на къдрявата ѝ червеникова коса; беше и леко луничаво. Едно почти момчешко лице, ако не се смятала меките, чувствени устни. Докато по-скоро лицето на Джеръми притежаваше типичната моминска розово-бяла нежност на шипков цвят и въпреки това чертите му не бяха женствени — би било по-справедливо да се каже, че отговаряха на класическия гръцки идеал за красота. Въпреки уродливото си тяло Джеръми напомняше на Мери донякъде Хермес на Праксител — устните му често се разтваряха в същата полуусмивка. „Точно така, и той съзнава приликата, помисли тя, защото е оставил великолепната си светла коса да се вие така красиво около челото, сякаш е изсечена от мрамор.“

„И все пак лицето му съвсем не е безизразно, понеже в него има живот; само е много, много младо.“

Вечерята свърши. Вдигнаха бялата покривка. На светлината на свещите, върху тъмния махагон, проблясващ уотърфордски кристал.

Несъмнено вече бе време да остави двамата млади мъже да си пият портвайна (или по-скоро отлежалата мадейра — вече не беше модерно да се пие портвайн). Но когато Мери се надигна, разговорът тъкмо засегна темата за смисъла на човешкото съществуване.

— Не си отивай — каза Джеръми разочаровано. — Най-сетне заговорихме за нещо смислено.

Мери колебливо погледна първо брат си, после неговия приятел.

— Добре — рече неуверено и седна с известна неохота (като че напоследък бе престанала да се интересува толкова от отвлечени разговори). — Но само за минутка, защото госпожа Уинтър искаше да ме види за нещо.

— И ти си длъжна да отидеш!... Съвсем типично — възклика брат ѝ. — Признай, че съм *абсолютно* прав да бягам от тези работи.

— Та това са слуги — рече Джеръми с укор в гласа, гъвкавият му език придаде на думата повече от едно значение. После се обърна към Мери. — Но я ми кажи, има нещо, което винаги съм искал да разбера. Защо продължаваш да излагаш живота си на опасност, като се оставяш да те вози Тревет? — Тук Огъстин изсумтя. — Тревет — заяви Джеръми — не може да намали скоростта, докато даймлерът е в движение, заковава на място преди всяко изкачване и се мъчи да включи на първа! Тревет, чийто клаксон — продължи той напевно — кара и старите жени да се катерят по дърветата. Дава газ само на завой или на кръстовище. Убеден съм, че досега е карал вляво само когато ходихте с колата във Франция.

Огъстин се изкиска доволно.

— Та нали в ергенските години на Гилбърт беше главен коняр? Какво ви прихвана, та го направихте шофьор?

Въпросът прозвуча съвсем искрено, но Мери погледна Джеръми с известно недоверие — според нея причината бе очевидна. Булката искаше да докара ловните си коне в Мелтън и какво друго ѝ оставаше да направи, след като старият некадърник отказваше да се пенсионира доброволно? Защото, с нейното възпитание, Мери никога не би поверила кон на нежните грижи на един Тревет. Наистина сърцето ѝ се свиваше от страх, докато той караше колата и един ден положително щеше да ги избие всичките, но човек не бива да се поддава на страх.

Пък и човек никога не бива да обсъжда прислугата с приятелите си! В миг очите ѝ блеснаха гневно.

— Един на нула, а? — промърмори малко зядливо Джеръми. — Дали все пак в лудостта на Огъстин няма никаква система?

Огъстин отново изсумтя. Тези останки от феодализма? Подобни отношения са толкова фалшиви, еднакво неудобни и за господаря, и за слугите; добре, че се отърска от тях.

От малък Огъстин изпитваше вродено отвращение да заповядва на когото и да било. Отблъскваше го всяка връзка, в която едно човешко същество потиска друго. Но сега Джеръми направи неочекано салто и го атакува точно по този въпрос: най-зловещият предвестник и всъщност първопричината за всеки кървав бунт не бил онзи, който отказвал да се подчинява на заповеди (заяви Джеръми), а онзи, който като тебе отказва да ги дава.

— Че какво лошо правя? — промърмори Огъстин.

— Искаш да ти позволяят да оставиш другите на мира! — избухна възмутено Джеръми. — Не разбираш ли, че управляваните не могат да понасят, когато управляващата класа се отказва от властта? Запомни какво ти казвам, ти, тиранино, който си прекалено отегчен да упражняваш властта си! Дълго преди двуколките на революцията да пристигнат в Мелтън, *твоята* глава ще падне в полите на флемтънските плетачки.

Огъстин изсумтя, после счупи орех и загледа с отвращение спаружената ядка. Странно, никога не мокеш да ги познаеш по черупката...

ГЛАВА 17

— Какво, мислиш, би станало, ако имаше повече такива като теб на земята? — продължи Джеръми. — Човечеството ще бъде изложено голо на вледеняващия повей на Свободата; предадено в ръцете на Свободата, тази вечна заплаха, пред която Човешкият дух се носи в неспирно бягство! *Post equitem sedet atra — Libertas*^[1]! Малко ли революции са представлявали само още един отчаян напън на човечеството да избяга от свободата?

„Бягство от свободата! Каква дивотия!“, помисли си Огъстин.

Както му бе присъщо, Джеръми дори не беше последователен в развитието на тезата си, а подскачаше като скакалец от мисъл на мисъл. Гласът му звучеше наставнически и уверено (само дето от време на време изтъняваше от възбуда), но лицето му оставаше по детски развлнувано от самото удоволствие на играта с думи. Огъстин, който по-скоро наблюдаваше, отколкото слушаше приятеля, от когото така се възхищаваше, се усмихна примирително. Бедничкият Джеръми! Жалко, че си напряга мозъка само когато иска да е интересен, защото наистина е способно момче...

„Бедничкият Огъстин! — си мислеше Джеръми, докато говореше. — Не вярва нито на дума от това, което казвам! Пророк не бива без почит^[2]... добре де, няма значение... този път наистина съм напипал нещо — бягството от свободата...“ Ако бе изтълкувал вярно знаменията на времето, той беше много близо до истината.

Мери започна да потропва ритмично с крак. Словото на Джеръми напълно заглушаваше този припрын slab звук, но и тя вече почти не слушаше. Някога, преди време, смяташе, че Джеръми е направо блестящ, а и сега донякъде бе на същото мнение, но като че ли напоследък загуби желание да го слуша. Човек продължава да се променя (сети се внезапно тя) още дълго, след като порасне.

Джеръми имаше досадната способност да превръща дори смислената приказка във фантастична глупост, а освен всичко сякаш сам не различаваше едното от другото; и все пак всеки миг беше в състояние изведнъж да открие частица от някоя нова истина, също като

внезапен проблясък — нещо, до което мудно мислещите не биха стигнали за година. Тази вечер обаче съвсем прекали с идеята си за „бягство от свободата“. Наистина някои хора не се стремят така отчаяно към свободата както други, но разликата е относителна; та хората никога няма да се откажат от собствената си свобода, тираните са онези, които им я отнемат... В края на краишата стремежът към либерализъм и демокрация не е само мода, той е вечен, част от човешката природа... от прогреса.

Какво дълбоко недоверие изпитваше Гилбърт към подобен блясък — към Джеръми... към Дъглас Мос — цялата тази оксфордска пасмина! „Те са като хрътки, които надушват миризмата, но не могат да я следват, казваше той. Те са дрънкала, забравят се...“ Гилбърт не споделяше нейната страст към лова (инак не би търпял човек като Тревет в конюшните си), но обичаше да си служи с ловна терминология — използваше я в Камарата да дразни торите.

Огъстин, изглежда, ценеше независимостта и самотата повече от всичко. Но нали (както мислеше Мери) връзката между хората е най-човешкото нещо на света? И значи за хуманиста, който не вярва в бога, тази връзка е най-свята? Не можеш просто да престанеш... да бъдеш част от Човечеството, както, изглежда, смяташе Огъстин.

Сетне Мери взе да се пита защо ли госпожа Уинтър толкова настояваше да разговаря с нея. Трябва да излезе веднага щом Джеръми спре да си поеме дъх. Докъде ли бе стигнал?

— Вие, анархистите — чу го тя да казва на Огъстин.

Но, помисли Мери, ако се премахне всяка форма на управление, както искат анархистите, ще трябва да изпадне и повелителното наклонение от граматиката, защото „управлението“ не е нещо скътано на висока полица с етикет ПОЛИТИКА — управлението е част от човешките отношения по всяко време. Човек винаги управлява и бива управляван. Повелителното наклонение е всъщност основата, от която са изтъкани свещените човешки отношения, посегнеш ли на здравите повелителни нишки, и цялата паяжина ще се разплете...

— Не! — викна Огъстин и така удари с юмрук на масата, че чашите иззвънтяха (*Господи! Какви ли глупости е изрекла на глас*). Твоята паяжина не може да се разплете, защото... това са Новите дрехи на царя! НЯМА паяжина! Дори няма и една нишка, която да свързва човек с човека, нищо няма!

— Разбирам — намеси се възхитен Джеръми. — Искаш да кажеш, че и цар, и слуги — цялото човешко общество е шествие от отделни голи хора, които се преструват на облечени! „Което Бог е разльчил, човек да не...“^[3]

Една от чашите продължаваше да звънти и Мери заглуши с пръст тънкия ѝ гласец.

— Наистина вече трябва да вървя — каза тя. — Обещах на госпожа Уинтър в девет. Ако Гилбърт и приятелите му пристигнат...

— Не си отивай! — рече Огъстин. — Човек не ги знае тези парламентаристи, може въобще да не се появят!

— Но как ще стигнат дотук? — попита Джеръми. — Да не би скъпият Тривет да ги посрещне на гарата в Темпълкум?

Гласът му звучеше невинно, но в очите имаше закачка и докато излизаше от стаята, Мери се усмихна на себе си. Явната несъвместимост на характерите на Джеръми и Гилбърт наистина бе по-поносима така, отколкото когато се прикриваха.

[1] По Хораций — Оди III/(1)/40 — Post eguiitem sedet atra cura — Зад коня седи черната грижа — в случая зад коня седи черната свобода. — Б.пр. ↑

[2] Пророк не бива без почит, освен в отечеството си и у дома си — Ев. от Матея — 13/57. — Б.пр. ↑

[3] Перифраза — Ев. от Матея 19/6: „Прочее, което Бог е съчетал, човек да не разльчва“. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 18

Огъстин затвори вратата след сестра си и отново седна.

— Чрез нейните уста говореше Гилбърт — рече печално Джеръми. — Никога не е приказвала такива работи.

— Логично погледнато, ако започнеш да цениш човечеството като цяло, без да те интересува отделния човек, от „паяжината“ на Мери до подобни ужасии като „Свещената власт на Царете“ остават крачка-две.

— Само една — ако става дума за великанските крачки на историята. По-скоро една балетна стъпка... Хегел! Бррр!... А после Фихте! Трайчке! Фон Савини! Майчице мила!

Огъстин се въздържа да го попита защо си е губил времето да чете такива забравени немски метафизици, защото знаеше, че най-вероятно не ги е чел. Напълниха отново чашите.

— Тези политици! — рече Джеръми. — Изцяло отъждествяват собствените си интереси с интересите на страната. — Позволи си бегла, язвителна усмивка, възхитен от собствената си духовитост. — Тези праведни гилбъртовци дотолкова не понасят фаворитизма, че жертвват приятеля със същата готовност, както и врага... в случай че от това зависи кариерата им. *Бедната Мери!*

В Оксфорд (този фойерверк от млади умове) всички бяха на мнение, че само посредствени хора биват обладани от жаждата за власт или дори допускат да им я натрапят. „Зад родения водач винаги се криеuntermensh t^[1] — както се бе изразил веднъж Дъглас Мос. — Амбицията е първа слабост на низшите духом.“ И тъй нататък. Може би Огъстин не се изразяваше по този начин, но на тези думи бе верен до мозъка на костите си. За него дори честните държавници и политици, ако ги имаше, изглеждаха в най-добрая случай нещо като низши общински служители, да речем, като каналджиите, които вършат отвратителна работа, която почените хора се радват, че не са принудени да вършат. И наистина обикновеният гражданин се сеща за

съществуването на някаква система на управление само когато тя загнє и се размирише...

А Гилбърт бе член на парламента! За Огъстин бе непоносимо, че собствената му сестра се ожени за човек с по-ниско обществено положение — принадлежеше към презряната каста на „метачите“. И вече неизбежно бе започнала да мисли като метачка.

— Бедната Мери! — повтори Джеръми. След това обаче му хрумна утешителна мисъл: — Може би в нейния случай това се дължи по-скоро на възрастта? — подхвърли снизходително той. — На колко години е тя между другото?

Нямаше как — Огъстин трябваше да признае, че сестра му е вече на двадесет и шест и Джеръми мъдро кимна. В края на краищата — както съзнаваха двамата младежи — мозъкът в никакъв случай не може да запази най-острата си проницателност след двадесет и четири — двадесет и пет години.

— Eheu fugaces^[2] — каза двадесет и две годишният Джеръми с въздишка. — Бутни каната насам, момчето ми.

Настъпи мълчание.

Като отпиваше от самотното си кафе в гостната, след като госпожа Уинтър си отиде, Мери се замисли. Време беше Огъстин да надрасне приятели като Джеръми — освен ако сам Джеръми не би могъл да порасне, в което тя се съмняваше.

Милият Огъстин! Това странно, самотно съществуване, което си бе изbral... Сега, разбира се, щяха да го издърпат за ушите в лоното на обществото — разследвания, вестници и т.н. Да не би и този път да се окаже, че всяко зло е за добро? Убедена беше, че е много даровит, стига само да се залови за нещо.

Мери въздъхна. Природата прахосва толкова обещаващи млади мъже, както прахосва хайвера на рибите. Не само че ги избиват във войните; средната възраст затрива десет пъти повече млади таланти, отколкото войните и внезапната смърт. Тогава коя е тя, та се осмелява да се надява, че собственият ѝ по-малък брат, когото така обича и цени,

ще се окаже онова едничко рибе яйчице от милиони, на което е съдено да оцелее и да порасне?

Мери остави чашата си наполовина изпита — кафето ѝ се стори прекалено горчivo... *Може би отново ще има дете!* Крайно време е, заради Поли. След ден-два ще стане ясно...

Ако роди момче, всичко ще започне отново — обичта, сестринското обожание — този път обаче от страна на малката Поли.

Продължителната тишина в трапезарията най-сетне бе нарушена.

— Как смяташ — запита колебливо Джеръми, — дали е... дали е дете на знатни хора?

Огъстин се сепна и внезапно побледня.

— Трудно е да се каже — отвърна най-сетне бавно. — Н-н-не...

Не бих казал.

— Добре! — въздъхна Джеръми. — Да сме благодарни поне за това!

Кръвта нахлу обратно в лицето на Огъстин.

— Джеръми — каза много меко, — как можа да изречеш такова отвратително нещо?

Сега и Джеръми се изчерви — като рак, ужаси се от себе си.

— Прав си, за бога! — издума той откровено. После се овладя и продължи: — Но знаеш какво искам да кажа, когато не е от твоето собствено... племе, не е същото. Някак не стига до сърцето. — При което внезапно им хрумна една и съща мисъл: *Ами ако беше Поли?*

Огъстин скочи на крака и натика запушдалката в гърлото на шишето.

— Да се присъединим към дамата! — рече той грубо и се втурна право към вратата.

[1] Нацистки термин за малооценен човек. — Б.пр. ↑

[2] Хораций, Оди II/14/1 — Уви, бързотечни (са годините). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 19

Намериха Мери в гостната — четеше „Видни викторианци“ от Литън Старчи и чакаше да налее вече известиващото кафе.

— Но единствените наистина видни викторианци са били Маркс, Фройд и Айнщайн! — възклика Джеръми. — Хора, за които бедничкият Литън сигурно никога не е чувал. А според мен най-велик сред тях е Фройд.

— Сигурно от времето на Конфуций, Буда и Питагор на света не е имало едновременно три такива фигури — заинтересува се от разговора Мери.

— Солучливо сравнение — одобри Джеръми. — Общественик, духовно извисена личност, математик...

— Захар? — предложи Мери.

— Но Фройд... — поде отново Огъстин и се сепна поразен. *Великото откровение е Фройд!* Бил е прав значи в билярдната — собственото му поколение се състои наистина от нови създания, от нов вид човешки същества тъкмо заради *Фройд!* Защото това е първото поколение в човешката история — от пещерата до катедралата, — отхвърлило напълно греха. Човешките действия вече не се определят като „добро“ или „ зло“, преценяват се по-скоро като обществени или противообществени, като осъществяване на личността или провал...

— Така се натъкваме на две дихотомии вместо една — рече Джеръми — и понякога те са противоречиви...

Скоро отново се впуснаха в разгорещен спор. Но в едно Огъстин и Джеръми бяха единодушни — тяхното поколение нямало нужда дори от активен мисионерски атеизъм, защото самата идея за Бог вече нямала нищо общо с вярата или неверието. „Бог“ и „Грях“ вече не били проблем, защото фройдисткото учение обяснявало как тези представи са възниквали в хода на историческото развитие, т.е. че те са чисто и просто примитивен психологически дефект и щом това веднъж стане ясно, човечеството може да го надрасне...

— Съвестта е тумор, който може да се оперира.

В епохата на неограничения човешки напредък и осъществяване, която се откривала пред нас, самите думи „Бог“ и „Грях“ трябало да закърнеят и в крайна сметка да отпаднат от езика. Хората все така щели да имат вродена склонност към „доброто“; но веднъж забравили значението на думата, дори добротата щяла да стане безвредна.

Междувременно Мери се залови да шие — простишка, приятна покривчица за леглото на Поли. Внезапно се намръщи. Ами ако се окажеше, че детето, което бе поканила (малката племенничка на госпожа Уинтър) е религиозно? Не беше ли баща му някакъв сектантски проповедник? Трябаше да помисли за това, преди да го приеме като подходяща компания за Поли.

Какво ли не приказват децата!... Е, разбира се, те би *трябвало* да говорят свободно за пол, за ексcreti и т.н., но все пак има думи и понятия, като Бог и Христос, които не са за нежния детски слух, поне докато детето не порасне достатъчно, по своя воля да ги отхвърли или приеме. Що се отнася до Мери и Огъстин, тези думи бяха завързани сякаш с пъпната им връв...

Трябаше да накара Уонтидж да си легне, но преди това щеше да му напомни да не прибира уискито, защото Гилбърт и приятелите му можеха да закъснеят. И малко сандвичи — онова, което предлагат по влаковете, просто не става за ядене. А Гилбърт бе казал, че ще са важни гости. Имаше движение за ново обединяване на либералната партия, придружено от голямо раздвижване във вътрешните й кръгове. Може би Гилбърт не бе съвсем „вътрешен“, но той бе обещаващ млад мъж с единия крак вътре в тези кръгове; ако все още не бе станал посредник, то скоро щеше да стане.

Тази вечер Гилбърт се надяваше да доведе в Мелтън някакъв важен човек — може би Монд или Саймън, или Самюел. Ако по време на гостуване в Мелтън направеха решителна стъпка към възстановяване на единството на либералната партия, той щеше да се гордее с това постижение...

Гилбърт й казваше, че Дребосъка (Лойд Джордж) изглеждал склонен да се помири; по-скоро Аскуйт се дърпал и се държал нелюбезно. „Държи се така, сякаш има сметки да разчиства!“ И очевидно изненадан от това, Л. Дж. доверил на някого, който пък го доверил на Гилбърт. Та рекъл Лойд Джордж: „За разлика от мен, старецът не знае да забравя“.

В личния живот (продължи да си мисли тя) се приема, че е доста отвратително, ако един Аскуйт наистина „забрави“, ако проговори някога на един Лойд Джордж, тоя отвратителен дребен козел. Но сега дори и приятелите коряха Аскуйт. Защото в обществения живот не си свободен да се държиш тъй, както ти се ще, или пък да следваш принципите си — за да спечелиш власт, трябва да загубиш тази свобода, което изглежда малко парадоксално.

Но колко повече важи това, когато има диктатура! Диктаторът сигурно има толкова възможности за избор и свобода на действие, колкото акробатът на върха на пирамида.

Мери даде ухо за момент, но разговорът на момчетата беше достигнал късния вечерен етап, когато се повтаря все едно и също.

— Часът е единайсет — рече Мери. — Смятам да си лягам, но вие... — при което Джеръми скочи и започна да сипе извинения, че е злоупотребил с гостоприемството.

Огъстин го изпрати до входната врата и му помогна да запали фенера на колелото си. Бащата на Джеръми беше селски свещеник, съвсем не заможен (дори може би щеше да се наложи Джеръми да постъпи на държавна служба).

— Беше *наистина* много приятно! — възклика Джеръми с ентузиазъм, който по-скоро приличаше на изненада. — Не се сещам да си ходя! — Качи се на колелото и завъртя педалите, управлявайки го с една ръка надолу по алеята.

Огъстин тръгна да си ляга. Тъкмо пресичаше балната зала, когато чу далечния, отчаян писък.

ГЛАВА 20

Зашото Поли сънуваше кошмар — Поли, детето, оградено с толкова любов.

Често, тъкмо когато заспиваше, въздухът наоколо се изпълваше с ръце. Те не я заплашваха, бяха си просто ръце. Подаваха се от пода, протягаха се от тавана, изникваха от въздуха — макар и мъничка, едва ѝ оставаше място да се провре между тях. Това не беше толкова страшно; но тази нощ сънуваше същински кошмар, по-страшен от всяко га.

Започна в бюфетната на господин Уонтидж, където госпожа Уинтър седеше с неделната си шапка и наметало. Но това не беше точно госпожа Уинтър... по-скоро лъв, облечен с дрехите ѝ; той каза на Поли съвсем любезно: „Ще ви изядем за вечеря“.

Когато се дръпна назад, тя видя много други възрастни, онези, които най-много я обичаха — наредени неподвижно край стената, те я заобикаляха от всички страни. Повечето се бяха превърнали в хищни зверове, макар и да не приличаха съвсем на такива.

В този момент зърна и Гъстин, застанал със скръстени ръце до летящата врата, която водеше към кухненския коридор...

Това несъмнено беше само Гъстин, защото той никога не би се превърнал в...! Тя се втурна към него, за да я спаси.

Но когато се хвърли в обятията му, забеляза каква голяма грешка е направила, защото това беше огромна преоблечена горила, препречила с ръце вратата, за да не избяга; усмихваше се жестоко и имаше точно лицето на Гъстин.

Капан, а за примамка — Гъстиновия образ! В този миг на паника и предателство започна да се разбужда. Все още го виждаше пред себе си, но в прилив на облекчение разбра, че е сънувала — чудовището не беше истинско. Затова го удари с юмруче в стомаха и извика победоносно:

— Не ме е страх от теб! Зная, че си само сън! — После отвори уста да изпиши и да се събуди напълно, но... но разбра, че съвсем не се е събудила, както си мислеше и не може да изпиши. „Събудила“ се

беше само от един сън, за да попадне в следващия и сега пак потъваше в първия... онази фигура започна отново да добива плътност.

— Охо, значи съм само сън, така ли? — попита язвително тя и ужасните ръце започнаха по същия начин да се сключват застрашително около шията й... ръцете на Гъстин, които винаги толкова много бе обичала.

Обзе я ужас, но гласът ѝ се върна — най-сетне тя успя да изпиши и се събуди, обляна в сълзи — а горилата Гъстин стоеше все така като сянка сред талазите на мрака в стаята (при нея не оставяха светлина, защото съвременните деца атеистчета нямаха причини да се боят от тъмнината).

Огъстин, запътил се към леглото, чу писъка и се втурна по стъпалата, като вземаше по три наведнъж, но бавачката беше стигнала в детската стая преди него и люлееше в ръцете си ридаещото мъничко телце по нощница.

Поли беше вече поуспокоена, но при вида на Гъстин, застанал наистина на вратата на спалнята ѝ, запищя отново така отчаяно, със задавен от страх глас, че писъкът наподобяваше по-скоро истерична кашлица, и тя извиваше гръбнака си като бебе, получило гърч.

Бавачката властно направи знак с ръка да си върви и той се подчини, но го обзе диво чувство на ревност и недоверие.

— Тази жена трябва да бъде уволнена! — промърмори високо той (почти се надяваше, че ще го чуе), докато отстъпваше по коридора, където бяха разположени детските помещения. — Защото, разбира се, за всичко е виновна тя — сигурно е плашила детето... призраци... разкази за черни хора, които влизат през комина, ако не си добър... Та какъв е смисълът Мери да се опитва да възпитава детето поновому, без комплекси, щом го е доверила на тази необразована жена — Бавачката. — На такива човек да не се доверява! — добави Огъстин горчиво.

— Разбира се, ад няма, но за жени като нея би трябвало да има, щом могат съзнателно да учат едно дете да се страхува! — Огъстин така се разгневи на тази ужасна жена, че беше готов веднага да се скара на Мери, но за съжаление тя си беше легнала.

Знаеше, че ще срещне съпротива, защото независимо от честите им разногласия, Мери сякаш бе хипнотизирана от бавачката Халоран.

В наши дни не е необходимо едно дете дори да знае какво е Страх... или пък Вина! Особено след великото откровение — Фройд...

Насред път по дългата алея фаровете на приближаваща кола заслепиха Джеръми, който се прибираше у дома. Той скочи и придърпа велосипеда в храстите.

Но зад волана не беше Тривет. Това бе голяма лимузина, украсена с бронз и махагон като яхта и осветена отвътре — колата, която семейство Уодъми понякога наемаше от мелтънското хотелче.

Изглеждаше натъпкана с млади мъже с гладко сресани коси и черни палта и всички струпани като пчели, роящи се около новата царица — централната фигура, увита в карирano шотландско одеяло и седнала в средата на задната седалка: източената фигура и добре познатото хищно лице на сър Джон Саймън.

ГЛАВА 21

Уонтидж бе потресен от самата мисъл да си легне, преди Господарят да се е върнал у дома, и остана да се погрижи за него. Но когато Гилбърт и приятелите му пристигнаха, Мери вече спеше и едва час или два по-късно внезапно се събуди. Нещо я тревожеше, нещо, което някой бе казал вечерта — че религията „вече нямала нищо общо с вярата или неверието“. Нима можеше да е вярно това? Трябаше да се каже, „че няма нужда от доказателства“. Напоследък се научихме да правим разлика между доказуеми идеи и идеи, които поначало са недоказуеми — следователно за тях не може да се спори; затова в действителност имаме нужда от две думи за „вяра“ и две за „истина“, тъй като в двета случая не влагаме един и същ смисъл в думите „вяра“ и „истина“.

В края на краищата дори Тома Аквински^[1] смята, че вярата е волев акт; което я разграничава от доказуемата истина, единствената действителна истина, разбира се, както побърза да увери себе си тя.

През вратата на тоалетната стая Мери чуваше хъркането на Гилбърт — значи бе пристигнал жив и здрав. Надяваше се, че този път ще успеят да постигнат обединението на либералите... което, разбира се, рано или късно щеше да стане, нужно бе нещо повече от лични разногласия, за да се разсипе такава могъща сила като либерализма. Всъщност Гилбърт казваше, че разногласията между Аскуйт и Лойд Джордж били точно като разногласията между Роузбъри и Харкорт в началото на века, станали прелюдия към най-голямата победа, постигната от либералите на общите избори през 1906 г.

Мери все още помнеше как в този слънчев януарски изборен ден я бяха закарали в селото с двуколката заедно с мъничкия Огъстин; всички носеха разноцветни розетки и дори най-възпитаните деца на знатни родители се плезеха на другите, които имаха розетки и друг цвят.

При това положение (предвиждаше тя) либералите ще се върнат на власт някъде около 1930 г., а дотогава Гилбърт...

Веднъж свързала двете несъвместими неща, Мери въздъхна и отново заспа.

Но сега за първи път от много години засънува своя немски братовчед Ото фон Кесен.

Беше през 1913-а, преди десет години — Мери отиде на гости в замъка Лориенбург. Валтер, най-старият Фон Кесен, собственикът на Лориенбург, разбира се, вече женен по това време, имаше най-малкото две сладки дечица — десетгодишния конопенорус Франц и мъничката Мици с широко разтворените очички. Но Ото бил „женен за полка си“, както казваха. Прекрасен като герой от булеварден роман в белия си спортен костюм, той играеше тенис красиво и енергично като пъргав бял тигър... по това време в Лориенбург, последното лято преди войната, Мери бе на шестнайсет години, а великолепният Ото — на тридесет. Мери се влюби сляпо и безнадеждно, а на злащастната ѝ брадичка изби цирей.

Тази нощ Огъстин дълго не можа да заспи; щом остана сам, мислите му се устремиха неудържимо към мъртвото дете. Все още го разтърсваше жалост и изпълнен с мрачни предчувствия, си мислеше за предстоящото разследване.

В мрака той отново виждаше дълбокия черен вир, евтината лодчица, плаваща край брега, и онова, белезникавото нещо във водата... Когато установиха, че е мъртва, не му оставаше нищо друго, освен да я отнесе у дома, защото застреляш ли на здрачаване патица в блатото и кучето не успее да я намери, на развиделяване от нея ще останат само пръснати пера. Затова когато най-сетне заспа, Огъстин засънува гладните плъхове, от които гъмжеше блатото.

Госпожа Уинтър остана до късно будна, но нарочно. Седеше в леглото, облечена с елечето, което госпожа Уодъми ѝ бе подарила миналата Коледа, отдолу имаше бяла ленена нощница с високо набрана якичка; пишеше писмо — на свещ, защото в стаите на прислугата нямаше електричество.

Сега „формите“ ѝ бяха в естествения си вид, приятно закръглени, банелите от китова кост спретнато сложени на един стол. Сивеещата ѝ коса изглеждаше необикновено рядка, защото дължеше дневния си вид на кафявите подплънки, които лежаха на тоалетната масичка. Страните ѝ също се бяха смъкнали, защото и бисерните ѝ зъби бяха на тоалетната масичка. Бе ги пуснala в чаша вода, сложена между две снимки в кадифени рамки: едната на покойния ѝ баща, а другата — на Нели с бебето Рейчъл на ръце.

„Мила Нели — пишеше тя, — говорих с Госпожата за теб, Гуилъм и мъничката Рейчъл и тя беше самата доброта. Веднага рече...“ Госпожа Уинтър пишеше бавно, претегляйки всяка дума. Беше решила, че най-много от всичко на света иска Нели да се съгласи...

Колко хубаво би било Рейчъл да дойде. Спря за момент и се опита да си представи милата мъничка Рейчъл — както е заспала в леглото някъде. Но не можа, защото никога не беше ходила там, където живееше сега майката на Гуилъм.

Чавките, които спореха в широкия комин на спалнята, събудиха Огъстин в шест часа сутринта. Полежа буден, заслушан във врявата им, защото се интересуваше от птиците и му се щеше да разбере за какво е цялата тази гълчава. Чавките са известни като справедливи птици; явно съдеха някоя — кълвяха я всички наред.

„Окълвана от всички!“ — да (мислеше той), до това май се свежда на практика всяко обществено съдружие. В такъв случай крайно време е ние, хората, да престанем да се държим като *птици*!

В този момент вратата скръцна. Влезе Поли и се мушна в леглото му, очаквайки да ѝ разкаже приказка.

В същата тази мразовита утрин в осем часа, когато пристигна пощенският раздавач, госпожа Уинтър вече беше залепила плика и сложила марки, писмото чакаше готово, а той носеше телеграма за нея от Глостър — родило се момче, майката и детето били добре.

Болките на Нели започнаха предишната вечер и докторът я закара в болницата със собствената си кола. Раждането мина съвсем нормално; при особеното състояние на майката докторът се тревожеше

по-скоро за сигурността на бебето след раждането, но всъщност, когато ѝ донесоха новороденото, Нели с готовност му подаде гръдта си, защото в унеса си реши, че отново се е появило бебето Рейчъл.

Госпожа Уинтър добави няколко думи на гърба на плика, после смени адреса с този на болницата, защото колкото по-скоро се уредеше идването на Рейчъл, толкова по-добре.

Друга телеграма до санаториума съобщи новината на Гуилъм и малкият бежов плик донесе определен „външен“ аромат в стаята, изпълнена със слабия мириз на болест, който заразяваше всичко наоколо. Вестта го развълнува силно и предизвика ужасен пристъп на кашлица.

Син! В такъв случай трябва да го кръстят Силванъс...

Колко ще се радва мъничката Рейчъл! Как копнее да види лицето ѝ в момента, когато за първи път ѝ дават да държи братчето си! Сега лекарите трябва непременно да го пуснат да си отиде у дома (всъщност те и без това сигурно щяха да го направят, но само защото им трябва още едно легло за някой друг не така безнадеждно болен).

Малката Рейчъл... Колко ли време ще мине, преди да разбере — питаше се той? Сигурно в Уелс ѝ е по-приятно след кейовете на Глостър, но мястото е съвсем откъснато. Защото в новия дом на майка му някога бе живял пазачът на шлюза — когато земеделието било в разцвета си и все още имало шлюзове в Лантънското блато.

Все още никой от тези хора не знаеше, че Рейчъл лежи под казионното гумирано платно в мортата на Пенрис Крос.

Старата майка на Гуилъм живееше сама и във вторник изходи никак петнайсетте километра до Пенрис, за да съобщи, че детето е изчезнало. Вече разбираще, синът ѝ умира, каквото и да пишеше в писмата си, знаеше, че Нели всеки момент ще роди; показаха ѝ телцето върху плочата и тя припадна. Дойде на себе си, но за момента беше загубила дар слово.

Стана така, че когато вестта стигна в Мелтън, Огъстин вече беше тръгнал за разследването в Пенрис Крос.

[1] Тома Аквински (1225–1272) — италиански теолог и философ.
— Б.пр. ↑

ГЛАВА 22

Тази есен студът дойде рано на континента; през следващите няколко дни пресече Канала и подкара пред себе си късната мека и влажна есен на Дорсет.

В Мелтън Мери мислеше само за трагедията; бълскаше си ума как най-добре да помогне на Нели, скрита зад бариерата, наречена госпожа Уинтър, но студът дойде и мозъкът ѝ сякаш престана да работи. Разбира се, в Дорсет никога не ставаше толкова студено, колкото в Средна Европа, но в Мелтън ги нямаше онези огромни печки, на които се бе смяла някога в замъка Лориенбург, нито двойните прозорци, още по-малко централно отопление; английските къщи не бяха станали по-топли отпреди войната; въпреки това, сякаш напук, жените престанаха да носят вълнено на голо, гащи до глазените и дълги дебели фусти. Затова в просторния Мелтън, където постоянно ставаше течение, Мери винаги трудно мислеше зиме; кръвта ѝ непрекъснато се бореше със студа в крайниците, оставяйки ужасно оскудни дажби за мозъка. Така че зимно време Мери обмисляше всичко във ваната, където мозъкът ѝ откликоваше на горещата вода като костенурка на слънце; оставяше по-сложните проблеми на деня на ваната, която вземаше винаги, преди да се облече за вечеря; точно по време на вечерната баня ѝ хрумна блестящата мисъл за „Ермитажа“ — там можеха да живеят и Нели, и бебето, и болният ѝ съпруг.

Тази сутрин госпожа Уинтър ѝ каза, че докторите щели да изпишат Гуилъм. Когато предложи да им помогне, в очите на Мери се четеше молба, защото бе дълбоко развълнувана и копнееше да ѝ се даде възможност да помогне. Положително Нели беше в страшно затруднение — естествено „все още“ не можеше и въпрос да става Гуилъм да работи (това „все още“ не можеше да измами никого, освен самия Гуилъм!); при наличието на съпруг, за когото да се грижи, и на малко дете Нели нямаше как да тръгне на работа, дори и да успееше да си намери сега, когато имаше милиони безработни...

Но госпожа Уинтър поклати глава. И дума да не става за пари — през целия си живот на домашна прислужница бе спестила близо триста лири и те би трябвало да стигнат поне за краткото време, което оставаше на Гуилъм да живее; нейно право бе да помогне на сестра си. И все пак госпожа Уинтър изпитваше голямо съжаление към господарката си, защото госпожа Уодъми изглеждаше така натъжена, че я държат на страна.

Нещо повече, имаше един вид подкрепа, която положително биха могли да приемат, без да се нарушава благоприличието. За да се „съвземе“ Гуилъм, трябващ да живеят извън града; някъде високо, може би сред варовиковите възвищения...

Лицето на Мери светна при мисълта за „варовиковите възвищения“ — реши да говори незабавно с Господаря. Но когато отвори дума за това, Гилбърт я изненада — направо я нахока, задето е допуснала, че може да даде къща на тези хора! В крайна сметка тя не посмя да му признае, че всъщност е обещала на госпожа Уинтър.

Сега, докато Мери се излежаваше в горещата вода, мислейки за „Ермитажа“ като решение на въпроса, Гилбърт вече си слагаше вечерната вратоворъзка и също мислеше. Кратката партия скуюш със сина на доктора би трябвало да го изпълни с чиста наслада, което е главната награда за физическото усилие, ако си на тридесет и живееш заседнал живот, но сутрешната разправия с Мери не му даваше мира.

Наистина много трагичен случай... да, но ставаше въпрос за Принципа. И все пак се съмняваше дали Мери бе схванала напълно колко е бил прав да откаже, и съмнението го глаждеше, защото я обичаше. Въпросът бе там, че тези хора са чужди. Беше се опитал да обясни на Мери, че на първо място е задължен на своите хора; къщите бяха малко и в момента новият му дърводелец трябващ да живее на квартира, докато се освободи нещо за него. Но на Мери това сякаш не ѝ направи впечатление (образът на умиращия Гуилъм не напускаше съзнанието й). Тя настояваща, че дърводелецът бил ерген и бил удобно настанен у Тъкетс. Не можел ли да почака?

Нямаше ли да разбере Мери, че е неморално да дава на чужди хора къща, която принадлежи на Мелтън, и то през главата на хората, работещи в Мелтън? Ако човек не сложи някъде граница (убеждаваше

я Гилбърт), скоро престава да изпълнява дълга си към собствените си хора, хората, на които е длъжен. Дългът към човечеството като цяло не се изразява в личните отношения с този или онзи човек; това е колективен дълг, *изпълняван преди всичко чрез служба на либерализма* — а не чрез случайни дребни прояви на милосърдие, които са капка в морето. Та нали никой не очаква от него да се втурне към Турция, за да спаси един или двама арменци от клане? Но другия месец той положително ще отдели време да говори на протестното събрание против зверствата в Армения; по същия начин правилно ще реагира на чуждата беда, ако се бори за подобряването на Социалното осигуряване, за повече жилища за бедните, а не да се опита да скрие под крилото си точно тези бедни...

Докато си връзваше връзката, слабото му лице, което го гледаше от огледалото, би трябало да му вдъхне увереност — с волевата си брадичка и винаги недоволните сиви очи то явно беше лицето на Мъж с принципи. Но дали Мери бе наистина Жена с принципи? Там беше бедата. Уви, тя се поддаваше прекалено лесно на неразумни инстинкти! Имаше моменти напоследък, когато можеше да се долови у нея отвращение към всякакво априорно мислене, колкото и ясно да бе изложено то.

Гилбърт обичаше Мери, но дали не се страхуваше мъничко от нея, когато работата опираше до някой етичен въпрос?

На вечеря той беше мълчалив и неспокоен, но не заради Нели, нито заради бедните, не, ставаше дума за нещо жизненоважно. Защото като излизаше от тоалетната си стая, го повикаха на телефона и онова, което чу, го смuti. Човекът, който му се обади, познаваше някого си, много близък на Л. Дж. (сега бил заедно с него на обиколка в Америка). В чужбина вдигали много шум за това, че напоследък Дребоська имал склонност да съчинява без чужда помощ свои собствени икономически идеики, и както бил казал онзи — на него не можело да се разчита дори за Свободната търговия. В такъв случай лисицата се бе намъкнала в либералния кокошарник.

С две думи казано, в момента либерализмът имаше пред себе си далеч по-неотложни проблеми от разни изклани арменци и бедни... преди всичко трябваше да преодолеят съществуващото разцепление в

партията или да го използват разумно, а Гилбърт беше затънал до гуша в тези неща.

Затова на вечеря той отначало не можа да разбере думите на Мери за „Ермитажа“, първо мислите му се насочиха към Петербург, а после към избата с вината.

— Не, горе на възвишенията! В ловния район. Там е подходящо за сестрата на госпожа Уинтър.

Там ли? Да живее там? Ама че... но в края на краищата защо не? Съвсем сигурно е, че друг не би отишъл.

Самотният „Ермитаж“ беше малко романтично увлечение в готическия стил на осемнайсети век — прищаяка на архитект, построена от възможно най-едрите и груби кремъци, които са могли да намерят, замислена да изглежда като зъберисти останки от разрушен манастир (най-големият прозорец беше висок и тесен, останалите наподобяваха по-скоро бойници). Бяха я строили като отшелническа обител; всъщност първоначално убедили един „профессионален“ отшелник да живее там срещу добро заплащане, да стene и добросъвестно да се бълска в гърдите, когато доведат посетители. Но отшелниците вече не бяха на мода, „Ермитажа“ стоеше повечето време празен — бе твърде отдалечен, а и прекалено неудобен... дори кладенецът му беше повече от трийсет метра дълбок и от него много трудно се вадеше вода.

Гилбърт беше на мнение, че, естетически погледнато, такава очевидна имитация заслужава само динамит. И все пак тя си стоеше още цяла; поне щеше да е сигурен, че жената няма да се закотви там! Освен това, ако се съгласеше, Мери щеше да престане...

„Мери ще престане да прави какво? Да му мърмори“, беше ужасната мисъл, която прогони, преди да е успяла напълно да се оформи в съзнанието му. (Веднъж Джеръми бе казал заядливо, че Гилбърт не знае как да се държи неискрено: „Той вярва на всяка своя дума, щом е излязла от устата му!“. Ето защо Гилбърт много внимаваше кои свои мисли превръща в думи, дори те да се оформяха само в дълбочината на собственото му съзнание.)

— Ами разбира се, това е идея, мила! — отвърна той. — Но сега, ако ме извиниш...

Имаше да мисли за много неща. Независимо дали бе вярно това, което приказваха за Л. Дж. и Свободната търговия, торите скоро щяха

да чуят слуха... И тогава какво?

Мери никога не беше влизала в „Ермитажа“, виждала го беше само отдалеч. Но мястото, макар и откъснато, изглежда, бе точно онова, което търсеше; в свободните си следобеди госпожа Уинтър лесно би могла да ходи там с велосипед. Мери така се зарадва, че ѝ каза още същата вечер.

Госпожа Уинтър остана много доволна. И тя не беше виждала къщата, но колко хубаво щеше да е най-сетне Нели да живее наблизо и да може да споделя нейната скръб!

ГЛАВА 23

Разкритието, че мъртвото дете е прословутата племенница на госпожа Уинтър, не беше единственият шок за Огъстин по време на това разследване. Очевидно покойната не е умряла от удавяне — така заяви съдебният лекар, който даде показания веднага след започването на процеса — вода в дробовете почти не открил, а имало счупване на черепа.

Той свидетелства също, че от медицинска гледна точка не открил никакви признания за насилие — черепът на детето бил ненормално тънък, може главата да се е ударила в нещо, когато е падало във водата, пресягайки се да стигне лодката си — дори плаващ клон можел да стане причината за това. Но злокобният доктор вече бе оказал такова влияние на съда, че нищо не можеше да го промени или отмени.

Отгоре на всичко се оказа, че Огъстин е единственият свидетел, открил тялото — неговият спътник Дай Робъртс все го нямаше.

На първия ред седеше госпожа Дай Робъртс с флемтънското си *ято* — докато той разказваше какво е станало, пламтящите им очи нито за миг не се отклониха от лицето му. А съдебните заседатели сякаш не желаеха да го погледнат — през цялото време, докато беше на свидетелската скамейка, те извръщаха очи надолу към публиката; лицата им бяха застинали и смутени.

Полицията, от своя страна, заяви, че и те не са открили на мястото нищо, което да говори за престъпление, съвсем нищо. Но докато свидетелят на полицията уверяваше всички — може би прекалено настойчиво — колко сигурни били в това, госпожа Робъртс извади пред очите на съдебните заседатели портмонето си и погледна вътре. Полицаят на вратата почервя от гняв, но нямаше какво да направи. После един от съдебните заседатели поискава Огъстин да бъде призован отново и с изпълнен с подозрение глас зададе въпрос:

— Ама що го пипа бе, човече?

В стихналия съд просто се чуваше как флемтънските жени надушват следата...

Разпилени парциали от рокличката и кървави, почти оглозгани кости... Причината, която го бе накарала незабавно да пренесе трупа, беше така отвратителна, че той сякаш онемя на скамейката, докато най-сетне сам съдия-следователят доктор Бринли изтърси: „Пльхове, момчето ми!“ — рече той с укор на съдебния заседател. Онзи естествено го разбра погрешно и почервя от обида, но старецът въобще не забеляза това.

Междувременно една муха кацна върху плешивата глава на доктор Бринли и започна да си чисти крачетата, докато старческият глас под нея продължи:

— Съвсем естествена, съвсем почтена постъпка! — Но при тези думи съдебният заседател стисна зъби и придоби още по-упорито изражение.

Доктор Бринли се разтревожи. Цялата околност беше настроена против момчето... но защо? Своенравен е, не ще и съмнение... нетактичен... самотник... Направо е чудо, че детето е живяло и толкова дълго с яйчена черупка вместо череп! Още при първото падане от понито... но тя, разбира се, не е имала пони... Че нали и Дай е бил с момчето, когато са я намерили? Дявол да го вземе този Дай и вечното му клинчене и страх от закона, присъствието му днес би придало съвсем друг ход на нещата.

В този момент вниманието на доктор Бринли се отклони към нещо, което лежеше на масата пред него. Беше една ръка; ръката на много стар човек, с отпусната сбръчкана кожа под белите косми, с кафяви петна и възлести стави; грапавите нокти бяха груби и разкривени. Това повехнало нещо така миришеше на старост, та минаха няколко секунди, преди да осъзнае, че гледа собствената си ръка. Точно сега, когато се чувстваше както никога млад и здрав, когато болките, смятани преди седмица за предвестник на смъртта, бяха напълно отзвучали! Но ако целият изглежда така, тези идиоти тук положително гледат на него като на... как смееха, пикливите му палета с палета!

Махна противната ръка от погледа си и изгледа свирепо журито — все хора на средна възраст, сякаш му се щеше да ги натупа всичките, а те обидено се разшаваха — той дърт глупак!

След като изслуша всички свидетелски показания, съдия-следователят настоя съдебните заседатели да вземат решение, че смъртта е настъпила поради нещастен случай, но те постановиха — причината за смъртта е „неустановена“.

Междувременно полицията бе намерила на улицата бентлито на Огъстин с разбито предно стъкло и със закъснение бе поставила охрана. След като освободи съдебните заседатели, доктор Бринли видя повредената кола и за изненада на Огъстин помоли да го откара до дома. Пренебрегна друго предложение и настоя, че течението от счупеното предно стъкло нямало да му пречи, но всъщност старческите му очи болезнено сълзяха по целия път.

Докато минаваха по Главната улица, тротоарите бяха необичайно пустi, но не и прозорците.

Тази нощ някой счупи два от незакритите с капаци прозорци на билиардната в Нютиън и изпотъпка нарочно късните цветя в градината. Но Огъстин така и не разбра за това, защото веднага след като оставил доктор Бринли и дома му, се отправи на запад. Направи посещение на Дъглас Мос — бившето оксфордско светило и изтъкнат философ — което впоследствие се оказа особено задоволително. За първи път се срещаха след завършването. Но Дъглас (колкото и да бе странно) беше родом от Лийдс и вече за жалост бе започнал да си възвръща местните навици: по цял ден стоеше във „фабриката“ и оставяше Огъстин да се оправя сам, а Огъстин пък не можеше да освободи съзнанието си от разследването и мислите му все се връщаха към него. Семейство Мос живееше в огромна господарска къща, в която нямаше почти никакви книги; бе построена от някога алени тухли в покрайнините на града. Старите се стараеха да го накарат да се чувства като у дома си, но мисълта за разследването продължаваше да го глажди. Изпълненият с подозрения глас на съдебния заседател: „Ама що го пипа бе, човече!“.

Все не можеше да го преглътне...

Какво бе казал тогава Джеръми: „Флемтънските плетачки“.

ГЛАВА 24

Когато се събуди на следващата сутрин, Мери се запита дали не е прибързала, като каза на госпожа Уинтър, без да е видяла мястото, но всичко беше свършено и ето защо престана да мисли за това. Реши да отиде дотам на кон след закуска... можеше да има нужда от ремонт. Нищо чудно да няма дори мивка!

Тръгна в златната октомврийска утрин — отгоре светеше слънце, а в падините се стелеше мъгла. Във въздуха се носеше мразовит дъх, но земята не бе заскрежена и по клоните на дъбовете в парка все още имаше жълти листа.

Навън под надзора на един от конярите Поли яздеше понито си — мъничкото, слабичко, шаренко пони от Пресълските възвищения, което Огъстин й бе подарил; беше като миниатюрен арабски жребец, великолепно обязден. Макар и съвсем малка, Поли по рождение имаше чудесна стойка и красотата на изпълнението им с лекота движения под дърветата в есенната утрин накара сърцето на Мери да трепне от умиление. Дали да не вземе и Поли за компания? Но не, може би е твърде далече за нея (или пък истинската причина беше, че на Поли можеше да не ѝ хареса „Ермитажа“). Във всеки случай Мери потегли сама, като накара кобилата си да прескочи ниската стена на парка към стърнищата (колкото и да мърмореха селяните, в земите на Мелтън не позволяваха да се опъват телени огради).

Макар че почвата в долината беше още подгизнala от есенната влага, тази сутрин по туфите имаше скреж, а из високите хълмове на ловния район (определенето подвеждаше, защото в днешни дни го заграждаше висока петнайсеткилометрова стена) земята беше скована и твърда, а въздухът — остьр.

Когато най-сетне влезе през изгнилата и разкривена порта в ловния район, свърши дори зеленият гладък път без коловози, по който бе дошла, и Мери за първи път разбра всъщност колко негоден за живееене е „Ермитажа“. Отново я прониза тревога и тя пак я прогони, защото сега вече госпожа Уинтър щеше ужасно да се разочарова.

Още повече че като приближи до „Ермитажа“, красотата на мястото измести всички практически съображения. Ловният район, запазен непроменен от човека в продължение на хиляда и повече години, беше типичен за древна Британия. Наблизо пасяха елени — пасяха там от време оно, защото ливадата под ширналото се небе не познаваше плуга. Не познаваха брадва и гъсталациите — тези огромни корубести тисове, зелениките, разпръснатите естествени горички, обрасли с мъх и дива тиква.

Досущ Британия от времето на крал Артур! В тая среда дори „Ермитажа“ — романтичният фрагмент — изглеждаше като действителен. В тази среда Мери Уодъми се почувства съвсем като средновековна Господарка... метна юздите на коня на една трънка и влезе.

Кухнята беше по-малка и от повечето градски кухни. По-тъмна и мрачна заради високия и тесен прозорец с яркочервени стъкла — единствения източник на светлина. Сърцето на Мери замря... и все пак тук може би щеше да се смести маса за двама... Оцветеното стъкло на прозореца би могло да се замени с прозрачно (и дори може би да го направят да се отваря); ако стените се боядисат в бяло, всичко изведнъж ще се промени, а тъй като имаше микроби, варосването щеше да е далеч по-здравословно от тапети.

Кухнята бе толкова тясна, защото основата на величественото вито каменно стълбище заемаше две трети от „Ермитажа“. Сътворено така широко и натруфено, то е трябвало да свидетелства за приказното достойнство и богатство на този никога несъществувал манастир; отвън спиралата на стълбището се подаваше дори няколко стъпки над фасадата на сградата, а после се прекъсваше внезапно на фона на откритото небе (прикриваше добре кухненския комин, но в замяна на това вероятно и доста му пречеше да тегли).

До затворената с капак капандура, там, където завършваше стълбището, ниска врата водеше към единственото помещение на „Ермитажа“, ако не броим кухнята — таванска спалня, сместена в малкото пространство под наклонения, скрит покрив. Нямаше прозорци — но нали капандурата на покрива бе достатъчна, за да се проветрява малката стая? Леко наклоненият под беше триъгълен, както

и двете единствени стени (от третата страна самият покрив се спускаше до равнището на пода). Можеше все пак да се предполага, че отшелникът е слагал тук своя одър... и наистина би могло да се смести едно малко легло за майката, ако не става прекалено рязко, а дори и детското креватче.

Колкото до болния, Мери реши още преди да тръгне — за него трябваше да се построи нещо като дървен навес, каквito беше виждала в швейцарски санаториуми. Бе доволна, че за Гуилъм няма място вътре — така нямаше да се налага да ги убеждава. В далечни времена, когато са смятали, че топлият сладък дъх на кравите е най-добрият лек за охтичави, хората са щели да му измайсторят малък плевник над някой препълнен краварник, над самите крави и да го държат цяла зима там — и него, и развихрилите се туберкулозни бацили ведно с млечните крави. В сегашната по-научна епоха разбираха, че това застрашава кравите; затова предписваха варовиковите хълмове и топлия сладък дъх на любяща жена и дете... Мери не можеше да понася лекари, които изпращат заразноболни у дома при семействата им, както ставаше сега — приличаха ѝ твърде много на селяни, които засяват плевели за следващата жътва.

Когато очите ѝ посвикнаха със сумрака в кухнята, тя забеляза, че по някои от гредите е прораснал мъх. Сградата наистина имаше нужда от подсушаване; щеше да се наложи и Гилбърт да отпусне една мивка (нямаше водопровод, нито дори канализация, но мивката можеше да се пълни и с кофи). Трябваше незабавно да изпратят работници, за да може жената да се нанесе и да подготви всичко за съпруга си, преди той да е пристигнал.

Очите ѝ привикнаха още повече с червеникавия здрач и видя, че решетката на откритото огнище е почти затрупана със спечени влажни сажди. Коминът беше запущен с влажно зебло; Мери го побутна с камшика си и то се скъса, оттам се изсипаха цяла количка мокри сажди и гнезда на чавки. Под тежестта им предната част на огнището също се срути.

Като яздеше обратно, Мери се питаше как най-добре да опише мястото на госпожа Уинтър. Същинско гнезденце от приказките, но общо взето, нямаше да е лесно да се предадат прелестите му с обикновени думи.

Когато се върна у дома, Мери се натъкна на ново затруднение, което щеше да обмисля довечера във ваната: писмо от Огъстин — пишеше от Лийдс, че има намерение да замине за известно време в Китай.

ГЛАВА 25

Още преди разследването Огъстин разбра, че отшелничеството в Нютън е отминала фаза в неговия живот. Оставаше натрапливата мисъл, че всеки човек е самотен остров, но копнежът за пълна самота се оказа преходен и отмина. Последва не по-малко завладяващият копнеж „да види свят“.

Поради войната Огъстин достигна пълнолетие, без кракът му да е стъпил на отсрецния бряг на Ламанша. И Кале не бе виждал. Но темпераментът не му позволяваше да върши нещата наполовина — ето как писа на Мери, че има намерение да отиде в Китай. Бил срецинал един човек, който действително тръгнал *пеша* за Китай, но едва стигнал до Техеран, войната избухнала и му попречила. Може би...

Мери отвърна с предложение: „Чудесно, но защо не отидеш първо в Германия?“. Можела да пише в Лориенбург... При което Дъглас забеляза: „Защо не в края на краишата, ако, разбира се, нямаш нищо против отдалечеността, защото Германия е много *по-отдалечена* от Китай?“.

Приятелите стояха сами след вечеря в огромната дневна, украсена с колони и облицована с ламперия, но здрачна и неприветлива. Тази вечер Дъглас напомняше малко повече старите времена; забравил за работата поне веднъж, той се беше изтегнал в дълбоко кресло, вдигнал нависоко дългите си крака, обути във велурени обувки, а дреболиите на горния рафт на бюфетчето до него подрънкваха, докато си даваше вид, че съчинява любовно писмо на съвременен гръцки. Огъстин погледна с надежда към него. В думите му имаше здрав разум — наистина Германия е особено „отдалечена“, в смисъл че е нещо съвсем различно.

По време на войната в съзнанието на Огъстин дълбоко се бе запечатало схващането за Германия като квинтесенция на „онези“, абсолютно зло, самата ѝ почва беше отровена. След победата двете военновременни оси „ние“ и „те“ останаха да се въртят на празен ход. Но от това Германия не стана „обикновена“ — черната ѝ магия не се разсея, а се превърна в бяла магия. Сега в очите на младите англичани

като Огъстин черни изглеждаха собствената им страна и някогашните ѝ съюзници, докато най-черната Германия се къпеше в тайнства, свята светлина...

— Нова Германия? Хм... разбирам какво искаш да кажеш...

— Да-а-а! — проточи Дъглас, връщайки се към старото си оксфордско произношение. — *Нова Германия!* — Гласът му обикновено беше тих, свикнал бе да произнася подобни слова без следа от ирония. — Защото тя е наистина съвсем нова, нали? Кайзера го няма, мощта на пруската армия е сломена завинаги; със смачкването на този корав и ръбат пашкул се бе появила *новата* душа на Германия... благ и сияещ ангел, безпомощен сред циничните и виновни победители и все пак готов да ги научи на толкова много неща! Да-а-а — струва си посещението! Ваймарска Германия, пълна с верфеловци, томасмановци, айнщайновци, ернстолеровци — навсякъде гнездят чучулиги, цари демокрация и мир!

— Мълкни! — рече Огъстин и неспокойно се размърда. — И все пак ще взема да отида.

— Отивай, мило мое момче, отивай... — каза Дъглас разсеяно и даде вид, че отново се потапя в демотическото си писмо. Но всъщност се питаше на какво се дължаха тези нови фантастични представи за Германия, които „всички“ споделяха. Едва ли само на красноречието на Кейнз^[1]... или пък на благословената дума „Ваймар“, около която грееше ореолът на Еберт^[2], с няколко лъча от Гьоте и Шилер... освен това бе дошло и сепването от победата, спечелена тъкмо когато махалото бе стигнало до най-далечния колеблив край на абсурда... „Може би ако се взираш непрекъснато, докато окото внезапно се измори, всяка нарисувана в такива крещящи тонове картина, като военновременната представа за Германия, неизбежно приема противоположния оттенък.“ Освен това въображението на англичанина, което е конкретно, е склонно винаги да вижда на картата своята въображаема Утопия — а атласът стои отворен на Германия.

... Но във всеки случай след тази ужасна история е по-добре скъпият наивник да погледа нещо ново, макар да е чак в Китай.

[1] Кейнз, Джон Мейнард (1883–1946) — идеолог на държавния капитализъм. — Б.пр. ↑

[2] Еберт, Фридрих (1871–1925) — германски политически деец.
Между 1919 г. и 1925 г. президент. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 26

Такова беше следвоенното поколение — Огъстин и Дъглас и подобните им. Някак дълбоко, подсъзнателно, четирите години война щяха цял живот да определят мисленето и чувствата им.

Пет години след свършването на войната един Огъстин вече трудно можеше да си спомни, че до неотдавна насилиствената смърт е била официално приета, че наистина е имало време, когато лекото тупване на мъничко врабче като Рейчъл щеше да отмине съвсем незабелязано сред всеобщата покруса (освен за божиите уши). Даже впечатленията от примирието постепенно се заличаваха. То бе дошло като внезапно пробуждане от сън, това неочеквано победно приключване на „Голямата война“ през 1918 г.; допреди миг — обхванат от неописуеми кошмари, а в следващия — облян в пот, но буден и колкото да е невероятно — непокътнат в омачканите чаршафи. „Изведнъж всички запяха“ — така писа Сасун^[1] по време на примирието: „О, всички бяхме птици и пеехме без думи, и пеехме без край!“. Но сякаш и този кратък песенен апогей беше забравен, поне от младите. Скоро стихна, приключи заедно с лошия сън, изличи се от спомените, както става със сънищата.

Но и така заличен, споменът за военните години продължаваше да живее в душите на младите мъже — като сън. Затова на всяка цена трябва да си съставим някаква представа — дори да е непълна, да е като притча — за въздействието на войната върху тях и за причините му.

Още от самото начало въздействието ѝ върху съзнанието на англичаните бе нещо необикновено, защото до 1914-а Великобритания не бе видяла голяма война от деветдесет и девет години — нещо наистина необикновено — и повечето хора започваха да усещат до мозъка на костите си, че народите на Западна Европа са надраснали войните. Затова 1914-а дойде наспроти бездънната вяра, че войната е възможна. И хората реагираха по-скоро така, „сякаш“ са във война, отколкото, че наистина са във война, може би бяха по-близко до „наужки“, отколкото до „наистина“.

Но все пак имаме основание да говорим, че това състояние бе по-скоро „сън“, отколкото „преструвка“, защото съзнателна „преструвка“ нямаше, както скоро щяха да установят — това си беше сън, наложен и натрапчив, като кошмар на Поли. И ако състоянието им беше подобно на сън, дали този военен „сън“ не бе поне частичен израз на някакъв дълбок душевен катаклизъм, каквите са според Фройд натрапливите сънища като този на Поли — катаклизъм, при който всички познати неща, предмети и хора се *променят* — също като на сън. Катализъм, разтърсил самите корени на битието, сякаш чувствителният стомах на земята е започнал отведенъж да бълва огнена лава върху зелената трева.

Би могло да е така, ако съвременният човек се опитва да пренебрегне (както и вероятно е направил) онова, което трябва да е вечна основа на съдбата човешка.

Първобитният човек създава, че истинската граница на неговото „аз“ не е плътна защитна стена около това самотно възприемащо „аз“, откъснато от заобикалящия го свят — той знае, че това „аз“ стои на границата с неизвестното — връзката на възприемащия е възприеманото. Като птиците и животните, той смята за естествено своето единство с част от околната среда и едва ли изобщо я отделя от своето вътрешно „аз“. Но знае също, че неговото „аз“ не може безкрайно да се разширява; тъкмо напротив, самото отъждествяване с част от заобикалящия го свят го противопоставя на всичко останало, самата добронамереност на „това“ предполага за баланс известна враждебност към всичко „онова“. Но цялата история на дългото и мъчително развитие на *цивилизования* човек от табутата на Едема до психиатричната клиника би могла да се тълкува като история на неговите усилия в името на зараждащия се Разум да ограничи своята представа за себе си изцяло в рамките на Декартовото неоспоримо, мислещо „аз“; или тъкмо напротив, като се отдръпва от тази твърда опора, той разпростира своето „аз“ в безкрайя, за да си дава вид, че възприема всеки друг като част от „ние“, при което изобщо не оставя място за „те“.

Самосъзнанието не се ограничава само в рамките на „аз“ — всеки съвременен език все още свидетелства колко вечна е тази първична истина. Защото какво друго, освен потвърждение на

разпростирането на двете форми на „аза“ извън нас са думите „ние“ и „мой“ (най-могъщите думи, които имаме, и най-древните)? Тъкмо те са в пълния смисъл на думата „лични“ местоимения, защото чрез тях присъединяваме останалите направо към нашата собствена „личност“. Освен това самото значение на „ние“ предполага съществуването на „те“, в речника ни „teum-alienum“^[2].

С тази първична истина за самосъзнанието се борим в своя собствена вреда. За абсолютния солипсист, чиято духовна същност се ограничава изцяло в тесните рамки на собственото най-вътрешно „аз“, а „ние“ и „мой“ са думи, без какъвто и да е смисъл — зеят разтворени вратите на лудницата. Категориите „ние-те“ и „teum-alienum“ очертават за нормалния човек истинската последна граница, от двете страни на която лежат количества с обратен знак, райони с обратен емоционален заряд (всъщност) ограда с огромен електрически потенциал. Но зараждащият се Разум е направил опит да отрече напълно съществуването на такава граница! Отрекъл я е, като е поставил въпрос, на който не може да се даде отговор: Къде в обективния свят би могла разумно да се прокара граничната линия? Но всъщност именно този въпрос е сам по себе си невалиден. Цялата система на „собственото аз“ се намира вътре в наблюдателя; в най-добрия случай неговата сянка пада върху наблюдавания обект. Самосъзнанието е *чувстveno* понятие, единствената истина за самосъзнанието е, че то по необходимост е емоционално, а не интелектуално. В такъв случай трябва да се отговори, че обективно разделителната линия „ние-те“ лежи „приемливо“ там... където в даден контекст я поставят противоположните чувствени заряди, там... където тя уравновесява чувствата на приемане и отричане, на любов и ненавист, на доверие и страх... „истина“ и „неистина“. Защото обикновено (поне досега) всяко от тези чувства, изглежда, предполага своята противоположност и всяко възбуждане на едното предизвиква другото в непреродилия се духом човек. С две думи това е сякаш *граничната линия*, в която се осъществява *равновесието на чувствата*, която заобикаля и характеризира цялото ни собствено „аз“ едва ли не както равновесието на противоположните електрически заряди характеризира атома.

Може би пред лицето на смъртта или пред дверите небесни човек в състояние на разпад, не по-малко мощен от разпадането на

неговия аналог — атома, може да изпитва само любов... или в сянката на безумието и ада евентуално само омраза. Но като че ли нормалният човек не е способен на това без влияние отвън; даже вселюбещият Христос запазва за уравновесяване едно „те“, като обект на най-дълбока омраза и презрение: Греха.

В такъв случай наша представа за „собственото аз“ в тази наша притча за вселената, която се съдържа вътре в наблюдателя и чиято сянка само се мести като сянката на облак над природата — „обективно“ старите дихотомии „ние-те“ сякаш непрекъснато се заменят с нови. На везните на историята някогашни противоположности като християни и езичници отстъпват с времето на католици и протестанти, а те от своя страна, на различия по цвят и раса, по местоживееене, обществени класи, но както и да се променя съдържанието на противопоставящите се категории, равновесието любов — омраза, родство и отчуждение, присъщи на човека, ще продължават да съществуват непроменени.

Но да предположим, че по волята на зараждащия се Разум самото разделение на „ние-те“ в нас бъде съзнателно така замъглено и отречено, че огромните противоположни заряди, които някога е носело, се неутрализират или разредят! Тогава естественият полумрак на „собственото аз“ ще се превърне в ничия земя; цялото самосъзнание ще стане нестабилно, загубило своята „опора“; възприемащият ще остане без емоционална връзка с възприеманото като откъсната от скалата морска анемония.

Тогава в тази ентропия намаленото напрежение ще трябва да нададе волъпъл за нов заряд и нови дихотомии! В сравнение с духовните нужди материалната сигурност внезапно ще започне да изглежда без стойност. Умозрителните логически построения от рода на „икономически човек“ и други такива, ще се превърнат в схема, тяхната мотивация ще бъде изцяло отхвърлена или приспособена за проводник на далеч по-дълбоки подбуди. При това положение солипсисткото *malgré lui*^[3] може спокойно да потърси отдушник в налудничави реакции, патологични сънища; неговите усилия да намери отново „опора“ ще породят всъщност катаклизъм от самите корени на съзнанието — бълвайки внезапно пламтяща лава върху зелената трева.

- [1] Сасун, Зигфрид (1886–1967) — английски поет. — Б.пр. ↑
- [2] „Мое“ и „чуждо“ — лат. — Б.пр. ↑
- [3] Въпреки всичко (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 27

За признак на цивилизованост, особено в съвременна Англия, се е смятало доколко човек се стараел да рита срещу този ръжен. Другаде национализмът или класовата борба са се развивали по спокойна възходяща линия, докато у нас либералният „Разум“ е полагал всички усилия да поддържа и двете страни емоционално слаби. Така че тук не съществува подходящ заместител на никога непоклатимите кастови различия, чиито граници отдавна са се заличили; сега вече изчезва и презряната расова граница, а също и старата непоклатима граница между християни и езичници, и дори (след Дарвин) и някогашното несъмнено разграничение между човек и животно.

Освен това преобладаващата през отминалия век либерална представа за *laissez-faire*^[1] изискваше от човека да се откаже дори от естествената си склонност да обича ближния — безработните гладуваващи занаятчии, съсипаните жени, които се потяха във фабриките, умиращите в мините голи развратни момиченца и изтощените коминочистачи. Без да обръщат внимание на това колко неестествена и опасна е подобна тенденция за обикновените хора — отказа от обичта на ближния — пъrvите английски либерали шумно осъждаха този естествен порив не само като (според консерваторите) пречка за икономическия напредък, но и като нещо по-лошо — като богохулство срещу рационалната им доктрина за пълното *отделяне на личността* като посегателство срещу неотменното право на безпомощните да не разчитат на други, а само на себе си.

После кръгът се затвори и започнаха да призовават за обич към цялото човечество, а на всичко отгоре и към цялата създадена от бога природа! „Ние“ на хуманистите стана безгранично. Да обичаме, но как? След като думата „грях“ днес не предизвиква нищо повече от леко отвращение, повдигане на веждите, а не вдигане на тоягата; няма заместител на „греха“.

Така през 1914-та в Англия съществуващето някакъв емоционален вакуум и военновременният патриотизъм плисна в него като Всемирния потоп. Защото нахлуването в Белгия като че ли отново

възроди почти забравените понятия *добро* и *зло* — несъмнено най-мощния двигател на човешкото поведение, познат от историята. Така че в деня на нахлуването в Белгия всяко английско „аз“ можеше най-сетне да скъса фалшивите картезиански окови и да се втурне с шумно ликуване към отдавна изоставените неясни области на новите разграничения.

Резултатът беше незабавен. Момчето Джеръми, което лежеше болно и парализирано през цялото това горещо лято на 1914-а, прозря с ясния и безпристрастен поглед на дете, което е било на косъм от смъртта, невероятната промяна, настъпила у възрастните с обявяването на войната — както бе казал по-късно с удивление на Огъстин — видяло баща си, кроткия свещеник, внезапно да вирва нос и да вие на кръв като някоя породиста ловджийска хрътка.

Сумрачният свят блесна отново за тях в ярки контрастиращи цветове като природата след дъжд; най-сетне всеки бе взел страна и изглеждаше като самото благородство или бе последният злодей. И по този начин в простите, а и в не толкова простите умове изникна като призрак с нова сила фантасмагорията „*ние-те*“ (както мислеше Джеръми): *изтерзаната Белгия... малката храбра Сърбия, голямата добродушна руска мечка, която ѝ се притича на помощ;* а, от друга страна — *грохналата, тиранична Австрия* заедно с най-главния враг — ГЕРМАНИЯ, поругала Белгия, които сега се разкриваха като най-жестоко олицетворение на ТЕ!

Възроди се и тяхното „*ние*“; защото двуострата стрелка на компаса, след като престане да трепти, не сочи само север, а същевременно и юг. Ако войната (а и по-незначителните престъпления, щом става въпрос за това) призоваваше единствено към омраза, щеше ли да е така трудно за човека да отрече и двете — войната и престъплението? Сигурно разковничето е по-скоро в любовта — тъкмо двуострата любовна стрелка на войната винаги ще ни привлича към себе си, ако сме лишени от достатъчно естествена обич в мирно време. Положително увлечението на британците през 1914-та по тази тяхна война — сън не се подхранваше от Омраза, а от възродената любов към Британия. Офицерите установиха, че са способни да обичат своите подчинени, войниците — офицерите си, а населението обичаше и едните, и другите — всеки човек в униформа

беше герой и геройски гроб сред полюляващите се макове на Фландрия бе наградата, която го очакваше, затова

*Запейте с бодър глас сега,
че смърт там готови ви врага.*

Всеобщият сън беше в своя разгар; нещо повече — колкото поддълбок ставаше, толкова по-ярки бяха символите. *Сивите пълчища на „онези“ кълват красивата девствена плът на La Belle France. Руската Мечка се превърна във Валяк, но беше отблъсната и агонизира; и наистина Британия с тризъбеца остана сама, притисната до стената, но*

*През далечните простори
родината ги призова:
Деца, елате да се борим,
със сила ни грози врага.*

И загорелите от слънцето синове на Британия отвъд океана захвърлиха ножиците за стригане на овце и сърповете и се отзоваха на Майчиния зов и

Леви — десни, леви — десни, момчетата тръгват.

След войната в „будно“ състояние точно такива насиленi любовни фантазии станаха най-вече обект на подигравка — измислени бяха най-невероятни материалистически мотиви, за да обяснят готовността, с която Британската империя влезе във войната (пък и Англия). Но наистина всичко това беше същински сън! Защо трябваше да е имало нещо престорено, нещо позорно, нещо погрешно или смешно в тези любовни фантазии? Положително в по-голямата си част хората са се ръководили от благородни и напълно лоялни подбуди — особено дошлите отвъд океана.

След войната бе прието ex hypothesi^[2], че военновременните чувства са се изразявали главно в омраза, защото тогава на хората им се е искало да вярват, че лесно ще понесат изпитанията на войната, а

омразата е близка до страданието... Та кой нормален човек изпитва съзнателно желание да мрази?

Съзнателно забравиха за обичта, която войната също поражда.

Всеобщият сън беше в пълния си разгар; но все още не беше се превърнал във всеобщ кошмар, което скоро щеше да стане.

В живота на отделния човек един кошмар също може да започне прекрасно, приятно. Сребристи понита сякаш се носят над летни поляни... стремителен летеж сред звездни кули, над алабастрови куполи, отразени в огледални езера... а после изведнъж сънят преминава в друга фаза, крилата се сгърчват в здраво омотания чаршаф и сънуващият пропада, безвърхите кули се превръщат в стълбище без парапет, водещо наникъде, нагоре в нищото.

Тогава бистрото прозрачно езеро става разбушуван океан от обвиняващи лица, после идват втрещените опулени маймуни и изпосталелите подигравателно крякащи папагали, каменният саркофаг в сърцето на пирамидата, „смъртоносните целувки на крокодилите“ и гнусните червеи в нилската тиня...

Калта на Фландрия и разплутите разлагачи се трупове. Изпълнените с обвинения очни орбити, стъпкани на дъното на окопа. Избълваната розова пяна и всепроникващата воня.

[1] Свобода на действие (фр.) — Доктрина за ненамеса в работа на други и особено по отношение на индивидуалното поведение. — Б.пр. ↑

[2] Като хипотеза (лат.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 28

В никоя предишна война не бе имало толкова смърт — и сравнение не можеше да става.

Само в битката за Пашендел^[1] англичаните дадоха около половин милион убити. Но тази война почти не можеше да се раздели на отделни битки — убиваха се непрекъснато без никаква видима бойна цел според законите на съзнателната военна стратегия, наречена изтребление. Защото, докато двата воюващи лагера разполагаха все още с толкова много живи мъже между Алпите и Ламанша, генералите и от двете страни нямаха свобода да маневрират; а единствено тя (така мислеха те и от двете страни) даваше никаква надежда за развръзка.

Но тъй като цивилизованият западен човек беше станал прекалено плодовит, това убиване на достатъчно хора на противника, пък и собствени, с цел да се получи свобода на движение, се оказа нелека задача. Дори след около четири години, през които бяха убити или осакатени, или полудели общо четиринаесет милиона души, целта все още не бе постигната. Сякаш във всяка страна все още имаше нови момчета, възмъжали достатъчно да запълнят празнините, при което се налагаше да се създават нови празнини.

Когато започна войната, момчетата на възрастта на Огъстин бяха деца и както правят децата, те приеха света, в който се бяха родили, защото друг не познаваха; беше нормален, защото си беше нормален. Не след дълго почти не си спомняха времето преди войната и едва ли им минаваше през ум, че един ден тя може да свърши.

По-скоро разбираха, че няма голяма вероятност да живеят дълго, след като навършат деветнайсет; приеха, че това е в реда на нещата, тъй както хората приемат, че не е много вероятно да живеят повече от осемдесет години. Беше просто една от естествените разлики между момчета и момичета — момичетата като Мери например щяха да си изживеят живота, но не и техните братя. И така випуск след випуск момчета порастваха достатъчно в училище и няколко срока след това

от тях оставаха... оставаха имена, прочетени веднъж на висок глас по време на църковна служба. Списъците се низеха един след друг. Наближаваше времето нови, още по-малки момчета да отидат в кланицата; но те почти не мислеха за това, а на свой ред ставаха големи момчета и намираха място във футболните отбори на училищата.

В края на краищата само възрастните смятат, че училището е микрокосмос, подготовка за истинския живот; за повечето момчета училището е животът — само по себе си е космос; висящо във въздуха въже, по което трябва да се катериш все по-високо, за да изчезнеш в някакво и без това неразбираемо бъдеще. Така че, общо взето, изглеждаха съвсем безучастни. Но понякога смъртта на съвсем близък човек — брат или може би баща — ги караше да разбират, че да те убият, е нещо съвсем различно от това просто да потънеш в мъглявия свят на възрастните, защото от теб не остава и сянка на земята.

Когато убиха Хенри, братовчеда на Огъстин, наследника на Нютън Лантьни, за Огъстин промяната в „перспективите за бъдещето“ все още не означаваше нищо; защото същинското му бъдеще оставаше непроменено: да мине по отъпкания път, който вече бе извърял Хенри. Но гибелта на Хенри остави наистина дълбока следа — внезапно, ослепително просветление за смъртта.

По това време Огъстин беше на седемнадесет години, сержант в Офицерската школа. Този следобед с отвореното писмо на майка си в джоба той ръководеше заниманията по ръкопашен бой на малките момчета. Смръщен колкото се може по-свирепо, подаваше в отсеченото стакато командите „Мушкай!“, „Вади!“, „На рамо!“, а момченцата се напъваша с тежките си пушки и щикове, пробождаха люлеещите се сламени чували, наречени „германци“, пискливо подвикваха преподаваните им неприлични думи, които, както се предполагаше, събуждаха у тях жажда за кръв.

В миг у Огъстин проблесна прозрението, по-ярко от първото прозрение на детството — осъзна, вътре в неговото „ние“ има и едно незаменимо „аз“, което е съвсем отделно. Но този път то дойде заедно с ужасяващия извод: тъкмо това „аз“ умира... „Аз ще умра...“ и в

същия миг почувства как нежната плът на корема му и самите му вътрешности се свиват, отстъпвайки пред пронизващия връх на щика.

За момент лицето му посивя от страх.

Точно тогава едно хубавичко хористче, три стъпки от земята, изпища: „Изкарай му мръсните т... през гадния врат!“. Детето се засили да ритне люлеещото се във въздуха чучело и тупна по задник в калта, а пушката падна от ръчичките му и издрънча.

По-големите момчета се разсмяха. Но Огъстин гневно ги укори за несериозността им и упражнението по ръкопашен бой продължи тържествено.

Огъстин завърши училището и беше стигнал до последния етап по своя път — подготвителния лагер за младши офицери, когато оръдията замъкнаха.

Войната свърши. Той беше на осемнайсет. Изживя страхотен шок.

Не го бяха предупреждавали, че може би в края на краищата ще се окаже с целия живот пред себе си. И ще има да изживее може би още шейсет години вместо само шестте месеца, с който смяташе, че разполага. Мирът беше непознато и почти невъобразимо състояние. Целият привидно действителен свят, в който бе израснал и възмъжал, се стопи край него. Чак в Оксфорд започна да си изгражда основите на нов свят — и той, и цялото негово поколение.

Навярно тук се крие и ключът към загадката на това поколение: кошмарът е бил прекалено ярък! Можеше да смятат, че са го забравили, но безобидните първообрази на много от неговите най-страшни метаморфози стояха все още пред тях, заредени с неизразим ужас... Така стана и с Поли онази нощ — като се събуди след кошмара и видя безопасната фигура на истинския Огъстин да стои до вратата на спалнята, тя издаде пронизителен писък. Тъй както на сутринта, след привидно забравения кошмар, тя лежеше колкото може по-далеч от Огъстин, на самия край на дюшека, и недружелюбно мълчеше.

Оксфорд винаги е блестял със свежите си умове, но през първите следвоенни месеци там имаше по-възрастно и по-истерично общество от обикновено. Полковници и дори един-двама генерали бяха навлекли студентски тоги на посивелите си вратове; младите демобилизиранi

капитани нямаха чет. Но между огъстиновците, които не бяха виждали окопи, и онези, останалите, убивали в продължение на години и все пак оцелели някак, зееше невидима пропаст. Приятелствата не успяваха съвсем да прехвърлят мост през нея. Тайно и със съжаление, а и дори със завист, мъжете чувстваха, че нещо липсва на тези невидели кръв момчета, сякаш бяха евнуси; а момчетата, които дълбоко ги уважаваха и ги съжаляваха, бяха съгласни с това. Повъзрастните мъже се разбираха помежду си и великодушно държаха един на друг. Знаеха, че понякога безпричинно ги облива пот и тази пот мирише на страх. Лесно се просълзяваха и момчетата се срамуваха от това, на моменти ставаха необуздани. Общо взето, трудно възприемаха знанията.

Това продължи около година, докато закоравяха, а след две години повечето ги нямаше. Младите демобилизиранi капитани и некоронованите крале, като Лорънс^[2], си отидоха, местата им заеха новациите, по-млади и от Огъстин — такива като Джеръми, съвсем зелени, направо от училище. Но имаше една вяра, която споделяха всички и от двете страни на пропастта, и в Англия онези, които дойдоха след тях, продължаваха още дълго да я изповядват — тя беше част от самата структура на Огъстиновия нов свят — никога, до края на света няма да има нова война.

През дарените така неочеквано бъдещи години дори да имаше много опасности за това и за следващите поколения, поне тази опасност не съществуваше.

Всяко правителство, което някога и някъде отново дори се опиташе да заговори за война, още в следващия миг щеше да бъде извлечено за врата от Уайтхол или Вилхелмщрасе, или откъдето и да било от собствените си единодушни граждани и да бъде избесено веднага.

[1] Населено място във Фландрия. Там са се водили две от големите сражения, свързани с Ипрските възвищения. През октомври 1917 г. англичаните завладяват тамошните позиции, но в началото на 1918 г. германците провеждат на свой ред офанзива и си ги връщат. — Б.пр. ↑

[2] Лорънс, Т. Е. (1877–1935), известен като „Лорънс от Арабия“, прочут агент на английския имперализъм по време на Първата

световна война. — Б.пр. ↑

**КНИГА ВТОРА
БЯЛАТА ВРАНА**

ГЛАВА 1

В малкия кабинет в Лориенбург — замъка, който Мери бе посетила като момиче преди войната — седеше великолепният Ото фон Кесен, когото не отдавна бе сънувала. Потъркваше брадичката си с длан; усети, че е приятно грапава след всичката хартия, която му бе минала през ръцете следобеда.

Вторник, осми ноември, показваше календарът на стената. Тази есен студът дойде рано в Бавария и навън беше двайсет градуса под нулата. Но кабинетът се намираше в най-старата част на замъка с дебели стени; сумрачна стаичка с неотварящ се двоен прозорец, наподобяваше пещ. По челото на барон Ото бяха избили капки пот, а горещият въздух над огромната синя кахлена печка видимо трептеше и един отлепен тапет на стената непрекъснато се разяваше като дълго тясно знаме.

Монументалната печка бе прекалено голяма; заедно с купчината дърва заемаше повече от половината стая и оставяше място колкото за сейфа и малкото бюро, зад което седеше Ото. На бюрото имаше огромна старомодна пишеща машина, английско производство, направена като броненосец, с две отделни клавиатури (защото датираше от времето, когато още нямаха клавиш за смяна на регистъра); тефтерите и папките, струпани до нея, се бяха наклонили и приличаха на кулата в Пиза. В това уютно местенце голямото телено кошче за смет можеше да бъде само под бюрото, но при това положение той нямаше как да протегне удобно изкуствения си крак и сега мястото, където бе прикрепен, го наболяваше; някакъв нерв на осакатеното бедро започна да пулсира болезнено под тежкия револвер в джоба му.

Ото упорито се опита да съсредоточи вниманието си върху листовете със сметки пред себе си (откакто осакатя, изпълняваше ролята на управител при заварения си брат Валтер). Бяха последните и най-безумни седмици на Голямата инфлация, когато едногодишната пенсия на запасен полковник не би му стигнала да си сложи налчета на обувките; чековете на Валтер продължаваха да се изплащат, колкото и

да бяха големи, само защото от сметката му в банката се приспадаха съответните бушели произведено от него зърно, и чек за трилиони марки се преизчисляваше по цената им за момента. Бясното покачване на валутата, ежечасното повишаване на всички цени и постоянно обезценяване на парите създаваше неимоверни трудности за Ото, а ето че и пронизващите болки в крака, който вече не съществуваше, ставаха все по-непоносими...

Осми ноември на календара — почти пет години бяха изминали от деня, когато дойде краят на стария свят.

Свистенето на вятъра... пронизващият мюнхенски вятър, омел широката Лудвигщрасе през този зимен ден; поривите му се редуваха с мигове на неземно затишие — той развяваше парцалите, в които бе омотана неспокойната тълпа, караше буйно да плющят червените знамена по обществените сгради, а после ги оставяше увиснали и безутешни.

Тропотът на маршируващи крака... Вятърът стихна за миг и за първи път Ото дочу приглушения тропот — през тълпата премина внезапно раздвижване и шепот — явно това не беше „червеногвардейската“ сган на Айснер, само обучени имперски войски можеха да маршират така в крак. Но за професионалния, изострен като на музикант слух на Ото поначало нещо не беше в ред с това марширане. Долавяше нещо кухо и притъпено. Стъпката не пружинираше — звучеше... не както трябва; тъй понякога чука двигател — звукът е ритмичен и отчетлив, но предсказва авария.

После сред първите редици на тълпата се мярнаха сиви униформи и стоманени каски и първите войници започнаха да преминават. Много от тях нямаха раници, някои бяха дори без пушки; по униформите им все още имаше засъхнала кал от окопите във Франция. Някой от тълпата се опита да викне — та това бяха техните мъже, които се връщаха от война, прибраха се да ги демобилизират, но самотният приветствен вик се задави в пристъп на кашлица и никой не го поде.

Войниците маршируваха в стегнат строй, на малки групи, които символизираха взводове — отряд след отряд, на голямо разстояние един от друг, така че глухият шум на маршировката прииждаше на

талази — ту се усилваше, ту загълхваше — като морски вълни, плискащи се в крайбрежния чакъл; към това се прибавяше само печалният тропот на товарни каруци, досущ търкалящи се канари.

Избутано пред тълпата детенце стоеше неподвижно, стиснalo в пухкаво юмруче китка повяхващи цветя, но нито един войник не я пое, никой и не погледна към нея, никой не се усмихна, сякаш не забелязваха тълпата. Маршируваха унесено, като автомати.

Дори офицерите — първите, които през тези пет хаотични седмици се появиха из улиците на Мюнхен в униформи, имаха празни, убийствени погледи и маршируваха с войниците, сякаш нищо не виждаха; но при появата на офицери тук-там из тълпата се чу слаб и сякаш безплътен ропот... някой зад подпряния на новите си патерици Ото го избута настрана, измъкна се от тълпата, като мина точно покрай детето — беше възрастна жена с могъща гръд и огромен изпъкнал корем, изправена като дирек от целия този товар отпред, нагла вещица със съсирано от кожна туберкулоза лице и провиснали гуши, с подаващи се изпод железничарска фуражка сиви кичури коса. Тя се изплю преднамерено точно там, където се канеше да стъпи млад майор. Но той сякаш нищо не забеляза, дори и това. За момент тя като че се готвеше да го нападне, но после ужасена, се дръпна назад.

Ако на някое от тези вдървени войнишки лица можеше да се прочете нещо, то беше стаена омраза, омраза, която все още не беше намерила къде да се излезе, но само защото в този обърнат с главата надолу свят всичко изглеждаше недействително.

Господи! Германски войници да маршируват покрай германска тълпа в този вид!

Защо бог бе решил да унизи така своята германска армия — солта на инак недостойната му земя?

Ото натъпка книжата в касата и я заключи, защото натрапчивият глух тропот на маршируващи крака не му позволяваше да работи, сетне се изправи и застана с лице към прозореца.

ГЛАВА 2

За Англия краят на войната дойде като събуждане от лош сън; за победена Германия — като сигнал за потъване още повече в дълбините на кошмара. Символите и поводът се промениха, но в Германия този всеобщ кошмар продължаваше. Бившите войници, прокудени от рухналата *Gemeinschaft*^[1] на армейския живот, се озоваха в празно пространство. Старият ред беше сринат; дори парите като връзка между хората изчезваха, оставяйки ги без средство за общуване, сякаш бяха онемели и около тях имаше вакуум; милиони, все така струпани един върху друг в градовете, но принудени да живеят отделени, всеки като звяр единак.

Сега, през 1923-а, цените бяха трилиони пъти по-високи от предвоенните и продължаваха да растат стремглаво. Тези дни ще да е имал предвид пророкът Хагаи, когато е казвал, че „она, който изработва заплата, изработва за пробита кесия“^[2]; а в понеделник цялата заплата на работника от предишната седмица можеше да не му стигне да си плати трамвайния билет, за да отиде на работа. И най-малките суми в чужда валута бяха скътани, защото с тях можеше да се купи почти всичко, но немските пари никой не задържаше и пет минути; дори бутилка бира беше капиталовложение, защото скоро човек можеше да получи за празната бутилка повече, отколкото е платил за пълната.

Чиновниците и рентиерите станаха по-бедни от пролетариите. Надниците растяха (макар и винаги прекалено малко и прекалено късно), но лихвите, пенсийте и т.н., дори заплатите бяха определени. Пенсионирани висши чиновници метяха улиците. Държавните чиновници, които все още бяха на работа, трябваше да се научат да нагаждат честността си според нуждите, че опитаха ли се да останат малко по-дълго съвсем честни, щяха да измрат. Когато земната твърд пропадне под краката ти, оставаш в състояние на свободно падане, в пропаст без дъно — в ада. Отгоре на това в този ад не всички падаха с еднаква скорост и на едно и също равнище. Някои падаха по-бавно от останалите; дори селяните можеха да прибягват до натурална търговия

(носеха на пазара кокошките, а не кесиите си), а много богати хора намериха начин въобще да не падат. Ето валтерфонксеновци и други като тях стъпваха здраво като Данте в ада пред очите на всички останали падащи, измъчени души. А онези, които можеха да купуват стоки за марки и да ги продават за лири и долари, дори се издигаха нагоре.

Ад, в който нямаше справедливост, и това се виждаше.

Пиенето винаги се плаща. Тяхната война беше едно голямо пиянство, но в Германия на практика не съществуваше военен данък, с който да се плати веднага. Затова нямаше нищо особено тайнствено в сегашното разреждане в околоземното пространство и на най-малката новосъздадена стойност още в мига, когато се създаваше; нещо като естествен, но закъснял данък върху капитала и доходите; макар и да не се налагаше от никакво земно правителство, а сляпо, от сам господ бог. Но страдащите не се догаждаха за това обяснение. Не можеха да проумеят своето страдание, а необяснимото страдание поражда омраза. Но омразата трябва да бъде насочена към някого; такава омраза утаява свои собствени „ТЕ“, свой собствен обект. В ад, лишен от истински дяволи, които да го управляват, прокълнатите са готови по-скоро да си ги измислят, отколкото да приемат, че единствени те са собствените си мъчители; и скоро тези страдащи хора започнаха да виждат навсякъде такива „дяволи“, които съзнателно ги измъчват: евреи, комунисти, капиталисти, католици, кабалисти — дори своето, избрано от самите тях правителство, „ноемврийските престъпници“. Произвеждаха се милиони конски сили омраза, повече омраза, отколкото би могла да се разтвори в съществуващото положение; тя неизбежно създаде ей така, от нищото, свой собствен враг.

Но по петите на омразата дойде и неизбежната ѝ противоположност — любовта. Всички тези „аз“, насилено изтръгнати от старите си сумрачни убежища, изправени пред тайнственото, призрачно „те“, търсеха отчаяно, пипнешком нови, по-сигурни призрачни граници на „собственото аз“; и неизбежно отделяха милиони конски сили обич, повече, отколкото би могла да се разтвори в действителност и затова се утаяваше в свое собствено фиктивно

„ние“, в свои митове за Земя и Рasa, свои кумири, свой калейдоскоп от братства, всяко от тях стиснало в стоманени обръчи своите членове.

Свой „Фрайкорпс“, свой „Кампфбунд“ с всичките му разклонения, свое нацистко движение.

След официалното прекратяване на огъня през 1918 г. боевете продължиха още известно време в балтийските провинции, откъснати с примирието. Тези необявени войни представляваха още полюбителско и по-отвратително клане, защото в тях участваха все зле въоръжени хора, които се биеха до последна капка кръв всеки срещу всеки; там фанатични групи германци се сражаваха със зверски героизъм с латвийци, литовци, поляци, болжевики, англичани — дори с други различно мислещи германци. Това беше един от начините да се забави възмездиято, наречено „Мир“.

Франц, младият племенник на Ото (десетгодишният конопенорус Франц в спомените на Мери отпреди войната), имаше един най-добър приятел на име Волф и през 1918 г. Волф, още ненавършил шестнайсет, се включи във войната.

Там и изчезна, но тя се водеше без намесата на военни министерства и без да се обявяват списъците на загиналите. Дори сега никой не можеше със сигурност да каже дали Волф е убит, или не.

Лотар, по-малкият брат на Волф, не можеше да повярва (и не беше единствен). Преди разгрома на Германия този Лотар бе изпратен да учи в същото модно кадетско училище, където учеха Волф и Франц (бща им, мършавият стар таен съветник Шайдеман, беше пенсиониран губернатор, бивш африкански колега на Гъоринговия татко). Но дойде инфлацията, а шайдемановци не притежаваха недвижимите имоти на фонкесеновци, нито капиталовложения в чужбина като гъоринговци. Престарелият вдовец имаше напреднал артрит и не можеше вече да работи, та даваше под наем стаи в големия си апартамент близо до „Английската градина“ в Мюнхен, но през тези дни под неговите богато украсени тавани не бе останало много нещо, като изключим спящите на пода наематели — по няколко в стая.

Осемнадесетгодишният Лотар, който уж следваше право, смяташе, че е имал късмет, като си е намерил работа на половин ден — администратор в хотел „Байришер Хоф“ в Мюнхен, където повечето от

администраторите и келнерите бяха синове на точно такива буржоазни семейства като неговото и за момента на практика сами издържаха тези семейства. Освен всичко друго в „Байришер Хоф“ храната на Лотар бе отчасти осигурена. Но никой не очакваше да има такава хубава работа само за себе си и той делеше щастиято си с друг студент. В свободните си дни живееше главно от спомените за онова, което е ял в хотела, вечеряйки в ретроспекция. Една нощ, когато пак си легна без вечеря, сънува, че е уволнен и се събуди с писък, друг път сънува брат си Волф — буйния, изчезнал брат и се събуди, облян в сълзи.

Тази сутрин Лотар имаше неочекван късмет — млад англичанин, който бе прекарал нощта в хотела, го помоли да му размени английска банкнота от половин лира.

Лотар му я смени със собствени пари — никой не е чак толкова луд да остави в касата ценна английска валута. Скри банкнотата под ризата си и я притисна с колана. Обмени я съвсем почтено срещу марки по обявения същата сутрин курс, но само до обяд тя вече струваше десет пъти повече.

[1] Общност (нем.). — Б.пр. ↑

[2] Битие — 46/16. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 3

И така, с пълен джоб марки Огъстин хвана влака за Камщад, където трябваше да го смени, и скоро след неговото заминаване Лотар се освободи от дежурство.

Обикновено Лотар прекарваше повечето си свободно време в един гимнастически салон близо до Южната гара. В този район имаше преди всичко медицински заведения, но беше удобен поради близостта със стадиона „Терезиенвизе“ с неговите писти. Отиваше да потренира малко и да се срещне със старите си приятели, както са правили едно време в Спарта, защото там се събираха членовете на истинско благородно братство, цветът на германската младеж и Лотар беше горд и смирен едновременно, че са го приели в своите редове.

Бе намерил тук онзи почтен, скромен, мъжествен идеализъм, който е необходим за всеки младеж, както изворът за пустинята. „Вярно е, мислеше си Лотар, че идваме тук само да упражняваме нашите животински тела, но колко естествено вървят ръка за ръка Тяло и Дух! Колко по-често «окото на Хор» (специалната фраза, използвана от тях, за орловия поглед, който прониква през всяка материална преграда, за да прозре духовното) краси лицата на обикновени спортисти, а не на философи и свещеници!“ Самият Лотар беше интелигентен, но установи, че в тази компания това е само пречка, а след като брат му, благородния Волф, го нямаше, изпитваше още по-голяма нужда от приятели.

Така Лотар с половината лира на Огъстин — все още на сигурно място под ризата — се отправи към салона и при първия полъх на опияняващата мъжественост зад тътнещите му стени изпръхтя като кон. Трайният мириз на мъжките гимнастически салони е студен букет; съставен е от сладникавата ягодова миризма на мъжка пот, вонята на вехта кожа и на праха, затъпкан в цепнатините на пода и спечен там от сапунените парцали на чистачите, но за осемнадесетгодишния Лотар тази остра миризма беше като польха на степта за Петуленгро^[1], и сега той изпръхтя като кон, изведен на пролетна паша.

Днес Лотар започна с няколко упражнения за отпускане, най-напред на врата и раменете, после на пръстите и най-сетне — на глезените и стъпалата. След това увисна на шведската стена, като вдигаше и сваляше краката си, за да укрепи коремните мускули, защото тази мускулна стена е от най-голямо значение, от нея зависи всичко останало, но и защищава слънчевия сплит с неговите свещени функции.

В другия край на празния салон, изпълнен с ехото на отривиsti мъжки гласове, стената беше боядисана в светлозелено с широка, белезникава ивица на височината на мрежа за тенис. Лотар обичаше да играе тенис, но за съжаление през май 1919 г., когато Фон Еп „прочиствал“ Мюнхен, пред стената разстрелявали червени и сега мазилката (особено бялата лента и около нея) беше прекалено надупчена от куршумите, за да може топката да отскача както трябва. Затова ако книжен плъх като Лотар имаше нужда да укрепи ръцете и раменете си, не му оставаше друго, освен да поsegне към гирите и бухалките. Отгоре на всичко, като слезе от стената, установи, че при коня има прекалено много хора, а също и при успоредката, затова се отправи към тюфлека, където дребен сержант в оставка, със смачен нос, ги учеше на жиу-жицу.

Жиу-жицу (или джудо), изкуството да използваш непоносимата болка, за да победиш животинската сила, неудържимо привлича младежкото въображение както на момчета, така и на момичета. Напоследък Лотар се беше увлякъл от него. Тъй като това е техника за отбрана без оръжие, инструкторът ги учеше как да изненадат врага и да му счупят ръка или крак, преди дори да е предприел коварното си нападение, как да изхвърлиш през прозореца така, че да се премята, мъж, голям като баща ти и т.н. Деликатният едва ли не като момиче Лотар имаше по природа изключително бързи реакции и напоследък на политически събрания и други от този род понякога му се отдаваше възможността да използва навън и на сериозно вродената си бързина и придобитите сръчности. В схватка с някое по-старо и по-разгневено, по-силно, но безпомощно и несръчно човешко тяло с изненада установяваше каква дълбока естетическа наслада изпитва от безукорното си изпълнение. Естетическото удоволствие в тези върховни моменти се доближаваше по сила до епилептичен припадък; не че Лотар беше некултурен, но наистина нито едно стихотворение,

никаква музикална пиеса не можеше да му предложи и една десета от това.

О, щастливи, щастливи младежи — гладни и щастливи!

„Наистина животът е чудесен!“ мислеше Лотар този следобед, докато бършеше стройното си тяло в съблекалнята. „Как добре се е разпоредила съдбата — ние, останалите истински германци, да се съберем и да се приобщим така тясно в своята другарска обич, какво предопределение!“ Защото поради непрестанната дейност на тайните врагове на Германия през последните седмици напрежението навсякъде растеше и наистина всеки миг бурята можеше да се разрази...

После изведенъж Лотар си спомни, че днес е четвъртък и сърцето му трепна. През почивните дни повечето членове на братството излизаха извън Мюнхен, привлечени от тишината и чистотата на древните германски гори, пееха заедно стари германски песни, докато маршируваха между кънтящите стволове на дърветата; срещаха се на потайни, обитавани от сърните полянки, за да усъвършенстват строевата подготовка; упражняваха сред сладостния аромат на боровете такива полувоенни забавления, като „изучаване частите на оръжието“.

Когато самият капитан Гьоринг дойдеше, всички братя слагаха на шапките си емблемите с мъртвешки глави и носеха оръжие.

[1] Прочут цигански род. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 4

Замъкът Лориенбург беше построен на стръмно, гористо възвишение край един завой на младия Дунав. От малкия прозорец на Отовия кабинет, скрит в дълбоката си бойница, до върховете на дърветата под него имаше близо петдесет метра и затова от мястото, където беше застанал, наблизо не се виждаше нищо. Оттук се разкриваше единствено далечният пейзаж, замъглен и уменен в своята отдалеченост — днес една лишена от дълбочина картина от тъмни петънца — малко по-тъмните от облачния свод гори и малко по-светлите и по-жълтеникави от облаците петънца на нагънатите зимни ниви под тънкия пласт скреж; високото Баварско плато, простиращо се надалеч във виолетовия безкрай на фона на възвището аспид на небето.

Ото не виждаше реката, защото тя оставаше почти непосредствено под него. Не виждаше и селото, скучено между реката и подножието на хълма. Не виждаше дори долината, но чуваше, макар и слабо през двойното стъкло меланхоличната свирка на дневното влакче, което следваше извивките на железопътното отклонение от Камщад; това го накара да се опомни. С този влак пристигаше непознатият английски братовчед — причината за неспокойствието му.

По време на войната баварецът Ото служеше в Шеста армия на баварския престолонаследник Рупрехт, бе назначен в 16-ти резервен пехотен полк. Английска мина отнесе крака му при Бапом. Почти през цялото време се бе сражавал срещу англичаните — при Ипр, Ньов-Шапел, Сома. И как ли щеше да се чувства при тази нова среща с англичанин за първи път след Западния фронт?

Разбира се, роднините са особена категория — здрави нишки пресичат границите, за да ги свържат. Не че бяха много близки роднини. Такива роднински връзки поддържат старите дами, като пишат цял живот писма. Всъщност тези Пенри-Хърбъртови бяха повече роднини на Аркови, отколкото техни. Преди много поколения някаква племенница от рода Арко взела мъж от рода Пенри-Хърбърт,

но пък кесеновци и аркови се бяха сродявали много пъти, така че в края на краищата се получаваше същото — трябваше да се зачитат дори и далечните роднини.

Освен това ставаше дума за по-младия брат на онова мъничко английско девойче, забрави името, но то бе дошло на гости в Лориенбург през лятото преди войната — тогава и участва в надбягването с биволи.

Някой му беше казал също, че момчето било наистина обещаващ стрелец. Разбира се, дядо му е бил известен стрелец — дори на осемдесет години бил един от най-добрите в Европа — и сам бащата на Ото сметна, че са му оказали голяма чест, когато го поканиха в Нютън Лантъни на лов за бекасини... Всъщност не ставаше ли дума за прадядото на момчето? Вече трудно се следеше бързата смяна на поколенията. Наистина, докато гледаше зимната панорама зад прозореца, Ото не можеше да си представи, че малкото братче, за което момичето бе бърборило толкова много през 1913 г., сега е пораснал мъж — господар на Нютън Лантъни, който все пак е бил прекалено малък, за да участва във войната.

Зад изисканото си държание Ото беше дълбоко вярващ католик с известна склонност към мистицизъм.

Повечето германски имперски офицери напоследък открито изповядваха вярата си. Може би в кодекса на своята офицерска служба намираха най-близкото земно подобие (в техните очи) на възвишената безкористност от Панинската проповед, а Германия бе друго име, служейки на което, служеха богу. Каквото и да казват, сред живите божии творения единствен Човекът води война — човекът, създаден по негов образ и подобие, възможно ли е това ужасяващо изключително право да не значи нищо? Войната с положителност е бледо отражение на Всемогъществото Mu, а човешката власт — част от Неговата, Негово огледално подобие; войната — Неговото чистилище, където златото става още по-блестящо, а шлаката изгаря.

До сегашното си дълбоко убеждение, че това е истинската теория за войната, Ото стигна може би по-бавно от много други, защото бе видял как „шлаката“ изгаря (част от нея) с много зловеща светлина. Но в края на краищата то неизбежно се затвърди у него, защото сякаш

произлизаше от собствените му преживявания и от тези на хората, които го заобикаляха през четирите години война. При Бапом например, когато раздробиха крака му, от фронтовата линия го изнесоха един след друг трима доброволци и всеки заемаше мястото на предишния веднага след като онзи биваше убит — нещо, което не може лесно да се забрави, нито да се омаловажи.

Тъй като се гордееше със своето призвание, Ото бе скромен, но не се числеше към хората, чиито убеждения могат лесно да се разклатят или да се объркат. Не беше обмислял всичко това крачка по крачка, но бе стигнал до дълбоко убеждение: вярваше, че за всеки мъж войната е съвършеното средство да постигне божията благодат.

Ото правеше всичко, което би могъл да направи един инвалид, работейки тайно за възраждането на забранената германска армия. Но военните действия бяха прекратени, Германия — така разнебитена и цивилната тълпа така корумпирана, че можеха да минат много години, преди да има нова война; и внезапно го разтърси дълбоко съжаление към младия английски братовчед, каквото изпитваше и към своя немски племенник Франц. Трябваше да съжалява цялото това поколение навсякъде по света, чиято беда беше, че последната война е свършила прекалено рано, защото следващата можеше да започне прекалено късно.

Скоро еднокракият Ото напусна кабинета си и се отправи с мъка надолу по стълбите (тъй като каменните стъпала бяха стръмни и неравни). Когато стигна вътрешния двор, зърна брат си Валтер, който се бе запътил към Голямата порта. Независимо от невероятния си ръст и огромна сила Валтер вървеше леко и гъвкаво като котка — пристъпваше на върха на пръстите си, с походката по-скоро на ловец, отколкото на войник...

Колко типично за Валтер (помисли с топлота Ото) да сметне, че вежливостта изисква сам да отиде на гарата да посрещне дори един толкова млад гостенин.

ГЛАВА 5

В същото време Огъстин се оглеждаше с трескаво любопитство в препълнения влак от Камщад. Тези мирни ниви! Тези гори, грижливо гледани, сякаш бяха хризантеми — толкова различни от дивите естествени английски гори! Тези красиви села в пастелни тонове и покритите им с вълнообразни керемиди къщи, църквите с кубета... всичко, което отминаваше покрай заскражения до средата прозорец — всичко това беше *Германия!* И после приятелски настроените хора в купето... те изглеждаха почти като обикновени хора, а всъщност не бяха ли всички те „германци“ — дори и съвсем мъничките дечица?

Старият селянин срещу Огъстин имаше от онези шкембета, които те карат да седиш с широко разтворени колене, и пушеше красиво извита лула, мирищаща на запарено сено. Лицето му бе изпълнено с любопитство; опита се да заговори Огъстин, но за съжаление преподаваният от швейцарец немски в училище не позволяваше на Огъстин да разбере заваления диалект, макар че заради него думите се изговаряха с потупване по собственото му коляно. Жената на стареца имаше добродушно, сбръчкано лице с много играви весели очи...

Колко щастливо би могъл да прекара остатъка от живота си Огъстин сред тези обикновени, приветливи хора! Тук нямаше чувството, че се намира в неприятелска страна. Но поради липса на по-добро средство, той изрази обичта си с широка лъчезарна усмивка.

Влакчето, което минаваше по естакадата над замръзналия разлив на реката, изsviri предупредително, наближавайки завой. С топлия си показалец Огъстин разтопи още едно кръгче върху заледения прозорец.

Изпод надиплените черни поли на старата селянка отсреща се чу слабото, сънено кудкудякане на полузадушена кокошка. Миг след това цялата пола на жената започна да потрепва поради скритите птици. Тя се приведе и ги плесна силно, за да ги накара да мълкнат и да мируват, но от това гласовитата кокошка закудкудяка още по-възмутено, а

останалите започнаха да ѝ пригласят. Селянката разтревожено погледна към кондуктора, но за щастие той стоеше гърбом.

Какви чудесни хора! Огъстин се разсмя и старата жена му отвърна с доволен и развеселен поглед.

Предишната вечер експресът от границата пристигна в Мюнхен по тъмно, затова Огъстин прекара първата си нощ на немска земя в „Байришер Хоф“. Видя му се величествен, но доста стар и унил (покъсно го събориха и построиха нов хотел). Докато се записваше вечерта, му направи впечатление, че всички чиновници и сервитьори изглеждат *разсеяни*, сякаш имаха много по-голяма грижа от тази да работят в хотела. Това го изненада и очарова доста — съчувстваше им, защото произхождаше от класа, която на практика никога не използва хотели — Огъстин гледаше на тях с неприязън и ги презираше всичките наред. Нищо чудно, че характерната застояла миризма на хотелско фоайе може би дразнеше младото му обоняние — тези разредени, подправени питиета, зацепани с кафе угарки от пури, почти непрестанните обилни обеди и вечери, които сигурно ставаха някъде наблизо, дори завесите миришеха на храна, временната миризма на чисто нови куфари от свински бокс и пухкави мъртви кожи, на богати евреи, на лошо храносмилане и ментови бонбони, на парфюми, които неуспешно се опитваха да прикриват миризмата на неизмити женски тела.

По-късно новоизлюпеният пътешественик се изненада много от огромния пухен юрган в бяла торба и от липсата на най-обикновен чаршаф или одеяло, с което да се завие. Но още повече се изненада, като откри, полускрити зад мивката, тайнствени драсканици по стената... защото му се стори, че сред изредените имена разчете следното:

27 февруари 1919 г.
С още шестима невинни заложници...
(после нещо неразбрано, а сетне:)
АДЕЛИ! СБОГОМ!

Истински тъмнични надписи — и то в хотелска стая? Но сегне Огъстин обърна по-голямо внимание на датата — 1919 г. *След войната!* 1919? — че това несъмнено е Златният век, когато младият поет Ернст Толер и приятелите му управляваха Мюнхен! Невъзможно!

Посланието беше надраскано с трудноразбираем готически шрифт... сигурно го бе разчел погрешно, или пък беше шега.

На сутринта се принуди да плати сметката с английска банкнота. Предложи банкнота от половин лира, а получи срещу нея сякаш милиарди марки. Каква смехория! Този приятен на вид тъмноок млад администратор измъкна от джоба си милиардите със скоростта и ловкостта на някакъв фокусник, подхвърли ги, сякаш бяха пощенски марки... „Лотар Шайдеман“ пишеше на гишето и никак си името и лицето се запечатаха в паметта му.

На Огъстин му се прииска да го заговори, защото той наистина имаше вид на образован човек, но като го погледна още веднъж, реши — н-не — е, май е прекалено официален и се държи студено, за да се обърне така непосредствено към него.

Сега във влака Огъстин извади новите си немски пари, за да преброи още веднъж невероятните нули. Съвсем вярно — днес наистина бе милиардер! За миг му се зави свят. Но после през кръгчето на замръзналото стъкло зърна познатата гледка — ято диви патици — помисли си, че те поне, дори в Германия, бяха в нормален, неастрономически брой и челото му се разведри. Неволно натисна въображаем спусък и се усмихна.

„Лотар Шайдеман, Лотар Шайде...“ повтаряха колелата на влака и усмивката на Огъстин помръкна. Защото в очите на привлекателния млад администратор беше прочел нещо, което не можеше да забрави. Внезапно влакът отмина естакадата и поел отново по твърдата земя, затрака по друг начин.

ГЛАВА 6

На спирка Лориенбург влакът спря досами брега на бързотечния незамръзнал Дунав и остана да пухти там. Огъстин радостно слезе от него и последва останалите пътници, които прескачаха линията.

На ниския перон — толкова нисък, че едва ли заслужаваше това название — висок разгневен евреин се пазареше с група селяни и размахваше една патица, стиснал я за вързаните крака. Всички селяни, както и онези от влака, носеха нещо като цивилна униформа: дебело сиво сукно, обточено със зелено, с огромни кожени яки. Един беше прегърнал любовно космато прасенце, друг — мъркащ акордеон.

В този миг към Огъстин се насочи една почти гигантска фигура. Малката „тиролска“ шапка с шнурче и перо се поклащаше над тълпата. Човекът носеше същото подобие на униформа като селяните, но по-нова и по-добре скроена и макар да изглеждаше направена от метри гъсто тъкан плат и на вид да бе много здрава, на мускулестите му массивни рамене едва не се пръскаше по шевовете. Имаше походката на човек, който обича да се движи всеки ден навън сред природата...

Следваше го дребен смугъл човечец с маймунско лице, някакъв слуга, който грабна багажа на Огъстин. Така че това беше братовчедът Валтер — рицарят Фон Кесен, дошъл лично да посрещне гостенина си!

Сигурно беше така... и все пак Огъстин установи с изненада, че домакинът му носи такива немски дрехи. Някак си не беше мислил за кесеновци като за немци, каквито бяха и селяните. Та нали навсякъде джентълмените са си джентълмени — те са нещо като международно семейство, създадено повече или по-малко по английски модел. Но скоро установи, че баронът говори великолепен аристократичен английски, макар и оstarял с десет години.

Валтер се здрависа топло с Огъстин, после го грабна под ръка и го поведе набързо през спретнатото селце, докато го разпитваше за английски роднини, повечето от които и двамата не бяха виждали през живота си и едновременно с това отговаряше весело на тихите, изпълнени с уважение поздрави, които се сипеха от всички страни.

— Grüss Got, Herr Baron... ^[1]

— Grüss Got, Zussammen! ^[2]

Този баварски барон говореше отсечено. Grüss Got, Zusammen прозвучва като „сгодна цена“, помисли Огъстин и се усмихна. Направи му впечатление колко чисто и спретнато е всичко. За очите на англичанина витрината на месаря не изглеждаше чак претъпкана, но пък беше подредена като олтар — колко немарливи бяха английските месари в сравнение с тези.

На Огъстин му се щеше експанзивният братовчед да му остави време да се огледа, да види всички нови чудеса, а така само дето не подтичаше с него. Всъщност беше същинска мистерия как този човек смогва да стъпва толкова здраво върху замръзналата земя, защото когато внезапно завиха на един ъгъл в селото — до аптеката — Огъстин се подхълъзна, налетя на стар евреин, който продаваше дантели и двамата едва не паднаха. Освен това в същия миг някой мина като стрела на косъм от тях. Младеж на ски. Злощастните ски трополяха и пускаха искри, носейки се почти неудържимо по твърдия като желязо лед (защото всъщност сняг нямаше) и само като по чудо скиорът запази равновесие и успя да завие покрай волската каруца в средата на кръстопътя. После се спусна надолу по стръмен черен път към замръзналите лъжи.

Валтер тъкмо започна да обяснява: „Аха! Най-големият от моите разбойници, Фр...“, когато се появи нещо друго, но то напомняше повече нисколетящо и отскачащо гюле, отколкото стрела. Беше малка шейна с две момиченца в нея, омотани като вързопи в многото си дрехи, а двата чифта плитчици стърчаха право назад, изопнати от скоростта. И те едва успяха да завият покрай бавнодвижещата се волска каруца. Но не можаха да вземат обратния завой, шайната се удари в купчина чакъл, скована от леда като бетон, и двете се преметнаха презглава.

Децата изхвърчаха във въздуха и паднаха на главите си. Цяло чудо беше, че не загубиха съзнание и дори не загинаха. Но не, те се вдигнаха, макар и бавно, замаяни. Очевидно здравата се бяха натъртили и нежното сърце на Огъстин се изпълни с жалост. Коленете им трепереха. После едната колебливо повдигна юмруче към очите си... но виждайки това, Валтер изкрештя грубо някаква подигравка и те мигом се вцепениха.

Не бяха забелязали, че баща им ги наблюдава, но сега дори не се опитаха да разтрият натъртеното. Смогнаха някак да обърнат шейната, като се олюляваха, но без да паднат, повлякоха я след себе си (макар да се движеха почти като пияни) и изчезнаха от погледа.

— Зелени дребосъци, карат ме да се срамувам — рече Валтер, но гласът му прозвуча съвсем гордо и доволно, сякаш очакваше да му противоречат.

Огъстин не каза нищо — прекалено се стресна. Бе пропуснал да разгледа лицето на братовчеда при срещата им, но сега реши, че с този глас, това поведение, това массивно телосложение, той сигурно много прилича на великан човекоядец или на огромен каменен трол.

[1] Добър ден, господин барон... (нем.). — Б.пр. ↑

[2] Добър ден на всички! (нем.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 7

Тесният, заледен път нагоре от селото — пътят, по който бяха минали току-що ските и шейничката — бе много стръмен, но Валтер го измина със същата стремителна бързина. Огъстин започна да подозира, че братовчедът (който сигурно беше два пъти по-възрастен) се опитва да го измори до смърт, но дишането му скоро се възстанови и вече успяваше да върви наравно с него.

Най-сетне стигнаха до замъка на хълма, отзад, откъм високото, по издигнат сред мочурите павиран път с липи от двете страни и дървен мост накрая. Точно в началото на моста, от едната страна на пътя, имаше малка затворена биария — доста разнебитена барака със запуснат кегелбан, затлачен с мъртви листа. Но от другата страна стоеше разпятие в човешки ръст, изящно изрязано от дърво и боядисано в естествени цветове и това разпятие изглеждаше съвсем ново — което изненада Огъстин повече от всичко видяно тук.

Тежките, обковани с желязо порти под массивния свод, стояха отворени. Сега времената били по-спокойни и ги затваряли едва при залез-слънце, обясни Валтер, и все пак част от желязната обковка по тях също изглеждаше съвсем нова и това му се стори като странен анахронизъм, какъвто беше и новото разпятие. В малката стаичка на вратаря неспирно плетеши старица с очи на невестулка. Тя стана да им се поклони, но отпуснатите й ръце продължаваха да плетат дори докато се кланяше.

В предния двор на замъка, където влязоха, до високите назъбени стени бяха построили краварници и от най-близкия се дочу приглушеното мучене и бавното подрънкване на верига. Настиланият с плохи двор беше чист като под на гостна, торът, струпан спретнато в зидани басейни, изпускаше пара в мразовития въздух. „И все пак, каква странна входна врата имат!“ помисли Огъстин. Естествено той бе свикнал със затревените площи, с широките извивки на алеите за каляски, които водеха към къщите на благородниците; с лехите рододендрони и бегонии, а селската действителност — закътана далеч от погледа на чужди хора.

Във втория двор сякаш се бяха опитали да направят градина и сега смърчови клони покриваха лехите, да ги пазят от измръзване... но положително тук дори и през лятото едва ли влизаше много слънце, защото торът бе заобиколен отвсякъде с поне петнайсетметрови стени...

— Herunter^[1]! — внезапно изкрешя Валтер до ухoto из Огъстин.
— Дяволски изчадия! Руди! Хайнц!

Огъстин погледна нагоре. Високо там, на фона на небето, едва ли не като въжеиграчи върху тесния перваз на стената с бойниците, която образуваше околовръстното укрепление, две шестгодишни момченца караха малки зелени велосипедчета. При вика на баща си те силно се залюляха и Огъстин се сепна, но някак успяха да слязат невредими от велосипедчетата си. Валтер отново подвикна нещо бързо на немски и те се шмугнаха във вратата на една от малките бойни кули.

После Валтер се обърна към Огъстин.

— Това е забранено. Ще бъдат наказани. — Макар че бе изревал като бик, гласът му звучеше спокойно, но всъщност желязната ръка, която все още стискаше огъстиновата над лакътя, трепереше, а лицето... най-неочаквано се оказа, че Валтер притежава съвсем обикновено, разтревожено човешко лице на баща — а не на каменен трол. Имаше дребни, изящни и съвсем не властни черти. Веждите му бяха малко надвиснали, но кафявите очи под тях надничаха надолу към Огъстин едва ли не свенливо:

— Не сте ли съгласен? Искам да кажа, няма ли и един английски баща да забрани такова нещо? — а когато смутеният Огъстин нищо не отвърна, добави бързо: — Не че съм чак толкова придирчив, но ако майка им разбере...

Пред тях изникна главната сграда. Над четирите етажа, облицовани с камък и измазани с гипс, допълнително бяха построени още четири, покрити с керемиден покрив и с редица от капандури, до една заковани с дъски. На най-горния ръб на покрива бе закрепено колело от каруца, на което се виждаше старо и размъкнато щъркелово гнездо. Огъстин обхвана всичко с един поглед, защото днес продължаваше да попива нещата с изострената наблюдателност на човек, пристигнал за първи път на съвършено непознато място; едва на другия ден щеше да започне да забелязва по-малко.

Валтер отвори вратичката във внушителна, сякаш черковна порта (като отбеляза печално: *Близнаци!* Съдено им е да умрат заедно!), и Огъстин се намери в затъмнено помещение със сводест таван. Приличаше на изба или подземие, защото нямаше прозорци и необикновено дебели ниски колони поддържаха тежестта на замъка над тях. Между колоните в полумрака бяха наредени лек двуместен файтон и фургон заедно с две големи шейни и различни други средства за превоз. Съвсем отзад се виждаше стар бенц отпреди войната — целият в паяжини като бутилка старо вино и очевидно съвсем негоден.

И пак какъв странен вход към жилището на един джентълмен! Но нямаше съмнение, че оттук започваше главното стълбище.

Тясната извита стълба между варосаните каменни стени също се оказа солидно отбранително съоръжение, в самите стъпала бяха вградени дебели, грубо издялани със секира дънери.

На първия етаж, досами стълбището имаше тежка, проядена от червеи врата. Не правеше внушително впечатление нито на влизане, нито на излизане, както обичат да ги замислят модните архитекти, но пък към какъв великолепен салон водеше тази голяма врата! Огъстин затаи дъх — гледката се оказа така неочеквана. Салонът беше не само огромен по размери — той заемаше почти цялата ширина на сградата, пропорциите му бяха идеални — едно съвсем прилично помещение.

Подът беше настлан с квадратни плочи от жълтеникав камък, така излъскани, че отразяваха примитивните нелакирани портрети в тебеширено синьо и бледо алено, окачени по белите стени, отразяваха дори гъльбовосиният цвет, в който бяха боядисани многобройните врати, и нежните им, очертани с бронзова боя орнаменти. Някои плочи, пропукани и разместени, потракваха под краката им, докато вървяха...

— Аделе! — изрева Валтер така, че боядисаните греди на тавана потрепнаха. — Ето нашия гостенин и братовчед!

Валтер разтвори двойните врати в дъното на хола и се отдръпна настрани в струята устремен навън горещ въздух, за да влезе Огъстин. Иззад малко писалище се изправи доста повехнала дама над четиридесет. Имаше яркосини очи, орлов нос и леко присвирти устни, които сякаш едва-едва се бяха научили да се усмихват, но, общо взето, бледото ѝ сивкаво лице не бе от онези, които се запомнят. Подаде му

енергично ръка по английски маниер, защото смяташе, че Огъстин вероятно ще се смути, ако се наложи да я целуне.

След като приключиха с поздравите и представянето (защото там имаше и едно момиче, както и някакъв брат на братовчеда Валтер — на средна възраст и май куц), Огъстин отново се заоглежда около себе си. Видя печалното несъответствие между простата шестоъгълна форма на стаята с деликатна ажурна украса по високия сводест таван и цялата ѝ претрупаност с мебели и дреболии.

Стените бяха отрупани с картини — повечето любителски акварели и фотографии. В по-голямата си част фотографиите бяха стари и избелели, изключение правеше силно увеличена снимка, поставена в лъскава позлатена рамка с голяма позлатена корона отгоре; рамката изглеждаше нова, а и самата снимка трябва да бе правена накърно — най-малкото беше следвоенна. На нея личеше група хора, застанали на открито около доста рошав стар господин с увиснали панталони, сива брада и очила със стоманени рамки... *не можеше да бъде* — кайзерът... и все пак в рамката се виждаше несъмнено царствена фигура... на заден план — многолюден горски пикник, имаше най-малко четиридесет-петдесет празнично облечени деца, но и те поразрошени, тази работа сигурно бе завършила със съвсем нецарствено лудуване!

Имаше подпись, направен с уверен старчески почерк: „Лудвиг“. Ами, разбира се — „Лудвиг Баварски“! Като си помислеше за „Германия“, човек обикновено забравяше, че Бавария е останала суверенна държава-в-държавата със свой крал (до революцията преди пет години) и със собствено правителство, дори и армия. Нещо повече, Огъстин бе чувал, че привидно миролюбивият стар господин бил отнесъл неотдавна в гроба си пруски куршум от войната през 1866 г., преди да бе имало Германия — война, в която Прусия и Бавария са били две суверенни държави и са се сражавали като противници. За англичанин, навикнал на далечни перспективи и бавни промени, подобна история наистина беше твърде сгъстена — все едно да бяха ранили крал Джордж V при Банокбърн^[2].

„Германия“, тази страшна империя, която неотдавна бе разтърсила света — цялото ѝ съществуване се равняваше на по-малко от един обикновен човешки живот, само четиридесет и осем години от люлката до гроба ѝ! Дори САЩ, все още в юношеска възраст, бяха *три*

пъти по-стари от „Германия“. Всичко тук объркваше представите му за време! Във външността на домакинята, братовчедката Аделе, с дантелите си и верижката с ключове на колана, имаше нещо викторианско, но едновременно с това се долавяше един по-ранен и по-сурор век...

Нещо, най-малкото предвоенно, се усещаше и в младото момиче, застанало зад нея. Това студено и сериозно бяло лице с големите сиви, замислени очи. Грижливо сресаната права руса коса стигаше почти до кръста ѝ, вързана на опашка с голяма черна панделка. Дългата права пола с лъскав черен колан, бялата блуза с висока колосана яка...

Но не бива да я зяпа така! Огъстин сведе насила поглед; и, я вижти, свито на дивана лежеше лисиче с широко отворени, лъщящи очи.

[1] Долу! (нем.). — Б.пр. ↑

[2] Град в Шотландия, където шотландците под водачеството на Робърт Брус побеждават англичаните и извоюват независимостта си (1314 г.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 8

За вечеря ядоха глиган на скара (имаше вкус по-скоро на младо телешко, отколкото на свинско) със сметана и желе от червени боровинки. Сервираха още и спагети и пушено сирене. Пиха светло тиролско вино, леко на вкус, но иначе доста силно. За Огъстин всичко беше чудесно; помисли си, че тук не проличава особено „гладуваща“ Германия.

Научи, че Франц (младият скиор) убил глигана, който опустошавал горите им, макар бог знае отде се бе появил, защото се предполагало, че по тези места вече са изчезнали. Барон Франц, бившият съученик на Лотар, Мериният „десетгодишен конопенорус Франц“ беше вече двадесетгодишен младеж. Бе силно рус, по-дребен от баща си, но със същите енергични движения. С Огъстин се държеше може би малко прекалено официално, като се има предвид, че и двамата бяха младежи, но в покой лицето му придобиваше леко презрително изражение, което напълно отсъстваше у бащата, това подразни Огъстин — толкова млад и неопитен човек бе Франц, поне с три години по-малък от него.

Единственият друг мъж на масата беше онзи невзрачен бивш офицер с изкуствения крак — братът на Валтер. Той изгълта набързо яденето си, ръкува се с всички, мърморейки, че „имал работа“, и изчезна. Огъстин го кръсти „Челтнам“^[1] и повече не помисли за него, затова пропусна бързата размяна на многозначителни погледи между чично и племенник, почти недоловимото свиване на рамене и поклащане на глава от страна на Франц.

Разговорът по време на вечерята представляваше почти изцяло монолог на Валтер. Майката и най-голямата дъщеря (предполагаше се, че по-малките деца са вече в леглото) почти не се обадиха. Когато ги представяха, Огъстин не можа да чуе името на момичето, а и никой след това не се обърна към нея по име, затова не знаеше как да я нарича в мислите си, но установи, че все по-често поглежда скришом нататък. И през ум не му мина да я сметне за „красива“, но лицето ѝ излъчваше безметежно спокойствие, което обещаваше интересни

дълбочини. Почти не вдигна очи, не я видя дори веднъж да погледне към него, но вече предполагаше, че може би щеше да се окаже много по-симпатична от наперения си брат, стига да се поотпусне.

Изглеждаше така, сякаш всеки миг се готови да заговори, извитата й горна устна оставаше леко повдигната и дори по едно време забелязва как устните ѝ се раздвижват, но се оказа, че това е мълчалив разговор със себе си или пък с някоя приятелка. Всъщност тя „отсъстваше“, като че съвсем беше изключила онова, което ставаше наоколо. Може би се беше наслушала на безкрайните истории, които разказваше баща ѝ.

Валтер започна речта си с поднасянето на супата, като попита колко места имат социалистите в новия британски парламент, избран миналата зима. Тъй като невинаги си затваряше добре ушите за онова, което се говореше в Мелтън, Огъстин имаше смътна представа, че социалистите временно са надминали либералите, които едва ли не ги бяха откърмили, но нищо повече не знаеше. Опита се да каже, без да изглежда съвсем невъзпитан, че не знае, нито пък се е интересувал; това съвсем не му влизало в работата.

Валтер просто не можа да повярва:

— О! Водачът им, онзи Макдоналд, е лежал в затвора, нали? Как можете да му имате доверие? Англия трябва да си вземе поука от онова, което стана тук!

И разказът започна.

Преди пет години, през ноцта на 7 ноември 1918 г., почти точно на годишнината от края на войната Валтер и други членове на Баварския парламент се срещнали в затъмнения Парк Хотел. Бавария вече била въвела, волю-неволю, някои конституционни промени (например формална отговорност на кралското правителство пред парламента) като жест към онзи американец, Уилсън, та споменатите законодатели се били събрали да обсъдят мерките, които трябвало да приемат в най-близко време. Присъствали повечето депутати на Центристката партия, нямало ги само онези, които били в армията и болните от грип.

Обсъждали и предстоящата демобилизация. Но както изглеждало, всичко вече било уредено в подробности, плановете били готови и хората щели направо да постъпят на работа, както уверил съbralите се приятелят му Хайнрих фон Аретин. При преминаването

към мирновременно производство промишлеността щяла да се нуждае от колкото се може повече работна ръка. Но някой (както каза Валтер) между другото споменал за митинга на социалистите, който се провеждал точно по същото време на стадиона „Терезиенвизе“... щял да говори Айснер, демагогът от Берлин... и Гансдорфер, слепият селянин... „Netzpropaganda“^[2]. Но и това като че било уредено, полицията била спокойна, и Ауер (един от ръководителите на социалистите) ги бил уверен, че няма да има никакви безредици. Всъщност само Аретин изглеждал съвсем леко разтревожен.

— Колко малко познавахме по това време тези безскрупулни социалисти! — заяви Валтер многозначително. — Разбира се, знаете какво стана?

— Какво стана? — попита Огъстин наполовина от любезност, наполовина от любопитство. За него, решил изобщо да не забелязва как се развива политическият живот, събитията от 1918 г. бяха едва ли не отпреди векове, изгубили се в мъглявините на миналото, но дори и сега Валтер не можеше спокойно да произнесе името Айснер — подстрекателя от Берлин, животното Айснер, с проскубана брада и провиснала черна широкопола шапка — като изпаднал учител по пиано... настъпил в града тази нощ, начело на камионите, претъпкани с всички мюнхенски хулигани! Това, разбира се, била работа на червените...

— На Одеонплац ми разкъсаха униформата, имах късмет да се прибера невредим у дома с взет назаем цивилен костюм, разбирате ли! И милият стар крал, да го измъкнат от леглото му; Бавария трябало да стане република, след хиляда години управление на династията Вителсбах! И Ай... онзи Курт Ай... Айснер, с неговия кабинет, тази еврейска банда от Галиция, все лунатици, улични метачи, престъпници, юди...

Когато стигна до смяващата заключителна част на своята реч, Валтер трябваше да спре за момент, да си поеме дъх и да се поуспокои и Франц незабавно използва паузата, бързо се намеси, с надеждата да го отклони от темата.

— Внимателно разработените планове за демобилизация бяха скъсани, разбира се. Никой вече не се подчиняваше. Дори и години след това... татко, спомняш ли си как бяхме излезли с Брястови и попаднахме на банда дезертьори, които все още живееха в гората,

години след това. Този ден ти стреляше особено добре — добави лукаво той.

Тъй като разговорът сякаш се насочваше към лова, Огъстин нададе ухо. Но тук всичко беше много неанглийско. Дори скоро стигна до прибързаното заключение, че в Германия хората стреляха по глигани, сърни, лисици и скитащи котки безразборно, от дъсчени платформи, издигнати високо на клоните на дърветата — нещо като лов на тигри в Индия.

На свой ред Огъстин се опита да опише заслоните, които бе копал у дома в полузамръзналото крайбрежно блато — прогизнали дупки, където доволен клечеше с часове, очаквайки крякането на дивите гъски в утринния сумрак.

[1] Лечебен курорт в Англия. — Б.пр. ↑

[2] Злостна пропаганда (нем.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 9

Но на вечеря джентълмените би трявало да говорят за сериозни неща, а не за лов! Валтер го сърбеше езика да се върне към политиката. В края на краишата большевишката опасност заплашваше целия свят и безразличието на Огъстин наистина го разтревожи.

Няколко любезни въпроса за пътуването на Огъстин дадоха скоро нов повод на Валтер да се намеси, защото научи, че бил прекарал нощта в „Байришер Хоф“.

— Надявам се — каза Валтер, — че са ви настанили по-удобно, отколкото мен последния път, когато им гостувах. — Чу се едваоловима въздишка и разместване на столовете. Опитът на Франц пропадна. Татко отново започваше. — Разбира се, беше февруари 1919 г., Тони току-що бе застрелял онова животно Айснер, при което червеногвардейците...

— Би трябало да се запознаете с нашия общ изтъкнат роднина граф Тони Арко-Вали — отчаяно се обърна Франц към Огъстин. — Вече четири години и повече е в затвора, но съм сигурен, че татко би могъл да ви издейства пропуск...

— Червеногвардейците ме арестуваха — бързо продължи понататък Валтер, като погледна намръщено Франц. — Повлякоха ме. Във вашия „Байришер Хоф“ по онова време, преди четири години и девет месеца, беше щабът им и ме затвориха там заедно с останалите девет невинни заложници. Казаха ни, че щели да ни изколят всички на погребението на Айснер — човешко жертвоприношение на кладата на техния герой!

— Затвор ли казахте? — обърна се Огъстин към Франц. — Човекът, който в действителност е застрелял онзи, как беше там, е само в затвора? Как така не са го убили?

— Тони го убиха — заяви студено Валтер, който все повече се дразнеше от прекъsvанията. — Или поне така сметнали: пет куршума право във врата и в устата, изритали го до средата на улицата... но да се върнем към моите работи и „Байришер Хоф“...

Тук братовчедката се покашля — прозвуча като часовник, който се готви да удари и се обади за първи път, говорейки английски бавно и отчетливо, но безстрастно, вперила поглед в Огъстин.

— Тони преброил изстреляните куршуми, използвали собствения му револвер, опитал се да си спомни колко патрона са останали.

— В „Байришер Хоф“...

— Единият от куршумите му избил кътник — упорито продължи Аделе. — Гърлото му било пълно с кръв. Задушавал се, те го ритали, но не посмял да мръдне, защото, ако знаели, че още е жив, щели да го разкъсат на парчета, а внезапно така му се приискalo да живее. — Тя продължи да говори, като трошеше с нервни пръсти парче хляб. — Довлекли го в двора на министерството и там го зарязали, смятайки, че е умрял, но преди това той чул някой да казва, че Айснер е мъртъв и се зарадвал. След време му сложили превръзка на врата, но малко покъсно някой грубо я дръпнал.

— Тогава полицията го прибрала — каза примирено Валтер — и Зауербах, големият специалист по уши, нос и гърло... но представяте ли си, не друг, а Тони да извърши това! Двайсетгодишно момче, което никой не поглеждаше!

Незабавно в съзнанието на Огъстин се мярнаха спомени за времето, прекарано в Оксфорд и си представи посещението на докачливия стар Аскуйт. Да убиват политици! В Англия това бе немислимо.

— Заговор ли е имало? — попита той. — Него ли са определили да извърши атентата?

— Никакъв заговор, той сам — отвърна Аделе и сбърчи чело.

— На някои бил казал какво ще направи — обади се Валтер, — но те и не помислили да го приемат за сериозно.

— Например казал на прислужницата в апартамента си да приготви гореща вана, защото тази сутрин щял да убие Айснер — обясни Аделе. — После, докато чакал Айснер, на улицата минал някакъв приятел и го поканил на вечеря. „Съжалявам, рекъл Тони, зает съм, ще убия Айснер.“ Приятелят му само се постреснал.

— Айснер напуснал министерството и тръгнал към парламента, минал покрай Тони съвсем бавно, следван от тълпа — каза Валтер. — Доколкото разбрах, Тони носел някаква географска карта, за да прикрие револвера си.

— Щабът на Айснер пътно заобикалял този ужасен човек! — продължи Аделе. Внезапно гласът ѝ стана дрезгав. — Тони все си повтарял: „По-смело, да не убия някой невинен, само Айснер!“. После от два метра разстояние го застрелял и само секунда по-късно започнали да стрелят по него.

За да сложи край на настъпилата пауза, Огъстин попита Валтер как не са го „заклали на кладата на Айснер“. Казаха му, че полицията някак си се добрала до заложниците и ги преместила в затвора Щаделхайм. — Там ни устроиха голямо посрещане: „Prosit! Servus!“^[1]. А мършавият Пъонер — по-късно стана началник на полицията в Мюнхен, но тогава беше директор на затвора в Щаделхайм — положи най-големи грижи за нас, имахме всички възможни привилегии. Освен мен там бяха генерал Фасбендер, Фриц Папенчайм, Деман — издателят, Бутнам и двамата Аретин — целият мюнхенски елит. Водехме много интересни разговори. Съпругите ни бяха далеч по-зле, без вести, ако не се смятат слуховете, че вече са ни разстреляли. — Изпълненият с любов и благоговение поглед, който този мъж на средна възраст хвърли към Аделе, изненада Огъстин. — О, тогава тя беше героиня! Моята Аделе, моето слънчице!

При тези думи повехналото жълтеникаво лице на Аделе почти не се промени, но лека червенина плъзна по шията ѝ. Дори и Валтер не знаеше какво е преживяла в онова ужасно време преди по-малко от пет години. Тогава близнаките бяха бебета, едва отбити... и всичко това — за какво?

Но Валтер вече се смееше.

— Ха! Хайни Аретин — много забавно. Жена му някак успяла да изпрати в Хайденбург вест за опасността, в която се намирал — мушнала бележката до селския свещеник в един молитвеник. При което съдържателят на хайденбургската странноприемница пристигнал в Мюнхен, пробил си път с тия широки рамене в така наречения „Централен съвет“, ударил с юмрук по бюрото на министъра и заявил, че няма да допусне да застрелят неговия пивовар, иначе откъде ще купува бирата си. Знаете ли, Хайни е собственик на пивоварната в Алерсбах. След това решиха да ни пуснат. Разбрали, че Пъонер така и така няма да позволи да ни убият.

[1] Тук — моите почитания, на вашите услуги. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 10

Валтер се наливаше с тиролско вино (беше от последното му буре, отворено в чест на Огъстин) и по врата му изби пот.

Главата на Огъстин започна да се замайва. Всичко, чуто досега, несъмнено идваше, така да се каже, от първоизточника, но звучеше съвсем невероятно! Такива неща са се случвали на хората по време на „Историята“, не на днешните, не на действителни хора. Но както и да е, с това положително вече бе свършено... е, освен ако онези налудничави отмъстителни французи в Рур...

Междувременно Валтер продължаваше да говори несвързано, но много сериозно и натъртенено. Айснер заграбил властта през ноември 1918 г., но неговите „червеногвардейци“ (сподели Валтер) били моряци от бунта в Кил, бивши руски затворници и подобна сган; тези мародери съвсем не помагали на Айснер да печели симпатиите на селяните и той имал малко последователи извън самия Мюнхен и в промишлени центрове като Аугсбург. Затова няколко месеца след като дошъл на власт, на януарските избори в Бавария спечелил само три места! Но имал намерение да се задържи. С всички сили се стараел да попречи на новия парламент да се събере, а после, за първото заседание подготвил нов преврат: натъпкал галерията с въоръжените си хора. Убили го точно когато отивал на това заседание.

Заседанието започнало, но къде бил Айснер? Тогава дошла вестта за смъртта му. Убийците в галерията незабавно започнали да стрелят — двама членове на парламента били убити на място, Ауербах бил ранен, слепият Гансдорфер избягал, като се спуснал по някаква водосточна тръба.

Мюнхенската сган побесняла. Арестуването на самия Валтер... Терорът — март, април...

И най-сетне първи май 1919 г., благословеният ден на Свободата! Най-сетне славните сили на генерал Фон Еп настъпили към Мюнхен, за да го освободят от болневизма. На това място Валтер обрна ликуващ взор към сина си:

— И тогава нашият храбър Франц... — но Франц веднага се намръщи така силно, че баща му се стресна и запелтечи: — Фон Еп навлезе в града... отново се развя скъпото бяло-синьо знаме! Уви, Бавария беше още република — но на власт бяха почтени хора: Фон Кар, министър-председателя...

Огъстин отдавна беше престанал да слуша, но тъкмо тогава главата му неочеквано и неприятно се завъртя. Решително отмести настрана чашата си — виното беше прекалено силно, хората от другата страна на масата започнаха да се плъзгат покрай него и да се изнизват като шествие. Избра онова отминаващо момиче отсреща, за да си направи опит — спря решително поглед на нея и с голямо усилие на волята си я принуди да застане на едно място.

Нейното кристално ясно и все пак непроницаемо лице беше като тих вир... Огъстин усети, че страшно му се иска да проникне зад тази загадъчна повърхност, даолови тихите мисли, които сигурно се плъзгаха през цялото време насам-натам като малки рибки в прозрачното моминско съзнание... но не, тази вечер не се мярна нито рибя опашка, нито петнисто тяло, нито перка!

Моминското съзнание... Разбира се, когато *знаят*, че ги наблюдаваш, те нарочно изпращат към повърхността дребни рибки, за да я набраздят, да образуват кръгове, които се срещат и се пресичат, и тя става непрозрачна! Но когато са спокойни и нищо не подозират, както тя сега, те са прозрачни... или поне би трябало да са.

Ясното моминско съзнание... често е толкова приятно да го наблюдаваш така спокойно! Първо белезникаво движение, надолу в тъмните гълбини — дъгоцветна сянка върху блестящите камъчета на дъното... после внезапно застиналият петнист гръб на някоя мисъл, красиво и безхитростно се подава в прозрачната като оптическо стъкло вода — сивкав като олово...

А това момиче? Тук положително мислите плуваха някъде много дълбоко, таяха се в мрака на някаква призрачна сянка, може би се криеха долу по дъното.

Докато съзнанието на Валтер? Хо-хо! Само суhi стари кокали; непрестанно ти ги тръска под носа в износена кошница и вика: „Гледай! Гледай!“.

Огъстин едва се въздържа да не хълъцне, но несъмнено вече беше доста пиян.

Огъстин се стресна от внезапното мълчание. Гласът на Валтер постепенно бе замрял. Валтер поглеждаше ту един, ту друг. Този млад англичанин, който имаше толкова много да учи — надут, зачервен млад глупак! Очевидно вниманието му се е разсеяло. После погледна и собствената си съпруга, двете си деца — те също показваха любезно внимание, но лицата им бяха безразлични.

Валтер толкова много ги обичаше! Разбрали бе на собствения си гръб как върви светът, Gott in Himmel^[1]! Нима това не беше същият свят, в който и те трябваше да живеят? Но винаги когато се опитваше да им го каже, се затваряха в черупките си както сега и си запушваха ушите. Собственият им татко бе преживял тези опасности и извършил тези дела — не някой чужд човек... О, да беше се родил поет с крилати думи, скрити в ръкава! Вместо това Валтер бе горд продължител на вековния род на рицарите от Лориенбург — затова по дяволите всички сополиви поети от долно потекло!

Валтер си пое дълбоко дъх и започна отново.

— И тази червена стан, която беше срещу Фон Еп през пролетта преди четири и половина години — само си я представете! Тя си сложи за водач един самозван поет, еврейския драскач Толер.

„Толер...“ От всички брътвежи на Валтер това име достигна до Огъстин като първия лек сигнал на онази Германия, която си бе представял за „истинската“ Германия, която бе дошъл да види — Германия на Толер, Георг Кайзер, Томас Ман, Верфел, Айнщайн, на световноизвестния архитект Менделсон. Ето най-сетне момента, в който може да вземе някакво участие в разговора и да покаже, че и той знае нещичко:

— Ernst Толер? — обади се услужливо позамаяният Огъстин.
— Това положително е един от най-големите немски драматурзи на всички времена! Скъпоценен камък в мюнхенската корона — добави високопарно той.

Настъпила тишина. Франц шумно пое дъх, докато Валтер изглеждаше съвсем стреснат — сякаш Огъстин бе казал нещо неприлично в присъствието на дами.

— Така ли? Не съм имал честта да чета произведенията на този млад негодник — рече след малко с хладно отвращение.

И Огъстин не ги беше чел, просто повтаряше клюките от Оксфорд, където се знаеше, че Ромен Ролан и Бьорн Бьорнсен са го хвалили.

Разбира се, нямаше никакво намерение да засегне когото и да е, но в този момент Аделе стана. И момичето стана — то заобиколи бързо масата, като прокара небрежно пръст по ръба ѝ, после притисна и целуна смиръщеното чело на баща си и изчезна от стаята след майка си.

Тогава Огъстин се запита какво ли впечатление им е направил. Господи, ще трябва да внимава какво говори... трябва да обясни всичко на Валтер, още сега.

Но внезапно чу, че и Валтер му пожелава лека нощ.

[1] Господи, божичко! — (нем.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 11

Спалнята на Огъстин се намираше до стълбището — голяма, с бели стени и мебели от тъмно дърво. Отопляваше се с желязна печка, поставена точно в средата, когато той си легна, дървата пукаха весело в нея и тридесет-четиридесет сантиметра от дългите тръби бяха нагорещени до червено. Напразно се опита да се пребори с прозореца, надявайки се да прогони навън част от тази горещина. Не беше свикнал на силно отоплена спалня и затова някак си се побоя да заспи. Полежа в леглото буден, загледан в нагорещената тръба.

Докато мозъкът му се избистряше след виното, мисълта му се понесе като кола без спирачки, най-сетне сред хаотичните й, необуздани пориви започна да се оформя ново стихотворение:

*Стоял съм често аз като на речен бряг
да гледам в ясните момински умове
как рибите изплуват и се гмуркат пак,
тъй през кристалните лица се виждат те.*

Отпърво остана доволен от началото — това безпристрастие му се стори много зряло. Но после старомодният език го подразни. Защото малкото му стихотворения не се оформяха в съзнанието спонтанно, на съвременен език, езика на Елиът и Ситуел^[1]. Никога не ставаше така... „стоял съм често“, та това звучеше съвсем по викториански. Викториански език ли? „Езикът прави човека“, казваше Дъглас Мос и този спомен предизвика доста неприятно чувство у него.

В нощната тишина дочу как някой свири на пиано в далечината. Изпълнението беше прекалено бурно за момиче, надигащите се гръмотевични акорди бяха като същинска Ниагара от *lacrimae rerum*^[2]. Сигурно братовчедът Валтер все още не си бе легнал или пък не можеше да заспи.

Огъстин започна да си мисли за хората като Валтер. Дали в действителност бяха такива, за каквито се представяха на думи —

неправдоподобни същества, наистина ли живееха в някакъв странен, измислен свят на колективно съществуване, което за тях сякаш е „Живота“, а той го наричаше „История“? Или пък бяха такива, каквито изглеждаха — реални хора, обикновени като всички и студени като англичани? Наистина ли Валтер беше такъв чудак, какъвто изглеждаше? Дали всички останали тук — всъщност всички германци — бяха като него? Може би щеше да се приближи към отговора, когато опознаеше по-добре момичето... или дори братовчедката Аделе. Защото жените (каза си го мъдро и вече съвсем сънено) положително, ама положително бяха все еднакви по цял свят.

*Във всяко време...
По всяко време...
От всякакво племе...
Време...*

Огъстин разбра, че се катери по дълго, дълго въже, за да стигне до спалнята си. Намираше се в Мелтън и съвсем естествено ги беше накарал да махнат стълбището — та на него стоеше Гилбърт — и да го преместят на поляната. Сега то стърчеше някъде там на поляната и по него все още се качваше Гилбърт.

Изведнъж в съня си дочу странен писклив вой. По-писклив и лаещ от кучешки и така безжалостен, че дори не звучеше печално. Първо се разнесе откъм големия салон, а след това нещо премина покрай полуотворената му врата и воят започна отново, някъде горе.

Свило се в дебелата си нощница, високо в средата на огромното твърдо легло от тъмно резбовано дърво, момичето (това, разбира се, беше „мъничката Мици с големите широко отворени очи“, за която си спомняше Мери, и вече на седемнадесет години) седеше и пишеше писмо на свещ с абажур. Сега с очилата лицето й изглеждаше много по-различно, по-оживено отколкото на вечеря, по-благо, а също и по-

умно, а главата ѝ бе наклонена на една страна, бузата почти докосваше страницата, беше като мъничко дете...

Пишеше на Таша всяка нощ с едрия си разтеглен почерк, който сама не можеше да разчита. Ако пропуснеше и една нощ, Таша решаваше, че тя е престанала да я обича и изпращаше на Мици влажен от укоризнени сълзи сувенир (княгиня Наташа беше рускиня на възрастта на Мици, с пътен контраалтов глас; живееше в Мюнхен).

Мици престана да пише и сложи писмото на юргана до себе си. После прибра кокалестите си коленца под нощницата, притисна ги към голите си меки гърди и силно ги прегърна, замисли се: какво ли да пише този път?

На вечеря татко отново се държа ужасно, но това не бе нещо ново...

Обикновено думите се лееха като поток, дори когато нищо не се беше случило. В Лориенбург никога не се случваше нещо особено... но днес наистина имаше събитие — пристигането на младия англичанин в дом, където рядко идваха гости.

Трудно бе да се предположи какво се крие под тази външност; трудно бе да се предположи дали ще се окаже така мил *отвътре*, или не. Трудно бе да си представи какво е да си англичанин, това чуждо племе, как да направи разлика между тях. А какво да каже за неговата английска „външност“... говореше немски със запъване, с доста неприятен акцент (като швейцарския учител, който по едно време се бе занимавал с Франц). Но когато заговореше своя английски, гласът му ставаше съвсем друг; не бе и помисляла, че английският — този скучен учебен предмет — може да звуци по такъв начин! Честен, изпълнен с чувство глас — на такъв човек можеш да разчиташ, че няма да ти се присмее. Дрехите му издаваха необикновена миризма, нежна като горски дим, не, на торф... обувките му бяха странно безшумни — сигурно имаха гумени подметки.

Внезапният вой в салона, точно пред вратата ѝ, я накара за миг да настръхне. Скочи от леглото си и отиде да види какво става. Щом отвори вратата, воят отведенъж спря. Подсвирна тихо, но лисичето не дойде при нея, вместо товаолови безшумните му крадливи стъпки по стълбището. За момент спря заслушана — не слизаше, качваше се.

Нощта ставаше все по-студена.

Като се върна в леглото и се намести на старото затоплено място, воят отново се разнесе, но сега някъде отгоре — от необитаваните етажи над главата й, където никой не стъпваше.

Очевидно трябва да пише на Таша за него — непознатия английски братовчед „Огъстин“. Идването му бе важно. Но почти чу вътрешен глас да я предупреждава: „Не, Мици, по-добре недей!“.

Когато Ото напусна масата, отиде в кабинета си и няколко часа работи с документите, които бе оставил преди това. Погледна часовника си — стана време да се обади в Мюнхен.

Беше завалял сняг. Отвън покрай стъклото на прозореца прехвръкваше облак снежинки — като бели пеперуди, които пърхаха сред струя светлина.

Но когато поиска номера, отговориха му, че „нямат връзка с Мюнхен“. Тогава помоли да го свържат при първа възможност, но му казаха, че тази вечер не приемат поръчки за Мюнхен. — Линията ли е прекъсната? — Не знаели, не можели да приемат поръчки. Но тази поръчка е за самия министър, хер доктор... Настипи пауза, след време се обади друг студен глас и заяви, че за съжаление това нямало никакво значение, не приемали никакви поръчки.

Заповед на Кар вероятно, или на генерал Лосов? Или може би всъщност на полковник Зайсер (сега той е началник на полицията). Какво ли крояха мюнхенските триумвири? Ото окачи слушалката и смръщи чело. Снегът падаше по-бързо, но явно не беше въпрос за липса на връзка — тази вечер в Мюнхен ставаше нещо!

Стъпките му скърцаха по тъмните коридори, а той се питаше какво ли е станало този път — толкова много неща можеха да се случат. Положението бе така напрегнато, че нещо можеше да се скъса, не и да се огъне; а скъсането можеше да стане на половин дузина места. Но нямаше смисъл да се тревожи. Сложи ключовете под възглавницата, после смаза револвера си и го пъхна в едно чекмедже. Съблече се, разкопча кайшките на изкуствения си крак, постави го на един шкаф и с подскачане стигна до леглото.

Но щом легна, и болката отново се обади — странно колко трудно се лежи в леглото с един крак!

„Не приемаме никакви поръчки за Мюнхен...“ Дойде му друга мисъл и отново стана, заподскача на здравия крак до чекмеджето, взе револвера и го сложи под възглавницата, при ключовете.

Когато Ото дочу воя, почуди се какво ли ѝ става на Райнеке, защото до сезона на разгонването оставаха цели три месеца.

Въсъщност само един човек от цялата къща сериозно се разтревожи от slabия писклив вой, прозвучал в пустите горни етажи.

Това беше Франц. Щом разбра откъде идва звукът, той навлече тъмно палто върху пижамата, угаси лампата и тихо отвори вратата на стаята си. Коридорът отвън беше съвсем тъмен. Ослуша се: никой друг не помръдва. Докато се качваше пипнешком в тъмното, стъпките на босите му крака бяха по-безшумни и от тези на лисичето.

Тук, на тясното вито стълбище воят отекващо зловещо. На първата площадка Франц подмина стаята на Огъстин, последното обитавано помещение. Вратата сигурно беше откърехната; чу как Огъстин мърмори нещо на сън. Затова, упътил се нагоре, Франц напира вратата на английския братовчед и тихо я затвори, защото нямаше ни най-малко желание той да се заинтересува от горните етажи.

[1] Елиът, Т. С. (1888–1965) и Едит Ситуел (1887–1965) — известни английски поети. — Б.пр. ↑

[2] Вергилий, „Енеида“, кн. I — *Sunt lacrimae rerum et mentem mortalia tangunt* (лат.) — Сълзите са в природата на нещата. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 12

През целия този ден в Мюнхен напрежението растеше — стигна до най-високата си точка. Всички знаеха, че Фон Кар (в последно време беше станал диктатор като в древния Рим) свикваше тази вечер съвещание; очакваха се съдбовни решения. Кар искаше принц Рупрехт да се върне на трона на прадедите си — може би дори независима Бавария. Съвещанието щеше да се проведе при закрити врати, но на него бяха поканили всички баварски величия плюс няколко души отвън.

И наистина напрежението беше толкова голямо, че нещо някъде щеше да се скъса — нищо чудно, че сутринта на Огъстин му се бе сторило, че младите регистратори и келнери в „Байришер Хоф“ мислят за по-важни дела от хотелските си задължения! И в гимнастическия салон нервите на всички бяха опънати, дори треньорът със смачкания нос бе така разсеян, че за малко не счупи гъвкавия гръб на Лотар с новата хватка, която му показваше.

Лотар не усещаше никакво нервно напрежение, нито пък имаше предчувствие, но бе разтърсен от внезапния властен порив на любовта си към всички тези приятели и към несравнимото им братство. Нов изblick на чувствата за малко не го накара да изгуби равновесие, както стоеше наведен в съблекалнята и си връзваше обувките.

В този миг връзката се скъса и докато я връзваше, той мислено си представи върховния образ: ГЕРМАНИЯ, таз нимфа, прикована бяла и гола към жестоката *версайска скала*. Нежната ѝ плът, поругана и олигавена от задоволените и все така ненаситни сили на Антантата, но още по-жестоко тъпкана и разкъсвана (прозря той) от ноктите на гладните ѝ тайни врагове — большевиките, берлинското правителство, евреите... коварния Ватикан и неговата баварска сепаратистка пасмина. Но в последния момент героят от неговото юношество и сегашният му командир, храбрият млад Херман Гьоринг (несравним сред летците!) се спусна в блестяща броня да я спаси и до него вървеше *Лотар*.

При тази картина сърцето му преля от любов и все още под влиянието на това настроение той пусна скъпоценната си банкнота от половин лира в касата на Партията.

В това време в тълпата зад Лотар неговият другар, едрият (макар и доста тромав) Фриц, побутна младия Вили и посочи:

— Виж! — прошепна дрезгаво той. — Тоя хитър буржоазен негодник, *той* пък какво се опитва да направи?

Негодуващият грак на Фриц трябваше да прозвучи поверително, но се чу по-силно, отколкото му се искаше. В миг подозрителните му очички премигнаха и той се огледа тревожно над огромното си приведено рамо — защото Фриц „принадлежеше“ към работническата класа (баша му беше опитен крадец с взлом) и се боеше, че повечето от тези буржоазни мухльовци го смятат за червен. Кой знае? Тоя скапан дребен мошеник, младият Шайдеман! С чуждата си валута може вече да се е намъкнал при шефовете... и в такъв случай бедният нескопосан Фриц добре се е наредил. Виж! Дори Вили, това нищожество, вече се отдръпва от Фриц... а дали пък Вили не отбягва Лотар Шайдеман... Кое от двете?... Богородице, кое?

(Вили вероятно странеше и от двамата, защото след като имаше само своя „римски“ нос за кръщелно свидетелство, младият воин трябваше да е предпазлив и да внимава в какво се забърква.)

Но тази вечер нямаше да има много време за предпазливи дребни машинации. Защото, докато Лотар все още бленуваше за Германия, а Вили се колебаеше до кого да се нареди при проверката, съобщиха, че днес отрядът е получил специални заповеди. По двама-трима души трябваше да преминат в западния сектор на града и да се съберат в „Трите котки“ — не особено посещавана, но просторна бирария съвсем близо до Нимфенбургер щрасе, малко след „Льовенброй“. Там тяхната „стотня“ щеше да се обедини с други „стотни“ и тогава щяха да им наредят какво да правят по-нататък.

Сега нищо повече не им казаха — нито дума за съвещанието на Кар в „Бюргерброй“ отвъд реката, за което цял ден се правеха догадки, но въздухът сякаш бе зареден с електричество и те до един разбираха, че не става дума за обикновена задача. Тозчас напълно забравиха всички предпазливи дребни машинации, защото завистта и подозренията изведнъж се изпариха яко дим. Почти можеше да се чуе

как „стоманените обръчи“ щракват по местата си, свързвайки всички тези пламенни младежи като добре стегнати дъги на бъчва.

Като се стъмни, всички тръгнаха — по двама и по трима, както им бе заповядано. По-големи групи можеха да привлекат внимание, а да вървят сами щеше да е неразумно, защото след стъмване за тези известни млади галахадовци не беше безопасно да минават по определени улици в околността, дори някои да бяха въоръжени, както тази вечер. Тези коварни зверове, червените, бяха натикани в нелегалност...

Затова неу碌едният, но верен Фриц изчака във входа своя приятел Лотар (който пипаше бързо и хладнокръвно при сбивания, както добре помнеше Фриц) и се хванаха под ръка, при което и двамата почти се уплашиха от силата на другарското чувство, породено от докосването.

Тръгнаха така, ръка за ръка, като внимаваха да вървят по средата на пътя, далеч от входове и странични улички. Всеки с ръка на бокса в джоба си, всеки претърсваше с опитно око сенките от своята страна. Дори без да поглеждат назад, бяха уверени, че верният Вили ги следва на една-две крачки и пази тила.

Но в тази мразовита вечер по улиците нямаше „червени“ — само други младежи като тях се движеха целенасочено по двойки и тройки и все повече тежки камиони ревяха, занасяха се на завоите и шумно сменяха скорости.

Обаче докато пресичаха Щиглмайерплац, нашите Лотар, Фриц и Вили на няколко пъти имаха случай да се убедят, че (като не се смятат червените) те съвсем не са единствените „патриоти“ в Мюнхен през тези дни. Имаше и други „немски братства“ — потенциално враждебни едно към друго, любещи Германия. Забелязаха как пивницата „Льовенбройкелер“ беше препълнена с мъже от „Райхкригсфлаге“, с халби в ръце и разгорещени, те ревяха като бесни... Е, тези (както посочи Вили, който проявяваше неутолимо любопитство за такива неща) след разчистването на сметките вече бяха само хора на капитан Ръом, а Ръом изглеждаше чудесен човек, та нали той даде път на нашите собствени водачи! И така по указанията на Вили тримата млади мускетари поздравиха на минаване хората на Ръом. Но сякаш в този сложен съюз, поставен под формалното

ръководство на стария Лудендорф и наречен „Кампфбунд“, те бяха единствените членове, които внушаваха пълно доверие. Ами онези от Веберовия „Оберланд“, които сега стояха в „Арцбергеркелер“...?

Е (каза Вили) на тези... а може би и на поддръжниците на Росбах... донякъде може да им се има доверие, ама онези, „Викингите“ например са друго нещо. С любовта си към родината и омразата към правителството и обществения ред „Викингите“ приличаха на братството на капитан Гьоринг от гимнастическия салон — но иначе бяха прекалено правоверни католици и монархисти, за да преглътнат лесно богохулствата на един Лудендорф и един Розенберг. Ако някога се стигне до скъсване на отношенията, те ще станат хора на Кар и на принц Рупрехт.

„Викингите“ бяха „гъльбетата“ на капитан трети ранг Ерхард. Той, разбира се, вече беше прочут — ветеран от разбойническата война, която бушува в двете балтийски провинции цели две години след „примирието“ от 1918 г., пак той бе водил морската дивизия срещу Берлин при преврата на Кап. И Росбах беше прочут — и той бе един от младите врели и кипели разбойници от балтийската касапница, който се бе укрил в Бавария, когато малодушният Берлин се отрече от необявените войни. Самотни воини патриоти от изгубените източни земи — такива като тях навсякъде и във всички времена са привличали като магнит разгневени млади мъже. Затова какъв късмет беше за него, неизвестния, непривлекателен щабен куриер, който трябваше да създава своя собствена отцепническа партия, какъв късмет беше, че най-сетне успя да противопостави на привлекателната сила на тези герои престижа на своя млад капитан Гьоринг! Защото Херман (красивият син на стария африкански губернатор) беше ас от известния по време на войната „Летящ цирк“ — ескадрилата на Рихтхофен, и сега се перчеше със своя орден „За заслуги“ (Германския кръст за храброст).

Когато се явиха в „Трите котки“ и доложиха за пристигането си, там вече беше почти пълно: имаше и по-възрастни мъже, повечето бивши воиници, но всички бяха *свои* хора, освен една малка, доста изолирана, нежелана групичка „Викинги“ (които, изглежда, се бяха превърнали изцяло в слух и зрение).

Два часа по-късно те все още чакаха в „Трите котки“ с халби в ръце, разгорещени, ревяха като бесни, когато отвън изскърцаха спирачките на кола. В нея беше Херман Есер (Есер, младият журналист, който раздухваше скандали). Тази вечер очите му блестяха трескаво. Струпаха се около него — Есер идваше направо от „Бюргерброй“ да им съобщи новината: точно преди тридесет и пет минути се започнало! Сградата се разтресе от радостните им викове. Тогава Есер им предаде заповедта — да тръгнат в параден строй направо през сърцето на града към „Бюргерброй“. Това най-сетне бе „акция“!

Когато групата на Лотар се понесе надолу по Бринерщрасе на светлината на лампите, с развети знамена и барабанен вой, вече с *пистолети* в ръце, с оглушителни крясъци, от всички странични улици се изсипаха мъже, жени и деца, маршируваха с тях и зад тях и пред тях и навсякъде около тях, приветствайки необуздано „Революцията“, макар че едва ли знаеха за каква революция става дума. Дали беше католическа, монархическа или сепаристка, или... пък, кой знае каква, водена от „Кампфбунда“? Кръст или пречупен кръст? — все ще покажат пръст на Берлин, което бе еднакво привлекателно за баварците след петдесет години пруско господство.

Така преминаха тържествено по Кьонигсплац, а пред маршируващата колона едно гордо момче се премяташе презглава, презглава, презглава по целия път.

В Мюнхен тази вълнуваща нощ на осми ноември, четвъртък, беше студена, но все още нямаше сняг, а утрото на Kahrfriday^[1] беше мразовито и ветровито.

[1] Игра на думи: Karfreitag (нем.) — Разпети петък. Kahrfriday — „Диктаторът“ на Бавария. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 13

Когато Огъстин си легна вечерта в Лориенбург, стаята беше прекалено гореща, но на сутринта завивките се бяха смъкнали на пода, печката — угаснала и температурата бе паднала почти до точката на замръзването. В каната на умивалника му имаше лед.

Освен това през нощта тук, в Лориенбург, бе паднал доста голям сняг. Утринното небе си оставаше тъмносиво, но при всичката тази белота навън беше значително по-светло от предишния ден. Отивайки на закуска, Огъстин влезе в салона и откри няколко цветни петна, станали по-ярки на отразената от снега светлина — синята покривка на кръглата масичка, зелен стол, позлатената резба на големия черен диван. Портретите на прадедите изглеждаха по-ярки от вчера и бледите млечнокафяви каменни площи на пода блестяха като мокри.

После над всичко бързо премина сянка — сняг се срина тихо от стръмния покрив, не като мокра, полуразтопена буза, а като бавно падащ облак дим. Огъстин се обърна и го видя през прозореца да се носи настрани като дим в почти недоловимия ветрец. Някой (забеляза той) беше оставил на перваза бутилка бира — замръзнала през нощта, тя се беше пръснала, така че бирата все още си стоеше там — изправена сред парчета стъкло бутилкообразна форма от лед с кехлибарен цвят.

Огъстин се извърна от прозореца и видя двете момиченца. Подаваха се от една тясна врата, но по цицините на челата, които лъщяха като подовите площи, той ги позна. Усмихна им се, но те не му обърнаха внимание; гледаха нещо напрегнато, с уплаха.

Проследи погледите им и забеляза близнаките Руди и Хайнц. Безстрашните колоездачи се бяха сврели колкото се може по-навътре под висок готически шкаф за хляб, но не успяхаха съвсем да скрият, че носят около вратовете си тежки кучешки нашийници с пиринчени декоративни гвоздеи по тях, привързани към краката на шкафа с дълги кучешки вериги. Силно засрамени, но не от вчерашната си постыпка, а от невероятното днешно наказание, те гледаха свирепо към Огъстин, неукротени и с неприязън в очите.

По-голямата им сестра, която бе привлякла вниманието на Огъстин снощи, стоеше с гръб към него, приклекнала, така че дългата ѝ руса плитка, увисната по гърба, докосваше пода, тя топеше залъзи хляб в паница с кафе и ги хранеше. Вперило яростен поглед в Огъстин, едно от момчетата се задави с троха, и от носа и очите му потекоха кафе и други течности. Силно смутен, Огъстин премина на пръсти с извърната глава, с отчаяната надежда, че момичето няма да се обърне и да го види.

На закуската цареше нарастващо вълнение. Това озадачи Огъстин, който не знаеше нищо за тайнствените събития през нощта.

В шест часа сутринта Ото бе станал и отново се бе опитал да телефонира в Мюнхен, но все още „нямаха връзка“. Тогава позвъни на гарата в Камщад и разбра, че през нощта не са пристигали влакове от Мюнхен и че нямат вести от там. Какво ли се беше случило? Както му казаха, всички други влакове се движели нормално. Това до известна степен ограничаваше мястото на действието, защото ако Берлин бе тръгнал срещу бунтовния Мюнхен, или Мюнхен срещу Берлин... или ако Кар и Лосов бяха хвърлили съ branите на границата с Тюрингия „Фрайкорпс“ срещу левичарите — съсedi на Бавария...

Не! Събитията се ограничаваха за момента в самия Мюнхен. И тъй като Кар владееше Мюнхен, положително тази работа бе негово дело, а то можеше да е само едно — нещо, което всички очакваха от Кар.

Когато чу осъдните факти, Валтер си помисли същото — това можеше да означава само... И сега безмълвно седнал пред недокоснатото си кафе в очакване на вестите, за него напрежението бе непоносимо.

И Франц изглеждаше погълнат от мисли, но бе потънал в себе си, сякаш тревогата си беше негова и нито баща му, нито дори чично му я споделяха (нито пък той можеше да сподели техните). И все пак Франц се сети да попита любезно Огъстин дали е спал добре (не го ли е събудило лисичето? Не?) и да му окаже някои други прояви на внимание, които се очакват от един домакин. Очите на Франц бяха подути, сякаш съвсем не бе спал, изражението му беше повисокомерно от всякога.

„Господи! — помисли си наивният Огъстин, като поглеждаше от лице към лице. — Какъв махмурлук ги гони всичките!“

Точно в този момент в трапезарията влезе Мици, последвана от двете си сестрички. Тя също изглеждаше страшно разсеяна, защото за малко не се бълсна в един отместен стол, но Франц, внимателен както винаги, го грабна от пътя ѝ.

„Отново мечтае!“ — помисли Огъстин.

На закуска забеляза колко странно Мици разтваря пръстите си като антени, като пипалца, когато протяга ръка за нещо малко — за лъжица или за кифличка от чинията. Понякога първо се докосваше малкият пръст, при което останалите незабавно го следваха. Но макар да бе двадесет и три годишен, дори на тази възраст нещата могат да станат прекалено ужасни, за да са верни. Затова неприятната истина много трудно достигна до тази млада и щастлива глава — истината, че на седемнадесет години сивите очи на Мици вече бяха почти напълно слепи.

— Чуйте! — рече Ото.

Черковни камбани — Нямаше никакво съмнение! Слабо, но необуздано, камбаните на селската черква долу бяха започнали да бият. В този миг дойде и главният лесничей на Валтер, тъмната му коса посыпана с паднал от дърветата ситен снежец, задъхан и ликуващ поради новините, които носеше. Разбира се, бяха очакваните новини (първите вести са винаги такива). Валтер напълни тържествено чашите и ги раздаде.

— Господа! — каза той (всички стояха прави). — Предлагам да прием за краля!

— Ruprecht und Bayern! Hoch!^[1] — чу се звук от счупено стъкло.

„Колко забавно! — помисли Огъстин, изпразни чашата си за крал Рупрехт като останалите и я разби в земята. — Колко глупаво — но колко забавно!“

Нито Огъстин, нито някой от останалите забеляза, че Франц разби чашата си, без да се докосне до питието в нея.

[1] Рупрехт и Бавария! Ура! (нем.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 14

Първите слухове, които се разпространиха почти навсякъде из Бавария в тази петъчна утрин, говореха просто за реставрацията на династията Вителсбах. Никой не знаеше откъде точно идват слуховете или какво наистина се е случило — само бе известно, че снощи в Мюнхен е имало „голямо вълнение“ и принц Рупрехт, фелдмаршалът, бил станал крал на Бавария (баща му, бившият крал Лудвиг III с пруския куршум в тялото си, беше умрял две години преди това).

Никой не се изненада. Кар стоеше отново на кормилото и имаше извънредни пълномощия, и всички знаеха, че той е открит роялист, който маневрира, за да обяви възстановяването на баварската монархия при първия удобен момент. Предполагаше се, че неговите преднамерени предизвикателства към федералните власти в Берлин са само ходове в сепаристката игра. Освен това напоследък не липсваха всезнайковци, които шепнеха с вид на добре осведомени, че това е въпрос на дни. Предишната неделя на големия Totengedenntag^[1] в Мюнхен парада приемал именно Рупрехт, а не Кар или министър-президентът! Всички говореха за това.

Така че засега беше станало само очакваното. Повечето хора ликуваха. Камбаните биеха и селата бяха накичени със знамена. В миналото хората бяха склонни да се подиграват доста безмилостно на панталоните като хармоника на покойния екскурсал и на неговия страстен интерес към мандрите, но в Бавария винаги бе имало малко разпалени републиканци. Дори и след обявяването на републиката селата бяха украсявани със знамена и камбаните на черквите биеха, децата се обличаха в празнични дрешки и пожарникарите маршируваха, когато бившият крал Лудвиг правеше „частните“ си посещения. Преди две години, когато се помина, Мюнхен му устрои държавно погребение. То се превърна в най-топлия израз на всеобща любов, какъвто едва ли би могъл да се открие за цялото „хилядолетно управление на Вителсбахови“.

Затова днес само някои хора изглеждаха недоволни, но те бяха и малкото, които си позволиха да се запитат: а после какво? Защото това

положително щеше да направи окончателно настоящото открито скъсване с Берлин, щеше да хвърли в кошчето за отпадъци Ваймарската конституция! Значи независимо баварско кралство — а след това накъде? И в другите германски държавици имаше потенциални сепаристи; наред с роялистка Бавария съществуваща и „червена“ Саксония, и червените бунтовници от Хамбург, а в Аахен бяха онези продажни френски марионетки, които дори говореха за „независима“ Рейнска област.

Но Валтер фон Кесен не принадлежеше към тези далновидни хора с угрожени изражения, той в приповдигнато настроение нареди да вдигнат знамената, да дадат радостни салюти, подготви шествия и печене на волове, поръча на селския свещеник благодарствени молебни, дори обяви, че ще издигне паметен обелиск. Нещо повече, Огъстин се зарази и също преливаше от радост — вероятно вдигането на тостове (до дъно) със сливова ракия на закуска допринесе за безгрижното му отношение — „Руритания, ето ни идваме...“. В един момент вдигна високо чаша и помоли „Милорд Барона“ да изпълни една негова молба — положително такъв щастлив случай би трябвало да се отпразнува, като се даде амнистия на всички бедни, оковани в мрачна тъмница затворници в замъка.

Няколко секунди Валтер го гледа, сякаш очите му щяха да изскочат — дали Огъстин не бе напълно полудял, защото в мислите си беше много далеч и във всеки случай, изглежда, не беше свикнал на глупави шеги. Но най-сетне го озари прозрение — и тогава Валтер остана възхитен. Колко мило от страна на Огъстин! Какво подходящо чувство и колко остроумно изразено! Всъщност Валтер доста се изненада — за първи път почувства към младия английски братовчед нещо подобно на обич и така го потупа по рамото, че се вдигна прах. Тогава нареди, разбира се, да свалят кучешките нашийници на момчетата („Това имахте предвид, нали? Правилно ли Ви разбрах?“) и отпрати двете им щастливи сестрички да се погрижат за това.

Защото всъщност Валтер се радваше на повода за амнистията. Проумял беше, че с това наказание, което трябваше да послужи за урок, бе прекалил — момчетата го бяха приели по-тежко, отколкото очакваше. У Валтер нямаше вродена жестокост — само вяра, че когато наказва деца, човек би трябвало да е не само строг, но и да е находчив — съвременният родител не можеше все така тъпо да налага децата си.

После Валтер трябваше да върви да урежда с Ото феодалните си празненства, така че тримата млади излязоха навън в острия мразовит въздух в двора на замъка, чувствайки се възбудени, и Франц и сестра му се хванаха за ръка. Дворът бе потънал в сняг. Крепостната стена, където момчетата бяха карали велосипедчетата си, бе затрупана с неотъпкан сняг, назъбените извивки на парапета се губеха в снега. Тази сутрин светът бе потопен в снежно мълчание, далечните звуци на веселието — камбаните на черквата и звънците на шейните, и изстрелите, и достигащото отдалеч пеене — се носеха без акомпанимент, единственият звук беше лекото (наистина едва доловимо) скърдане на снега под краката.

Минаха през Голямата порта. Под тях белият сняг покриваше върховете на дърветата и селските покриви, и черковната камбанария, която се тресеше от звъна на камбаните; и всички гори и поля бяха също мъртво бели под мрачното небе. Сред цялата тази белота цветовете на рисуваното разпятие пред портата на замъка придобиваха особена яркост — алените струйки кръв, които се стичаха от покрития със сняг трънен венец надолу по умореното лице, лъщящото розово и слоновата кост на изпосталялото голо тяло, тясното парченце плат около бедрата, кръвта и синьо-белият сняг около големия железен гвоздей, закован в сгърчените, скръстени, пробити крака. Под кръста, без изобщо да му обръщат внимание стояха дечица, току-що се бяха изкачили там с шейните си — червени шапки и руси къдици, бисернорозови, опиянени от снега лица, изпървиха на безцветния фон ярки като пеперуди, наред с Христос.

Тук Франц спря триото и всички се загледаха в тях.

— Grüss Gott! — прошепнаха децата.

Огъстин се взря любопитно през върховете на дърветата към наполовина скритото празнуващо село долу. Но Франц и Мици, все още хванати за ръце, стояха, гладко сресаните им руси глави близо до краката на разпнатия. Лицето на Франц бе развълнувано. Мици инстинктивно се обръна, със свободната си ръка напипа рамото му и го погали. И сякаш това отприщи нещо в него; той заговори; лицето му бе извърнато настрани, но думите бяха предназначени за Огъстин... този английски братовчед, макар и англичанин, беше млад и трябваше да го разбере!

— Татко — рече Франц (всяка негова дума насытена с особено напрежение) — е монархист. Ние, разбира се, не сме. — Внимателно, но без да съзнава, избутваше с пръст снега от гвоздея, забит в Христовите крака. Едно след друго децата се спуснаха презглава с шейните и шейничките си сред дърветата, оставяйки тримата сами. — Татко живее в Миналото. Ние живеем в Бъдещето, Мици и аз.

— ... и чичо Ото — добави тихо Мици.

— И чичо Ото ли? Да, но не и... не без резерви...

При тези думи Мици се стресна и шумно си пое дъх.

Когато минаха през Голямата порта и отново видяха замъка, Огъстин погледна нагоре към покрива, защото с крайчеца на окото си бе доловил някакво движение там. *Отворен* прозорец на капандурата на петия етаж — нали вчера беше закован с дъски както останалите?

[1] Парад в чест на загиналите (нем.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 15

— Въпреки всичко — казваше Франц, докато тримата минаха отново във вътрешната градина — за мен новините от сутринта са добри... така смятам... защото сега нещата ще се раздвижат. — Тъкмо тогава на вратата се появиха близнаките и започнаха да ги наблюдават, Огъстин се наведе да направи снежна топка, но малчуганите имаха толкова тържествен вид, че можеха да го приемат за смъртна обида. — Кар, Рупрехт, те сами по себе си нямат значение — обясняваше Франц.

— Густав фон Кар е само Пръстът на съдбата, малкото пръстче на съдбата, ако бих могъл да си позволя такава метафора. Ако допуснем, че е възможно да се впрегнат прекалено големи сили за прекалено дребни цели, днес той отприщи в Германия разрушителна мощ, която никога няма да е в състояние да овладее. И положително никой в Берлин няма да е в състояние да я овладее сега, когато Валтер Ратенау^[1] вече не е жив. Ето затова великият Ратенау *трябва* да умре — отбеляза той съвсем между другото със странно пресипнал глас и очите му внезапно станаха големи, злоради и ужасяващо човечни.

— Но ако нещата излязат извън контрол... тогава на какво разчитате? — попита Огъстин; беше му някак забавно.

— Хаос — заяви Франц просто и сериозно. — Германия трябва да се прероди и това прераждане е възможно само в мрака на горещата утроба на хаоса... огнено кървавия мрак на горещата утроба и т.н. — поправи се той и гласът му беше като на малко момче, което си е научило добре урока.

— Брей! — промърмори под нос Огъстин. Този странен германски братовчед се оказа далеч по-забавен, отколкото очакваше.

Но точно тогава вниманието му се отклони от Франц, защото Мици се препъна в нещо под снега. Франц продължаваше да я държи за ръка, но без да й обръща много внимание, затова тя едва не падна.

— Хей, дръжте се! — викна безгрижно Огъстин и се плъзна от мястото си да я хване за другата ръка.

Обикновено Огъстин избягваше да докосва други хора, особено момичета. Така че сега, когато съзнателно хвана ръката на момиче, това за него бе странно преживяване. Наистина по ръката му не потече ток и все пак беше смущаващо. Затова отначало установи, че е сграбил прекалено силно това меко нещо, облечено в ръкав. Тогава му се доща да я пусне, но откри, че не знае как да го направи учтиво и ще — не ще, трябваше да продължава все така да я стиска. И през цялото време се притесняваше да не би Мици да го вземе за един от онези нахалници...

В този миг, без да му обръща внимание, Мици започна да говори на брат си за чично им със странно отчетлив, нещо повече — почти трагичен и все пак спокоен глас. Може би (съгласи се тя) Франц е прав да говори за „резерви“, защото трябва да се признае, че чично Ото не показва с държанието си, че се стреми към абсолютен хаос, ако наистина се стреми към това. Да, работата, която върши за армията...

— Боя се, че действително е така — заяви Франц намръщено. — Нашият чично за съжаление не е разbral ясно философската необходимост от хаос преди сътворението, така както сме я осъзнали ние, ти и аз и... някои други. — Сега, когато мозъкът му действаше и чувствата му се разпалиха, обикновено надутото му и високомерно изражение отстъпи на нещо много по-просто и естествено. — Оттам и грешката на нашия чично — че работи толкова рано за прераждането на германската *Армия*, когато би трябвало да работи по-скоро за прераждането на германския Дух. Отдава прекалено голямо значение на кадрите и тайните военни арсенали и секретното военно обучение и твърде малко на духовното. Забравя, че дори една армия е нищо, ако нацията няма жива душа, която да обитава в тялото ѝ, тоест в армията. В съвременна Германия „армията“ би била само съживен труп без душа...

— Браво! — прекъсна го Огъстин. — Естествено! Този път, разбира се, душата на нова Германия трябва да приеме цивилно „тяло“ — и такова нещо войници като Вашия Ото не могат лесно да проглътнат.

— Духът на Германия да приема цивилно тяло? — Франц го погледна стреснато, после настъпи продължителна пауза, докато премисляше странната идея. — Така! Това е интересно, водите ме дори по-далеч, отколкото съм стигнал. Смятате значи, че нашата класическа

Reichswehr^[2] със сковаващите моралистични традиции ще се окаже прекалено тясна за този мощн полет на духа? Така че преродената душа на Германия ще трябва да си изгради съвсем ново „тяло“ — варварско и народно? Това ли имахте предвид?

Сега на свой ред Огъстин се стресна. По някакъв начин стигнаха до недоразумение, но как стана това? И в кой момент?

Но преди да успее да събере мислите си и да отговори, Франц започна отново.

— Духовното — в никакъв случай не бива да забравяме за него. Знаете ли какво е рекъл още преди тридесет години генерал граф Хеслер? Не? Ще Ви кажа. В едно обръщение към армията: „Нашата немска цивилизация трябва да изгради своя храм върху планини от трупове, върху океани от сълзи, върху предсмъртни вопли на безброй хора...“. Пророчески думи, дълбоко метафизични — властен призив към цялото немско племе! А как, моля Ви, Огъстин, да се осъществят на дело без помощта на армията.

И Франц продължи в същия дух, но думите му минаваха покрай ушите на Огъстин — ставаха все по-недоловими, сякаш двамата се отдалечаваха, докато настъпи тишина. Защото изведенъж, когато най-малко очакваше, дойде вълшебният миг. Нежната, жива ръка в дебелия ръкав, ръката на Мици, която пръстите му почти бяха забравили, се затопли... накара го да потръпне. Сега тя сякаш бързо се топеше под тръпнещите му пръсти и се превръщаше в бликаща субстанция, дори нашепваше някакво послание (защото наистина това беше повече чувство, отколкото звук) като звъненето на телографна жица в тиха вечер. Отведенъж и собствената му трепереща ръка също започна да се разтваря в „Субстанцията“, да се разпада като пясъчна крепост в надигащия се прилив. Вече имаше пряка връзка между двамата, ръката му сякаш усети бурното пулсиране на нейната душа, което нахлу на тласъци в празните му гърди, в главата му, в забучалите уши.

Огъстин се обръна и впери поглед в лицето на Мици. Какво ли мислеше тя за необикновеното нещо, което ставаше помежду им? Защото то ставаше и с неговата, и с нейната ръка — ставаше и с двамата при цялата обособеност на душите им. Огромната ѝ душа се изливаше все по-оглушително през димящите двери на неговата и целият свят наоколо звънеше. А изражението на Мици си оставаше

хладно и спокойно, и неразгадаема както винаги — нейното невъобразимо красиво лице бе станало дори още по-спокойно...

„Красиво“ ли? Та това младо лице, едничко в целия свят, въплъщаваше сивата дума „красота“! За първи път в цялата световна история то имаше правото да се нарече с нея! Загадъчното лице, което виждаше пред себе си, бе толкова спокойно, тя почти не дишаше. Широко отворените ѝ сиви очи не срещаха неговите, но не ги и отбягваха — по-скоро гледаха през него.

„Нейните широко...“ Едва сега истината за полуслепите очи достигна до него! Достигна до него и той за миг се ужаси — защото жалостта, както и страхът, може да се превърне в паника.

Очевидно Франц очакваше някакъв отговор. Огъстин съвсем престана да го слуша какво говори, но усети, че мълкна,олови неговото очакване. Бързо-бързо потърси някакви подсъзнателно регистрирани думи, които може би все още се мотаеха в съзнанието му, сякаш търсеше старо ехо в морски пещери.

— Е, напоследък, честно казано, ни дойдоха много тези неща! — рече той най-сетне, почти напосоки.

— Много какво? — попита озадачено Франц.

— Е... трупове и сълзи, и каквото беше там.

— Как така „много“, когато Германия все още не е победила? — възрази Франц, сега още по-озадачен от този чудноват английски братовчед.

[1] Ратенау, Валтер (1867–1922) — германски политически деец, едър собственик, министър на външните работи, подписва Рапалския мирен договор със Съветска Русия (1922 г.) убит от рационалистите. — Б.пр. ↑

[2] Армия (нем.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 16

Късно сутринта до Лориенбург стигнаха повече подробности за онова, което се беше случило предишната нощ в Мюнхен. Но щом разказите започнаха да съдържат и частица истина, те зазвучаха съвсем невероятно. Защото се намеси и името на генерал Лудендорф, а какво общо имаше той с Рупрехт.

Легендарният Лудендорф! През втората половина на последната война той беше върховен повелител на германското царство, простиращо се от Северно море до Персийския залив. След краха през 1918 г. той предвидливо бе отишъл за известно време в Швеция (като бе оставил Хинденбург сам да изтегли назад победените армии), но напоследък се появи отново и се укри в една вила близо до Мюнхен, в Лудвигсхьое, където (както се говореше) се занимавал с древни езически обреди и събирал доста странна компания от заговорници; дразнели от време на време йезуитите и оскърбявали Бавария, където той живееше. Но сега според слуховете великият *Feldherr*^[1] нарушил своето усамотение, появявайки се отново като Ахил от шатрата си и свързал съдбата си с Рупрехт — за да прerasне реставрацията на Бавария в „национална“ революция.

Рупрехт (според слуховете) щял да стане не само баварски крал, но и немски кайзер, а Лудендорф и Рупрехт щели да тръгнат към Берлин рамо до рамо! Ото и Валтер се спогледаха с невярващи очи. Как биха могли такива заклети врагове да обединят силите си? Можеше ли да се допусне, че Негово католическо величество ще започне управлението си, като поддържа дискредитирания Лудендорф — този върл антихрист, безсрмен прусак, освен това и парвеню, сред чиито прадеди едва ли имаше и един благородник? Недопустимо беше Рупрехт да приеме имперската корона от ръцете на Лудендорф. Но името на Лудендорф продължаваше да се споменава дори когато разказите станаха по-обстоятелствени. Започнаха да се появяват и по-незначителни имена — полковник Крибел (ръководителят на Лудендорловия „Кампфбунд“) и майор Ръом, от щаба на Фон Еп и дори някакъв ненадминат демагог джобен формат от групата на Ръом,

който (както си личеше) също бе свързан по някакъв начин с „Кампфбунда“ — всички те били замесени. Изглежда, нямаше никакво съмнение, че Лудендорф Рупрехт ставаше все по-мъглява и по-мъглява. Всъщност дали въобще Рупрехт беше в Мюнхен? А къде се намираше кардиналът?

Най-сетне някой каза, че след парада в чест на загиналите предишната неделя принц Рупрехт с положителност не бе напускал замъка си в Берхтесгаден. В такъв случай бяха ли го направили поне крал на Бавария? Щом възникнаха съмнения по този повод, друг заяви категорично, че в близките дни не се предвиждало да се пристъпи към реставрация.

Тези противоположни слухове също бързо се разпространяваха. Долу в селото човекът, който биеше лудешки камбаните, сякаш се измори и спря. Горе в замъка Валтер прибра остатъка от сливовата си в бюфета и го заключи. Изглежда, имаше основателни съмнения дали изобщо нещо се е случило и дали ще се случи. Поне събитие, което си заслужава да се празнува — Валтер нямаше никакво желание да чества лудориите на Лудендорф. Щеше да запази ракията си за понеделник... ако Рупрехт наистина щеше да става крал в понеделник (още от самото начало идеята за Рупрехт — „кайзер на Германия“ — бе отхвърлена).

Всичко това остана съвсем незабелязано за Огъстин — съзнанието му беше прекалено погълнато от Мици. Защото Огъстин, разбира се, се влюби. Както добре скроената тънка ръкавица прилепва така пътно, че човек не би могъл да мушне в нея и трамваен билет, така мем branата на Огъстиновото съзнание беше точно оформена и опъната до крайност, за да задържи несравнимия образ на Мици и нищо друго — усещаше, че е опъната до скъсване и вътре просто нямаше как да се намери и един косъм място за нещо друго.

Сега, винаги когато минаваше през някоя стая, Огъстин се движеше като по ориентир. Искам да кажа, като мореплавател, който пътува покрай брега и взема за ориентир някаква точка и вместо да гледа право напред, се ориентира само по нея — някой вдаден навътре полуостров или маяк върху скалите — и тази пътеводна звезда изпълва съзнанието му, вижда само нея, непрекъснато отчита променящото се разстояние според нея. По този начин се движеше Огъстин във всяка

стая, където се намираше и Мици. Дори и когато беше с гръб към нея, с кожата си усещаше къде е тя — тъй тялото чувства през дрехите от коя посока идват слънчевите лъчи.

Огъстин беше вече на двадесет и три години, но никога не се бе влюбвал така! С положителност не... освен в детството.

[1] Пълководец (нем.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 17

Изглежда, по някое време всички все пак бяха обядвали, но Огъстин бе дълбоко опиянен и не съзнаваше такива неща. След това обаче се случи нещо, което трябваше да забележи — Мици изчезна и се появи отново, облечена от горе до долу в кожи. И Франц се появи, изглеждаше красив и старомоден в дългата кожена дреха без ръкави, препасана през кръста (каза, че предпочитал ръцете му да са свободни, за да управлява конете). Тогава Валтер настоя да даде на Огъстин собствената си шуба — от великолепен самур, с елегантна, но стариинна кройка; беше прекалено голяма за Огъстин, което предизвика шумно веселие. Най-сетне. Аделе извади отнякъде шапка от тюленова кожа и докато му я слагаше със собствените си ръце на главата, лицето ѝ отведнъж се подмлади, за миг му се стори, че едва ли не самата Мици наднича от него.

Очевидно отдавна бе уговорено следобед да представят Огъстин на някакви съседи. Ставаше дума за Щойкелови, които живееха много нашироко в голяма вила в Рьотинген, на около петнайсетина километра от Лориенбург. Първоначално семейството смяташе да се изсипе там в пълен състав, но като се имаше предвид съмнителното политическо положение, доктор Щойкел сигурно щял да разбере... Във всеки случай сега само тримата млади трябваше да отидат.

Щойкелови (както обясниха на Огъстин) не бяха благородници, а изтъкнати интелектуалци (които Валтер смятал за достойни за уважение). Доктор Щойкел притежавал стара и утвърдена издателска фирма в Мюнхен с добра репутация, специализирана в областта на изкуството, също както и дори още по-утвърдената група на Ханфщенгл; освен това бил съпритежател на изложбена зала и предприятие за търговия с картини (стерлинги и долари!) на много хубаво място на Променадещрасе. Ставало дума, разбира се, за Улрих Щойкел от Рьотинген, „доктор Улрих“ — защото брат му — доктор Райнхолд (видният мюнхенски юрист) бил, както и самият Валтер депутат от центристката партия в Ландтага, но сега (пак като Валтер)

по собствено желание стоял на страна от партийните борби. И все пак бил запазил всички връзки.

Доктор Райнхолд бил много надарен... тук Валтер се отклони, за да опише едно от събранията на „Гея“ през миналия сезон (дружество на особено изтъкнати хора, чиито заседания започвали със сериозни лекции върху значими въпроси и завършвали с блестящи свободни разговори на телешки наденички и безплатна бира). Самият Валтер присъствал на такова събитие, но почти нямал кураж да говори, докато Райнхолд Щойкел се покрил със слава, защото напълно объркал лектора с въпрос за някаква дребна подробност от валутната теория — а лектор бил самият доктор Шахт, великият Хилмар Шахт.

— Хората разправят — отплесна се Валтер, — че Шахт щели скоро да го поканят да вземе в ръцете си финансите на държавата...

В този момент Мици тръгна надолу по стълбите, при което Огъстин (за когото и без това името на Шахт нищо не означаваше), без да се бави, престана да слуша Валтер и я последва по петите.

Когато стигнаха в двора, Огъстин разбра защо са всички тези кожи и дебели дрехи. Щяха да пътуват с теглена от един кон лека шейна, седнали един до друг тримата, незашитени от студа, като три птички на клонче.

Сърцето на Огъстин подскочи, но уви, Франц реши да седне между двамата, тъй като щеше да управлява шейната.

Щом дребният човечец с маймунското лице пусна коня и шейната потегли, макар все още много бавно, Огъстин бе обхванат от странно замайване, имаше чувството, че плава, защото тя започна да се мята като автомобил, който поднася на завоите. Неволно кракът на Огъстин се протегна предпазливо към спирачката, а ръцете му посегнаха да стиснат волана. Шейната се носеше зад коня, като влачен от кораб сал. Но на конските шейни, както скоро установи Огъстин, нищо им няма, когато се мяят и подхлъзват — те не са като сигурните превозни средства на колела, дори не е необходимо да се придържат към пътя. Още щом преминаха опасностите на павирания път Франц се отклони от шосето. Свърна през полето и подкара в лек галоп, шейната се поднасяше и подмяташе върху скриптящите си плазове, чистият, студен въздух свиреше край ушите, а тя се носеше стремително напред през откритата местност.

Щом успя да накара мускулите си да се отпуснат, да приеме това движение и да му се подчини като безпомощно бебе, Огъстин установи, че и съзнанието му се отпуска (в хармония с тялото) като на малко дете. Изпитваше непреодолимо желание да пее — не никаква песен с определена мелодия, а просто да зачурулика в чест на Мици, както пеят влюбените птички, тъй както бе „пяла“ Поли, докато пътуваха с колата към Мелтън. Нещо повече, само допреди малко, когато бе запушил здраво ушите си за думите на Валтер, в съзнанието му бяха останали последните безсмислени срички, произнесени от него: „Шахт! Шахт! Доктор... Хилмар Шахт“, започна да припява Огъстин. После спря да направи бележка с нормалния си глас:

— Хилмар! Какво неописуемо смешно име! Обзалахам се, че е сресан на път по средата, а Франц?

Но Франц не му обърна внимание — цялото му съзнание беше другаде, в миналото... кръстоносния поход на Фон Еп за прогонване на червените от Мюнхен преди четири години...

Снощи татко искаше да направи силно впечатление, като свърза името на Франц с тази работа, сякаш не се разбираше от само себе си, че Франц не е могъл да не участва! Та не беше ли тогава вече добре подготвен кадет, навършил шестнайсет? Не беше по-млад от приятеля си Волф, а преданият Волф по това време вече от шест месеца се биеше в латвийските блата. С Фон Еп тръгнаха още мнозина от кадетското училище. Дори Лотар, братчето на Волф, другото момче на бившия губернатор Шайдеман, поиска да дойде и щяха да го вземат, ако нямаше съвсем детински вид... Гласът му дори не беше започнал да мутира.

Тогава защо Франц се подразни снощи, когато татко издрънка... в края на краищата тогава той е бил само едно момче, шестнайсетгодишно момче, така се случи да е той... но вече не е момче.

Толер... снощи онези двамата произнесоха името на Толер (младия командир на „червените“) и с това бръкнаха в открита рана.

Имаше такъв ден, когато червените атакуваха и за няколко часа Франц неочеквано се озова в плен на Толер... Гадният вкус на близката смърт горчеше на устните, винаги когато ги облизваше (а той непрестанно ги облизваше, докато стоеше там с вързани ръце в очакване на смъртта) — това ли беше болното място.

Ако не беше то, кое тогава?

След пролетните операции — ревът на оръдията и трясъкът на бомбите, възбудата и ужасът — в един майски ден на 1919 г. дойде окончателният триумф на белите, денят на победата и славата. Тържественото влизане в Мюнхен с оръжие в ръцете по разнебитената и струпана с боклуци Лудвигщрасе и после на Одеонсплац — вдигаха високо крак между Резиденцхале и Фелдхернхале и надолу по тесния улей на Резиденцщрасе, покрай Макс-Йозеф Плац към готическия Мариенплац по-нататък. Имаше благодарствен молебен и литургия на открито; съмкнаха червеното знаме и „скъпото бяло и синьо знаме“ на стара Бавария се развя отново над града.

Това положително беше краят — след първи май доброволци като ученика Франц се надяваха да си отидат направо у дома. Но изглежда, все още имаше работа за тях — Мюнхен трябваше не само да се освободи, но и да се прочисти...

Това „прочистване“... внезапно ръцете на Франц, стиснали юздите, се разтрепериха, галопирацият кон отхвърли назад глава и изпърхтя — защото отведенъж двайсетгодишният Франц стана пак на шестнайсет и изживя отново онова събитие от юношеството си.

ГЛАВА 18

Майският ден си отиде — Мюнхен премина изцяло в „ръцете на белите“, но продължаваше да кипи...

Механично ръцете на Франц все още направляваха шейната със сестра му и Огъстин, но почти не го съзнаваше, защото в унеса си се пренесе назад във времето в огромна бедняшка жилищна сграда в Мюнхен, от другата страна на река Иsar, точно зад „Бюргербройкелер“ — в сивите ранни утринни часове Франц остана съвсем сам и се почувства изгубен.

Младият кадет никога не беше виждал такова място, почти не познаваше градската беднота. Но го бяха оставили там сам в тъмния, уж чист, но стар, прогнил и затова вонящ и влажен лабиринт от безкрайни рушащи се коридори и изпотрошени стълбища и запущени прозорци, заобиколен в тъмното от безброй събудени зли гласове, които повтаряха „Толер!“ с различна интонация... непристойни думи за него (малкия Франц) и зверски заплахи, от които кръвта му застиваше.

Изпратиха Франц там с един патрул, който търсеше Толер, защото се очакваше да намери убежище точно на такова място. Повечето останали червени водачи бяха вече изловени и разстреляни или пребити с приклади, но Толер се бе укрил, този мръсен евреин! Взеха Франц със себе си, защото само той бе виждал отблизо Толер.

Това, разбира се, стана в деня, когато Франц стана пленник на Толер, в деня, когато „червените“ проведоха изненадваща фронтална атака, а после въоръжени жени от местната фабрика за муниции нападнаха белите в тил и макар че повечето бели се измъкнаха през Пфафенхофен, Франц остана верен на командира си докато... *Хей, стоп!* Коварният бял командир избяга от градеца сам, качи се на един локомотив, а Франц и малцината, останали с него, бяха заловени.

Най-накрая ги заведоха пред кръвожадния Толер — строен, дребен студент човекоядец с големи пламтящи кафяви очи и вълниста черна коса. Помислиха си, че сега вече ще ги разстрелят. Но вместо това Толер каза нещо сантиментално и един едър черноработник

развърза русия Франц, който бе полудете и му даде собственото си парче наденица, при което Франц избухна в плач пред очите на самия Толер и той освободи всички пленници — този мръсен евреин!

И сега в сивата утрин, чиято светлина още не проникваше вътре, претърсаха сградата, за да открият Толер — беглеца, и Франц вървеше с тях — да го разпознае, ако го намерят.

„Отвори! Отвори!“ Вратите рядко се отваряха достатъчно бързо и сержантът непрекъснато трябваше да ги избива с ритник. Врати, които водеха към стаи с провиснали като кореми тавани и набързо запалени лампи. Влизаха в тъмни стаи, претъпкани с легла. Порутени стаи, пълни с излинели дюшещи, върху които лежаха мършави семейства — цели семейства, зачеващи нощ след нощ тези безбройни деца от кожа и кости, които сега в тъмнината миришеха на урина и омраза.

Все пак не откриха Толер и внезапно по някакъв начин Франц се оказа сам в тъмното, оставен да пази стълбището, докато патрулът отиде другаде...

Потънал в спомените си, Франц обърна главата на коня към гората. Отведенъж шейната се втурна по един широк път сред дърветата и Огъстин в снежния си любовен екстаз нададе ловджийски зов. Щастливият, животински звук предизвика трепет по изплашеното, измъчено лице на Франц, защото сега в избледняващата дрезгавина безброй неясни фигури в призрачни нощници го блъскаха и блъскаха и накрая го увлякоха със себе си — в миг онази жена му грабна пушката, попаднало под краката му дете се сгърчи и го ухапа, изтърваната на пода пушка гръмна смъртоносно и оглушително направо сред жените и децата, а после се чу писък...

Огъстин не забеляза потръпването му, защото седеше приведен силно напред, за да може да погледне зад добрия стар Франц и да зърне крадешком Мици. Аха! Като чу щастливия, благороден, британски, животински вик, който той току-що нададе, разтворените ѝ ледено розови устни се усмихнаха.

Огъстин се облегна назад доволен.

Мици се бе усмихнала... но дали пък усмивката не се задържа прекалено дълго на устните ѝ? И наистина накрая тя заприлича на застинала гримаса, без следа от удоволствие или веселие.

В детските ѝ години бяха оперирали пердетата на очите ѝ и без очилата тя виждаше само някакво подобие на форми (тези очила, дето никога не биваше да се носят пред хора), нещата изглеждаха като мраморно преливане на светлина и сянка. Но сутринта се събуди измъчвана от тъмни кръгове, плаващи през очите ѝ — кръгове, които и очилата не успяваха да прогонят и сега тези плаващи кръгове или капки започваха да се сливат в необикновено плътен черен облак, който закри напълно като със завеса част от полезрението ѝ. После черният, приближаващ се облак започна да изпуска мънички, яркосини проблясъци по ръба си, защото облакът *наистина* се приближаваше, от време на време се втурваше рязко още малко по-напред и закриваше още малко от полезрението ѝ (при това напълно!).

Преди шест месеца дори без подобно предупреждение едното око ослепя напълно, престана да бъде сетивен орган. „Ретината се е отлепила“, така казаха. Но онова око винаги си беше по-слабо, независимо от пердетата и на двете, и докторите сипеха утешителни уверения за другото, по-здравото око! Досега им бе вярвала напълно, но дали в края на краищата не ставаше същото и със „здравото“ ѝ око? Нямаше ли само след часове или минути — дори по-скоро, поради друсането на шейната — да стане завинаги напълно сляпа?

Това неочеквано предчувствие бе накарало Мици така внезапно да забрави за усмивката, да я остави там на устните си, ненужна и забравена, и да се моли:

— Богородице, майко... О, Богородице, майко... Сърце Исусово...

А шейната продължаваше да се плъзга с тях и да се мята, и тримата се люлееха заедно, три отделни същества, притиснати така плътно, че бяха като един човек. И така напред и все напред през бяло-черната безкрайност на отрупаната със сняг гора.

В ушите и на тримата отекваше сребърната музика на нежните звънчета на шейната сред стволовете на гъстата гора.

ГЛАВА 19

Франц се изненада, когато при пристигането им в Рьотинген намери доктор Райнхолд. Видният юрист беше зает човек и рядко посещаваше къщата на брат си; сега обаче Франц чу още с влизането си характерния му треперлив глас, който не можеше да събърка.

Като че ли идваше през отворената врата на библиотеката, на която доктор Улрих току-що се бе появили, за да ги посрещне.

— Два изстрела! — незабравимият глас потреперваше от вълнение. — Право в тавана! Бам-бам! Наистина изключителен начин да привлечеш вниманието на председателя на някое събрание... и наистина привлече *вниманието на всички*, като пазеше равновесие върху малка масичка; всички наконтели, а той с мръсна мушама, от която се подаваше черната опашка на фрака — като келнер на връщане от работа. В едната ръка голям като луковица джобен часовник, а в другата димящ пистолет...

Откъм библиотеката се дочу сдържан одобрителен шепот. Междувременно Франц се опита да предаде шепнешком извиненията на родителите си, но доктор Улрих имаше ужасно забързан вид и не спря да ги изслуша — едва изчака хората от Лориенбург да си свалят кожусите, преди да ги подкара пред себе си към вече препълнената библиотека и да ги настани набързо по столовете.

— Шшт! — предупреди ги развълнувано той. — Райнхолд е бил там, видял е всичко! Тръгнал е от Мюнхен преди разсъмване и ей сега пристигна през Аугсбург. Всички са замесени — Лудендорф, Кар, Лосов, Зайсер, Пъонер...

— Всичко объркваш, Ули! Цялата работа е в този Хитлер! — обади се плачливо Райнхолд. — Това ти разправям!

— И Ото Хитлер — побърза да добави доктор Улрих и обясни: — Един от хората на Лудендорф.

— *Адолф...* — поправи го брат му. — Но не „и Адолф Хитлер“! Както се опитвам да обясня — само че ти непрекъснато тичаш вън — вътре — тази незначителна втора цигулка, Хитлер, напълно затъмни всички останали! Лудендорф? Кар? — продължи той с иронично

презрение и щракна с пръсти. — Пфю! — От месеци двамата будалкат Хитлер, като всеки се опитва да използва празния му мозък и хипнотичната му реч за свои цели. А сега Хитлер обърна работата в своя полза.

— Сигурно е било страшно комично — забеляза самодоволно някой.

— Ама тъкмо напротив! — доктор Райнхолд очевидно бе шокиран. — Как съм могъл да Ви внуша подобно нещо? Не, страшно внушително беше! Ужасяващо, ако щете — мизансцен от Йеронимус Буш^[1] — но в никакъв случай не може да се нарече комично!

И гостите отново се приготвиха да слушат.

— Залата беше препълнена — всички със специални покани, дошли да чуят съобщение от Голяма важност. Всеки, който представляваше нещо, беше там, включително целият ни баварски кабинет и разбира се, Хитлер се оказа някак си поканен...

— Кога е станало това и къде? — Франц попита шепнешком Улрих.

— Снощи. Мюнхен.

— Ама къде?

— Шшт! „Бюргербройкелер“ — Кар наел най-големия им салон.

— Всички знаехме за какво са ни повикали, разбира се... повече или по-малко. Монархия или отцепване, а може би и двете... федерация с Австрия дори. Но Кар сякаш не бързаше да стигне до същественото. Дрънкаше ли, дрънкаше. Квадратната му главичка — защото антропометрически той няма нищо общо с арийците — та главичката му се отпускаше все по-надолу и по-надолу между широките рамене, докато наистина започнах да мисля, че най-накрая ще падне в скута му! Сякаш нямаше живот в него, само двете му кафяви очички — от време на време се отклоняваха от бележките и надничаха към нас като мишки от дупките си! *Осем и петнайсет... осем и двайсет... и все така... осем и двайсет и осем, осем и двайсет и девет* и после — да бяхте видели само възмутеното изражение на Кар и това необяснимо бам! Бам!

Райнхолд направи театрална пауза, очевидно очаквайки някой да го попита: „И какво стана тогава?“.

— Най-напред тишина, миг на пълна тишина! Но часовникът в ръката на Хитлер говореше толкова красноречиво, колкото и

пистолетът му. Точно в осем и половина, в момента, когато за пръв път натисна спусъка, вратите се отвориха с трясък и младият Херман Гьоринг се втурна вътре с отделение картечари! Изневиделица се появиха стоманени каски — на всяка врата, на всеки прозорец, из целия салон. После се вдигна страхотна връва! Викове и писъци, счупени мебели и разбити кани с бира... и наред с това пискливите крясъци на жени, облечени в скъпи кожи...

Хитлер скочи от масата и започна да си пробива път напред все още с револвер в ръка. Двама от юначагите на Гьоринг почти го вдигнаха на трибуната и избутаха Кар на страна. И той застана с лице към нас... Познавате това дълго тяло, почти без крака? (Между другото си помислих: „И ти не си ариец, момчето ми. Съвсем не си нордически тип...“) Но, о боже, какви влюбени погледи му хвърляха неговите мускулести гладиатори с главички като топлийки изпод тенекиените си кепета! Тези негови войници мравки (повярвайте ми, снощи те сякаш нямаха чет!).

И за момент всичко се смълча така, че чувахме как Хитлер се задъхва — като куче, което обикаля кучката! Беше страхотно възбуден. Наистина тълпата винаги го възбужда до същински оргазъм — той не ухажва тълпата, изнасилва я. Внезапно започна да креши: „Напред към Берлин! Националната революция започна — аз я обявявам! Пречупеният кръст тръгва в поход! Армията тръгва! Полицията тръгва! Всички напред! — Гласът на доктор Райнхолд ставаше все посурор и остьр. — Залата е превзета! Мюнхен е превзет! Германия е превзета. Всичко е наше!... — Както го имитираше, доктор Райнхолд огледа разярено стаята, ноздрите му потръпваха предизвикателно — само някой да посмее да мръдне. После продължи: — ... Баварското правителство е свалено! Берлинското правителство е свалено! Всемогъщият Бог е свален! Да живее новата света троица Хитлер-Лудендорф-Пъонер! Hoch!“.

— Пъонер ли! — възклика смаяно някой. — Онзи... длъгнестия полицай, дето пелтечи?

— Някогашният надзирател от Щаделхайм! Сега той е новият министър-председател на Бавария! — съобщи церемониално Райнхолд. — Hoch!

— И Лудендорф... значи наистина зад всичко стои Лудендорф — обади се друг.

— Е, да-а, както опашката стои „зад“ кучето — рече Райнхолд.

— Главнокомандващ на трижи великата (несъществуваща) национална армия — Hoch! Лосов ще бъде министър на войната. Казвам ви, когато Лудендорф се появи на сцената, беше бесен: стана съвсем ясно, че Хитлер го е натирил на улицата — не е знаел нищо за преврата. *Говореше* медени приказки, но *изглеждаше* като примадона, която току-що са препънали зад кулисите.

— А Егон Хитлер?

— *Адолф*, ако обичате... нашият скромен австрийски ариец ли? Не пожела нищо особено за себе си! Само... — Райнхолд застана пресилено изпънат „мирно“ — само да е Върховен диктатор на целия германски райх — Hoch! Hoch! Hoch!

Някой от слушателите на Райнхолд изсумтя презрително.

— Приятелю, но Вие трябваше да бъдете там! — рече Райнхолд, като се вторачи в него. — Нищо не можах да разбера... честно казано и сега не мога да разбера и може би вие, умниците, ще mi обясните. Хитлер се оттегли да разговаря насаме с Кар и Сие — без съмнение под дулото на пистолета, защото Кар и Лосов бяха списани и очевидно под арест — докато младият Херман Гьоринг с всичките си дрънчащи медали, целият в лъскави дрънкулки, остана да ни забавлява! Ето че Хитлер се върна, свали си мушамата и пред нас се разкри неговата божествена същност — нашият Титан! Нашият нов Прометей! — с фрак от магазина за конфекция, стигащ до глазените, das arme Kellnerlein^[2]! И ето Хитлер започна отново да говори „Ноемврийски престъпници!“, „Славното отечество“, „Победа или смърт“ и други такива безсмислици. После заговори Лудендорф: „Напред към Берлин — няма връщане назад... Това видя сметката на сепаристките и роялистките намерения на Кар“. Помислих си „точно навреме! Сега вече принц Рупрехт излиза напълно от играта — изпусна момента...“. Но не! Точно тогава добре известният антимонархист Хитлер едва промърмори сподавено „Негово величество“, при което Кар се разплака и се хвърли в прегръдките му, брътвейки нещо за „Кайзера Рупрехт“! Лудендорф сигурно не чу какво каза Хитлер или какво каза Кар — за щастие, защото инак щеше да се пръсне на парчета... във всеки случай обаче дружно си стиснаха ръцете, а после държавният секретар барон Фон Кар взе думата, след него командащият генерал Фон Лосов, после началникът на полицията полковник Фон Зайсер и

всички ближеха ботушите на бившия австрийски ефрейтор! Всички му обещаваха подкрепата си! Не че щях да им повярвам, ако бях на мястото на Хитлер... не повече, отколкото бих повярвал на новоизлюпеното хитлерово преклонение пред монархията, ако бях на мястото на Рупрехт.

Но стига за сцената и професионалните актьори. А пък зрителите — ние подскачахме на местата си и обезумели ръкоплясахме и викахме. „Райнхолд Щойкел, ти си уравновесен човек и виден юрист, все си казвах. Това не е политика, а опера. И всички играят роли, до един!“

— Опера или оперетка? — попита някой зад оратора.

Райнхолд се обърна на стола си и го изгледа много сериозно.

— Ето там е работата! Но все още е рано за отговора — добави бавно. — Но смятам, за това намекнах и преди — имаше нещо не съвсем човешко. Вагнер ли казвате? Може би си мислите за онова ранно и незряло произведение „Риенци“? Може би. Да, авторът на партитурата поне очевидно е от Вагнеровата школа... ама все пак тези войници мравки... всички тези зловещи, човекоподобни насекоми и зайците и невестулките, застанали угодливо на задните си крака... и най-вече Хитлер... Да, това наистина беше Вагнер, но Вагнер, поставен от Йеронимус Бош!

Каза го така убедено, произнасяйки отчетливо, с такъв съскащ шепот последните си думи, че всички в стаята замръзнаха по местата си. Ненапразно доктор Райнхолд си беше спечелил славата на съдебен защитник.

[1] Йеронимус Бош (1450?-1516) — холандски художник. —
Б.пр. ↑

[2] Бедното келнерче (нем.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 20

Доктор Улрих отглеждаше пчели и малките меденки, които сервираха (с ликьора) бяха специалитет на дома. „Чудесни!“, възклицаваха гостите му. „Чудесно. Ненадминато, превъзходно лакомство!“ Англичанинът Огъстин съвсем се стресна, като чу насядалите мъже да говорят вкупом така възбудено за ядене.

— Хитлер щеше да хареса твоите сладки, Ули — рече някой.

— Но хер Хитлер обожава всичко сладко и лепкаво — забеляза друг. — Няма да оцени тази прелест. — Човекът млясна с уста.

— Може би затова има такъв цвят на лицето, като тесто (както излезе, само доктор Улрих почти не беше чувал за Адолф).

— Знае ли някой кога точно Хитлер си подкъси мустасите? — Франц попита внезапно съседа си. Но никой не знаеше... — Защото първия път като го видях, бяха дълги и провиснали.

— Не може да бъде!

— Стоеше на тротоара и държеше реч. И никой по улицата не го слушаше, ама никой. Минаваха край него, сякаш беше празно пространство, стана ми много неудобно... всъщност тогава бях още момче... — додаде извинително Франц.

— Това наистина трябва да ви е причинило голямо неудобство, бароне — вметна съчувствено доктор Райнхолд. — Какво направихте? И вие ли го отминахте? Или застанахте да го слушате?

— Аз... не можах да направя нито едното, нито другото — призна Франц. — Толкова неудобно се почувствах. Помислих, че е някой смахнат, разбира се, та той изглеждаше съвсем луд. В края на краишата, за да не мина покрай него, аз се обърнах и тръгнах по друга улица. Носех скъсан стар шлифер, който имаше такъв вид, сякаш все с него е спал, но яката му беше висока и колосана, като на държавен чиновник. Косата му *паднала в очите, погледът изцъклен; изглеждаше страшно изгладнял.*

— Колосана бяла яка ли? — намеси се доктор Райнхолд. — Сигурно с нея е спал. Какво би могла да означава за един прокуден в Биариц монарх титлата „Величество“, след като е произнесена от

такъв вехтошар — все едно да върнеш шпагата на победен генерал, или пък смокинга на английски емигрант пройдоха в Папуа. *Тази чиновническа яка!* Знак за неговата неотменима, законна доживотна принадлежност към низшите слоеве на дребната буржоазия. *Hoch!*

— В онзи ден наистина нямах късмет — продължи Франц с крива усмивка — и на другата улица имаше пророк! Човечеца беше облечен само с рибарска мрежа и се смяташе за свети Петър.

Доктор Райнхолд се хареса на Огъстин — като интелект очевидно беше в съвсем друга категория в сравнение с Валтер и Франц (беше наистина показателно колко много се променяше самият Франц в присъствието на доктор Райнхолд!). Затова Огъстин се приближи до доктора и започна без много церемонии да му разказва за някакво момче в подготвителното училище, което не само си въобразявало, че е Бог, просто знаело, че е Бог. Момчето (дребничко и доста изостанало в умствено отношение, изпоцапано с мастило екземплярче) го знаело съвсем сигурно. Но странно, макар и да било самият всемогъщ Бог, не проявявало готовност да признава това публично — дори когато го притиснел някой голям и важен човек, имаш право на отговор дори от самия Господ Бог (някой по-голям ученик или капитанът на отбора по крикет): „Лейтън Втори! Питам те за последен път — бог ли си, или не“. Застанал на един крак, той цял пламвал и пак не казвал нито „да“, нито „не“.

— Дали пък не се е срамувал от божествената си същност? Като се има предвид в какво състояние е оставил да изпадне Неговата вселена...

— Сякаш не беше това, не-е... като че ли смяташе, че ако не можем да разберем нещо толкова очевидно, едва ли трябва да се вдига шум за него... прекалено намирисва на самохвалство.

Доктор Райнхолд остана очарован.

— Ами разбира се! Как иначе би могъл да се държи Господ, въплътен в някакво англичанче. Всъщност всички се държите по този начин. — После запита Огъстин с най-смирен глас: — Господин Англичанин, моля Ви, кажете, защото много ме интересува — Вие Бог ли сте?

Огъстин зяпна.

— Виждате ли! — викна победоносно доктор Райнхолд. Но после се обърна към Франц и каза с разкаяние: — Представете ни, моля ви.

Така, с доста голямо закъснение Райнхолд и Огъстин официално се „запознаха“.

Германецът тракна токове и промърмори собственото си име, докато Огъстин просто продължи да говори.

— Понякога трябваше да му поизвием ръката, за да го накараме да си признае.

— Himmel^[1]! — Доктор Райнхолд изгледа своя нов приятел глуповато и загрижено. — Като се има предвид... кой е той, не беше ли това, макар и съвсем мъничко опасно? — После пlesна с ръце. — Я чуйте всички! Искам да ви представя един млад англичанин, според когото най-невинно забавление за млади момчета в дъждовен следобед е да извиват ръката на всемогъщия Бог!

— Тогава го представете на Хитлер — рече кисело една дебела жена.

— Не смятах, че и хората на „Кампфбунда“ приемат Хитлер сериозно — обади се някой. — Не е от големите им.

— За всичко е виновен Пуци — намеси се друг. — Защото го води по приеми — така започна да се мисли за голяма клечка.

— Разваля всеки прием...

— О, не! Когато говори за бебета, е наистина доста сладък...

— Пуци Ханфщенгл беше с него снощи и той имаше вид на Зигфрид — промърмори Райнхолд. — Или по-скоро май се смяташе за Зигфрид — поправи се той.

— Не е само под крилото на Ханфщенгл — напоследък някои хора наистина започнаха да го канят...

— Тогава така им се пада. Спомням си една вечеря у Брукманови...

— Какво? — Прочутият случай, когато се опитал да гълтне цял артишок?

— Само преди две години в Берлин, у Хелене Бехщайн...

— А в дома на Пуци, във вилата му в Уфинг...

— Напоследък „ритуалът“ е все един и същ навсякъде — каза нисичък, пълен мъж, който приличаше на актьор, и се изправи в средата на стаята. — Първо, надуто съобщение, че ще закъсне малко — задържан е по изключително важна работа. После, около полунощ, когато е сигурен, че ще е последен, се втурва вътре, покланя се толкова ниско на домакинята, че се виждат жартиерите на чорапите му, и ѝ поднася букет увехнали червени рози. Отказва да седне на предложенията му стол, обръща се с гръб към нея и застава пред бюфета. Ако някой го заговори, напълва си устата със сладкиши и сумти. Ако посмеят да го заговорят отново, напълва си устата с крем пitti. Но не само защото не може да води разговор в такова избрано общество — целта му е да се превърне в нещо като социално зло, да спре всеки разговор, щом той се приближи. Скоро всички мълкват. А той точно това и чака, натъпква последната недоядена крем пита в джоба си и започва да ораторства. Обикновено говори срещу евреите, понякога за болневишката опасност, понякога за ноемврийските престъпници — няма значение, речта му е все една и съща, започва кратко и завладяващо и отначало е сmisлена, но не след дълго гласът му кара лъжиците да подскачат в чиниите. Продължава така половин час, а може би и цял час, после прекъсва внезапно, млясва отново с лепкавите си устни ръката на домакинята и... навън в нощта, или в онова, което е останало от нея.

— Колко непоносимо! — възклика гневно младолика жена. Имаше прекалено еманципиран вид, който съвсем не отговаряше на годините ѝ.

— Едно поне е ясно — рече замислено доктор Райнхолд. — Щом веднъж срещнеш някъде хер Хитлер, няма да го забравиш.

— Но ще ти стане отвратителен!

— Мила госпожо — забеляза поучително той, — само едно е важно за издигащия се политик от приятелите, а то е — да има много врагове!

— Не виждам никакъв смисъл.

— Има. Защото политикът се издига на гърбовете на приятелите си (вероятно те не са годни за друго), а после управлява чрез враговете си.

— Глупости! — рече разумната млада жена, но, както прецени тя, с доста мил глас, за да не прозвучи обидно.

Внезапно Мици, забравена в един ъгъл, се сепна и нададе сърцераздирателен вик. Но едва ли някой я чу в шумната стая — дори Огъстин, защото доктор Райнхолд току-що бе предложил да му покаже Мюнхен и той точно в този момент питаше с готовност: „Кога да дойда“.

— Утре, ако желаете — усмихна се доктор Райнхолд. — Но не... забравих за революцията... да отложим с ден-два... да речем, в началото на следващата седмица?

Затова Огъстин бе един от последните, които забелязаха странното поведение на Мици. Стаята се смълча почти напълно, защото като извика, тя направи една-две крачки напред и сега стоеше, протегнала търсещи ръце пред себе си. Сълзи на пълно отчаяние се стичаха по лицето ѝ.

— Това дете да не се е напило? — попита високо и любопитно разумната млада жена.

Но почти веднага вече напълно сляпата Мици се овладя отново. Чу въпроса, обърна се и добродушно се засмя.

[1] Небеса! (нем.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 21

През цялото време, докато бяха у Щойкелови, в атмосферата се долавяше нещо крехко и безсърдечно (или поне така се струваше на Огъстин, а дори и на Франц, както си спомниха после) — разговорите бяха мъничко по-шумни от необходимото, мненията по-смущащи; тези хора явно преиграваха и се перчеха. Защото всъщност всички те по свой начин бяха облагодетелствани от Голямата инфлация. Затова (с държанието си) напомняха кънкьори, осъзнали прекалено късно, че са излезли много далеч по време на размразяването на леда и единствената им отчаяна надежда е в скоростта. Ледът вдига пара на слънцето и връщане назад няма. Чуват отчаяни викове зад себе си, но привеждат глави, запушват уши, махат с ръце и напрягат крака още по-отчаяно в усилията си да се пързаят все по-бързо по размекнатия лед, който се пропуква и пропада.

На всичко са готови, само да не се „замесват“ в тази история, докато Лотар и другите като него търсеха да се „замесят“, сякаш това само по себе си бе някакво спасение.

Франц почвства, че повече не иска да вижда Щойкелови — с такива вече нямаше да има нищо общо.

Върнаха се в Лориенбург след смрачаване, точно когато изгряваше новата луна.

Естествено едва след като премина първоначалната уплаха от Мициното нещастие и останаха сами късно вечерта, Франц разказа на баща си и чично си историята за Бирения преврат.

— Каква глупост! — рече Валтер. — Почти не е за вярване.

— Значи нашата „Бяла врана“ най-сетне успя да си навре човката в голямата политика — продума Ото. — Така значи?

— Ти веднъж каза, че през войната е служил при теб. Що за птица беше като войник? — попита Франц.

— Като ефрейтор — поправи го Ото малко педантично. — Беше полкови куриер, което означава една нашивка... — после помисли

добросъвестно по въпроса. — Струва ми се, че си вършеше работата, но според военновременните изисквания; естествено не беше замесен от онова тесто, от което стават добри кадрови сержанти. — Ото присви мрачно устни.

— За какво говорите? — попита разсеяно Валтер.

— След войната — продължи Ото — му намериха работа в разузнаването на Ръом като политически провокатор; да си го кажем направо: шпионираше старите си другари за пари. Така започна, а сега се пише за нещо като политик — из биарийте и по уличните ъгли — заедно със своите приятели побойници. Но, разбира се, Ръом все още дърпа конците.

— О, онзи човек на Ръом ли? Да, виждал съм името му по плакати — забеляза Валтер.

— А в полка как беше? — настоя Франц.

— Не бих могъл да ти кажа много нещо — отвърна малко надменно Ото. — Правеше каквото му заповядваха. Той... не беше страхливец, това зная. — Замълча за момент, а после продължи без особено желание. — Никога не съм го обичал. Никак не беше популярен и сред личния състав — такъв един мълчалив, мрачен тип. Никакви нормални интереси, не го биваше и за това заедно с останалите да пороптае както трябва! Затова го наричахме „бялата врана“; каквото и да ставаше с участието на всички, ефрейтор Хитлер стоеше настрана.

— И твойт капитан Ръом не ми харесва много, ако съдим по онова, което съм слушал за него — рече Валтер.

— Способен човек. Чудесен организатор! Безценен е за армията. Но сумтенето му е главната причина да не го обичат, макар и да няма вина — през войната му разбиха носа. Затова изглежда малко сприхав и го създава. Но не го наричай „мой“ капитан Ръом. — *Не беше* в нашия полк. За известно време при нас дойде младият му приятел Хес. — Внезапно Ото направи гримаса. — Честно казано, голяма сбирщина бяхме в полка!

Никой нищо не каза: и двамата знаеха, че това си беше чиста донкихотовщина от страна на Ото — да отиде в пехотата през войната.

В последвалата пауза мисълта на Ото сякаш се върна към неговата „бяла врана“, защото промърмори внезапно „малоумен, недоразвит, долен завързак“, с изненадваща за офицер разпаленост,

като се има предвид, че Хитлер винаги бе принадлежал към нисшите чинове. Франц го изгледа с любопитство. Явно между тях бе имало някакъв конфликт.

Междувременно телефонът все звънеше. С Мюнхен още „нямаше връзка“, но през целия ден слуховете идваха един през друг: слухове, че „революцията“ потегля към Берлин, слухове, че „революцията“ се е провалила и Лудендорф и Хитлер са мъртви. Разбира се, доктор Райнхолд бе тръгнал от Мюнхен за Рьотинген преди разсыпане и не знаеше нищо повече от останалите за случилото се след сцената в биарията.

Лотар беше там, в Мюнхен, но вълнението му през тази съдбовна нощ дотолкова нарасна, че по-късно в собствените му спомени от това време имаше необясними празници. Една сцена следваше друга, но като че ли въобще не можеше да се сети какво е било между тях, как точно едно е довело до друго.

Години по-късно Лотар все още помнеше ясно растящото въодушевление и ритмичните, опияняващи звуци на нацисткия поход по Бринерщрасе, набъбващата като лавина тълпа... нелепото хлапе, което се премяташе презглава... лъхащата на карболов сапун жена, която изскочи от тълпата и го целуна... онази другата жена, която вървеше до него и непрекъснато му навираше разпятие под носа като осъден на смърт престъпник, поведен към ешафода.

Но нали цялата колона бе тръгнала през моста Лудвиг към „Бюргербройкелер“ (където „правеха“ революцията)? Как стана така, че в следващата сцена, която помнеше, беше на съвсем друго място и съвсем сам?

Сцена втора.

Беше тъмно. Лотар се намираше в някакво затворено помещение; тъмнината се нарушаваше само от мътната светлина на димящите факли, носени от забързани монаси с качулки. Сега Лотар не държеше пушка, май по-скоро беше търнокоп. Нямаше ги Фриц и Вили — никой от приятелите му не беше с него, а само една от качулатите фигури без лица пристъпваше безшумно отпред, водеше го и го караше да бърза. Тук бе по-топло в сравнение с мразовития нощен въздух навън, но бе задушно и спарено — с някакъв топъл мириз на пръст и мазе. Димът

от факлата на водача му го караше да кашля и кашлицата отекваше — имаше сводове, усещаше се влажна миризма на плесен, на кости... тук имаше гробници, бяха дълбоко под земята, това сигурно бяха катакомби... стъпваха в пътния пухено мек прах, който заглушаваше звука — сигурно бе прах от изтлели кости.

Малката група нацисти, към която се приближиха, се състоеше преди всичко от по-възрастни мъже — Лотар никого не познаваше. От друг отряд бяха. Работеха на светлината на факлите, на смени от по шест души, защото повече хора не можеха да въртят кирките и лопатите едновременно, а и застоялият подземен въздух беше така наситен с прах, че бързо се изморяваха.

Дебелата зидария, в която прокопаваха дупка сякаш нямаше край. Лотар просто не можеше да повярва, че това е само зазидан вход на склад — кой би запушил вход с повече от четири стъпки зидария? Когато обаче най-сетне я пробиха, всичко стана ясно — защото онова, през което влязоха, не беше черковна врата. Причината, добре потулене, нещо повече, потулена така, че и звук да не достигне до казармите отгоре, бяха осем хиляди пушки — всичките на тяхно разположение — укрити от Съюзническата комисия по разоръжаването!

„Сам Фон Кар подписа заповедите, тая стара лисица!“ „Ами, не може да бъде!“ „Да, наистина! Нашият офицер трябваше да ги покаже на игумена... „Но сигурно е пазел този таен склад за роялистки цели и без съмнение наивните монаси сега смятат, че пушките отиват за такова нещо!“ „Но Кар се присъедини към нас заедно с Лосов и Зайсер, нали?“ „Да-а-а... или поне така каза хер Есен — толкова коварен тип е, този доктор Кар...“ „Старата му лисица! Но най-сетне падна в капана.“

Осем хиляди пушки, добре смазани, грижливо подредени — каква гледка за заждадели за оръжие очи! Приятелски настроени оберландери дойдоха на помощ и образуваха жива верига, подаваха си пушките от ръка на ръка през тунелите, нагоре по осветените от факли стълби — по целия дълъг път в тези тъмни и смълчани свети места, после навън, където камионите на Гьоринг без отличителни знаци чакаха на улицата...

Това продължи часове.

Сцена трета.

Лотар, мокър до кости, беше загубил ботушите си. Ранна утрин. Тресеше се от студ и едва говореше.

Сигурно бе преплувал реката, макар така и да не се сещаше как се е стигнало до това — вероятно мостовете са били затворени или пък е смятал така... или пък някой го бе хвърлил в реката.

Но трябваше да намери капитан Гьоринг и да му каже...

В градината близо до „Бюргербройкелер“ бяха разположени хората с кафяви униформи, но бе адски студено и никой не беше спал. Докато Лотар си проправяше път между тях, най-сетне се пукна зората, тиха и сива с по някоя и друга самотно прелиатаща снежинка. В коридора на ресторант се бе свил цял цивилен духов оркестър, от онези, които хората наемат по празници — току-що дошли музикантите стояха все още с връхните си палта, а инструментите им бяха в калъфите. Спореда, изглеждаха гладни и упорити и носовете им течаха. Подкараха ги насила в залата, в която се бе провело събраницето, а сега я изпълваха кафяви униформи, насядали сред изпочупените мебели, но оркестрантите все настояваха да получат закуска, преди да започнат да свирят и при самата дума закуска слюнчените жлези на Лотар така силно се свиха, че почувства остра болка, както при зъбобол.

После някой се съжали над треперещия Лотар и го избута в съблекалнята, като му каза да облече каквото пожелае. Помещението все още бе отрупано с цилиндри, кожи, наметки, шинели и парадни шпаги, останали от предишната вечер...

— Не са имали време да мислят за тях — каза някой язвително.
— Каймакът на Бавария, а като рекохме: „Беж!“, мигом се разбягаха като зайци. Избери си каквото искаш, приятелю.

Говореше шкембест, нисък мъж с кафява униформа, с благо, весело лице. Той бе атеист, държеше будка и нямаше страх от Господа и от хората, и сега беше по-пиян, отколкото изглеждаше. С удоволствие зави Лотар с подплатен с кожа шинел, на който имаше пагони на армейски генерал. Ако беше забелязал пагоните, Лотар като добър германец щеше да се превърне на въглен — като Херкулес с наметката, намазана с кръвта на Нес, но сега новият му приятел го наливаше с голяма чаша ерзац кафе и той не видя нищо. Трябваше да намери

капитан Гьоринг, и то незабавно, за тези пушки... Но сякаш никой не знаеше дали Гьоринг е в сградата. Някой каза, че един от водачите току-що се е върнал от разузнаване в града — всички били в стаята горе... Хитлер, генерал Лудендорф...

Затова Лотар, който най-сетне се бе постоплил, тръгна нагоре и никой не го спря. Огромният шинел беше толкова дълъг, че скриваше почти напълно обутите само с чорапи крака, но дрехите отдолу бяха все така мокри и оставяше следи навсякъде по килимите. Трябваше да намери капитан Гьоринг...

В полумрака на един от горните коридори срещуна забързан ординарец и властно го спря:

— Къде са те? Трябва да докладвам!

— Оттук, Ваше превъзходителство — ординарецът отдаде чест (но Лотар бе прекалено погълнат от мислите си, за да забележи това, защото онези пушки вече може би бяха бог знае в чии доверчиви ръце). Тогава ординарецът го преведе през малко преддверие, където пианото и пюпитрите бяха избутани на една страна, за да направят място за куп пакети, и отвори една врата.

— ... увиснем по уличните стълбове на Лудвигщрасе — възклика някой с пресеклив, нервен глас.

ГЛАВА 22

На прага Лотар се закова объркано. Гьоринг го нямаше и това очевидно въобще не беше никакъв военен съвет, защото в стаята имаше само двама души и ако се съдеше по дрехите, и двамата цивилни. Обгърнат от облак гъст и ароматен тютюнев дим, пълен стар господин с надиплена пухкава гуша и почти без врат седеше отпуснато и ту отпиваше червено вино, ту дръпваше от пурата си; гледаше втрещено към Лотар, но така, сякаш погледът му е бил вторачен във вратата, преди да се отвори — с тъпи, безжизнени очи, с подпухнали клепачи. Отворената, отпусната уста под редичките му сиви мустаци беше досущ рибешка и цялото му ловно сако беше посыпано с пепел от пурата. Отзад Лотар зърна обърнат гърбом безличен човечец, който си гризеше ноктите и необуздано мърдаше рамене, като че някой шегаджия му бе пуснал нещо във врата...

Чакалня! Но Лотар нямаше време за губене — трябваше незабавно да намери капитан Гьоринг и да му каже, че всичките пушки в манастира са безполезни, защото ударниците им са извадени.

Лотар отстъпи, като оставил вратата открехната. Но ординарецът вече го нямаше в преддверието и той се спря, без да знае какво да прави.

„Тази нощ ще увиснем по уличните стълбове на Лудвигщрасе!“ Бе влязъл за толкова кратко, че тези театрални думи сякаш продължаваха да тегнат в спарения въздух.

— Въпреки това тръгваме — отвърна решително и с неприязън седналият.

В преддверието Лотар застина на място — позна гласа (защо не бе разпознал лицето?) — беше генерал Лудендорф. Тогава, разбира се, другият... но това съвсем не приличаше на гласа от трибуната, но положително беше...

Вътре в стаята Хитлер се обърна.

— Но ако го направим, ще ни изпозастрелят, всичко ще бъде свършено — не можем да се сражаваме с Армията. Това е краят, казвам

Ви. — После, сякаш забравил с кого говори, добави замислено: — Рупрехт може би ще се намеси, ако се обърнем към него.

Заштото с импровизирания им преврат вече беше свършено. Измамен от „доказателствата за най-добра воля“ — тези безполезни пушки, Хитлер бе пуснал Кар; тогава всемогъщият триумвират — Кар, Лосов и Зайсер — се бе обърнал срещу него. Принц Рупрехт, разбира се, бе отказал недвусмислено да се хване на Хитлеровата въдица, след като голямата сянка на Лудендорф падаше върху водата и това бе накарало Кар да се реши. На практика Лосов бе арестуван от собствения си комендант на града, докато не даде ясно да се разбере, че се подчинява на Берлин. Зайсер покорно се бе преклонил пред волята на полицията, която командваше. И сега Кампфбундът трябваше да бъде смазан със сила, ако не се предадеше.

Цяла нощ правителствените подкрепления се стичаха в Мюнхен и „Викингите“ вече бяха минали на тяхна страна. Доколкото се знаеше, нацистите държаха кметството, докато Ръом бе завзел Министерството на войната и сега не можеше да излезе от там, но всички останали държавни сгради оставаха в ръцете на триумвирите. Те държаха железниците, телефоните, радиостанцията; нещо повече, никой от нацисткия лагер не бе и помислил да завземе тези жизненоважни обекти — едва ли някога бе имало такъв наивно подготвен псевдопреврат.

Съобщаваха, че на Одеонсплац струпвали войска с оръдия...

Лотар отново надзърна, без да го видят. Генералът все още седеше на стола си тежко като каменна статуя на кон и очите му оставаха втренчени както преди, но сега бе забил поглед в килима току до вратата.

Генерал Ерих Лудендорф беше само петдесет и осем годишен, съвсем не бе „стар господин“, какъвто се видя на Лотар, и все пак мозъкът, както и мускулите му вече започваха да стават трудноподвижни. Напоследък предубежденията не се разклащаха лесно и ако някой се опита да ги отхвърли, на мястото им зейваше дупка; Лудендорф можеше да понесе измяната на Кар — човекът беше цивилен и макар да бе протестант, кардиналът го държеше в ръцете си, а как да очакваш порядъчност от... от кардинали, но свят, в който един Лосов, главнокомандващият баварската армия можеше да престъпи „думата си на германски офицер“, беше нещо ново за Лудендорф!

За стария върховен военачалник с предишния ред бе свършено и той го разбираше, но подпухналите му черти оставаха съвсем безизразни, сякаш меките им повърхности нямаха органична връзка с нервите, мускулите, костите и мозъка под тях, сега седеше вгледан без видима изненада във влажните следи от стъпки по килима — следите от два боси крака там, където неотдавна бе стоял германски генерал в параден шинел.

— Ъ? Тръгваме — повтори Лудендорф. Гласът му остана твърд като стомана и тези думи несъмнено прозвучаха като команда.

Но като каза „Тръгваме!“ Лудендорф (както обясни след това) нямаше предвид думата във военния ѝ смисъл. Нито един военен не би се опитал да завземе Мюнхен или дори да освободи обсадения в сградата на Военното министерство Рьом по предложения от Лудендорф начин — потегляйки с три хиляди души през тесните улици на Стария град, като колона от ученички по шестнайсет в редица. Но един хитър (и отчаян) политик би го направил.

Един военен би минал по моста Макс-Йозеф, поело през Английската градина — във фланг, или пък нещо подобно, но каква полза? Този Хитлер (мислеше си Лудендорф) е прав — не можем да се сражаваме с армията. Но да предположим, че вместо това с цялата си привидна самоувереност и доверие, като умилквачи се кутрета всички заедно замаршируваме кратко право срещу армейските щикове... ще стрелят ли германски войници срещу мирни братя германци? И щом установят контакт, щом офицерите видят стариа си върховен главнокомандващ Лудендорф и трябва да направят своя избор, ще се подчинят ли на отвратителния Лосов, който се пребоядиса два пъти за една нощ? Само преди час по улиците все още бяха накачени плакати, на които името на Лосов бе свързано с нашето...

— Щом армията започне да ми се подчинява отново... пътят за Берлин е открит!

Лотар беше толкова объркан, че стоеше отвън онемял и от него капеше вода върху балите с банкноти, които изпълваха наполовина преддверието; почти не забеляза капитан Гъоринг, който внезапно премина с широка крачка покрай него и влезе в стаята.

Гъоринг се заслуша в плана на Лудендорф, но после очите му срещнаха очите на Хитлер. Те двамата далеч по-малко разчитаха на обаянието на бившия „върховен главнокомандващ“ от самия него.

Славата на Лудендорф клонеше към залез — не разбираше ли той старец колко е западнал през последните години? Това бягство в Швеция през осемнайсета, пък и всичките му лудории по-късно...

Вместо това Гьоринг предложи да отстъпят в Розенхайм, за да „съберат“ сили, както побърза да добави. Но Лудендорф вторачи смразяващ поглед в „най-храбрия от храбрите“; Розенхайм беше прекалено удобно място за преминаване на австрийската граница! Хитлер също впери сините си очи в Гьоринг, а причините запази за себе си — бягството в родната му Австрия никак не го привличаше.

Гьоринг сведе очи и не настоя повече. Но предложението му все пак наклони везните в съзнанието на Хитлер, защото всяка друга алтернатива беше за предпочитане пред Розенхайм и в края на краищата той се върна към плана на Лудендорф. „Обаянието“ на самия Хитлер беше нещо ново и ако изкараше навън поне толкова хора, колкото снощицата ликуваща тълпа, щяха да вървят зад това прикритие от жени и деца и никой нямаше да посмее да стреля срещу тях!

Преврат, извършен с помощта на народните възторзи? Може би това бе отчаяна надежда? Но тя поне означаваше, че Хитлер ще се придържа към единственото средство, което добре владееше — да прави митинги.

Лотар се отдалечи зашеметен, без да разбира дали е луд, или нормален, буден или сънува. Гьоринг... носеше вест за капитан Гьоринг, нещо за някакви пушки.

ГЛАВА 23

За едно нещо архизаговорниците бяха единодушни — за да успее тази гигантска измама, замислена от Лудендорф, беше много важно марширащите хора да нямат и смътна представа, че Мюнхен е във „вражи“ ръце, защото трябва на всяка цена да показват дружелюбие и доверие. Никой, освен най-приближените не биваше да знае какво е действителното положение на нещата. Затова малко след единайсет в школата по фехтовка се проведе инструктаж за офицерите, на който върховните ръководители с усмивка „разясниха“ положението на преките си подчинени, като ги увериха, че всичко в града върви като по часовник, под вешкото ръководство на верните им съюзници Кар, Лосов и Зайсер и всички по-низши чинове трябва да бъдат осведомени за това. „Кампфбундът“ ще премине в тържествен парад по улиците, само за да „развее знамената“ и да благодари на гражданите за горещата им подкрепа, а след това за през нощта ще заеме позиции извън града, някъде на север, и ще чака редовната войска да се присъедини към него... а после — към Берлин!

Това казаха на офицери и редници.

Лотар така и не стигна до Гьоринг, а адютантът оберландер, който тъкмо излизаше от „инструктажа“, не взе присърце новината за неизправните пушки. Той избухна в смях:

— Кар, тая стара лисица. Просто не може да се откаже от навиците си, това е всичко... признавам, изненадах се, когато доброволно ни предложи пушките. — Но всъщност нямало особено значение, обясни той на Лотар, защото всичко вървяло от гладко по-гладко — най-късно тази нощ щели да намерят ударници и да ги сложат, а междувременно пушките им трябвали само на парада.

Лотар съвсем се слиса и Надеждата, тази жилава млада жена, отново се събуди в него. Не беше ли разbral погрешно дочутото горе? Защото това очевидно бяха последните новини, които идваха „официално“ направо от източника... И все пак...

Адютантът крадешком хвърли изпълнен със съмнение поглед към списаното лице на Лотар. Какво му беше на момчето? Колкото до

пушките, които не можеха да стрелят, хората не биваше да знаят за тях. Щеше ли то да си държи езика зад зъбите, или беше по-добре да „изчезне“ — да го арестуват или нещо подобно?

Но точно тогава, като божествено провидение се появи гигантската фигура на Пуци Ханфщенгл, първо краката, защото слизаше по стълбите от заседателната зала (нещо сякаш беше изтрило поне веднъж широката усмивка от красивото му едро лице — но само докато се появеше отново пред очите на хората). Адютантът му прошепна две думи, при което Ханфщенгл се обърна и здравите му пръсти на пианист стиснаха Лотар за ръката.

— Идваш с мен в града, момчето ми!

Лотар едва стигаше до рамото му, но Пуци се приведе до лицето на мърлявия момък с хълтнали очи, за да добави доверително:

— Необходимо е някой да ме придружава, да ме пази!

Доктор Ханфщенгл беше известен като шегобиец. Лотар се изчерви, а после, въпреки объркването си, се качи в колата след новия си господар неимоверно горд, че е в неговата компания. Там се опита упорито да седи с изправен гръб на задната седалка, както подобава на Воецен, но още преди да стигнат моста, вече дълбоко спеше. И стана така, че и двамата приятели на Лотар — Фриц и Вили — взеха участие в прочутия поход, но не и Лотар, който спа като пън часове наред.

Когато най-сетне се събуди, Лотар се намери на пода. Събудиха го два гласа, които разпалено разговаряха и единият от тях без съмнение принадлежеше на философа редактор Розенберг. Под главата на Лотар бе подложен пакет шпалти и като отвори очи, стреснато видя само на няколко сантиметра от себе си параментите на яркосините панталони и раираните мръснооранжеви чорапи на Розенберг. Следователно някак се бе озовал в редакцията на вестник „Фъолкишер беобахтер“.

Но когато мъглата на съня започна да се разсейва, Лотар разбра, че и тези хора разговаряха и се държаха така, сякаш „революцията“ се бе провалила. Розенберг говореше и тъпчеше дрехи в едно смачкано куфарче на бюрото си, като че се готвеше да замине набързо (несъмнено предпочиташе да носи по-широки и по-ярки връзки от онези, които красяха обесените на уличните стълбове политици). За

миг зацепаният край на яркочервена риза бръсна лицето на Лотар, но той затвори очи и се заслуша; лежеше мирно, на слепоочията му изби пот. Защото онova, което чу, звучеше дори още по-невероятно. Целият инструктаж бил преднамерена, чудовищна лъжа! Наистина „хвърлихме прах в очите на хората“, каза одобрително събеседникът на Розенберг. Походът бил започнал и всички отивали като овце на заколение! Розенберг бил толкова сигурен, че всичко ще завърши с масови убийства, че поне нямало да остане да гледа. И Пуци Ханфщенгл (както стана ясно) отишъл у дома си да си събира багажа...

Дори водачите, които участвали в похода, се били подготвили предварително — или други им подготвяли всичко, независимо дали знаели или не. Кола със запален двигател щяла да чака Хитлер на Макс-Йозеф Плац (както каза събеседникът на Розенберг) — можел да прибяга по Перусашрасе, ако оцелее, докато стигнат дотам. Гьоринг също изпратил някого вкъщи да му вземе паспорта...

Сега Розенберг избираше паспорт за себе си — наистина избираше, като че разполагаше с пълно чекмедже паспорти.

Когато двамата мъже най-сетне тръгнаха, Лотар ги следваше отблизо. Помисли за Фриц и Вили и всички свои благородни другари, които вървяха, без да знаят, към гибелта си и стомахът му се сви.

Но тогава сякаш черна пелена замъгли отново съзнанието на Лотар. Просто не е възможно (каза си той) ръководителите на Движението да лъжат. Хитлер обичаше хората си, не можеше съзнателно да ги излъже и по този начин да ги тласне към опасност. Пък и героичният, храбрият Гьоринг... Да не говорим пък за генерал Лудендорф! Не, ако водачите са имали данни за коварството на триумвирите, просто не са повярвали на очите си, защото са прекалено благородни да повярват на такова нещо; и този долен триумвират залагаше точно на това благородно недоверие, за да подмами Армията на Светлината в дълбините на града, та когато капанът щракне, клането да е още по-голямо.

Дяволи! Лотар се втурна през четири стъпала надолу по стълбището, сякаш при всеки скок смазваше под краката си по един

триумвир. Трябаше някак да намери Фриц и Вили — по някакъв начин трябаше да ги предупреди...

Да предупреди и капитан Гьоринг.

Но когато се приближи до мястото, където трябаше да минат, градът изглеждаше претъпкан с полиция и половината улици бяха затворени.

ГЛАВА 24

Точно преди пет години, почти на същия ден, Курт Айснер бе тръгнал към Мюнхен — с развята брада и провисната черна шапка с широка периферия като изпаднал учител по пиано, с половината мюнхенски хулигани по петите си — и така бе дошъл на власт.

Но 7 ноември 1918 г. беше необикновено топъл за сезона — прекрасно време за преврат. Айснер имаше и преимуществото на изненадата, защото първо навлезе, а после обяви „революцията“ си. Почти нямаше опасност от организирана съпротива, тъй като войските не се бяха върнали от фронта и целият град бе като вцепенен от поражението.

На 9 ноември 1923 г. — необикновено мразовит за сезона ден — изгледите за бъдещето бяха мрачни и сиви; студът беше лют, вятърът хапеше и от време на време прехвърчаше сняг. Когато походът най-сетне започна, тръбачите духаха с усилие с напуканите си устни. Фриц и Вили трепереха в памучните си ризи, без куртки и брадичките им бяха изранени; щом спираха да пеят и зъбите им започваха да тракат. „Ликуващите тълпи“ наброяваха двама-трима души и те бяха вкочанени от студ.

Минаваше дванайсет, когато колоната тръгна от „Бюргерброй“, а няколко метра по-надолу отново я спряха. Като надничаше над главите на хората отпред, едрият Фриц видя, че при моста Лудвиг става някаква бъркотия. Очевидно полицейският кордон създаваше неприятности, тия проклети пънове! Но после пъстра група от петдесет или повече мюнхенски евреи премина кратко покрай чакащата колона, а след това почти бегом — по моста. Последва ги вълна от смях, защото независимо от някогашните си достойнства (а много от тях бяха възрастни, знатни граждани) днес бяха само по долни дрехи и по чорапи — така ги бяха затворили в едно от задните помещения на „Бюргерброй“. Вероятно сам капитан Гьоринг с чудесното си чувство за хумор бе взел нещата в свои ръце. Сигурно

Гьоринг бе заплашил да хвърли всички заложници в реката, ако полицията не прояви повече разум, защото отведенъж колоната започна да се придвижва напред и най-сетне премина моста.

Навлязоха в Стария град и спряха отново. Този път собствените им водачи искаха да се уверят, че всички „са добре осведомени“, за да няма недоразумения. Всички войници и въоръжени полицаи, които срещаха (така им казваха), патрулирали града „от името на революцията, разбирате ли!“ На Одеонсплац може би щели да срещнат отряд редовна войска, строена в тяхна чест, дори с готови за стрелба пушки... но не бивало да си изпускат нервите, те само искали да сплашат евентуални враждебно настроени побойници сред тълпата по улиците, затова „момчета, изпейте им нещо въодушевяващо и ги приветствайте сърдечно, като се изравним с тях... А, да, за да не се стигне до нещастни случаи из препълнените улици, по-добре да не маршируваме със заредени пушки“.

Когато марширащата колона стигна Мариенплац, всички видяха кметството окичено със знамена с пречупени кръстове, а на открития площад пред него имаше малка, но оживена тълпа. Тълпата събра Юлиус Шрайхер, който бе пуснал в ход цялото си красноречие. Ето защо Хитлер го бе изпратил напред. Ако Шрайхер си свършеше работата успешно, тук трябваше да бъде човешката стена, от която Хитлер се нуждаеше.

Стига само достатъчно от тези аплодиращи граждани да тръгнат с колоната, като се движат между нея и пушките! Ex, само да не беше така ужасно студено...

Но вятърът наистина бе прекалено остьр. Пробивайки си път към Мариенплац, Лотар едва напредваше през гъстата тълпа, която бързаше да се приbere.

ГЛАВА 25

Когато процесията отново тръгна за Мариенплац, Лудендорф зае мястото си в първата редица, дори пред знаменосците. При това Хитлер и един-двама от останалите знаменитости или кандидат-знаменитости си пробиха път до него — сега вече бяха убедени, че няма да има стрелба, че ще успеят.

Тяхна цел беше Одеонсплац, защото се знаеше, че там ги чака войската — психологическата point d'appui^[1]. Там се събират две улици, тръгващи от Мариенплац подобно големите наклонени черти на главно „А“, а късата Перусащрасе е хоризонталната чертичка, докато онези псевдофлорентински аркади на Фелдхернхале образуват върха на буквата. Избраха пътя отляво — по Вийн-унд-Театинерщрасе и водачите стигнаха до средата й, преди да видят, че другият край е наистина затворен плътно от малък отряд воиници... с пушки.

Ето ги, най-сетне, значи точно пред тях щиковете, които Лудендорф трябваше да отклони с магията на присъствието си. Спусъците, които никой германец не би натиснал...

Трябва само да вървим право към тях, право към...
(Отслабваше ли увереността?)

Докъде стигнахме? Раз — два, раз — два... точно пред нас зад ъгъла е Перусащрасе — последна пряка, преди...

— Гледай — каза възбудено на Лотар някой от редеещата тълпа, — ето го *Лудендорф!* — Приказният, идолът на армията, върви право срещу пушките, облечен със старата си ловна куртка... А онзи до него е Хитлер, верният му приятел и господ знае кой...

Раз — два, а знамената се развяват и свири музика и мъжете пеят, раз — два, раз — два...

А малкото останали зрители, измръзнали и отегчени, се сещат, че е време за обяд и се обръщат да си вървят вкъщи.

Още трийсет метра...

Измъчени, знайки какво ги очаква, водачите движеха краката си като бутала, сякаш не напредваха въобще, раз — два, раз — два. Не, само дулата на пушките се приближаваха.

Още двайсет метра...

Хитлер вървеше, втренчил суров поглед напред, но съгълчетата на очите си виждаше слабичката ученичка, която въртеше педалите на велосипеда си до него. „С всички сили се старае да се изравни с мен...“ Но с голяма лекота тя присъединяваше изненадващо ниския си контраалт към гласовете на мъжете.

Петнайсет метра... Десет... и сега отдясно зейва Перусащрасе и ни привлича неудържимо, като отворена паст...

— Божичко, ще се откажа от политиката! Никога вече...

Но като внезапното, необяснимо и неочеквано трепване на чинийката при спиритически сеанс бе този внезапен завой надясно на цялата група водачи едновременно — далеч от пушките, право в укритието на страничната улица! Стана така внезапно, че изненаданото момиче падна от велосипеда и си скъса чорапите и повече никой не го видя.

Цялата скандираща, послушна колона тръгна, разбира се, след тях, без да се замисли, без да се разтревожи, като пееше в чест на войниците с пушките, насочени към беззащитния враг. Те все още нямаха представа точно на ръба на каква опасност се намираха.

Заштото облекчението за водачите беше кратко — само след няколко метра уличката щеше да стигне до открития Макс-Йозеф Плац. Тогава отляво се откриваше тесният каньон на Резиденцщрасе — другият може би не така добре охраняван път към Одеонсплац... пътят, който непременно трябваше да поемат... Но дали наистина трябваше! Заштото пак от този Макс-Йозеф Плац един широк, широк булевард водеше обратно, в пълна безопасност право към реката — към съблазнителния път на отстъплението.

Съблазнителната жълта кола бе паркирана там, до паметника. Когато наблизиха ъгъла, младият Фон Шойбнер-Рихтер (дясната ръка на Лудендорф) разпозна в нея колата на Хитлер и сви устни. Той щеше да се погрижи да не изоставят стария генерал в трудния миг.

Но някой отново нареди да спрат, *още един* преглед на оръжието — офицерите трябаше да се уверят напълно, че всички пушки са празни.

Съблазнителната жълта кола леко се тресеше — значи двигателят ѝ работеше! Макс Ервин фон Шойбнер-Рихтер, застанал до Хитлер, се вцепени и стисна здраво ръката му, която бе хванал приятелски. В това време някъде назад Вили се прозяваше измръзнал от студ и вдървените му пръсти несръчно опипваха ръкохватката. Нямаха ли край тези проверки? Всичко това му беше дотегнало. Фриц духна върху пръстите си и изпсува — счупил си бе нокътя. Ама че скучна революция! Всички до един въздъхнаха с облекчение, когато колоната потегли отново.

Но застаналите нащрек полицаи от отряда, който чакаше между статуите във Фелдхернхале, чуха ехото от щракането на стотици затвори, отворени едновременно за проверка, и направиха собствените си заключения. Значи бунтовниците зареждаха пушките — имаха намерение да избързат, защото ги превъзхождаха числено. А полицайт бяха толкова малко... но тези последни сто метра по Резиденцщрасе бяха като Термопилите — тук петдесет души можеха да удържат срещу пет хиляди, стига да бяха твърди.

На Вили му се стори, че зърна младия Шайдеман близо до тихо бръмчащата жълта кола на ъгъла на площада. Той сякаш се опитваше да им направи знак и Вили сбута Фриц — но онзи там изглеждаше така печален, че нямаше как да е Лотар!

И все пак странно как внезапно опустяха улиците — къде бяха отишли аплодиращите зяпачи, които изпълваха Мариенплац? Когато предната колона зави наляво по Резиденцщрасе, нито един цивилен не я последва — само някакво забавно кученце със зимна жилетка на шотландски карета и с важен вид.

Когато княгиня Наташа (защото момичето с велосипеда беше руската приятелка на Мици) стана, началото на колоната вече не се виждаше и Перусащрасе беше изпълнена с нацисти, но тя предположи, че ще завият отново наляво по Резиденцщрасе. Ако искаше да види

представлението, най-добре бе да отиде на Одеонплац преди тях, а беше решила да не пропусне нищо, защото самотната млада емигрантка не усещаше студа, съвсем опиянена от песните и маршируването, от всеобщото чувство за единство и от възторга. Яхна велосипеда си, измина останалите няколко метра до края на Театинерщрасе, сякаш войниците пред нея просто не съществуваха (и всъщност те бяха много малко).

— Дяволите да я вземат — промърмори командващият офицер, — застанала е на линията на огъня ни? Затова я пропуснаха да мине и по този начин Таша се оказа единственият цивилен на целия празен център на Одеонплац и от всички прозорци гледаха към нея, но тя съвсем не се смути, защото не й беше в характера. Въртейки бързо педалите, заобиколи отдалеч единствения брониран автомобил, разположен там, но не й обърнаха внимание. Добре! Горната част на Резиденцщрасе беше открита, значи щеше да тръгне по нея и да ги пресрещне — чуващ тропота на приближаващите колони, а когато стигна до ъгъла, зърна блясъка на щиковете им. Но точно тогава откъм Фелдхернхале се показва отряд въоръжени полицаи и зае позиция от другата страна на улицата, точно пред нея, до стената на двореца. Невероятно тънка преграда, но трябваше да удари спирачки и да слезе от велосипеда точно зад тях. Раз — два, раз — два... сега между гърбовете на полицаите виждаше как шествието се задава — нацисти с натъкнати щикове и оберландери без щикове, един до друг, по шестнайсет в редица, истинска орда. Жалката тънка нишка полицаи можеше да я спре толкова, колкото лентата на финала може да спре състезателите; щяха да ги смажат, ако не побързат да се измъкнат. Раз — два, раз — два... тя потропваше в такт. Каква несъкрушима сила!

Вече никой не пееше и един от марширащите водачи внезапно подвикна на полицаите:

— Не стреляйте, това е Лудендорф! — и тогава някакъв полицай стреля.

Изглеждаха като непреодолима сила — но когато най-сетне отекна този нестроен, неубедителен залп, колоната мигом се стопи.

[1] Опорна точка (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 26

Като чу този първи изстрел, Хитлер се хвърли така бързо на земята (подкосеният Улрих Граф му придале допълнително ускорение, като се тръшна с цялата си тежест върху него), че ръката му, която стискаше Шойбнер-Рихтер, бе изкълчена в рамото. Това обаче му спаси живота, защото миг по-късно младият Шойбнер-Рихтер се свлече на свой ред с разкъсани гърди. Почти всички други водачи, нервите им обтегнати до скъсване, незабавно се хвърлиха на земята като Хитлер, инстинктивно отдавайки старата войнишка дан на преклонение пред летящия куршум; така за момент слизаните хора зад тях се оказаха под куршумите и пострадаха именно те, а не водачите.

Неохотно стрелящите полицаи насочваха карабините си най-вече към земята — но това не спаси много хора, защото сплесканите рикоширащи от гранитните павета куршуми само нанасяха още погрозни рани. След тези няколко секунди неравна стрелба много хора бяха ранени. Нещо повече, имаше шестнадесет мъртви или умиращи — тъмнееше пред очите им, душите им бяха в зъбите.

Всичко зае хоризонтално положение, живите сред мъртвите, изключение правеше Лудендорф. Защото генералите обикновено губят не само инстинкта да се просват на земята, но и необходимата за това сръчност, а обаянието на стария върховен главнокомандващ все още действаше, защото никой не се прицели в Лудендорф. Той се препъна и почти падна, но после с ръце в джобовете на ловното си сако продължи да върви спокойно, без да поглежда назад към умиращите, ранените и изплашени мъже, право през зелената редица на полицайите (която се отвори да го пропусне). Изглеждаше дълбоко замислен. Когато мина покрай Таша, тя го чу да мърмори: „Едно и девет и две...“ После изчезна.

Никой не стреля втори път, но и това стигаше. Веднага след като стихна шумът, всички, които можеха, скочиха на крака и огейкаха. Водеше ги кученцето с карираната жилетка, което бягаше колкото му държат краката, но все пак Хитлер — той бе незасегнат, но се

препъваше, защото му пречеше изкълченото рамо — заемаше безспорно второто място в надбягването.

Звукът от стрелбата стигна чак до края на колоната и останалите мигом се разпръснаха. Полицайтите стояха като втрещени. В този миг и десетина души биха могли да ги надвият, но и толкова нямаше наблизо.

Появиха се хора с носилки.

Пред Таша лежеше Фон Шойбнер-Рихтер, младият адютант на Лудендорф — с изсипани от гърдите дробове. Бедният Макс-Ервин! Беше го срещала на гости — толкова бе очарователен... а до него лежеше друг, мозъкът му бе опръскал паважа на десет метра наоколо. Вебер, водачът на „Оберланд“, се беше вдигнал на крака, олюляващ се и стоеше облегнат на дворцовата стена, облян в сълзи. Младият Херман Гьоринг с две рани в слабините се опитваше да се довлече зад един от каменните лъвове пред входа на двореца.

Ярка кръв обливаше улицата. Щом димът от пушките се разсея, човек можеше да я помирише и тогава някаква лудост обзе Таша. Скочи на велосипеда и завъртя бясно педалите надолу по улицата, като минаваше на зигзаг между умрелите и умиращите. Единствената ѝ цел беше да изцапа с колкото може повече кръв колелата на велосипеда (особено с кръвта на Хитлер — защото нали го бе видяла да пада?). Но всъщност още преди Таша да се качи на велосипеда, Хитлер стигна тичешком Макс-Йозеф Плац, натикаха го в жълтата кола и го откараха. Лотар го зърна да се качва в колата — ръката му бе странно протегната, сякаш носеше нещо. Затова Таша трябваше да се задоволи с кръвта на неизвестни хора — всъщност по една случайност това бе преди всичко кръвта на Вили.

Лудендорф продължи необезпокояван пътя си през празния площад. Щом събра цифрите на фаталната година 1-9-2-3 и установи, че сборът им е равен на 15, съзнанието му внезапно изключи. Продължи да върви право напред като механична играчка — без цел, просто защото нямаше какво да го спре — раз — два, раз — два...

Свърна по Бринерщрасе все така *раз — два, раз — два*, и отведенъж спря като ударен от гръм — мозъкът му отново задейства. Ами разбира се! *Петнайсет беше и сборът от числата 1-9-1-4!* Петнайсет! *Десет и пет*, в латинската азбука тези цифри даваха буквите J и E — първите две букви на Jehovah и Jesus! И двете години бяха благоприятни за общите врагове на Германия — Евреите и йезуитите!

1914-та... годината на „Jehovah-Jesus“, когато за първи път примката на международния еврейско католически съюз се стегна така здраво, че Германия бе принудена да отвърне с удар — но напразно. Сега, 1923-та... Нищо чудно, че не успяхме!

Но в този миг един полицай събра сили и се обърна към него — внимателно помоли Негово превъзходителство да заповядва в участъка. Но в участъка не бяха чак толкова любезни. Едноок сержант вдигна безучастно поглед от тефтера си, попита изтькнатия си посетител за името и адреса и го накара да ги каже по букви. Полицаят изумено изгледа началника си — че как, сержантът положително познаваше това лице и знаеше как се пише Лудендорф? Та нали Сержантът си бе загубил окото (както винаги им беше казвал) в злощастната „Лудендорфова офанзива“ от 1918 г.?

ГЛАВА 27

Кученцето с жилетката най-сетне намери господаря си — възрастен, облечен в редингот елегантен гражданин с толкова добре оформена ветрилообразна брада, че заслужаваше награда (нощем ѝ слагаше мрежичка), и двамата се зарадваха. В това време Вили седеше на тротоара пред пощата на Макс-Йозеф Плац и затягаше турникет на обилно кървящия си крак, а главата му се въртеше. Таша има нещастието да ѝ откраднат велосипеда, докато повръщаше в дамската тоалетна и побърза да се върне у дома пеша, за да напише писмо (с петсантиметрови букви) на Мици.

Санитарната служба почисти Резиденцщрасе с невероятна бързина и усърдие — в такива работи нямаха равни на себе си. Полицайите си придаха свиреп вид, като че всеки от тях на ден излапваше по едно хлапе от Кампфбунда за закуска и извършиха множество трудни и опасни арести (както арестуваха и Вили, на когото му прилоша и не можеше да се изправи). После един по един магазините и ресторантите по пътя на колоната отново бяха отворени (останалите въобще не бяха затваряли) и всичко си стана както преди. Лотар се промъкна тихичко у дома си, за да се преоблече набързо и застана на мястото си в „Байришер Хоф“, обръснат и облечен в спретнат сив костюм, без някой да забележи кога точно е пристигнал (в „Байришер Хоф“ само някои разбраха, че въобще е имало безредици).

Междувременно полицията нахлу в гимнастическия салон. Там намериха десетшилинговата банкнота на Огъстин в касата и я показаха на журналистите. И отново банкнотата се оказа дар божи, защото не беше ли това явно доказателство, че нацистите са чужди наемници?

Лудендорф бе освободен доста пренебрежително под гаранция и той отнесе възмущението си у дома в Лудвигсхьое. Другарите на Гьоринг с кафявите ризи намериха своя водач в доста тежко състояние — стенеше зад един от каменните лъвове край двореца — и го отведоха при лекар евреин, който го закърпи с безкрайно внимание (това Гьоринг никога не забрави) и го скри в собствената си къща; така че в крайна сметка той наистина стигна до Розенхайм и оттам — до

Австрия, както поначало бе имал намерение. В Австрия намери Пуци Ханфщенгл и други пристигнали преди него, но Розенберг го нямаше, в края на краишата той се криеше в Мюнхен. И Хитлер го нямаше, разбира се — в потиснато състояние Хитлер с висока скорост се носеше из Бавария, без да знае къде да отиде. Най-сетне се изтърси не къде да е, а точно в Уфинг, във вилата на Ханфщенгл, която рано или късно щяха да претърсят; и се скри на тавана, където държаха запасното буре с брашно.

Повечето събития се случиха, преди да се съберат гостите на Щойкелови, но истинските вести пътуват бавно, а гостите се бяха разпръснали; преди да се разбере за края на преврата. Когато пълният, автентичен разказ стигна най-сетне Лориенбург на следващия ден със сутрешните вестници, предизвика слабо вълнение, защото единственият важен политически факт в него вече бе предвиден — в последна сметка планираната от Кар реставрация на монархията не се беше осъществила.

Нещо повече, тази засечка можеше да означава, че осъществяването ѝ ще трябва да се отложи за дълго. Това предизвика някои ругатни по адрес на Лудендорф, чиято нескопосна дилетантска намеса бе объркала деликатната режисура на Фон Кар. Сега Лудендорф бе дискредитиран напълно, и завинаги — поне затова трябваше да благодарят богу. А онзи глупав дребоськ Хитлер — добре че се отърваха и от него! Щом го пипнат, сигурно ще го изритат обратно през австрийската граница като нежелан чужд елемент.

И като доказа своята некадърност, *Бялата врана напусна сцената!*

Така скоро всичко се забрави. Защото, този път семейство Кесен се изправи пред нещо по-важно и от политиката, пред семеен проблем: какво да прави с Мици сега, когато тя напълно ослепя?

**КНИГА ТРЕТА
ЛИСИЦА НА ТАВАНА**

ГЛАВА 1

В мрака на изоставения таван прилепите се стрелкаха неспирно или се скучваха, за да се топлят, а под тежката камара кожи в ъгъла спящата фигура се мяташе и стенеше.

Много младото лице със затворени, раздалечени очи беше сгърчено. Той сънуваше един от „червените“ си сънища, в които неизменно и навсякъде имаше кръв. Тази нощ сънуваше, че краката му са парализирани и се влачи по лакти през купчина тела и от отворените им кореми към него пълзят живите им черва. Те се увиваха около него и имаха бодли като бодлива тел, а зловонният, матово ален въздух се изпълваше с цвъртене, макар наблизо да нямаше нищо крилато...

Момчето с приветливото открито лице, което сънуваше кошмар си на тавана, беше изчезналият Волф, Лотаровият брат — боец, най-добрият приятел от училище на Франц и все още негова пътеводна звезда.

Волф се събуди, като едва сподави вика си. Устните му съхнеха, а в устата имаше вкус на кръв от кървящия венец (сам си бе извадил зъб предишния ден). Тялото му бе влажно и за момент реши, че и това е кръв, но беше само собствената му пот под многото кожи. Като се отърси с огромни усилия, съзнателно извика спомена за онзи ден преди четири години, когато отрядът му бе нападнал кантона по линията за Рига и той се спъна в скритата тел и падна върху тялото на Хайнрих, което беше разкъсано и вдигаше пара, а куршумите плющаха наоколо като дъжд по подгизналата ливада.

Волф светна с фенерчето. Лъчът освети голямата купчина стари счетоводни тефтери, покрити с курешки от прилепите, защото скривалището му представляваше нещо като архив — единственото довършено след първоначалното изграждане на замъка помещение тук, близо до часовника и огромната цистерна за вода. В мрака го

наблюдаваха чифт червени очи, а въздухът мириеше силно на лисица.

Лъчът се отмести и освети нещо, наподобяващо гигантски охлюв. Беше намотаното алпийско въже, което държеше там, покрито с паяжини. Дори след балтийската катастрофа тези верни младежи, Волф и неговите съмишленици убийци, продължаваха да убиват „за Германия“ — макар и да убиваха в Германия и вече да го правеха тайно. Но след смъртта на Ратенау бдителността на полицията не отслабваше. Тъй като беше замесен в атентата, през последните седем месеца Волф не се показва навън. Червените очи примигнаха в обсега на потрепващия лъч и той угаси фенерчето. Но не посмя да заспи отново, а за да остане буден в тъмното и да успокои опънатите си нерви, направи усилие да мисли за своята „Дама“. Защото се бе влюбил дълбоко и романтично миналото лято, а онова русокосо момиче в градината долу дори не подозираше за съществуването му.

Но тази нощ нейният лик му убягва, защото Волф оставаше в плен на други образи, по-властни дори от нейния — например гостната на малкия изоставен чифлик в ливонските гори... охранената бяла котка... ще не ще той започна да си спомня всичко и нервно да се усмихва.

Това стана един ден, когато търсеха изчезналата разузнавателна група и стигнаха до скромна къща, скрита сред брезите и боровете. Около вратата имаше свежи розови английски ружи, но макар да бе почти пладне, всички зелени капаци бяха затворени, сякаш къщата все още спеше. Последните ѝ обитатели я бяха напуснали и оставили празна. Но капаците прилепваха така плътно, че както идваше от светлото, вътре човек не виждаше нищо и той изчака очите му да свикнат с тъмнината, като слушаше часовника в гостната, който все още продължаваше да тиктака. Случи се на шестнадесетия рожден ден на Волф и като слушаше стенния часовник, момчето изпита отчаяна носталгия. Още повече че дочу мъркане...

Но скоро зениците на очите му се разшириха достатъчно, за да види, че стаята е пълна с трупове — на липсващите им другари. Телата бяха обезобразени — тези хора не бяха загинали в бой, били са още живи, когато са ги подложили на всичко това.

Когато останалите дойдоха, мъркащата котка спеше блажено на дивана в същата стая. Но после се покачи на богато украсения часовник над камината, съскаше с извит гръбнак, изведените й нокти се плъзгаха, тя дращеше полирания мрамор, за да запази равновесие. Под нея часовникът изтрака и започна да бие с melodичен сребрист звън.

В яростта си той разкъса котката с голи ръце, после се подхълъзна на оплескания под и навехна глезена си. Междувременно другите се бяха втурнали навън да претърсват околните сгради, но не намериха жива душа; само една крава. Убиха и нея — щяха да избият и синигерите, ако можеха да ги хванат.

Сега, докато си спомняше всичко това, самият Волф лежеше и доволно мъркаше...

Волф послуша съвестта си и замина, отначало на изток да участва в необявената война в откъснатите провинции, където беше роден, а такова сляпо подчинение на съвестта често се превръща в мъртва хватка. Зовът на „Съвестта“ вече не можеше да бъде заглушен. Боевете отдавна бяха свършили, но през балтийските години на най-скотски героизъм Волф порасна с още два-три последни сантиметра и душата му застинава в този калъп; сега вече повелите на съвестта станаха доста еднообразни — все тази проста заповед: убивай!

Скрит тук, без да може да излиза и да убива, Волф се отрече напълно от „живота“, дори от топлите му поточета в къщата, където се криеше. До него не достигаше човешки звук, само огромният часовник бавно, високо, тежко тракаше цяла нощ точно над главата му.

ГЛАВА 2

Големият часовник на замъка започна да бие и при последния му удар Мици се събуди.

Беше тъмно като в рог и миришеше на кожени дрехи. Откъм прозореца срещу леглото не се процеждаше светлина и все пак Мици беше напълно будна, при това с чувството, че трябва да направи нещо. Посегна към кутийката кибрит до свещта, запали клечка... и нищо не стана. Чу обикновеното съскане, но не се появи светлина.

Едва тогава си спомни. Но... но как е възможно човек да забрави, че е ослепял?

Не! Не! Не! Положително тази внезапна слепота е само лош сън, от който Мици току-що се е събудила — в тъмното!

Но мириসът на кожа... внезапно си спомни за вчерашното пътуване с шейната. Нещо повече — това наистина съвсем не беше обичайната чернилка на нощта, по-скоро липсата на зрение, отствие на каквото и да е зрително усещане. Просто Паметта бе извикала зрителната представа за тъмнина, тъй като това бе най-близкото познато на Паметта съответствие. Мици се опита с усилие на волята да види отново „тъмнината“, но почти веднага ограбеният зрителен нерв събуди хаос от безсмислени усещания, подобни на тези, за които чично Ото разправяше, че се появявали понякога в ампутирания му крак.

В действителност нямаше никакво доказателство дори за това, че е още нощ! Спокойно можеше да е и съвсем светло — оттам и чувството, с което се бе събудила Мици — че трябва бързо да направи нещо.

Убедена, че се е успала и ще закъсне за закуска, Мици скочи от леглото да потърси дрехите си. Обикновено ги сгъваше на стола до прозореца, където сутринта нахлуваше ослепителна светлина и я насочваше към тях, но дали в снощното си отчаяние се бе сетила да ги остави там? И всъщност къде беше прозорецът? Без да се замисля, тя се бе отдалечила на няколко крачки от леглото си и вече не беше сигурна къде се намира.

Освен това илюзиите в цвят и форма, които се гонеха в зрителната ѝ памет, сега станаха натрапливо ярки — подобно на хвърлени към нея твърди предмети — и тя неволно се сви да ги избегне. Изпаднала в паника, започна да се движи без посока из стаята, с протегнати ръце се опитваше да напипа мебелите, да разпознае нещо и скоро се изгуби напълно в голямата си стая. Трудно ѝ беше без очи (пък били те късогледи, полуслепи) да запази равновесие върху стария неравен под — препъна се в изметната дъска, протегна ръце да не падне... дланта ѝ докосна нещо и тя го сграбчи, но само за да усети непоносимо остра болка — защото за да запази равновесие, бе хванала тръбата на печката, нагорещена почти до червено.

Болката накара Мици да дойде на себе си. Сега вече знаеше точно къде се намира, защото усещаше топлината, която идваше откъм печката на няколко крачки от нея — ако беше запазила самообладание, щеше да я усети по-рано, вместо да налети право върху ѝ. Докато стоеше там, лапнала изгорените си пръсти, хрумна ѝ, че трябваше отсега нататък да използва такива местни източници на топлина и студ, за да се ориентира — ще трябва да се научи да се ориентира по излъчваната от многото печки топлина, по студения въздух близо до прозорците и течението през отворените врати — а не по светлината (денем от прозорци, а нощем от лампи), пронизваща преди от време на време мъглата, в която се движеше, като лъчите на крайбрежен фар.

После Мици си спомни и за воя на лисичето от предишната нощ и промяната на отекващия звук, когато то беше в просторния салон, после от затвореното отвсякъде стълбище, а сетне от тавана над нея. Може би ще успее да използва отекването на звуците, за да разбере къде се намира — в средата на помещението или близо до стена.

Мици отново започна да се движи наоколо, като опипваше за дрехите си. Този път бързо намери стола до прозореца, но те не бяха на него. Затова, докато криволичеше из стаята, започна да издава кратки, отсечени, подобни на лисичи лай викове, като се опитваше съзнателно да тълкува ехото, защото се отчая — *трябващ да си намери дрехите!* Сега вече слънцето сигурно се бе появило над хоризонта и хвърляше ярката си утринна светлина през прозореца право вътре — макар че тя не можеше да я види. Знаеше, че е закъсняла, а папа не обичаше да се закъснява.

В злокобното ѝ джафкане се прокрадна скръбна настойчивост...

Франц се събуди, чувствителният му слух долови джафкането.

За момент помисли, че пак се обажда лисичето, но скоро разбра, че не е същинска лисица. Всъщност звукът беше съвсем необикновен, тайнствен, нещо повече, идваше от съседната стая — от стаята на Мици. Нещо бе влязло при Мици.

Вампир в образа на лисица? Потрепери и по кожата му полазиха тръпки. Но миг по-късно разпозна гласа на Мици и уплахата се превърна в раздразнение. Тая малка глупачка! Какво искаше да направи, да събуди цялата къща — побъркала ли се беше? Хвана го такъв яд, че ръката му трепереше, докато палеше свещта; втурна се при нея, изпълнен със справедливия гняв на по-големия брат. Четири часът сутринта! Побъркала ли се беше? По това време момиче да стои по нощница в средата на спалнята си и да джасфка!

Каза ѝ колко е часът, но Мици не можеше да повярва и избухна в сълзи, когато той я избути обратно в леглото.

Но внезапно Мици чу как изплюща шамар и свадливият глас на Франц внезапно секна. Замени го друг глас, пресипнал, старчески глас, който пееше познатата от детинството песничка

*Яйце отмъкна псето,
но в кухнята, уви,
готвачът взе лъжица
и го разполови.*

Милата стара Шмидхен... Колко често в детските години тази песенчица приспиваше болната или капризна мъничка Мици!

Мици въздъхна дълбоко. Но „епичният“ разказ продължаваше:

*Над гроба всички псета
забиха след това*

Със свещ в ръка старата бавачка — дребничката ѝ фигура бе увита в три нощници, малкото останали сиви кичури на почти оплешивялата глава стърчаха като бодлите на морски таралеж — се приведе над сполетяната от голямо нещастие млада баронеса и я загледа тревожно и изпитателно, докато продължаваше да пее:

*една надгробна плоча
със следните слова:
„Яйце отмъкна псето
но в кухнята, уви...^[1]“*

— и все така, все така, защото песничката е безкрайна.

Но малката баронеса на Шмидхен спеше дълбоко, а що се отнася до младия барон, той отдавна се беше промъкнал в стаята си — с подвита опашка и все още пищящо от шамара ухо.

[1] Превод от немски на Л. Илиев. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 3

Когато ленивата съботна утрин най-сетне настъпи, завари петнайсетгодишната Лис коленичила върху студените стъпала на замъка, защото петъчният сняг от ботушите още не се беше разтопил; всяка сутрин трябваше да чистят с метла и лопата.

Огъстин все още спеше, а когато се събуди, Лис вече беше в стаята му. На мивката вдигаше пара увита в кърпа кана с гореща вода за бръснене и момичето стоеше на колене пред печката, подклаждаше я с шишарки и с дъха на силните си млади дробове. Лис си беше повдигнала полите и навила чорапите, докато работеше и зад широките ѝ голи бели колене все още си личаха дебеличките бебешки гънки. Сънените очи на Огъстин се отвориха и видяха първо нея — изненада се, че краката на яка млада жена като Лис могат да бъдат така пухкави (почти бебешки).

Докато лежеше загледан в тях, осени го внезапна мисъл: „Я си представи, че не виждаш!“ — и отново го разтърси остра жалост към Мици, почти като пристъп на треска.

Наистина ли човек би могъл да се научи да се придвижва без зрение по пътеката за бягане с препятствия на този триизмерен свят — Огъстин отхвърли това. Но той беше особено пристрастен към *удоволствието* да вижда, сякаш цялото му съзнание се бе съсредоточило непосредствено зад очите и едва ли не надничаше през тях като човек, който не може да се откъсне от прозореца. Сред петте сетива зрението е несравнено. Наистина понякога си мислеше, че би предпочел по-скоро да е глух в един свят, където всички говорят прекалено много; нямаше добър слух и единственият звук, който щеше да му липсва естетически (както си мислеше), беше песента на птиците.

Миризмите също бяха в повечето случаи неприятни — след появата на бензина и откак дори почтените жени започнаха да употребяват пудра и парфюм. Вкус... Осезание... дори Движението!

Беше готов по-скоро врата си да счупи и да живее до края на живота си в инвалидна количка, отколкото да е сляп, защото изпитваше почти безкрайно и постоянно удоволствие просто да „гледа“ — дори (тук отклони погледа си) дебелите колене на младо селско момиче.

Огъстин предпочиташе да гледа хората как говорят, вместо да ги слуша! Когато стана на единайсет, един любезен астроном му помогна да си направи телескоп. Беше предназначен за наблюдение на мъглявини, на пръстените около Сатурн, лунните планини и т.н., но скоро и през деня прекарваше часове с него, като го насочваше към хората. Астрономическият телескоп ги обръщаше с главите надолу, но с това се свиква. А беше мощн: Огъстин можеше да наблюдава в кръгла рамка тези беззвучно движещи се образци като върху предметното стъкло на микроскоп, без те да знаят, така отблизо, сякаш бяха в стаята му. Колко са различни лицата на хората, когато смятат, че никой не ги гледа и затова престават да правят мимики в твоя чест! Момчето се чувстваше едва ли не бог, защото можеше „да разбира мислите и намеренията им отдалеч“. Защото виждаше естествената човешка същност, която окото толкова рядко улавя (нищо че всичко бе наопаки).

За известно време наблюдаването на хората се превърна едва ли не в страсть, но накрая всичко свърши от само себе си — внезапно и позорно. Защото от спалнята на Огъстин се виждаше и чужда градина и там имаше три малки момиченца, които си играеха. Не бяха от съвсем благородно потекло; затова той не влезе в близък контакт с тях — така и не разбра как се назват. Възрастта на неговата възраст в истинския живот момчетата странят от момичетата като от чума, но това бе друго и скоро трите станаха до голяма степен любим природен обект за изучаване. Познаваше едва ли не всеки косъм по трите главици, защото телескопът ги приближаваше на такова разстояние, че той сякаш можеше да ги докосне. Вероятно почти се бе влюбил в тях, и в трите едновременно — този малък, таен, абстрактен хarem, същества, винаги така близки до него и все пак безплътни, дори безмълвни. И идилията продължи до деня, когато наблюдаваното момиче се отдели от останалите и пред любопитните му очи внезапно клекна между два храста.

Когато свърши, младият „наблюдател“ бе отвратен — видя онова, което ничие момчешко око не би трябало да види, наруши най-строго

спазваното табу. Минаха седмици, преди отново да посегне към телескопа и това ставаше вече само нощем, за да наблюдава луната — необитаваната, безплодната, безжизнена, безопасна луна.

Луната беше покрита с тайнствени кратери, някои със самотни, издигащи се точно в средата им върхове като малки езичета — наистина такова нещо не може да се види на нашата земя! Скоро бе толкова очарован, че реши да направи карта на цялата лунна повърхност и се опита да начертава кратерите.

Що се отнася до изобразяването на по-земни неща, за човек с толкова изострено зрение като него беше голямо огорчение, че колкото и да се стараеше, никак не го биваше да рисува. Но вродената дарба на стрелец носеше все пак известно утешение, защото тук го привличаше въображаемият полет на птицата в пространство и моментът, когато той се пресичаше с късата траектория на сачмите му — това и изключително красивите пера на падналата птица.

Само едно можеше да се сравнява с тях — неописуемо хубавите, несравнимите коси на Мици и тази сутрин мисълта за нея накара сърцето му да забие още по-силно в топлото му тяло, под топлите завивки.

И все пак тази сутрин Огъстин — макар че не би го признал — се чувстваше раздвоен. Сърцето му наистина бе стоплено от щедрите пламъци на любовта, но на моменти и стомахът му се свиваше, усещаше хлад в душата си. Обичаше Мици и единствено Мици, и щеше да обича Мици завинаги — именно защото беше сляпа! И все пак да се свърже, докато смърт ги раздели, със сляпо момиче, беше малко сякаш... да се надбягваш с еднокрак състезател.

Току-що влюбеният Огъстин в много отношения се държеше като възрастен, но все още проявяваше инстинктивния egoизъм на детето — може би бе прекалено голям egoист, за да понесе това „ние“ на истинския брак. Затова се вкопчи несъзнателно в Мицината слепота, сякаш така неговата индивидуалност бе гарантирана завинаги. Но и човешката личност подобно на растението има своя „точка на растеж“, на проницателност и мъдрост, които (в случая) настойчиво подсказваха, че такъв инфантилен egoизъм не може да трае вечно, че да се постарае да го увековечи чрез един осакатен брак, ще бъде равно на

катастрофа. Затова го обземаше паника от време на време. И за момент дори не си представяше, че няма да се ожени за Мици и въпреки това нещо му подсказваше да не бърза да отиде при нея и „да направи Предложение“ — колкото и да копнееше за това.

Какъв късмет щеше да бъде да намери свободно място до Мици на закуска. Днес повече (каза си Огъстин) нямаше да допусне да го разделят от Мици — щеше да се посвети открито и недвусмислено на нея, щеше да си присвои привилегията да я води от стая в стая, да ѝ донася и отнася разни неща...

Но когато стигна до масата за закуска, Огъстин не намери никаква Мици. Братовчедката Аделе приготвяше поднос — Мици щяла да закусва в стаята си и така в края на краищата моментът на пълното себеотдаване бе отложен! Огъстин се почувства изоставен и сякаш напук започна да сипе шеги.

ГЛАВА 4

Според анализите на Лориенбург рядко е било разрешавано на някого да закусва в стаята — всички се явяваха на масата, дори нищо да не ядяха. Затова Мици беше истински благодарна, че няма нужда да слиза в трапезарията днес, когато я заливаха вълните на такова черно отчаяние, че едва ли щеше да успее да прикрие чувствата си.

Защото слепотата не е нещастие, което отминава като болката, или болест, от която ще оздравееш или ще умреш. Мици е млада и сляпа, ще е сляпа на средна възраст, ще е сляпа, когато остане, сляпа ще умре. Ще е сляпа през целия си земен живот, само след гроба ще има очи да прогледне.

Животът — о, тази безкрайност! За момент почти ѝ се доща тозчас да умре, но нещо като удар през устата, досущ като истински удар с ръка, ѝ попречи да произнесе греховното пожелание.

Защо Господ я наказа така? С какво го е заслужила? Когато почувства, че ослепява, не се ли помоли и със сетния дъх на душата си? Тогава защо Господ не откликна на молитвата ѝ? Да беше я пожалил, щеше да го възхвалява до края на дните си и да сложи целия си живот като благодарствена жертва пред олтара му, щеше да отиде да лекува прокажени...

Защо Господ я наказа така? Защото е съгрешила ли? Но кой не греши? Да речем, че е била по-грешна от обикновените хора, едно от най-презрените му чада, но пък, от друга страна, няма грях без оправдание, а тя редовно ходеше на изповед, получаваше оправдание на греховете си. Дали пък оправданието на свещеника по някаква причина не е било резултатно? Сигурно! Защото справедливият Бог би трябвало да сметне за неопростени всички смъртни и нищожни грехове, които е извършила от невръстно бебе, за да я накаже с това.

„Всемилостиви Боже...“ Но по всичко личеше, че тя бе лишена от божията милост. „Света Богородице, не е било някой да потърси

Твоята намеса и да не намери подкрепа.“ Но Божията майка не помогна на Мици.

Мици бе низвергната от Бога.

Безсмислените, хаотични реакции на зрителния нерв продължаваха неспирно.

По-добре да не беше се раждала! Да беше отпаднал от календара денят, в който се е родила и мракът на предшестващата нощ да се беше слял милостиво без намесата на деня с тъмнината на следващата, за да не беше идвала на света Мици — тази жива човешка душа, в която се вселяваше *такава* безкрайна, влудяваща тъмнина! За какво ѝ бяха дали живот — за да е така нещастна, така измъчена?

За какво я е създал Господ на света, щом веднъж създал я, *не може да ѝ прости?*

Но тя знаеше, че божията милост е само за истински покаялите се, без разкаянието на грешника опрощението е само думи, изтръгнали се от устата на свещеника, за да отлетят като дим.

И наистина ли Мици не се бе покайвала от сърце за греховете, изповядвани от устните? След като Той не ѝ е прости, разумът казваше: „Сигурно е така“. И после отново и отново е приемала непокаяна Светото причастие и по този начин е поемала в себе си собственото си проклятие!

Внезапната мисъл за божието проклятие накара Мици да настръхне от ужас; защото в такъв случай слепотата беше само земно предвкусване на ужаса, който следваше. В такъв случай дори гробът нямаше да бъде за Мици „ложе на надеждата“, защото дъното му щеше да се разтвори под тежестта на греховете ѝ, за да я изсипе направо в бездънния вечен огън на Ада...

О, колко кратко е това отлагане на наказанието, което наричаме земен живот, и как страшен е вечният гняв божи!

Мици беше млада и искрена, вярата ѝ сляпа, а силата на въображението — ярка. Мъката ѝ бе по-силна, отколкото деликатните

човешки нерви могат да понесат — в такъв момент бедната човешка душица, хваната като в капан горе в пламтящата сграда, най-сетне прави неизбежния скок сред дима, през прозореца на шестия етаж.

ГЛАВА 5

Когато закуската в трапезарията свърши, Огъстин остана да се чуди какво да прави, защото Валтер подкара пред себе си Аделе, Ото и Франц, заведе ги в гостната и затвори вратата. Очевидно започваше семеен съвет (под бащинския поглед на добрия крал Лудвиг III). Беше неспокоен и трябваше да запълни с нещо времето до идването на Мици; първата му мисъл бе да се сприятели най-сетне с по-малките деца. Но можеше и да не е лесно — на първо място пречеше неговият „добър“ немски, а отгоре на всичко сутрин и вечер ги караха да минават официално едно по едно около масата и да му целуват ръка, което поставяше човек в страшно неудобно положение. По-добре беше да почака (никога не бе избягвал децата, но и не беше се сблъсквал с такъв внушаващ уважение quartet). Освен това се сети, че е събота — беше прекарал цели три нощи в Германия, без да изпрати на Мери дори и пощенска картичка.

Огъстин вече бе получил писмо от Мери. „Поли кашля...“ (Мери не споменаваше нищо за Нели и за бащата на мъртвото дете, които се бяха настанили в псевдоготическия „Ермитаж“ — смяташе, че е необходимо да даде малко време на раната да зарасне.)

Но когато Огъстин отиде в стаята си и започна да пише, установи, че е трудно да се съсредоточи върху пътеписа си, непрекъснато мислеше за Мици. Все още не му се щеше да казва на Мери за нея, — първо щеше да говори с очакващата Мици и баща й и всичко да се уреди. И през ум не му мина, че за Мери тези трийсет и шест часа, изминали от първата среща с Мици, са прекалено малко за такова решение: искрено се боеше, че ако не ѝ съобщи нещо окончателно, ще ги сметне и двамата за нерешителни дърдорковци.

И така на Огъстин не му вървеше писането, най-сетне оставил писалката си и се заразходжа из стаята, като разглеждаше отново картините по стените. Една от тях представяше някаква група в далечен план на брега на река и го привлече, както и преди, защото фигурките бяха толкова дребнички, че не можеше да разбере какво правят. Дали се кърпеха, или давеха вещици?

Ex, да беше на онази далечна манастирска кула с неясни очертания, обърнал към тях телескопа, който бе имал като момче! Огъстин живо си спомни удоволствието, което извличаше от това да изучава точно такива далечни групи, а него самия да не го виждат. Но после го осени друга мисъл — сега, без какъвто и да е телескоп, с просто око, би могъл да изучава така сляпата Мици! Би могъл да се вторачи в лицето ѝ от двайсет сантиметра разстояние, без да я обиди, както много отдавна бе разглеждал онези... онези далечни момиченца в градината! И при тази странна мисъл сърцето му подскочи като риба в гърдите.

Споменът за телескопа го накара да се обърне машинално към прозореца и да погледне надолу към големия вътрешен двор. А там за негово удивление вървеше Мици — съвсем сама, като налучкваше пътя си в снега.

Мици (видя той) вървеше пипнешком покрай къщата, стигна до един ъгъл на двора, където имаше навян сняг и ето че затъна почти до кръста в него. Но после зави надясно покрай страничната стена (очевидно не смееше да тръгне направо през открытия двор), намери вратата, която търсеше, отключи я и изчезна вътре.

ГЛАВА 6

Зашото в момента, когато Мици се почувства на самото чернодъно на отчаянието и като птиче в клетка забълска главата си в решетките на смътните си религиозни представи, един глас, така действителен като ръката, която я накара да мълкне, й каза: „Помисли, Мици... ПОМИСЛИ!“ и внезапно тя намери отговора. Наистина имаше един ужасен грях, за който не се беше покаяла, нито дори изповядала — защото никога досега не бе го забелязала — през целия си живот си позволяваше да се смята за онеправдана, защото не можеше да вижда като останалите деца, а нито веднъж не бе благодарила богу за слабото зрение, което все пак имаше.

Сега, когато загуби напълно зрението си, осъзна какво богатство е било това полуслъпко съществуване. Някога й беше трудно да се ориентира, а всъщност колко лесно е било в сравнение със сега. И каква изключителна красота притежаваше онзи странен предишен свят! Разлетите, мержелеещи се фигури — тези форми с цветовете на дъгата, които се променяха всеки миг като в разклатен калейдоскоп, от примигващите ярковиолетови очертания около местата, където бяха прозорците и смайващите многоцветни корони на запалените лампи — небето в мраморни жилки, движещите се колони — нейните приятели, а неподвижните — дървета...

Тя, която винаги е била на косъм от слепотата — това поне би трябвало непрекъснато да й напомня, че зрението не е присъщо на хората, че зрението е божи дар — бог дава, бог взема. А тя се бе радвала на всичко, без да благодари богу.

И в този миг на пълно покаяние за неблагодарността към бога, на осъзнаване колко недостойно и дребнаво е било цялото й покаяние за греховете, толкова дребни в сравнение с този последния, непоносимото й нервно напрежение стига кулминацията си и Мици най-сетне извърши неизбежния „скок“.

Оттук нататък целият страх от Ада — всички мисли за божието наказание, изчезнаха внезапно и напълно, както отминава гръмотевична буря. Остана само чувството, че плава, плава върху

талазите на божията любов. Тя я пронизваше като слънчева светлина. Господ ѝ стана несравнено по-близък, откогато и да било, цялото ѝ същество се сгущи в Безкрайната му длан... или не, Господ не беше извън нея — той течеше в жилите ѝ. Той беше езикът, който говореше в ухото на съзнанието ѝ, Той беше въображаемото ухо, което слушаше. Той сам, сам беше съзнанието ѝ, което мислеше вместо нея. Нямаше вече никаква пречка между нея и бога — нейната и неговата воля бяха едно. Някога зренietо беше преграда между нея и бога, затова божият пръст докосна очите ѝ и преградата падна... и колко много го обичаше и обожаваше за това!

Мици повярва, че напълно се е отдала на бога. Но дали напълно? Наистина все още бе останала някаква мъничка частица от новопокръстената, която дори и сега наблюдаваше сякаш отвън тази метаморфоза в душата си; и странно, външният наблюдател беше онова „Аз“ и стоеше в основата на извършващото се. Онова нейно „Аз“, което просто не можеше да не почувства съвсем мъничко гордост — именно тя бе избраницата, дарена с тази изключителна милост, защото в края на краишата не всеки е достоен да бъде ослепен, за да се приближи до бога.

Трудно е обаче да си толкова придирчив, без да преувеличаваш. Поне за момента гласът на този външен наблюдател оставаше слаб като писукането на танцуващо сред пръските на ревящ водопад канарче; осенената от божията благодат Мици почти не го забеляза, остави го да загльхне, а нейното желание да се помоли и да благодари богу за новата си слепота, този извор на екстаза, който сега изживяваше, на това предвкусване на вечния живот — стана така силно, че обикновената ѝ делнична стая не можеше повече да го побере и тя пипнешком намери пътя към вратата.

Никой не я видя да пресича коридора, защото заседанието на семейния съвет (свикан да реши какво да правят с Мици) продължаваше, председателствано от покойния крал Лудвиг, който следеше всичко, без да произнесе и дума. Така никой не видя, нито пък чу как Мици се прокрадна надолу по стълбите. Дори сама не забеляза кога се препъна и замалко не падна надолу с главата — дотолкова погълната беше от мисълта да стигне до целта си.

Единствен Огъстин я зърна от прозореца си едва когато тя излезе навън в двора и затърси пътя си през снега, за да намери вратата, която

водеше през ризницата в параклиса на замъка. И той се втурна надолу след нея с разтуптяно сърце.

ГЛАВА 7

Огъстин беше опитен ловец на диви патици и обувките му имаха дебела подметка от суров каучук. Вратата, през която бе влязла Мици, все още стоеше отворена и той се промъкна вътре, като внимаваше да не вдига шум.

Намери се в помещение, чиито стени бяха заети от пода до тавана с достолепни стари шкафове от боядисан бор — нещо като съблекалня на футболен клуб от осемнайсети век, помисли си той (ако в осемнайсети век е имало футболни клубове), но в тази съблекалня се долавяще слаба миризма на черква, забеляза и стара, необикновено груба олеография (кървяще сърце — отвратително нагледно показало за хирургзи) на единственото празно място на стената. Но Мици я нямаше там, затова все така крадешком той се вмъкна през още една отворена врата; намери се в никакво помещение, както веднага разбра сигурно беше параклис — и потресен се закова на място.

Заштото в малкия семеен параклис на Лориенбург видя сладникавия барок в цялото му великолепие. Огъстин беше свикнал с англосаксонския почителен сумрак, докато тук всичко беше светлина, цветове и разкошни дипли. Имаше разточително красиви гипсови фигури, рисуван *trompe-l'oeil*, дяволити ангелчета, потопени в сребриста сапунена пяна младенци и златни лъчи... Огъстин беше чувал за барока като последна дума на упадъчното изкуство и лошия вкус, но такова възмутително нещо беше немислимо за някое светско... а тук беше *свято място!* Дори един убеден атеист като него не можеше да не бъде шокиран.

Но скоро осъзна, че това би трябвало да го успокои. Досега отбягващо да си задава въпроса дали Мици наистина е вярваща християнка, но дори и да се смяташе за такава, религия, която се изповядва в подобно място, сигурно беше повърхностна — под вещото му ръководство тя лесно щеше да се освободи от нея. Но дали щеше да има нужда от него? Положително чудовищността на онова, което току-що се беше случило с Мици, би трябвало да й е внущило много побудително от всякакви думи, че Вселената е *безчувствена*. Мици

сигурно разбираше, че на небето и на земята никой не я обича — освен него, Огъстин.

Но в такъв случай защо бе дошла тук? И къде беше Мици? Защото не беше я открил все още?

Докато я търсеше, Огъстин надзърна предпазливо в тъмната изповедалня, после отиде на пръсти при олтара. Но скоро очите му се измориха, защото макар общото впечатление от това отвратително място да беше съвсем отблъскващо, все пак имаше подробности, които привличаха погледа, така че не можеше да се откъсне от тях. Дори хаосът от крещящи цветове и блясъкът над олтара започна да придобива форма и значение, след като го разгледа — очевидно представляваше огромен буреносен облак с божествени лъчи над него, а сега внезапно Огъстин забеляза, че от всяко ъгълче и пролука на огромния облак, надигнал се към божията светлина, надзъртаха ангелски главици; те бяха посвоему хубавички и очевидно до една представляваха портрети — сигурно в някоя отдавнашна година всяко дете от селото поотделно е било рисувано — цяло поколение деца от село Лориенбург. Някоя неделя преди векове всички тези свежи детски лица горе са били отражение на младите лица, приведени пред олтара за първо причастие, всяко рисувано лице е имало свое живо съответствие. Но докато с времето лицата долу са ставали стари, груби, разочаровани и хората са измрели преди много поколения — тези горе са останали през вековете вечно пеещи, безсмъртни, завинаги деца.

Все портрети, и всички пееха — докато погледът се mestеше нагоре от едни отворени уста до други, стори му се просто невероятно, че не чува пеене, докато зрението изпълни закъснелия слух с въображаеми, сладки звуци...

Gloria in excelsis Deou!^[1]

— в чиста ангелска треперлива хармония древният свещен напев се носеше във въздуха и внезапно разтърсен, Огъстин съзна, че чува песента.

Косите му настръхнаха, но миг по-късно се сети, че това е Мици — само Мици и ехото, което събуждаше нейната песен. За момент се ядоса, както Франц се бе разярил снощи, когато джафкането ѝ го заблуди. Какво си мислеше, че прави глупачката, като пееше сама в тази празна ужасяваща божия бонбониера.

Къде се бе дянала? Обърна се и втренчи гневен поглед в кораба на църквата.

Най-сетне я откри, свита в далечния ъгъл — пред нея имаше нещо, което той през цялото време подсъзнателно бе забелязвал, защото макар да бе скрито отчасти зад величествен балдахин, то все пак изпъкваше не намясто сред цялата тази буря от цветове, защото бе от резовано тъмно, нелакирано дърво — явно беше много по-старо от всичко друго наоколо, и изпълнено в различен, по-благороден стил. Беше Свалянето на Иисус от кръста — голяма, по-голяма от човешки ръст дърворезба от тринайсети век, и там, наполовина скрита в подножието ѝ, Мици стоеше на колене.

Тъничкият, но кристалночист глас довърши възторжената молитва на латински и мълкна. Мици безмълвно се молеше, коленичила неподвижно и сякаш не дишаше, а голямата черна, вързана на възел панделка почти се беше смъкнала от русата ѝ плитка. Той копнееше да я върже отново... о, колко я обичаше и как бяха далечни като два полюса!

Мици несъмнено се молеше за чудо, на това парче дърво! Не беше ли тя просто наранено дете, вкопчило се като удавник без всякаква надежда в мечето си? В такъв случай не беше ли... Не беше ли *по-добре*, поне за известно време да ѝ остави религиозните илюзии, ако те ѝ бяха утеша?

В никакъв случай! Не бива да вярваме в лъжи, а нима „Господ“ не е най-голямата, сътворена от човешкия род лъжа?

Сега Огъстин се радваше много, че се е поддал на прежния порив да наблюдава отдалече — с чувството на божествен закрилник,

който бди над любимата по време на тайнственото й, самотно излизане!

Но косите на Мици... Пръстите на Огъстин копнееха да я докоснат, тъй както спеченият от жажда език копнее за вода и изведнъж той не можеше да мисли за нищо друго. Прилекнал, запълзя тихичко, като не смееше да диша. Нежно вдигна ръка и най-сетне лекичко, едва-едва докосна крайчеца на косата ѝ, сякаш докосваше крилете на пеперуда.

Но незабавно отдръпна пръсти, защото дори при този лек допир така се задъха, че просто нямаше как да не го чуе!

[1] Слава на бога в отвъдното (лат.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 8

И наистина сърцето на Огъстин туптеше толкова буйно, че само дълбокият религиозен екстаз ѝ бе попречил да го усети до себе си. Защото, макар и да разбираше, че ще е фатално, ако тя го открие, той изведнъж забрави всякакви задръжки, сякаш си беше сложил шапка-невидимка — въртеше се безшумно около Мици, докато тя минаваше от едно свещено изображение към друго, изпълнявайки нещо като соло балет без зрители. А когато най-сетне Мици напусна параклиса, като заключи вратата на ризницата, Огъстин се плъзна до нея, сякаш всеки момент щеше да я хване за ръка и да я поведе — тъй близо бяха, че телата им почти се докосваха. И тръгнаха пак така, а той се въртеше около нея като мушкица. Дори дясната му ръка сякаш наужким се вдигна за въображаема прегръдка.

Огъстин се опитваше да ѝ внуши правилния път през снега и сигурно са изглеждали като влюбена двойка, докато газеха заедно в преспите и се измъкваха от тях, сякаш и двамата изобщо нямаха очи за външния свят, защото какво друго, освен взаимно любовно заслепение би могло да им подскаже този причудлив път през двора. Но Огъстин бе така опиянен от ролята си едновременно на Свенгали^[1] и на Невидимия, та напълно забрави, че бе невидим само за очите на Мици. Сега на свой ред той бе наблюдаван, без да знае — от таванския прозорец, така тайнствено освободен от закованите на него дъски — и то наистина от Невидимия (за чието присъствие на тавана знаеше само Франц).

А очите, които го наблюдаваха, не бяха благосклонни, нито безопасни.

Огъстин имаше намерение да говори с Мици още в коридора, сякаш случайно я бе срецнал там. Но двете момиченца стояха в рамката на вратата на трапезарията и той се поколеба, а Мици забърза към стаята си.

Изгуби я! Но несъмнено тя скоро щеше да се появи отново, затова той щеше да почака, а междувременно беше в такова весело, възвишено, невероятно настроение, така преливаше от въображаемото си щастие, че сякаш господ изпрати децата, за да се успокои — стига най-сетне да успееши да ги накара да го приемат!

Огъстин се приближи към тях широко усмихнат и замуча като крава (толкова е досадна тази езикова бариера!), а също повиши глас и заблея като агне. Не се получи очакваният ефект. Разбира се, първоначално се слисаха (и се смущиха), защото на осем и близо десет години двете момиченца бяха наистина прекалено големи за точно такова бебешко държание; но макар да бе странно, те се спуснаха към него, очевидно обхванати от пресилени приятелски чувства. Започнаха да бърборят бързо-бързо и доколкото можа да разбере, искали да му покажат нещо чудесно — специално за него, милият им чичко, нещо наистина чудесно... там долу.

Стреснат, Огъстин се вгледа в лицата им, защото това просто не можеше да бъде вярно! Служеха си с целия чар на две пораснали кокетки, но зад усмивките и уговорките в тези четири очи като четири сиви камъчета се четеше уплаха.

Освен това през вратата на трапезарията долетя съвсем ясно дърънчене на метал. Огъстин трябваше да употреби цялата сила на мускулите си, за да се освободи от тези ръчички, които го теглеха и дърпаха за дрехите. В трапезарията беше пълно с пера. Навсякъде имаше бял пух, носен от топлия въздух над нагорещената печка. Перата покриваха пода, а сред всичко това, разбира се, стояха Близнаците. С тежките брони (всъщност те едва можеха да мръднат), с истинските, плетени от халки ризници, които достигаха до глазените им и дори се влачеха по пода зад тях, и с истински мечове в ръце, те пресъздаваха някаква родова легенда. Очевидно битката се водеше в снежна буря, защото бяха разпорили пухена възглавница, закачили я бяха на големия полилей и от време на време при някой удар с меч още пух и пера излитаха и се завъртаха из въздуха. Добре смазаните им ризници вече бяха полепнали целите с пера.

Но в този миг Огъстин чу как далече се отвори вратата на гостната и разговор в дъното на хола. Семейният съвет най-сетне бе свършил — оттам се зададе Валтер, а зад него идеха Аделе, Франц и Ото.

Огъстин прошепна настойчиво „Achtung!“^[2] и се обърна с лице към идващите. Какво да прави? Двамата неуспели стражи все още бяха на своя пост, но унилите им лица станаха безизразни като коледни картички, дори нямаха повече сили да се измъкнат. Затова сам Огъстин забърбори за горското стопанство или нещо от този род, и успя някак да отклони Валтер и останалите в безопасна посока.

След това Огъстин се върна на своя наблюдателен пост в хола — повъртя се там, докато стане време за обяд, но дори и тогава Мици не се появи отново.

В Лориенбург не обядваха в точно определено време, но тази събота обядът необикновено много закъсня. Междувременно някой сръчен приятел (Огъстин заподозря Лис) се беше озовал в трапезарията и бе направил великолепно усилие да поизчисти, но когато най-сетне сервираха яденето, все още имаше тук-таме пера и Валтер, очевидно озадачен откъде са се появили, непрекъснато и доста кисело споменаваше за тях.

Децата ядяха, сякаш не чуха нищо, но Аделе засипа гостенина с безкрайни извинения:

— Лисичето е виновно — обясняваше тя, — намъкнало се е тук, разпрато е възглавницата и си е поиграло на кокошарник... Но за съжаление — продължи тя, — както казва Валтер, не можеш да накажеш лисица — тя не разбира!

После впери сериозните си воднистосини очи в Огъстин... и му намигна.

[1] Свенгали — прочут ориенталски хипнотизатор от романа „Трилби“, който повлиява върху мозъка на едно момиче така, че то се превръща в голяма оперна певица. — Б.пр. ↑

[2] Внимание! (нем.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 9

И така тази събота Лориенбург продължаваше да живее както обикновено. Мици си стоеше в стаята, а Огъстин се въртеше неспокойно и я търсеше цял следобед; никой не спомена за вчерашния опит за преврат и Хитлер сякаш напълно бе забравен.

Но междувременно измъченият Хитлер — сега явен неудачник, наранен беглец, загубил надежда, гонен от полицията — най-сетне се укри в Уфинг. Уфинг е селце на брега на Шафелзее — това езеро с многото островчета в полите на надвисналите Баварски Алпи, откъдето широката долина на Амер се простира чак до Гармиш. Хитлер отиде там не защото виждаше някаква надежда за спасение, а защото отчаяното животно обикновено скрива глава в *позната дупка* и там дочаква смъртоносния удар. Преди няколко години майката на Пуци — американка — бе купила стопанство близо до Уфинг, а миналото лято Пуци и Хелене също купиха къщичка там — Пуци и Хелене, младите хора, които според Хитлер единствени в Германия бяха наистина привързани към него (заради самия него).

„Пуци“, или доктор Ернст Ханфщенгл, както всъщност се казваше, беше наполовина американец и не взе участие във войната. Преди това бе следвал в Харвард, а по-късно се ожени за нюйоркчанка от немско-американски произход. Тук, в следвоенна Германия, тази надарена, много музикална германо-американска двойка се движеше естествено в далеч по-интелигентни и издигнати среди, отколкото бе виждало безпризорното им протеже; и все пак за тях Хитлер сякаш не беше онази противна карикатура, която доктор Райнхолд и неговите приятелчета предпочитаха да виждат. Наистина, когато се опитаха да въведат сред по-заможната мюнхенска интелигенция това досадно, но жизнено, това невероятно наивно, но и невероятно надарено в някои отношения и понякога чаровно дресирано животинче, все се случваше нещо, което караше Хитлер да се чувства неудобно и го дразнеше, затова никога не беше спокоен и отвръщаше с престорено презрение. Но на музикалните вечери в Уфинг с Пуци и Хелене (сами или с мълчаливия и мрачен млад Розенберг за фон) той винаги се отпускаше

напълно. Тогава ставаше изненадващо оживен и духовит. А те как реагираха! Особено мъничкият Егон обожаваше своя „забавен чичо Долф“, защото Хитлер умееше да се харесва на децата (което сякаш е нещо обикновено за девствените хора) — дори когато става въпрос за такова потайно, принудително и перверзно въздържание като неговото.

Хубавото стопанство на майката се намираше на десет минути извън селото, отвъд дъскорезницата и реката. Но къщичката на младата двойка беше спретната, уютна и малка, близо до майския стълб и черквата, точно в средата на селото, макар че гърбът ѝ гледаше към нивите; бе почти квадратна и за разлика от съседните, изградена от камъни. Освен това поради някакво съмътно предчувствие за опасност Пуци огради миниатюрното си имение с висока каменна стена, сякаш да го превърне в замък на джуджетата и Хитлер пазеше само най-щастливи спомени от приятелската малка крепост.

Ако не се смята двегодишното ѝ дете и прислужничките, Хелене беше сама във „вилата“, когато Хитлер се появи тайно там, пристигайки пеша през нивите късно вечерта навърхъ Черния петък; беше кален и без шапка, едното му рамо странно увиснало и двама души го подкрепяха отстрани, за да не падне. Посрещна го с думите: „Also, doch!“^[1], защото Хелене бе ходила в Мюнхен сутринта, но там не научи нищо за злащастния поход и едва след завръщането си чу (и до този момент не можеше да повярва) слуховете, които се разпространяваха в селото.

Сега Хелене не разбра много — само каквото можа да долови от откъслечните разговори за Резиденцщрасе и за куршумите, и за кръвта.

— А Пуци...? — попита тя. С Пуци всичко било наред, както я увери Хитлер с неубедителна настойчивост. Но Лудендорф бил мъртъв — този доверчив дърт глупак, който повярвал на „почтения“ Фон Лосов! Човек никога не бивало да се доверява на генерали — със собствените си очи видял (каза той) как убили Лудендорф...

Но хер Хитлер трябва да е луд да дойде тук (помисли си Хелене). Положително ще претърсят къщата (а и близкото стопанство), ако не за друго, заради Пуци. Дойде ли полицията със сериозни намерения, жалката каменна стена на Пуци не може да я спре, само ще им се види още по-подозрителна. А може би Бехщайнови щяха да помогнат? Ax, но би било лудост да използва телефона... Във всеки случай трябваше

някак да махнат оттук хер Хитлер и скришом да го прехвърлят в Австрия (защо, за бога, та той отдавна трябваше да е в Австрия?).

В момента обаче той изглеждаше така, като че всеки миг ще припадне — единственото, от което имаше нужда засега, беше легло. Затова каза на двамата му приятели да го заведат горе.

Хитлер тръгна послушно с тях, жалък и зашеметен, и те го отведоха на широкия таван, който познаваше отпреди — пълен с книгите на Пуци. Но не в леглото! Защото щом го заведоха горе, проснаха го на земята и клекнаха до него. Единият беше доктор и те се бориха упорито с навехнатото рамо, за да го наместят. Нямаха упойка и дълго време — долу и при затворени врати — Хелене чуваше виковете му, а изплашеното детенце се събуди и се разплака.

Но мястото беше силно възпалено и не можаха да разберат, че е счупена и ключицата; така, независимо от цялата си сръчност докторът не успя, най-сетне се отказа и го оставил.

Оставиха Хитлер заобиколен отвсякъде с книгите на Пуци, но той беше прекалено разстроен да чете. Задъхваше се и за момент се подпра на едно сложено съвсем не на място буре с брашно, което тези странни Ханфщенглови държаха също в тази таванска спалня кабинет, но после зърна леглото и на него сгънатото английско одеяло на Пуци. И така Хитлер се зави като какавида в одеялото, за да облекчи болката и остана да лежи там въгъла с лице към стената.

Още като пристигна, той не беше на себе си от болка и разочарование, а сега треската му се засилваше. Скъсаните и разтегнати сухожилия се свиваха, счупените кости се триеха и болката се наслагваше върху болка. Само да беше тук Пуци да му посвири Вагнер и да го успокои, както арфата на Давид успокоявала Саул. Това беше измяна от страна на Пуци — да изчезне точно сега, когато беше нужен, и в съзнанието си Хитлер му сложи черна точка.

Хитлер бе сам в тъмното и нямаше надежда да заспи. Мисълта му блуждаеше. Отдолу долиташе гъльчка, която ту загълхваше, ту се засилваше, сякаш валеше дъжд (защото във възбудата си докторът бе останал да разкаже на Хелене целия си живот). Беше като дъжд... или като река... като Дунава, който прелива през бреговете си напролет, гъргори в мазетата, ромоли, заплашва, все повече се покачва. Звуците

отдолу събудиха у Хитлер маниакалния страх от вода, но не можеше да избяга, защото барабанният огън на непрекъснатата болка свиреше ниско над него като английските снаряди и го приковаваше към леглото.

И така след безкрайната безсъница денят дойде най-сетне — същият съботен ден, който в Лориенбург завари Лис коленичила на студените стълби. За Хитлер той бе начало на една поредица от съботни съвещания и тревоги и безплодни планове. Дори на този етап от историята той вече беше разработил прочутата си техника на „ръководство“ — по някакъв неведом начин разбираше онова, което повечето от участниците в съвещанието искаха и го предлагаше като неотменно решение на Водача, така че днес изведнъж взе и заяви, че Бехщайнови трябва незабавно да изпратят затворената си кола да го закара в Австрия (разбира се, той въобще не можеше да отиде в Австрия, инак веднага щеше да избяга там като другите. Но щеше да има достатъчно време да измисли нещо, когато колата дойде — междувременно съвещанията и въздушните кули му помагаха да държи под някакъв контрол възпаления си до пръсване мозък).

Пладне. В Лориенбург рицарски дуел сред облаци пера, а в Уфинг неспокойният доктор тръгва за Мюнхен да доведе някой колега. Сам Хитлер вече е изпратил другия си спътник да се свърже с Бехщайнови — той остава сам с Хелене (и разбира се, с прислужниците и детето). Хитлер иска да са непрекъснато заедно и да си говорят, но тя не смее да остави задълго не по-малко възбуденото дете — на два пъти е хващала малкия Егон навън да се опитва да се качи на оградата, защото искал да викне, та всички да чуят добрата вест — чично Долф е дошъл.

Отново мрак. Защо все още не идва колата на Бехщайнови? Хитлер е забравил вече, че и да дойде, няма да свърши работа — щом е пратил да я докарат, значи ТРЯБВА да дойде!

Отново мрак и детето е на безопасно място в леглото. По едно време пристига кола, но това не е колата на Бехщайнови — идват само лекарите от Мюнхен (и отново двамата ангели започват борбата със злощастния Яков, и отново напразно). Най-сетне докторът омотава

Хитлер с бинтове, като в повой и колата отново ги откарва (този път завинаги).

Така започва втората нощ на Хитлер в Уфинг. Пак е сам. Навън в тъмното село съвсем по никое време кукурига петел. После някой чука... или пък е само насьн, появява се непознат, който се опитва да влезе, казвайки, че носи съобщение от Лудендорф за „Вашия посетител“? Но Лудендорф е мъртъв... Значи това е пратеник на призраците или пък Юда? Хелене казва: „Нямаме гости“ и го отпраща.

Среднощ, а колата на Бехщайн все още я няма, и полицията все още я няма.

Внезапно Хитлер се стресна в полусън, защото в ушите му отекна спокойен пророчески „глас“. Той произнесе само шест думи, при това сякаш разказваше далечна, отдавна приключена история. Но всъщност каза: „В края на краишата се застреля“.

Беше само сън, разбира се.

[1] Тук: — Значи е истина! (нем.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 10

В неделя на разсъмване човекът, който бе чукал, отново се появи. Хитлер го позна и затова го пуснаха вътре, но онова, което каза, бе подозрително (освен че Лудендорф със сигурност бил жив) и скоро си отиде неизвестно къде. Имаше ли смисъл да се тревожат за това къде е отишъл човекът или пък какво е казал? След като го разпита, на Хитлер така му прилоша от изтощение, че легна отново в леглото зад бурето — трябваше, *трябваше* да поспи.

Защото след „похода“ въобще не беше спал както трябва, но и не бе оставал напълно буден и този втори ден в Уфинг трудно успяваше да говори или дори да мисли свързано. Трябваше да си почине — и все пак бе дори по-лошо да остане сам, по-трудно се владееше. Докато лежеше на една страна, буден и премисляше миналото, дори собствените му крака не го слушаха — потръпваха като на заспало куче и сякаш се опитваха да вървят по своя воля. Наистина като че цялата му нервна система се откъсваше от контрола на мозъка — този великолепен инструмент, на който бе свикнал да свири каквото пожелае, сега дрънчеше фалшиво като роял, върху чийто клавиши е скочила котката. Не можеше да остане задълго в едно положение. Не можеше да си държи очите нито отворени, нито затворени и щом се отвореха, виждаше как книгите заедно с рафтовете са надвиснали над него. Стой, чакай, пред очите му книгите започваха да си разменят заглавията като жонгъори, които си подхвърлят топки! Правеха го, за да отклонят вниманието му — веднъж да успееха и щяха да рухнат върху него, заедно с рафтовете.

Точно в този момент камбаните внезапно забиха — неделните камбани на Уфинг бълскаха в ушите му с ужасяващия си звън. Отгоре на всичко някой започна да дърпа езика на камбаната в собствената му глава, защото и в нея нещо звънеше заедно с камбаните на Уфинг. Тя се тресеше и звънеше като камбана.

Като отметна одеялото, Хитлер се огледа отчаяно. Верният му бич бе до него, о, как копнееше отново да чуе вместо дрънчащите камбани чистото свистене на кожата от носорог — свистенето и

плющенето! Ако беше накарал онези предатели да го опитат, вместо да ги остави да се изплъзнат, вече щеше да е в Берлин — да, в БЕРЛИН!

„Горко на кървавия град! Свърталище на лъжци и крадци... свистенето на бича...“ (като си помисли, че в този момент щеше да минава победоносно по улиците на Берлин!) „свистенето на бича и тропотът на колелата, и на танцуващите коне, и на подскачащите колесници...“ в Берлин, за да прогони търговците от храма! Град в пламъци! „Множество са убитите и голям е броят на труповете, няма край на труповете. Те се препъват в собствените си трупове...“

Да прогони празноглавите барони... да прогони гадните комунисти... да прогони лесбийките и педерастите с бича от кожа на носорог!

Но това буре... то си променя формата — ту е високо, ту ниско, ту е широко, ту тясно... сега е изправено и набъбва и от издуващото се буре се надига позната фигура — гладка и тъпла, груба, поклаща се и кима. Човешка фигура, спомен от собственото му бедно юношество във Виена — онова животно с гладкото лице от хотел „Кумер“, което подмамваше с крем пити сиромашкото момче с гладни очи, обещаваше му толкова сладкиши, колкото може да изяде и си позволяваше да го опипва, него, Адолфус Хитлер!

После еклитивите удари на камбаните го прогониха, фигурата се стопи — също тъй внезапно, както се бе появила.

Да прогони с бича блудниците, евреите... да шиба с бича си еврейските момиченца, докато запищят.

Сега тъмните ъгли на стаята се изпълваха с меки голи крака — онези млади виенски проститутки, седнали полуголи на осветените прозорци по цялото протежение на Шпителберггасе (между тъмните прозорци, където вече правеха „оная работа“). Защото някога младият Хитлер ходеше често там, на Шпителберггасе, за да... само да ги погледа. Да закали волята си, защото без такива изпитания как би могло едно момче с току-що наболи мустаци да се увери, че волята му е силна? Зяпаше, отминаваше няколко метра, после се връщаше все

така „сilen“ — връщаше се при най-привлекателната и най-разголената и я зяпаше отново, с опуленi очи.

Наричаше го „Пламъка на живота“, онзи свещен пламък на пола в човешкото тяло, и разбираше, че цял живот неговият „Пламък“ ще трябва да гори без гориво, защото при първото съприкоснение с човешко, с женско гориво, щеше да се превърне в дим, за да напълни цялата Съдина със сажди. Така му се разкри повелята на Съдбата — ако някога Хитлер направеше „това“, неговата уникална Сила щеше да го напусне, както е станало със Самсон и косата му. Не, ако възмъжалата плът изпитва непоносимо желание, тя ще трябва тайно да се задоволи.

В края на краищата как би могло монашеското „аз“ на Хитлер, без да се откаже от всичко, да се отдаде на половия акт — та това значи да признае другия? Иначе казано, нямаше ли това да навреди на твърдото му убеждение, че той е единственият по рода си жив център на Вселената, единственото истинско въплъщение на „Волята“ на Всевишния? Защото само това обясняваше неговата божествена вътрешна „Сила“ — *Хитлер съществуваше сам*. „Аз и никой друг, освен мен.“ Във Вселената нямаше други хора, освен него и по този начин цялата гама от „лични“ местоимения губеше изцяло нормалния си емоционален пълнеж. Това даваше възможност на Хитлер да замисля планове, грандиозни и необуздани, съвсем естествено бе за този архитект да се превърне в политик, защото за него материалът беше един и същ — „хората“ бяха направени по негово подобие, но всъщност бяха нещо като оръдия или камъни. Всички инструменти си имат дръжки — тези бяха снабдени и с уши. И е безсмислено да обичаш, мразиш или съжаляваш (или да казваш истината на) камъни.

Значи Хитлеровата психика бе заболяла от рядка болест, при която неговото „аз“ не оставаше в сянка — рядко състояние, с други думи то се бе разраснало неестествено в иначе зрелия интелект на възрастен, клинически нормален човек (защото при новородените това несъмнено е съвсем нормално и може да се запази дори в малкото дете). Юношеското „аз“ на Хитлер се беше разраснало по този начин — в никаква по-голяма, но неоформена структура подобно на злокачествено образувание.

У Мици — както би могло да стане с вас и с мен — от шока на нещастието нейното „аз“ изгуби опорната си точка, стопи се под

божието слънце и се смали до облаче, не по-голямо от човешка длан. Но за този болен човек неговото „аз“ винаги и неизменно затъмняваше небосклона от полюс до полюс.

Измъченото, обезумяло същество се мяташе в леглото си...

Нощта на „Риенци“, онази нощ в планината над Линц след операта — тя наистина стана повратна точка в живота му, защото тогава той за първи път осъзна самотното си всемогъщество... Както се бе качил в тъмното там на високото, не му ли се показаха в един миг от времето всички земни царства? И изправен пред древния евангелски въпрос, не беше ли отговорил с цялото си същество: „Да“? Не беше ли сключил вечната сделка там, на височината пред единствените свидетели, ноемврийските звезди? И все пак сега... сега, когато сякаш се възнасяше подобно на Риенци върху гребена на вълната, тази неудържима вълна, която с нарастващата си сила трябваше да го отнесе в Берлин, гребенът й започна да спада — огъна се, срина се и се стовари върху него, като го хвърли надолу, надолу, дълбоко в бездните на ревящата вода.

Мятайки се отчаяно в леглото, той изхълца — давеше се (а от това Хитлер най-много се боеше). *Давеше ли се?* В такъв случай... в такъв случай онзи самоубийствен миг в юношеството му, когато едва се крепеше на моста над Дунава край Линц... нали в края на краишата онова меланхолично момче бе скочило от него в онзи отдавнашен ден и всичко от тогава до сега бе само сън! Значи сега шумеше могъщият Дунав, който пее в ушите на сънуващия удавник.

В зелената водниста светлина наоколо към него плаваше обърнато нагоре лице на мъртвец, мъртво лице със собствените му леко изцъклени незатворени очи — мъртвото лице на майка му, както го бе видял за последен път с незатворени очи, бяло като бялата възглавница. Мъртво и бяло, без следа от обичта към него.

Но ето че лицето се размножи — заобикаляше го отвсякъде във водата. Значи, майка му беше тази вода, в която се давеше!

И престана да се бори. Сви колене до брадичката си в положението на неродено дете и лежеше така, оставяйки се на водата.

И най-сетне Хитлер заспа.

ГЛАВА 11

По запотения врат на сержанта бе полепнала трина и той си свали фуражката, за да се почеше по-добре. Какво чудесно студено време! Невидимият скреж падаше от ясното небе, лекичко боцкаше плещивото му теме и той за момент остана така, за да му се наслади, преди отново да нахлупи фуражката. Заснежените планини над Гармиш проблясваха на вечерното слънце — рано беше за истински голям сняг, но много му се щеше вече да е там горе, да покара ски в неделя! Еталер-Мандл над Оберамергау блестеше особено ярко.

„Няма мир за грешните“, казват, но по-скоро грешните не дават мира на полицията. Прекараха половината от този чудесен неделен следобед в претърсване на стопанство на американската дама — ровиха из копите сено, преобръщаха фуража в яслите, навираха се из таванските помещения с ябълките, катереха се и слизаха от житници, завираха се в купчините дърва (които падаха върху тях), пъхаха се под леглата на служините (и те им удряха пlesници), изпразваха шкафовете, чукаха по стените, а сега и проклетите им кучета се бяха промъкнали до пчелина и виеха в един глас. Господи, каква тупурдия! Все пак се чуваше как лейтенантът крещи на старата, задето се опитваше да телефонира, тая глупава стара гъска!

Когато гласът на свекърва ѝ внезапно замъкна, Хелене остави бавно слушалката. Значи това беше краят! Прекалено много бяха закъснели.

Днес не можеше да разбере хер Хитлер. На обяд изглеждаше по-добре след почивката — шегуваше се с малкия Егон, видът на смешния чичко, който беше навлякъл огромната синя хавлия на тати, му направи силно впечатление. После, когато детето легна да спи, Хитлер се разбесня, че колата на Бехщайнови не идва, но като му предложи да го прехвърлят тайно в Австрия, скрит в коша на мотора на водопроводчика (превозно средство, което беше по-малко вероятно да претърсят от голямата лимузина на Бехщайн), не пожела и да чуе. И

тя започна да измисля най-различни планове как да го скрият в гората, в някоя горска хижа, за която полицията нямаше да се сети, но той все не искаше да чуе. Или тържествено с колата на Бехщайн, или никак.

Значи така и стана — никак.

Хитлер седеше горе замаян и отново мечтаеше за самоубийство, когато майка му влезе в стаята. Каза му, че е дошъл краят на света, а после взе от ръката му нещо... нещо, което той всъщност не искаше.

Жената, която влезе в стаята, беше Хелене, разбира се. А когато тя съобщи на Хитлер, че полицията най-сетне е тръгнала към тях, той очевидно изпадна в умопомрачение, все още завит в голямата синя хавлия, започна да се върти като пумпал в желанието си да извади револвера със здравата си ръка:

— Тези свини! Жив няма да ме хванат!

Тя посегна да грабне револвера, но макар само едната му ръка да беше свободна и да бе цял омотан в хавлията, за момент Хитлер продължи да се бори като обсебен от демони. И все пак това не беше истинска борба, защото, когато го пусна и му каза да не се държи глупаво, той се предаде и й позволи да вземе револвера. Като го обезоръжиха, безумието внезапно го напусна и осъзна коя е тя всъщност. Макар все още задъхан от борбата, той едва ли си даваше сметка какво е станало — изненада се, като видя, че тъкмо хубавата Хелене е леко разчорлена. После се отпусна на един стол, скри глава в дланите си и застена.

За да му създаде някакво занимание, тя настоя, докато все още има време, да си състави политическото завещание и щом Хитлер започна да драчи, тя без много шум пусна револвера на безопасно място в отвореното буре. Той потъна, без да остави следа в пухковото брашно.

Тъкмо беше паднал мрак, когато се чу внезапният рев на мощнни мотори, после скърцане на спирачки и зловещо скимтене на големи кучета. Хитлер се хвърли към прозореца; видя, че навън има камиони, два камиона, претъпкани със зелени мухи.

Хелене се промъкна тихо долу и каза на момичетата да вземат Егон при себе си в кухнята. Щом вратата на осветената кухня се

затвори, тя пипнешком намери пътя до покрития с капак прозорец към улицата.

Междувременно полицайт заобиколиха къщата, всеки водеше по едно куче със себе си. Само един прозорец светеше горе, всичко друго тънеше в мрак — капаците на долния етаж бяха затворени. Сержантът прескочи стената и се примъкна до един прозорец с надеждата да надзвърне от там, стори му се, че има цепнатина и като запали фенерчето си, видя пред себе си чифт женски очи. Сепна се и дръпна каишката на кучето, което на свой ред стреснато изляя. Тогава всички кучета лавнаха в един глас и скоро тихото село заприлича на кучкарник по време на хранене.

Щом мълкнаха, лейтенантът отново почука. Показа се самата фрау Ханфщенгл и той я последва нагоре по стълбите, като взе със себе си сержанта и още един човек. Тя отвори една врата и, о, боже, ето ти го негодника, издокаран като коледен мъдрец! Значи си е бил през цялото време тук в селото — без да се кrie!

Когато офицерът му каза с доста виновен тон, че ще го арестуват за „държавна измяна“, Хитлер наистина се развихри. Защото при вида на трите румени лица, опулени насреща, съзнанието му се проясни. Почувства, че „Силата“ му се връща — гореше като пламък в костите му, надигаше се в гърлото, докато преля като младо вино от затворена бъчва. Освен това тази реч може би беше последният му патрон — нямаше никакво съмнение, че куршумът е вълшебен! Защото, както ставаше толкова често, нужно беше само да натиснеш подходящото копче, да дръпнеш подходящия лост... тези тримата трябваше да станат първите му последователи, щеше да тръгне отново към Мюнхен, да ги поведе!

„Не е в ред тоя дребосък, помисли си сержантът, но май няма да окаже съпротива... Mutter-Gottes^[1], какъв шум вдига! Като сойка е гласовит...“ За миг сержантът сякаш се намери заедно с Гретел в гората през юни и сойките пищяха.

И през ум не му мина да чуе какво назва „арестуваният“, защото полицайт сякаш имат памук в ушите. Веднъж арестуван, човекът става предмет и звуците, които издава, са само безсмислен шум,

какъвто вдигат всякакви други неща — затръшнати врати, буйно шумящи реки, сойки...

Юни и Гретел в своята drindl^[2] с него в гората... в мислите си ръката на сержанта притисна силно Гретел, така че щеше да ѝ се пръсне корсетът. Но точно в този момент потокът от звуци внезапно секна и арестуваният застана сякаш... пфуй, за бога, въпреки странните си одеяния (и доста наподобяваше някакво смешно жестикулиращо насекомо) заприлича на оратор, който очаква овациите. Едната му ръка бе все още вдигната във въздуха, сякаш се готвеше да изтръгне нови аргументи от мрака. При което сержантът пристъпи и го тупна рязко по увисналото рамо.

Нощта беше мразовита, а камионите открити, затова свалиха Хитлер долу, както си беше увит в хавлията (макар че отказа да вземе шапка); все така влачеше за единия край любимото английско одеяло на Пуци, като дете, което е играло на индианци (но забрави бича си). Тогава полицайтите го заобиколиха и набързо го набърскаха в първия камион, скочиха вътре след него и го откараха в затвора „Вайлхайм“.

Егон изтича навън и последното, което видя това полуzasпало детенце, след като бледото лице на милия чично Долф се скри, бе празната ръка, която безпомощно налагаше въздуха с въображаем камшик. Наистина толкова се виждаше, защото там имаше само струпани „предмети“, а те бяха по-големи от него.

Камионите напуснаха Уфинг, Хитлер бе така притиснат между онези, които го заловиха, че не можеше да мръдне и за момент почувства странно успокоение. Но когато осъзна факта, че е невероятно ограничен в движенията си, и то от *предмети*, и усети вечната си пълна безпомощност пред тези глухи влечуги, които предпочитаха да си запушат ушите, коремът му се сви внезапно, сякаш имаше колики. В яростта си се почувства като нападнат от пълзящи змии, макар това да бяха само гърчове, които пробягваха нагоре и надолу по тялото му, от главата до петите, неговите собствени непокорни мускули, които потръпваха по своя воля.

Но и това скоро премина и отново му премаля от умора. По дяволите тази жена, дето му взе револвера! Дори и тук не бе успял!

Дали Хитлер се е опитал отново да заговори в камиона? Кой го е било еня? Кой изобщо е забелязал? Защото един от тях носеше акордеона си и всички започнаха да пеят. Сержантът имаше чудесен баритон, а песента бе противно сладникава.

[1] Майко божия! (нем.). — Б.пр. ↑

[2] Баварска тиролска носия. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 12

Арестуваха Хитлер в неделя, 11 ноември; в този ден цяла Англия празнуваше Деня на примерието. Петата годишнина от края на последната война в историята на човечеството... Но как се зароди тази красива вяра и защо оцеля? Защото сигурно нищо по-дребно не можеше да компенсира смъртта на всички загинали момчета.

Сутринта, тържествено двуминутно мълчание навсякъде. Като магия — и вътре, и навън никой не говореше, нищо не се движеше — колите, автобусите и товарните платформи спряха на улиците, каруците по тесните селски пътища, краварите в оборите замръзнаха на място. После, когато тръбачите във всички черкви изsvириха последния акорд на Последната тръба, дойде моментът на освобождението — целувката на принца. Изпънатите като свещи мъже в цивилните си дрехи се отпуснаха и запалиха цигари, жените заговориха, децата се затичаха, колите тръгнаха, клаксони засвириха.

Но беше време за вечеря. Църквата на Мелтън бе празна. Там остана само наградата — макове от Фландрия — и изсечените в камъка имена; а у дома си викарият на Мелтън дъвчеше плодов кейк и доизглаждаше вечерната си проповед в чест на примерието.

В самотния си дом сред възвищенията Нели току-що беше сложила коритото в новата мивка.

В санаториума на Гуилъм всички сестри носеха макове на реверите си, с макове беше закичен и портретът на краля. Гуилъм вече си подреждаше нещата — късаше писма и т.н., готов още утре да си тръгне, защото вече се беше оправил дотолкова, че *трябваше* да го изпишат. Той не притежаваше кой знае какво, само една острилка за моливи, която подари за спомен на приятеля си от съседното легло. После добави и червен молив и двамата се разплакаха.

Сестрата доста отдавна бе казала на Гуилъм, че ще си ходи с надеждата да отклони мисълта му от смъртта на дъщеричката. Но дори и докторът трудно успя да го накара да разбере, че трябва да минат

месеци, „преди отново да може да работи“. Отдадоха всичко на гърлото му, защото гърлото е най-ценният орган за проповедника — Гуилъм *трябваше* преди всичко да си пази гърлото!

Всъщност гърлото му беше поразено от лечението и гласните струни бяха унищожени. Винаги щеше да говори само шепнешком, но не му го казаха.

— Колко време трябва да го пазя?

— О... най-малко шест месеца.

(Както си мислеха те, Гуилъм едва ли щеше да живее още шест месеца.)

Шест месеца! За човек, който очаква да умре, това е кратко време, но за Гуилъм, който очакваше да живее, това бе безкрайно дълъг срок за възстановяване на здравето. И все пак странно нещо е това — *Spes Phthisica*^[1] — макар да бе уверен, че скоро ще е здрав като камък, отпочинал и готов да се втурне към амвона, все пак Гуилъм прекрасно разбираше, че никога няма да се съзвземе и ще умре. Само че в съзнанието му тези две истини бяха раздалечени, за да не си противоречат.

Като си мислеше за смъртта, сърцето му се преизпълваше със съжаление към бедната Нели. Толкова скоро *той* щеше да срещне малката Рейчъл, която го чакаше на отвъдния бряг на Стикс; щеше да се появи пред Създателя, стиснал топлата ѝ мила ръчичка в своята. Но може би Нели трябваше да изживее още много нерадостни години, преди да види отново изгубеното си дете. Две мъртви деца, а сега и съпругът ѝ умираше. Бедното опустошено сърце на Нели! Гуилъм се молеше с цялата си душа мъничкият Силванъс да порасте и отново да го запълни. Всъщност в мислите си Гуилъм се занимаваше много с бебето, което дори не беше виждал. Щом се оправеше, двамата с Нели щяха да посетят гроба на Рейчъл на голия хълм над Пенрис Крос; щяха да вземат и Силванъс, защото от самото начало трябваше да го научат да обича и почита сестричката, която никога не бе виждал — ангелчето; което господ им бе дарил за малко и сега от небето то го обичаше и гледаше как расте. Трябваше да научат Силванъс да се старае да бъде винаги достоен за тази ангелска любов — никога да не прави и дори да не помисля за нещо, което би огорчило тези невинни

очи. Малко по малко момчето трябваше да осъзнае, че сестричката му непрестанно го наблюдава от небето.

Защото, като не се смята религията, най-хубавото, за което Гуилъм можеше да мечтае сега, бе радостта да отгледа своя син. Кроеше безкрайни планове за това (особено вечерно време, когато му се покачваше температурата), за всички онези неща, които щяха да правят заедно с момчето, когато порасне.

„Заедно с момчето“ — о, това беше най-болезненото ужилване на Смъртта.

Неделният вестник, оставен на леглото на Гуилъм, не съдържаше много сведения за преврата в Мюнхен и името на Хитлер бе изписано погрешно. Естествено за Гуилъм нямаше нищо интересно в него. Но погледът на Мери се задържа върху думата „Мюнхен“, макар и само защото брат й сигурно е бил там горе-долу по същото време. Без основание заключи, че трябва да е видял всичко и първото му писмо щеше да е пълно с описание на случилото се — добре беше да разбере какво всъщност става. Но Гилбърт почти не погледна този параграф — баварските лудории не можеха да имат каквото и да е значение за Англия, а един политик не трябва да изпуска от очи главното. Защото моментът беше критичен! Болдуин бе изпрачкил Лойд Джордж, наложил бе митнически протекции и по този начин, разбира се, бе върнал Л. Дж. обратно към безкомпромисната Свободна търговия. Промяната в позициите на Болдуин означаваше отгоре на всичкото и измяна на предизборните обещания на неговата партия, дадени едва през пролетта, а това щеше да доведе до нови общи избори почти веднага; та либералите волю-неволю сплотиха редиците си — поне за следващите една-две седмици.

„Какъв е шансът да изгоним торите?“ В кейка имаше ким и докато размисляше, Гилбърт разсейно чистеше зъбите си с теленото стъбло на своя мак.

[1] Свободен превод — Надеждата на туберкулозния (лат.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 13

В самотния „Ермитаж“ сред хълмовете Нели току-що бе сложила коритото в новата мивка. До нея, в топлия ъгъл близо до огъня, бебето Силванъс (вече на три седмици) спеше в кошчето си. Студена вода от кофата, гореща от изпускация пара чайник, окачен на решетката на камината... Нели опита температурата с голяя си лакът, за да се увери, че е точно каквато трябва, а после, като свали мака от ревера си, страхувайки се да не одраска малкия, вдигна телцето от топлото му гнезденце и го сложи на коленете си да го съблече.

Като се събуди внезапно, детето заплака и започна да се мята; беше го сложила с лицето надолу и главичката му под рядката черна косица почервения от ярост. Простото зародишло его в това телце преливаше от ярост. От яд прозрачната кожа на голото гръбче внезапно се осия с мрежа от бързо потъмнели виненочервени венички, докато безпомощните юмрукчета се обезкървиха и станаха синьо-сиви. Тогава тя обърна предмета отново по гръб. Сега той очевидно беше прекалено ядосан, за да плаче — не му стигаше дъх, но брадичката потреперваше като платик на музикален инструмент и цялото му лице се гърчеше.

Сръчно и нежно, сякаш почистваше от прах крехък порцелан, но и малко разсеяно, като че порцеланът не се радваше на любовта й, Нели избърса очите с памуче. После направи тампончета, потопи ги в мазнина и зачовърка с тях беззащитните ушета и ноздрички. Главата беше прекалено тежка и новороденото още не можеше да я движи, но всеки сантиметър от телцето му потръпваше и се тресеше в пристъпи на ярост и от кихавици и при всяко движение нежното телце се свиваше и отпускаше като наполовина надут балон.

Едва сега Нели си спомни, че трябваше да го завие с хавлийката, която се топлеше пред огъня.

Започваше да се здрачава и за момент Нели прекъсна работата си, за да запали лампата. Но отвън, през отворената врата все още се чуваше стържене на трион, защото макар да бе неделя, дърводелецът трябваше да завърши баракката навреме, а това бе сложна работа.

С въздишка (стомахът ѝ тежеше) Нели сапуниса увисналата безпомощно тежка главица, а после я вдигна над мивката да я изплакне. След това големите ѝ ръце започнаха да сапунират разтърсваните от конвулсии почти човешки телце и крайници. Но сега кучето на дърводелеца — млад спаниел на име Чарли, с вкус към смешното, отвратен от миризмата на трици отвън при господаря си, влезе в кухнята на Нели. След като погледна виновно към домакинята, започна да души усилено наоколо, но щом откриеше някоя нова миризма, която го забавляваше, поглеждаше за момент към Нели и сбръчкваше любезно муцуна в знак на благодарност. Привлечена от забавното куче, почти без да съзнава какво прави, Нели потопи телцето на бебето и го изплакна. При благодатното докосване на топлата вода то незабавно се успокои, но мигът на удовлетворение се оказа кратък, защото тя го вдигна и го изсуши — и то мигом се разсърди отново.

Тогава Нели отвори кутията си с пудра, предварително пригответа до нея на дървеното кресло с извита облегалка. Беше от евтина марка и миризмата ѝ накара кучето съвсем да се разлудее. Като вършеше познатата работа машинично, Нели го наблюдаваше — и за първи път от много време насам се усмихна. Защото Чарли ту се умилкваше около кутията с пудра, ту спираше покорно поне на половин метър от нея. Там се снишаваше почти до земята и душеше отдалеч. Започваше да танцува из кухнята като балерина, докато възторгът му не се изчерпа, после отново се заумилква, сякаш се молеше на тази прекрасна кутия за нов запас от миризми. Когато Нели взе да пудри бебето, ароматът изпълни на талази стаята и благоговейният унес завладя напълно кучето. То препускаше из малката стая с невероятна скорост и само по чудо не се бълскаше в многото предмети наоколо, защото тичаше с вдигнати към небето очи, така че се виждаше бялото им, и Нели се разсмя с глас.

Погълната от Чарли, тя все пак умело напудри телцето на бебето навсякъде, във всяка гънка, почти без да гледа взе чисти пелени, пови го с тях, забоде края им, после го зави отново в бархетна нощничка, която се връзваше с лентички на гърба. Но едно нещо пропусна, което обикновено се прави. Не само че забрави да намаже с мазнина дупенцето на бебето, преди да го повие (защото си спомни за това после, накрая, когато го бе сложила вече в кошчето му — но помисли:

„Карай да върви, само този път!“), не, искам да кажа, че не го целуна. Това беше нещо, което Нели все още не бе правила.

И преди да се роди, тя го мразеше. А сега беше съвсем безразлична към него, защото след смъртта на Рейчъл бе като вцепенена. Но това безразличие нямаше да трае дълго — ако Нели не можеше да избяга като Мици от нещастието при бога, не можеше да остане и като Хитлер — затворен с нещастието си в затвора на собственото „аз“. Защото Нелиното „аз“ беше мъничко. Нейното „само“-съзнание даваше признания на живот само по периферията си — в чувствителните точки на контакт с други хора; онова, което ставаше в центъра, рано или късно изплаваше навън преобразено в загадъчни, независещи от нея импулси на любов или омраза. Не след дълго вцепенението на Нели *трябваше* да се превърне в бурен изблиг на чувства — но дали това означаваше любов... Силванъс беше единственият ѝ син, а тя — вдовица. Или омраза?... Ако Силванъс не беше заченат, мъничката Рейчъл нямаше да умре. Или и двете?

Тази вечер, докато Нели изнасяше коритото, за да излее водата навън, видя как мъничката Рейчъл ѝ се усмихва от резбованата си рамка на стената в кухнята, и се разплака.

Чарли зарови меката си муцуна в коляното ѝ. Как страстно ѝ се искаше кучето да е нейно! Но в този миг дърводелецът подсвирна на Чарли — бараката за Гуилъм беше почти готова и тъкмо навреме, но се стъмняваше и трябваше да прекрати работата си.

Докато си събираще инструментите, дърводелецът помисли с надежда, че добрата госпожа Тъкет му е запазила чаша хубав чай.

— Лека, госжа — сутринта щъ додъ да свърша!

Нели едва успя да отвърне с „Лека нощ“. Човекът и кучето си отидоха и в тишината до нея достигна само едваоловимият вечерен звън на черковната камбана в далечния Мелтън — прозвуча от някаква безкрайна далечина.

ГЛАВА 14

Минаваше полунощ и единствената светлина в заснежения Лориенбург блестеше от прозореца на Отовия кабинет, защото, макар и в неделя, той продължаваше да работи, докато можеше да стои буден — изпитваше ужас от леглото. Като че всички останали спяха. Пътно затворените прозорци бяха тъмни. Тежките пердeta скриваха дори нощната светлина, която гореше в стаята на близнаците, а вътре те едва се забелязваха като две обикновени къртичини под одеялата — очевидно нямаха нужда да дишат. И по същия начин (през вратата, която винаги оставаше отворена към стълбището) в слабото сияние на зачервената до нажежено печка се виждаше Огъстин. Усмихващ се насын и галеше възглавницата. Но другаде мракът на стихния дом беше по-дълбок. Мици, затворена в собствената си тъмнина, сънуваща, че е безтегловна и се катери по стълба, но всяко стъпало под нея изчезва още щом си вдигне крака, а стълбата е безкрайна.

Само в гъстия мрак горе на тавана две очи бяха отворени и втренчени. Безкрайно дълго затворен там, съзнаваш, че никога няма жив да напусне този таван, подложен отдавна на непоносимо напрежение, Волф започваща най-сетне да се поддава.

Единайсети ноември — в очите на Волф и много други „най-черният ден в календара, денят, когато предателите продадоха интересите на Германия...“

Германия не беше победена, каквото и да твърдеше светът, не беше победена! Защото втълпената още от детство аксиома, че Германия *не може да бъде* победена, бе заседнала дълбоко в съзнанието на Волф, където никакви събития и доводи на разума нямаха власт.

Такава следователно беше преждевременното, непоправимо нещастие на Волф и на другите като него — трансценденталната истина, която ги скара с действителността, мъртвата хватка, от която той не можеше да се отскубне. Обаче докато се принасяше в жертва

пред олтара на „Германия“, свръхалtruистичната му същност вече така беше атрофирала, че повече не можеше да удържи в себе си това свое нещастие, а за него нямаше отдушник — нито в бога, нито в хората. Последното спасение беше само в абсолютната нереалност на Смъртта, но междувременно Волф се обърна към Романтичната любов като нейна близничка и заместница — единственото царство на земята, където господства Нереалното, както и в царството на Смъртта.

И така, също като Паламон от своята Атинска кула, през лятото той се влюби дълбоко и романтично в непознатото момиче, което се разхождаше в градината под прозореца му. Защото Мици беше

на златна плитка сплела си косите

и подобно на Паламон, в момента, когато я зърна, Волф също

в миг извика: „А“, като че меч го е съсякъл...^[1]

Той все още не знаеше много за Мици — тя беше нещо прекалено свято, за да говори за нея дори с Франц. Никога нямаше да се срещнат — момичето, което наричаше „свое“, не биваше никога да разбере за съществуването му... Но така и трябваше да стане, защото само такава любов би била подходяща за него и тя беше още по-дълбока и мъчителна, защото бе неосъществима.

Сега действителността разкъса и омагьосания кръг, защото тази нощ Волф осъзна, че разстроените му нерви вече не могат да намерят в онова, което се бе превърнало в постоянен източник на утеша — трагичните мечти да се самоубие в присъствието на Мици, изтънченото удоволствие да умре с лице, окъпано от парещите сълзи на Мици. Но въпреки това и тази нощ тъжните му мисли по навик все се промъкваха обратно към тези привични сцени и всеки път унесът му се прекъсваше наново от повторящия се шок — картината на двамата влюбени, които видя да се препъват заедно в снега!

Всеки от тези удари засягаше някаква беззащитна струна в него, правеше я все по-слаба, докато най-сетне от непоносимото напрежение

тя се скъса. *Германско момиче да приеме ухажването на един англичанин и той да е неин любим!... ТЕ ТРЯБВА ДА БЪДАТ УБИТИ!* Това прозвуча като глас отвън — най-властният зов на Кръвта, който дори този фанатик някога бе чувал.

Защо Волф не се хвърли върху тях от прозореца си още в първия момент, когато ги видя заедно — като оловна тежест, като отмъстителен Луцифер, който убива и себе си, и тях?

Вероятно би могъл да го направи — достатъчно близко бяха. Но за него това щеше наистина да е прекалено прибързано! Защото ставаше дума за убийство, а същността на убийството е по-скоро в самата зъл умисъл, отколкото в крайния повърхностен акт — мисълта за него да се върти отново и отново, и отново в съзнанието. Не, такова нещо трябва внимателно да се подготви. Волф все още не знаеше кой къде спи на долните етажи, никога не беше ходил там. Никакви прибързани действия, това щеше да бъде по-скоро безстрастно изпълнен дълг, наказание, което трябваше да наложи, неговата последна върховна жертва пред олтара на Германия; акт, който трябва да се извърши най-хладнокръвно... но при самата мисъл да се промъкне при заспалата Мици и да я убие, под лъжичката му лумна изгарящ пламък и не му даде дъх да си поеме!

Отначало свръххестественият глас порази Волф с внезапността и силата на електрически шок и го вцепени, но после вцепенението отмина и сякаш той засия с божествено сияние. Волф ярко си представи как се промъква в тъмната и смълчана къща като Ангела на смъртта, видя се как безшумно отваря вратата, зад която лежи Мици тиха и бяла в леглото си със затворени клепачи и разпилени по възглавницата коси, той се просва върху ѝ като Елисей върху сунамитското дете... и видя съвсем отблизо двете си ръце, които я удушват с възглавницата...

През това време Волф лежеше свит на кълбо на тавана, а сърцето му бълскаше все по-силно в гърдите, защото през смачканите кожи усещаше как под напрегнатото му тяло бие сърцето на Мици. Усети го как претупа и замря. В този миг тръсъкът на сгромолясващите се кули

се разнесе от всички страни, тъпанчетата му запищяха, зави му се свят, още малко и щеше да повърне.

А не биваше ли Мици да умре от нож? Да! Защото в тъмното до него достигна студената божа заповед: „ГНУСЯ СЕ ОТ УДУШЕННИТЕ!“

Повтаряйки своята сцена да каро^[2], Волф си представи как острието пробива тънката нощница върху голата кожа, така че Мици почти се събужда, после внезапно пробожда пулсиращото сърце, забива се надълбоко в раната, после изваждането му и горещата кръв, която облива ръката до лакътя. А в същото време как успокоителен бе този миг на видения. Замайването премина и от много време насам, въпреки бълскането на сърцето, сега тревожният му дух беше по-близо до спокойствието.

„Безстрастно да изпълни своя дълг...“ Волф се каеше. Но нищо не беше в състояние да спре новия живот, който течеше в жилите му тази нощ, и той се измъкна бързо от завивките си в тъмното и се запромъква надолу по стълбите по чорапи.

[1] Джефри Чосър, Кентърбърийски разкази, Н. К., 1970 г., прев. Ал. Шурбанов. — Б.пр. ↑

[2] Отначало (итал.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 15

С падането на нощта съмненията, дремещи като бухали денем, литват и надават глас. Останал сам в кабинета си, тази нощ Ото не можеше да си избие Мици от ума. Решението, което взеха на съботния семеен съвет не му даваше покой: дали беше правилно? Защото коя в края на краищата бе истинската причина да стигнат до него?

Онова, което Ото не можеше да забрави, бе тоњът на Валтер, който възкликна, че никога не е имало слепи в рода Кесен; прозвуча почти обвинително, сякаш след като се е родила с физически недъг, тя заслужава да бъде прокудена. Сякаш никой не се замисли дали ще е щастлива „там“, или как да компенсират нещастието й.

Наистина не се знаеше дали въобще ще я приемат! Нормално не биха приели човек с такъв физически недостатък — най-малкото щеше да е необходимо специално разрешение.

Ото въздъхна. Знаеше много добре всъщност, че влиятелните хора могат да уредят всичко. Ще направят дарения. Няма да им откажат... безнадеждна работа. А ако откажеха, какво им оставаше? (Ото държеше списъка с цените на дървения материал близо до очите си, но не виждаше ясно — раздразнен, той вдигна фитила на газената лампа още по-високо, но тя само започна да пуши.) Трябва да признае, че нямаше какво да се възрази на Аделе — за женитба не можеше и дума да става, защото кое Schweinhund би се оженило за сляпо момиче? Само някой безчувствен чиновник кариерист, заради зестрата и връзките ѝ? Наистина дори другото е по-добро от такава участ!

Каква друга възможност оставаше?

На Мици не биваше още да ѝ казват... да, а как ли щеше да го приеме, когато ѝ кажеха? Ото разбираше, че това е нещо, което никой не би могъл да знае точно. Мици бе прекалено смела — прекалено добре се владееше. Щом ѝ кажеха, просто щеше да се подчини на заповедите с безизразно лице — щеше да се примери.

Ото все тъй се терзаеше, когато часовникът удари два. В леглото! Нямаше смисъл да стои тук. Затова най-сетне запали свещта и угаси лампата. Но по-слабата светлина само направи още по-ярък в съзнанието му образа на племенницата, която скоро щеше напълно да загуби. Мици никога не му е била любимка сред децата на Валтер (интересно, че човек винаги предпочита момчетата пред момичетата?), но беше дълбоко загрижен за нея и като мина покрай вратата й на път към стаята си, грижата му се превърна в толкова силен порив, че се изненада от себе си — *трябваше* да види как е тя! Тихо отвори вратата и със свещ в ръка се ослуша в мрака вътре.

Нито звук. Сякаш спеше, но по-добре да провери. Ото отвори пошироко и влезе да види.

ГЛАВА 16

Когато Волф слезе на долните населени етажи, първата врата, на която се натъкна, стоеше отворена към стълбището. Тъй като беше точно на пътя му за отстъпление (тази стая обикновено не се използваше), той се промъкна вътре да я огледа и на светлината на печката разпозна своя английски съперник.

„ТОЗИ ЩЕ УМРЕ ОТ ОГЪН...“ Гласът прозвуча толкова високо, че Волф се учуди как спящият не се събуди, но Огъстин не се и помръдна.

Огън... Волф веднага разбра какво ще трябва да направи, когато му дойде времето (защото го бе правил веднъж с един полицейски шпионин в Аахен) — трябваше да измъкне младежа от леглото, омотан в чаршафа, и бързо, за да не му даде възможност да се съпротивлява, да го убие, като му притисне главата върху нажежената печка. Вече (спомняйки си за Аахен) дочу съскането, миризмата на горяща кост и коса. Би трябало да е съвсем лесно — когато му дойде времето, но още не е дошло и нямаше да дойде тази нощ. Защото такова убийство не е като тихо пробождане с нож, дори да запушреш устата на жертвата си със завивката, не можеше да разчита, че няма да вдигне шум — а оставаше и Мици; нямаше да рискува да вдигне на крак цялата къща, преди да му остане да убие само себе си.

Сега знаеше къде спи англичанинът. Но Мици бе на първо място — може би щеше да е по-трудно да разбере коя е стаята на Мици, но това бе следващата му работа.

Огъстин се помръдна и почти се събуди тъкмо когато червеникавата сянка изчезна през вратата.

Безшумен като сянка, Волф тръгна дебнешком по коридора, където беше тъмно като в рог. Тук имаше прекалено много врати. Но тази нощ Съдбата му проправяше пътя — защото една от тях стоеше открайната и вътре светеше. През процепа Волф зърна само горната част на леглото и от онова, което видя, кожата му пламна от главата до петите, защото всичко се събъдаваше. Тази коса, разпиляна върху възглавницата на светлината на свещта, бе на Мици!

Свещта, която осветяваше стаята, не се виждаше от мястото, където стоеше Волф. Но точно тогава нечия сянка мръдна вътре и го предупреди тъкмо навреме, че някой друг е влязъл там преди него! Спря на прага.

Застанал в долния край на леглото, Ото само вдигна свещта, за да я погледа.

Заспала (помисли си той) с напълно разпуснати коси, Мици не прилича дори на младо момиче — съвсем дете. Забеляза с облекчение, че тя спеше със затворени очи като всеки друг — сега никой не би познал, че е сляпа.

Имаха ли въображение Валтер и Аделе — дори Франц? Положително я обичаха повече от него. Тогава не си ли даваха сметка на какъв живот я осъждат? Едно така незряло същество, така беззащитно, така... земно? Сякаш чу как онези големи порти проскърцват и се затварят завинаги след нея!

Ото съжали племенницата си толкова дълбоко, сякаш (помисли той) беше по-добре за бедното момиче да умре.

Навън в хола една разклатена плоча изтрака при отстъплението на Волф. Прибра се на тавана, далеч преди Ото да остави Мици и да отиде в стаята си.

Сега Волф знаеше къде спи всеки от двамата — можеше да осъществи замисленото, когато пожелае! Съдбата, чийто слуга е той, не е непостоянна (така си каза Волф, като пропъди лисичето от убежището му в изоставените затоплени кожи). Съдбата му помага и Съдбата не е непостоянна! Когато дойде време за убийство, тя винаги му дава сигнал — дотогава ще трябва да чака.

ГЛАВА 17

Отново сутрин! Зимното понеделнишко слънце се е вдигнало и онези еднакви къртичини под одеялата изригват и се превръщат в две малки момченца, които нахлуват кожени панталонки — много почернели и изльскани на коленете и на задника, закопчават си коланите, на всеки от тях виси декоративен нож в ножница и с дръжка от крак на сърна.

След закуска Огъстин на висок глас се възхити от ножовете им, защото разбра, че са високо ценени съкровища и се надяваше да направи удоволствие на момчетата. Но като че пресилените му хвалби предизвикаха смут и той още повече се обърка, когато с тъжни лица и четирите деца вкупом го последваха в стаята му.

За момент те запълниха мълчаливо рамката на вратата. После десетгодишната Трудл го попита с дълбок, дрезгав глас:

— Каза ли му?

Трудл говореше „добър“ немски внимателно, в чест на Огъстин, но какво ли имаше предвид с това „каза“? Аха, за боя в снежната буря, разбира се! Но след като сам той спаси положението тогава, защо, за бога, смятала, че е „казал“?

— Не — отвърна Огъстин с усмивка.

Трудл кимна (в края на краищата, ако беше казал на баща им, досега щеше да е ясно). После кимна на двете малки момченца и с увесени до земята носове те започнаха да си разкопчават коланите. Трудл грабна двата ножа и ги подаде на Огъстин.

— Тогава вземи — рече тя и се вгледа напрегнато в него.

— Глупости! — заяви по-малкото момиче, Ирма, после каза грубо с лице към тавана: — И да ги вземе, пак може да „каже“.

— Не! Н-н-не... му ги давай още! — запелтечи Руди. — Накарай го първо да се закълне!

— Да се закълне! — подигра го Ирма. — Нали е англичанин, глупчо глупави? Какъв смисъл има?

— Н-н-о-о... — Огъстин така се слиса, че дори взе да заеква като Руди. — Н-н-не ми трябват ножовете ви!

— Всички решихме, че това искаш — обясни учудено Трудл. — Та ти почти го каза!

Вместо отговор Огъстин грубо отблъсна двата ножа и те паднаха на земята.

— Тогава ще иска нещо друго — рече безизразно Ирма. Хайнц измъкна една доста лепка предвоенна петдесетфенигова монета, погледна я пренебрежително и я върна в джоба си. Настипи тишина.

После Трудл попита тревожно:

— Щом не искаш ножовете, какво да ти дадем, за да обещаеш?

— Сигурно иска да ни издаде, щом реши и ще го направи — предположи Ирма. — Иска да ни държи в напрежение, така се забавлява.

При тези думи Трудл се нахвърли разярено върху Огъстин, сграбчи го за сакото и се опита да го разтърси.

— Трябва да кажеш какво искаш! — изпища тя. — Трябва, трябва, трябва!

— Да, сега му е времето, Алчнико! — рече Ирма, обръщайки се към него за първи път. После размени погледи с близнаките. — Инак ще кажем сами на Папа и ще си понесем пердаха — и така нищо няма да получиш! — добави злобно тя.

— Да... така му се пада! — рече Руди, докато прикачваше отново ножа на колана си. По-добре бой с пръчки, отколкото да ни изнудват. — Кой го е еня за едно насинено д-д-дупе? — добави високомерно той.

— *Мене...* трябва да обещае — жално промърмори Трудл. Изненадани, останалите втренчиха в нея враждебни и неразбиращи погледи. — Вече съм прекалено голяма, за да ме бият... едно такова ми става. По-голяма съм от всички ви.

Положението бе толкова фантастично, че Огъстин не знаеше дали спи, или сънува. Напразно се опита да ги убеди, че никак няма да му е приятно, ако ги набият, че няма намерение да ги издава на никого, но съвсем бесплатно, нищо не иска. Но не, мълчанието му трябваше на всяка цена да бъде купено! Смятала, че думата на един англичанин не струва и това страшно изненада Огъстин. Та нима не бе известно навсякъде по света, че „думата на англичанина на две не става“? (Този антипатриот, освен всичко се изненада, че подобно невежество може така да го ядоса.)

В края на краишата Огъстин се предаде.

— Добре тогава, ще ви кажа. — Настъпи тревожно мълчание, докато преценяваха наум с какво разполагат. — Искам най-големия снежен човек на света — ще го направите за мен.

Зяпнаха го вцепенени от изумление. Възрастен искаше снежен човек! Луд... напълно луд! Осем очички се впериха със страх в него, целият отбор отстъпи назад.

— Преди обяд! — подвикна весело подире им Огъстин. — Ясно, нали? Да не забравите!

„Фуй!“, помисли си той. И тези ще му стават братя и сестри, от същата плът и кръв като неговата Мици!

Колко глупаво постъпи в събота, когато не се възползва от шанса си в параклиса и не заговори Мици! Оттогава насам друга възможност не му се отдава, а и какво би могъл да направи, след като Мици си стоеше в стаята — освен да отиде при Валтер!

Без съмнение братовчедите Валтер и Аделе се чудеха защо още чака, но какво си мислеха тези стари идиоти! Огъстин беше напълно готов да поиска съгласието на Валтер да се ожени за Мици, след като е говорил с нея, но щеше да е прекалено старомодно да го направи *преди това*! „Моля за разрешение да се обърна...“ Да, но както изглежда, Валтер точно това и чакаше, след като скри Мици!

А Мици, какво ли си мислеше тя? Сигурно се чувствуваше изоставена, питаше се що за вързан влюбен е той, би могла да си помисли, че се колебае... би могла да си помисли, че скъпоценненият миг на единение в двора нищо не е означавал за него!

Всички очи бяха обърнати към него — така предполагаше Огъстин — всички очакваха да заговори! Въобще не му мина през ум, че никой, дори самата Мици, не е забелязал, че е влюбен.

ГЛАВА 18

Тази сутрин Мици наистина се чувствуваше изоставена, но изоставена не от Огъстин, а от бога.

Събуждането (за Мици тази сутрин) беше като събуждане в едно неочеквано празно легло. *Господ го нямаше тук — нямаше го, и толкова!* Вчера бог й говореше на ухoto, дишаше досами рамото й, накъдето и да се обърнеше, нищичко нямаше наоколо, но бог бе там, а днес, когато го призоваваше, чуваше как думите на молитвата тръгваха на вечно пътешествие в безкрайното празно пространство. По своя път не срещаха нищо, което да ги върне като ехо назад — защото наистина нямаше *нищо*.

Затова днес Мици остана наистина сама и отчаяна в тъмнината си.

Мици реши, че от сега нататък ще живее винаги с възторга от първия ден. И през ум не й мина, че щом господ я е намерил и обладал, някога отново ще го загуби. Дали и очите на духа й не бяха поразени от слепотата? Възможно ли беше? Та Господ *трябваше* да е там!

Мици си спомни за онази детска игра, при която човек със завързани очи търси, а другите му помагат, като викат „Студено“ или „Топло“... Навярно не беше съвсем сама сред славните светци (така й бяха казвали)! Светци на цели тълпи, на облаци и всички виждат къде е Бог! Нямаше ли някой да й рече „Студено“ или „Горещо“? Защото господ ТРЯБВАШЕ да е тук!

О, да имаше Мици очи, с които да чете! Както знаеше, всички свети отци са били преди нея в този „мрак на духа“ — поне те щяха да са й дружинка, да й дават надежда.

Света Тереза Авилска^[1]... Тереза пишеше за „душевна суша“, за времето, когато и за най-великата мистичка било невъзможно да се моли, но положително и тя споменаваше нещо, някъде, за „трите извора“, които утешават в сушата? Уви, Мици не бе обърнала много внимание, когато калугерката в училище им прочете този откъс на глас — сега нямаше и най-смътна представа какви са били тези „три извора“ (и точно затова беше уверена, че в тях се крие ключът на

нейната загадка). „Първият извор“ беше... какво беше? О, защо нямаше очи да прочете отново книгата!

И все пак защо бог постъпи така? Защо (и сега душата ѝ се разбунтува), защо ѝ показва дълбините на Своята любов, ако е имал намерение да я лиши от нея? О, колко жестока е любовта, с която ѝ се отплаща! Наистина Мици би се радвала на слепотата си, ако само тя можеше да разтвори сърцето ѝ за сладостното единение с Него, но по-добре е да не беше познала блаженството, отколкото да го познае и да го загуби — отгоре на всичко и ослепя.

Но Тереза... О, да можеше да ЧЕТЕ... Такова беше душевното ѝ състояние, когато чу да се чука и чично ѝ влезе.

Неспокойният Ото внезапно осъзна тази сутрин колко самотна трябваше да се чувства Мици — доколкото знаеше, никой не бе ходил при момичето, освен старата Шмидхен — и едва ли беше хубаво за нея по цял ден да стои в стаята си, без да има какво да прави. Макар да го болеше крака, трябваше да изведе Мици на разходка. Разбира се, той не можеше да отиде далече, нямаше ли да е по-добре, ако я изведеше Франц? Ами младият англичанин, той положително можеше да отдели един час, за да излезе с нещастното момиче?

Трябваше да разбере дали би искала, ето защо отиде в стаята ѝ. Но един поглед стигаше: Мици седеше стгушена на стола пред недокоснатата си закуска и на лицето ѝ беше изписано такова напрежение, че явно един чужденец не беше подходяща компания за нея. Отвърна му несвързано, изглежда, дори и с него не можеше да разговаря.

Но веднъж дошъл, Ото реши да не я оставя така. Може би тя искаше да ѝ прочете нещо? При това предложение тя се разтрепери, но кимна. Е, добре, какво да ѝ прочете?

О, боже, как да слуша Тереза, докато той я наблюдава? Това означава да оголи душата си, а днесничии очи не биваше да виждат ужасната ѝ душа. И точно защото копнееше за Тереза, избра напосоки Тома Кемпийски^[2]. Той изглеждаше по-безопасен — а също и по-подходящ (каза си тя) за дисциплинирания ум на чично ѝ. И кой знае? Дори можеше да бъде полезен сега.

Но поради равния, безизразен глас на Ото сухите средновековни поучения на Тома звучаха още по-сухо — Ото произнасяше думите рязко, сякаш даваше команди за стрелба и вниманието на Мици скоро се разсея. *Беше зелена, а я окосиха — изсушена и сгърчена като сено...*

Затвори вратата си и призови Иисус, своя любим,
остани с него в килията си...

— достигаше до нея увереният глас на Ото. — Да, чудесно! Но ако го призовеш и той не дойде?

Този Тома започна да я дразни. *Господ се позабавлява с нея като с играчка...*

Онова, което е крайно необходимо за христианина (прочете по едно време Ото):

„Отрекъл всичко друго, да се отрече и от себе си, да забрави напълно себе си и да изкорени любовта към себе си...“

Четецът погледна през рамо, защото Франц тихо надникна вътре, направи гримаса и се оттегли. Може би моментната съвсем слаба промяна на Отовата интонация или пък представата за собственото й, неповторимо „аз“, с което се бяха отнесли толкова жестоко, беше така ярка в съзнанието й, че баналните думи прозвучаха в ушите на Мици като гръмотевица. Разтърси я тръпка: защото какво означаваха те? Не казваше ли Тома, че ако иска да се върне при бога, нейното „аз“ трябва да стане неразличимо дори за *самата нея* — никой певец не бива да различава собствената си осанна в хора на небесното войнство?

Трябваше ли да се отрече дори от собственото си „аз съм“ — едничкото, за което си мислеше, че нищо не може да й отнеме, дори Смъртта? Но как да направи точно това само с усилие на волята? Как би могла да забрави, че е „тя“? Задачата беше едновременно неочеквана и напълно невъзможна: *щом имаше Бог, трябваше и нея да я има.*

Заштото Науката може да доказва много неща или да ги отхвърля, рано или късно, и все пак има едно, което Науката не може да докаже, нито да отхвърли и никой не иска това от нея, защото си го знае — всеки познава собственото си „Аз“. Готов е да приеме по аналогия съществуването на други „аз“, но не може да ги види отвътре, както собственото „Аз“. Наистина, сякаш няма друго подобно усещане, искам да кажа, че то съществува, независимо от възприятията и логиката и е пръв обект на самопознанието — освен за хора като Мици, познали Бога — т.е. божието „Аз“. Защото малко е да се каже, че Мици „вярваше“ в бога — тя съзнаваше Неговото велико „Аз СЪМ“, сякаш бе част от Него, както съзнаваше и собственото си малко „Аз съм“, което беше отражение на Неговото. По-скоро може да се каже, че тя „вярваше“ в съществуването на хората около нея — майка й, Франц, Ото, Наташа! Но за съществуването на Бога Мици „знаеше“ с цялото си същество, както за собственото си съществуване.

Притисната от дилемата, пред която я постави Тома, на Мици за първи път ѝ хрумна, че да си „с Бога“, не е вечно състояние, а по-скоро безкрайно пътуване.

Сякаш го видя с очите си. Далече, някъде долу — като светлините на останала в долината странноприемница, когато след внезапен завой на планинската пътека я зърнем отново, но сега точно под нас — тя видя подобно на малка светла точица простото, сладко щастие на онзи първи ден — и знаеше, че повече не можеше да се върне към него. Нито пък ѝ се искаше! Защото онзи, който търси Бога, трябва да върви право напред (така си мислеше Мици) — и да го загубиш от погледа си, Бог е винаги *пред теб*.

Нешо от този миг на прозрение сигурно се отрази на лицето ѝ, защото, като наблюдаваше племенницата си и разбираше донякъде чувствата ѝ, Ото изпита — макар все още да не смееше да си го позволи — внезапен възторг. Можеше ли, в крайна сметка... колкото и невероятно да бе... решението им да се окаже съвсем правилно?

Ако беше така, значи някой светия се бе намесил, тъй като всички стигнаха до това решение, водени от съвсем погрешни мотиви.

[1] Испанска кармелитка (1515–1582) — канонизирана като светица. — Б.пр. ↑

[2] Томас от Кемпен (известен още като Кемпийски), 1379–1471 — немски писател и монах аскет, написал редица аскетически съчинения. Най-известният му труд е „Подражание на Христос“. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 19

Франц надникна в стаята на сестра си, защото и той с течение на времето се почувства неловко заради решението, което бяха взели. И Франц не можеше да не мисли за Мици.

Но нали той поне знаеше, че *неговите* подбуди са били най-благородни? Защото суворият му дълг изискваше да остави ръцете си свободни, раменете си необременени, за да могат да поемат всеки друг товар, който Германия му възложи да носи (така го бе научил Волф). Всеки син или дъщеря на Германия трябваше в тези дни на отчаяние да се посвети изцяло на нея. А какво би могло да направи едно сляпо момиче за Германия на дело, освен да се постарае да не пречи на онези, които действат, да се отстрани от пътя им? Също като Агамемон в Авлида Франц бе призван да пожертва най-близкото и най-скъпо същество пред олтара на Родината... И от негова страна това несъмнено беше много благородна постъпка.

Добре... но дали самата Мици щеше да види нещата по този начин, ако той не ѝ обяснеше нищо? Трябваше най-малкото да поговори със сестра си; затова отиде в стаята ѝ — но намери там чично си.

Чично Ото четеше на Мици, при това четеше нещо от онези анемични, разлагачи душата безсмислици, в които един добър германец повече не можеше да вярва... Да, но Мици, разбира се, от сега нататък... Франц почувства остра болка, като разбра колко са чужди вече един на друг, той и най-милата му сестра.

Докривя му и се измъкна, без да ги прекъсне; отиде горе на тавана. Защото в основата на новото му чувство на вина пред Мици стоеше несъмнено това, че се готвеше да я пожертва за „Делото“, но това Дело (макар и да не искаше да си го признае) беше фактически в пълен застой. Нищо не бяха направили след случая Ратенау (преди повече от година). Мистичната им цел — Хаоса — изглеждаше сега много по-далечна от всякога. Даже след загадъчните петъчни събития в Мюнхен позициите на Ваймар бяха станали само по-силни. Междувременно безбройните бойци стояха... бездейни. Керн,

предишният им водач, беше мъртъв, а Фишер — дори този благороден млад Соломон лежеше в затвора, малодушните се бяха присъединили към нацистите и така всъщност само Волф можеше да ги води, а през всички тези месеци Волф...

— Волф! — Франц спря, опитвайки се да свикне с мрака. — Волф, къде си? Искам да поприказваме.

Завит в кожите си, отшелникът се бе сгущил до отворения тавански прозорец, загледан в яркото безкрайно небе. Волф бе на годините на Франц, но изглеждаше още по-млад, защото присъщата за фанатика склонност към морална неуравновесеност запазваше съвсем незасегната вродената му непорочност — или дори на пръв поглед засилваше младежката му привлекателност.

Най-сетне алпийското въже на Волф беше отново размотано — прекарваше го през пръстите си като броеница. Далеч отдолу, откъм двора, долита гласът на англичанина (с британското си нахалство командваше германски деца! Но не му оставаше много време...).

Неохотно, с унесен пророчески поглед в раздалечените си сини очи Волф се обърна с гръб към светлината. От цял час и повече мечтаеше как ще убие Мици и естествено не изпитваше желание да се върне на земята. Но трябваше, защото... Божичко, какво говореше доброто момче (това бе нещо ново — да го критикува този честен дребосък)?

— Волф, наистина трябва да ме чуеш! Искам да кажа, не трябва ли ти... е, всъщност не е ли крайно време ние... Слушай, защо не излезеш вече оттук и не ни поведеш? — Волф мълчеше, втренчил поглед в него. — Поне тогава всички ще загинем славно като Керн и Фишер — добави неубедително Франц. — Но от Ратенау досега...

Великият Ратенау — стожерът (както си мислеха те), без който цялата омразна постройка щеше да рухне. Геният на Ваймар! Валтер Ратенау беше евреин и бе подписан договор с большевиките, но не затова го убиха — то нямаше никакво значение за Керн и Волф и за техните съмишленици убийци, защото те не бяха ограничени буржоа и нацисти, от които знаеш какво да очакваш. Не без всянакви предубеждения, както могат да си позволят само истински фанатици, те четяха с все по-дълбоко възхищение всичките му книги, вслушваха се във всяка негова дума, докато най-накрая стигнаха до мистичното убеждение, че това най-сетне е единствената напълно достойна

изкупителна жертва за Германия, която Съдбата трябаше да приеме. Едва когато най-сетне разбраха, че почти са обикнали Ратенау, дойде окончателната, категорична заповед да го убият.

Волф си наложи да отговори:

- Франц! Не ми ли вярваш вече?
- Да, разбира се, Волф, но...
- Да не искаш да кажеш, че бягам от дълга си?
- Не, разбира се, не! Но...

— Тогава не можеш ли да ми повярваш, че сам ще преценя кога е време да действам?

И все пак думите на Волф прозвучаха фалшиво дори в собствените му уши, защото какви глупости говореха и двамата! Никога нямаше да излезе оттук. Знаеше го. Не можеше да го каже на единствения си останал последовател, но Волф нямаше кого да поведе! Всичко е карит... след Ратенау. Сега, когато Керн и Фишер (главните радетели за жертвоприношението) бяха паднали в боя за изоставената кула на Саалекския замък, цялата Благородна армия от мъченици се бе обърнала в бягство. „Стожерът, без който цялата омразна постройка щеше да рухне?“ Но тя не рухна, а всенародният ужас и отвращение заразиха дори собствените им редове и сега Волф нямаше нито един приятел или последовател в цяла Германия, освен глупавия Франц.

— Волф, ти трябва да се измъкнеш, тук ще изгниеш! Стотици герои те зоват.

Но Волф се усмихна с чувство на превъзходство. Сега имаше да мисли за по-възвишени неща. Само да знаеше Франц! И в края на краищата как да поиска да си тръгне, дори и да можеше? След цяла година, прекарана тук, стана част от самите греди на тавана (като израз на това единение сега завърза въжето си на една от тях). Виж! Както костите, за които пророкувал Езекиил, тези греди се покриха с плът, с кожа и това бе *неговата* плът и кожа (нежно, с обич Волф прокара пръст по следите от бублечки върху дебелия слой прах). Скоро щеше да вдъхне живот на изсъхналите греди и тогава таванът щеше да заживее...

Макар че бяха прекалено много, за да ги съживи всичките, достатъчно бе да съживи своя тъгъл, своята купчина кожи... Наистина още по-добре беше да има нещо съвсем затворено — да речем някакъв сандък, в който да легне. Трябаше да поиска от Франц...

— Волф!!! ЗА ПОСЛЕДЕН ПЪТ!

Франц изглеждаше така забавен в невежеството и безсилното си раздразнение, че Волф се разсмя. Този тъпак съвсем не знае какъв последен подвиг в името на Германия се готвеше да извърши Волф и това го правеше още по-смешен. Така смешен, че Волф щеше да се пукне от смях... за малко да разкаже всичко на Франц, само за да види как ще го приеме.

Най-сетне Франц си тръгна почти разплакан. Но още преди това Волф забрави за него, върна се към мечтите си да унищожи онези двамата.

Всъщност няма да го направи, докато спят — не, ще ги убие, когато са заедно, и то така, че да разберат. Някой ден ще излязат на разходка в гората, той ще ги издебне. Ще ги следва, като се крие зад дърветата. Най-сетне, дълбоко в гората, където няма кой да им дойде на помощ, те ще започнат да подозират, че става нещо, но няма да могат да го видят. Ще обикаля около им като примка, която се затяга. Страх ще ги обземе — ще се прегърнат здраво, а той, скрит наблизо, ще им се подиграва. В края на краишата ще излезе пред тях бавно и ще ги убие, ще ги зарови дълбоко в снега, където никой няма да ги открие до пролетта.

Косата на Мици... кръв тече по изящното ѝ злато, снегът поаленява...

Кръвта на Мици, която блика на цели потоци, езера от кръв, топла и прекрасна! *Морета от кръв...*

Виж! От самия слънчев диск се спуска въже от съсирана кръв — ревниво жадуващо да се съедини с моретата.

Сред фонтан от кръв като топка, подскачаща върху водна струя, устремената нагоре душа на Волф се издигаше към небето — високо в безкрайната синева... но после нещо се впи в нея! С криле на прилеп, черно, нещо впи зъби в нея, разкъса я.

Гнусното нападение дойде така внезапно, че душата на Волф не намери време да се върне в тялото му, остана там горе, спипаха я гола — дух, с дух в противно катанинско единение. Отчаяние! Падаше надолу със страшна сила, гърчеше се... о, агония, агония. Чернилка, навсякъде черно, шум... болка, навсякъде болка, невероятна болка!

„ГНУСЯ СЕ ОТ УДУШЕНИТЕ...“

От слепоочията му се лееше пот, зъбите му прехапаха езика.

ГЛАВА 20

Долу в слънчевия двор децата шумно се смееха.

Огъстин ги накара здравата да поработят — държа ги цял час без почивка, докато направят огромния снежен човек. Но когато беше готов, той поправи носа с пръсти, сложи собствената си шапка, лулата и шала си и ето ти го — същински Огъстин! После той пръв събори шапката със снежна топка и сега всички бурно я обсипваха със снежни топки (но не и без известно озлобление и смехът им беше почти истеричен).

Ото седеше в горещия си тесен кабинет, където почти нищо не се чуваше отвън и едничкият звук беше бавното и неуверено тракане на пишещата машина, над която той се потеше.

Под прозореца на Ото Франц караше ски, спускаше се надолу по почти отвесното възвишение, върху което бе замъкът, между засадените нагъсто дървета и на косъм се разминаваше с тях. Беше дяволски опасно, но в душата му с току-що прерязаната ѝ пъпна връв; цареше такъв смут, че само съзнателното излагане на опасност можеше да му донесе облекчение. Валтер беше излязъл рано и бе отишъл навътре в гората, където имаше работа. Аделе беше долу в селото.

Така че ако не смяташе Мици, която все така си седеше в стаята, цялата къща бе празна.

Там всичко беше тихо. Тя не чуваше дори гласовете на децата, защото прозорецът ѝ гледаше към реката, от другата страна на замъка. Но после, в тишината, изостреният ѝ слухолови необикновен звук — той бе човешки, но имаше и нещо нечовешко в него, звук, който тя можеше да определи като нещо по-страшно от стенание; идеши отгоре — в това нямаше никакво съмнение, идеши някъде от празните етажи над нея. Някой имаше нужда от помощ!

Мици отиде до вратата и повика Франц, но никой, разбира се, не ѝ отговори. После повика баща си, но в къщата беше съвсем тихо и сега вече изпита инстинктивното усещане, което човек понякога има в

празна къща — че наистина е *празна*. Нямаше какво да прави. Трябваше сама да отиде горе.

Като прекоси напосоки хола, тя има късмет да попадне от първия път на вратата към стълбището и с ръка на стената, за да се *насочва*, започна да търси пипнешком пътя нагоре. Като минаваше бавно покрай вратата на Огъстин (която стоеше както обикновено отворена), произнесе името му тихичко, макар да беше сигурна, че не е там. После отиде колкото можеше по-бързо до тежката врата, водеща нагоре.

Пантите и бравата бяха насконо смазани и вратата се отвори без скърцане, както очакваше. Този втори етаж, както си го спомняше, се състоеше от „стай“, както и първия — бяха довършени и дори мебелирани, но от войната насам стояха неизползвани и затова всичко тук беше безжизнено, обвито в саван от мръсотия и прах; чувствителните ѝ пръсти се гнусяха от него.

За момент тя застана там и се ослуша, но до нея не достигна никакъв звук. Стенанието престана. Нещо ѝ казваше обаче, че то — това ужасно стенание, е дошло от по-горните етажи.

Криво-ляво Мици намери пътя си до следващата поредица стъпала (за които съмтно си спомняше, че бяха тухлени) и започна да се изкачва по тях. Те бяха неравни и тесни, от години не беше идвала тук и вече не можеше да си спомни какво точно има пред нея.

Така достигна до следващия етаж и както предполагаше, оттук нататък цялата сграда бе открита до самия покрив, имаше само скелет от греди, а помещенията не бяха разделени, почти навсякъде липсваха дъски на пода. Но в такъв случай би трябвало наистина... Не трябваше ли тогава да чува часовника на тавана ясно, не така приглушено?

Разбира се, така беше! И приглушеният звук я убеди, че е направила грешка. Толкова отдавна не се беше качвала тук, че явно събрка — сигурно нагоре имаше още един етаж, преди да се стигне до тавана. Имаше цял етаж, за който беше забравила... и точно в този момент тя се препъна в някаква кана.

И отново Мици започна да се катери, но вече объркана, защото веднъж направила грешка, сега не можеше да си представи всичко онова, което би трябвало да вижда. Напредваше бавно като в кошмар, макар че желанието да бърза бе неудържимо, можеше да разчита само

на докосването, а то й показваше пътя на не повече от една ръка разстояние.

После със слуха си усети, че най-сетне е стигнала! Бавното ясно тиктакане на часовника... чувството за широко пространство навсякъде около нея, някакъв полъх... и отново Мици застана неподвижно и се ослуша. Макар да бе ясно и отчетливо, то продължаваше да идва отдалече — това тиктакане на часовника. Далеч отгоре се чуваше и тънкото шуртене на вода, която се оттичаше по малко в басейна на покрива през полузамръзналия автоматичен кран. И цвъртенето на прилепи.

Оттук нагоре стълбището беше сковано надве-натри и малко се различаваше от подвижна стълба. Трябаше да си помога с ръце, за да се изкачи по нея. После стигна до някаква платформа, защото написа с крак ръба, нямаше нищо под него, пръстите ѝ го потвърдиха.

Звукът на часовника и църцоренето на водата се чуваха вече наблизо, но имаше и нещо друго, някакъв едваоловим шум от движение... съвсем близо до нея... да, шум от... Там имаше някой!

Мици разтвори устни, облиза ги и извика:

— Кой е?

Отговор не получи, но слабите звуци продължаваха.

— Не се страхувайте! — подвикна ясно тя. — Идвам да ви помогна! Къде сте?

Не последва отговор, но шумоленето продължаваше, сякаш някой се движеше. Нещо изскърца — вече много близо до нея.

Лисичето е било тук. Подуши го. Прилекна, повика го по име и то пъхна влажна муцунка в ръката ѝ със сподавен вой. Животното беше в особено състояние, усети го — то се предаде и на нея. Отведнъж и тя страшно се изплаши.

Слабият шум означаваше, че някой се движи — с положителност на няколко крачки от нея! По-близо от тиктакащия часовник или процеждащата се вода, макар и много по-слаб. Мици искаше отново да подвикне „Кой е там?“, но нямаше сили. Стълбите! Би ли могла да намери обратно пътя си към стълбите, ако... ако се наложеше? Но все още не трябаше да мисли за стълбището, бе дошла тук, за да помогне.

„Sub pennis ejus sperabis“, прошепна Мици. „Non timebis a timore nocturno. A sagitta volane per diem, a negotio perambulante in tenebris, a ruina et doemonio meridiano...“ Това объркано заклинание против

тъмнината, останало от детството, винаги ѝ бе помагало в отдавнашното минало, а и сега свещените думи започнаха да оказват незабавно влиянието си. „Под перата Му ще намериш надежда — повтори (на немски този път тя). — И нощем няма да се боиш от каквото и да е, нито от стрелата, която лети денем...“ — и сега страхът напълно я напусна и от нея остана като че ли само обич, която се разпространяваше наоколо като равномерния звън на камбана.

Но после чак горе се чуха щастливите гласове на децата, последвани от възмутения глас на Франц, който им се караше. Това върна Мици към действителността, защото звукът сигурно идваше през прозорец и сега тя разбра къде се намира — някъде близо до таванския прозорец! Тази платформа всъщност бе тясната дъсчена пътека, която водеше към него.

Тя пропълзя дотам. Прозорецът стоеше отворен. Близо до нея имаше нещо, което миришеше на амоняк... Подаде глава навън и извика:

— Франц! Ела веднага, *Франц*!
— ИДВАМ! — викна той.

Децата — това възмути Франц — тичаха след Огъстин през Голямата порта, като го обсипваха със снежни топки, затова никой от тях не чу Мици. Но Франц я чу и се понесе нагоре по стълбището, втурна се на тавана, после по дървената стълба... и ги видя до онзи опасен прозорец! Сестра му се беше свила до ниския перваз. Над нея висеше Волф. Толкова близо до Мици, колкото приживе никога не е бил.

Защото тялото на Волф висеше на гредата. Краката му не бяха на скелето, не опираха никъде. Тялото продължаваше леко да се поклаща и от тежестта бавно се обръщаше на проскърцащото въже.

Първата мисъл на Франц не беше за отвратително изглеждащия му приятел, а изцяло за сестра му — как да я измъкне, без да разбере какво е увиснало точно над нея? Всеки миг можеше да се изправи и да се бълсне в трупа.

Франц я сграбчи, но Мици буйно се възпротиви.

— Не! — извика тя. — *Идиот!* Там горе има някой, чух го.
Повиках те...

Предаде се едва когато ѝ каза грубо, че Волф повече няма нужда
от помощ.

ГЛАВА 21

Кофи звънят като камбани по калдъръма, ранната песен на момчетата с коледни гласове, все още пресипнали от възглавницата, с неизмити очи, все още залепнали от сън, и с току-що обути панталони, все още студени на задниците! Звън откъм помещението за оседлаване, цвилене откъм конюшните, мириз на кожа, на пудинг, на врящо ленено семе, на топли пресни фъшкии, шуртене на урина... разлюлени фенери с ореоли от пара, лед по голямата помпа, подобна на призрак в сумрака на двора — и огромен наръч сено, понесен високо на вила, като набита на копие глава на гигант...

Две седмици до Коледа и часовникът в обора отброява шест! Защото при управлението на Мери животът започва много рано в конюшните на Мелтън, нищо че не е сутрин за лов (дори и в хълмистите околности на Мелтън ловът е прекратен поради сковаващия мраз).

Поли се е подала по нощница от прозореца на детската спалня, вслушва се във всичко това и се опитва да наблюдава. За съжаление е прекалено далеч, за да помирише, а според обоянието на Поли нищо не може да се сравни с миризмата на Гъстин — дори миризмата на оборите, дори на кафеза, пълен със собствените ѝ зайчета. Както се е надвесила от прозореца в суровия декемврийски въздух, зъбите ѝ започват да тракат, но тя не им обръща внимание — по-добре да ти е студено, отколкото скучно. Проклятието на Поли е, че всеки божи ден се буди към пет часа и никой в къщата не се радва на посещение по това време, освен в случаите, когато Огъстин им гостува. Но с изключение на Коледа и на рождения дни на Поли не ѝ разрешават да се облече и сто часа след това — докато не дойде Минта в този скучен седми час. Само да бяха разрешили на Поли да си вземе в леглото зайците, или пък някое котенце — би останала там, но с плюшени играчки — не, защото плюшените играчки миришат на магазин и на нищо друго и тя не ги обича... О, какъв късмет имат конярчетата (мислеше си Поли); всеки ден от живота си могат да стават в пет и половина.

Веднъж Поли каза на Уили-Уинки какъв късмет има, но вместо отговор той изсумтя, и то доста грубо. И все пак Уей-Уили-Уинки си оставаше неин любимец (на четиринаесет години, но висок почти колкото нея). Уили миришеше на джин и тютюн, а също на коне и на „ момче“ — каза ѝ, че се стяга да става жокей. Уили си беше хитър — видя го как сложи юздата на едър кон за лов, прильга го да си наведе главата като пусна на земята една ябълка, а после, когато конят вдигна отново глава, дребничкият Уили се издигна нагоре с нея.

Сега часовникът в конюшнята удари и половина и Поли не можа да издържи повече. Щеше да се промъкне долу да види какво правят служините, които се радваха на този кратък час на господство, докато къщата беше изключително на тяхно разположение. Като отвори вратата, покрай нея по коридора се шмугна Джими, ръцете му пълни с обувки, а устата с шеги. После откри Герти да мете стълбището, Поли я прескочи внимателно, но докато минаваше, Герти я погъделичка по краката с голямата четка за чистене на перила.

Когато Поли влезе в гостната, Розамънд бършеше праха от покрития с купидончета таван със сноп петлеви пера, вързан на дълъг седем метра прът. Поли разчиташе да я погнат с него, но Рози беше „заета“. Тогава — в трапезарията? Но там метеше Вайълит, а Вайълит винаги си е била свадлива, затова Поли изчезна незабелязано на пръсти. В трапезарията намери Мейбъл да пали огъня и да пее. Мейбъл беше лъснала решетката на камината така, че блестеше. А Поли вече трепереше от студ (беше си забравила пантофите и халата), затова седна на решетката да ѝ се възхити, като гледаше как пламъците растат и затоплят пръстите на крачетата ѝ. С Мейбъл бяха приятелки и тя я остави да стои там (но „Я стига, Поли Флиндърс!“^[1], рече Мейбъл и не ѝ позволи да си играе с въглицата).

Мейбъл най-сетне си отиде, но забрави боята и — възхитена от блясъка на камината — Поли си помисли внезапно колко по-хубаво ще стане люлещото се конче горе в детската стая, затова прибра линийката с влажна боя за печка и четките и (като си спомни, че трябва да мине покрай Герти) ги скри под нощницата. Но те бяха неудобни за носене и ги изпусна на два пъти, докато най-сетне ги отнесе в стаята си. Освен това точно когато стигна там, часовникът удари шест и три

четвърти — Минта можеше да дойде всеки миг и затова Поли скри плячката си в леглото и легна върху нея. Така че в Седем, когато Минта най-сетне дойде, Поли като никога спеше дълбоко.

В Осем закуската в кухнята свърши и Лили — вие си спомняте малката Лили — вече миеше съдовете в умивалнята. За Лили това беше удобно място за задявки с пощальона (известен боксьор лека категория), защото в Осем идваше пощата. Пощата за Мелтън Чейз пристигаше тържествено в собствената им кожена пощенска чанта с герба на Уодъми — отваряше я лично Уонтидж, раздаваше писмата и обикновено това се превръщаше в церемония. Писмата на Господаря и Господарката сортираше със собствените си ръце и ги слагаше до приборите им за закуска — картичките под писмата (днес Господарката има писмо с чуждестранна марка — ще го сложи най-отгоре). Писмата за хората от кухнята даваше на Готвачката да ги разпредели. Днес имаше писмо и за госпожа Уинтър — то замина за Стаята. Имаше писмо и за бавачката Халоран — него повери на Минта.

Минта отнесе писмото заедно със закуската в детското крило и веднага след като изписа със златист сироп едно елегантно „П“ върху кашата на Поли, бавачката го отвори. Изпращаше го Бренда, предшественичката на Минта (бидейки сираче, Бренда се бе привързала към госпожа Халоран и все още търсеше съвета ѝ, когато имаше нужда).

Бренда отиде временно при лейди Силвия да помага на „мамзел“ в гледането на малката лейди Джейн и писмото беше подадено в някакво село близо до Торкий, защото въпреки сезона Нейно височество бе отвела Джейни там на квартира — колкото може по-далече от Итън Скуеър. Сега Бренда искаше съвет дали да не напусне. „Цъ-цъ“ — обади се Бавачката и присви устни; докато четеше, тя разсеяно си разхлаждаше чая в чинийката, защото Джейни (както се казваше в писмото) още първия ден заключила мамзел в спалнята ѝ и излязла с някакви селски момчета да ловува с пор из околността. И толкова ѝ се харесало, че на следващия ден решили да отидат сами с

момчето от къщата, обаче нямали пор и вместо това взели котката. Но тя, изглежда, се възпротивила, като я набутали в заешката дупка. Опитала се да се измъкне и затова Джейни седнала на дупката. По този начин започнала война на нерви, защото полузадушената котка се борела отчаяно, но пред момчето Джейни просто *не можела* да отстъпи. Котката хапела и дращела, а тя седяла и седяла. В края на краишата „прибраха се у дома, а гащичките цели в кръв и разкъсани на парченца“, а освен това и без котката.

— Цъ-цъ — повтори Бавачката, подавайки писмото на Минта. А после добави: — На такива е царството божие! — и въздъхна при тази мисъл. — Ако не беше момиче, щях да я изпратя във флотата, като порасне.

— Искаш да кажеш, ако беше момче — намеси се Поли.

— Точно така го казах — „ако не беше момиче“.

— Но тя можеше да е и куче — рече съвсем логично Поли, с блеснали очи. — Не всички са момчета или момичета.

— Яж си кашата, мила — каза Бавачката.

Писмото на госпожа Уинтър бе подпряно на зелената плетена чашка с яйцето за закуска и на пощенското клеймо пищеше „Флемтън“. („Същинска лудница! — промърмори госпожа Уинтър. — Трябва да ги освидетелстват всичките.“) Писмото, разбира се, изпращаше свекървата на Нели, и то беше наистина кратко. Старицата била добре, но ѝ трябал ластик и се надявала милата Маги да ѝ изпрати.

[1] Момиченце от детска песничка, което седяло край въглените да си грее пръстите на крачетата и си изгорило дрешките. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 22

Когато майката на Гуилъм за първи път получи припадък в моргата, отведоха я в лечебницата на Пенрис Крос, но като стана по-добре, поискаха да я изпратят у дома. А къде все пак да я изпратят? След заболяването си остана малко „особена“ — наистина вече не биваше да живее сама. Не можеше ли да отиде при сина си в „Ермитажа“?

Щеше, разбира се, да спи в кухнята, а ако паднеше на легло... но все пак, щом се налагаше... самата Нели беше готова да я приеме. Без съмнение това би трябало да разтревожи Гуилъм, но напоследък Гуилъм сякаш беше загубил способността да се тревожи, също както беше загубил способността си да ходи. Това наистина безпокоеше Нели! Но какво да се прави! Маги остана непреклонна — старата дама не биваше да идва в „Ермитажа“, но Нели не можеше да се откъсне дори за малко и да отиде да се погрижи за нея (нито пък би могла да понесе едно отиване там). Така че в крайна сметка Маги замина.

Това бе второто посещение на госпожа Уинтър в Пенрис Крос — ходи на погребението (единственият опечален от семейството), а после се отби при съдия-следователя да научи каквото може. Така че сега отиде направо при единствената личност, която познаваше в Пенрис Крос. За щастие случи се един от „добрите“ дни на доктор Бринли — като го убеди колко е безнадеждно да се разчита на Гуилъм и Нели, той обеща да уреди нещата. „Била малко особена, казвате? Значи трябва да ѝ се намери подходяща квартира.“ Щял да намери нещо за старата дама във Флемтън (място, където никой не смятал околните за малко „така“). И тъй, по заповед на доктор Бринли общинският съветник Телър, който бе едновременно собственик на западнал магазин за бонбони и завеси и търговец на скариди, се съгласи да ѝ даде стая под наем и госпожа Уинтър я настани там. След което трябваше да се върне вкъщи.

Стаята бе висока и влажна, с дървена ламперия, с изящно мраморно огнище (с малко ромбоидна форма) и за компания имаше множество мишки. Мишките шокираха госпожа Уинтър, но старицата

се привърза към тях и започна война в тяхна защита. Защото в къщата на съветника Телър (всички бивши Главни управители носеха почетната титла „общински съветник“) градските котки влизаха и излизаха като у дома си. Изглежда, намираха, че мишките на Телър са по-апетитни от другите поради (както тя предполагаше) особения аромат, който придобиваха, като се хранеха само със скариди и скоро между нея и котките започна война на живот и смърт. По този начин мишките си живееха разкошно при съветника Телър — неограничено количество скариди и късчета кадифе, с които обзавеждаха дупките си, а бяха и под покровителството на старата дама. Тя също си живееше разкошно с мишките, а и семейство Телър бяха повече от мили към нея! В леглото си чуваше рева на морето, което обичаше, и от време на време отдалеч долиташе дрънченето на касата, когато в нея се случваше да падне монета.

Наистина, ако не отвореше прозореца, не виждаше много нещо; стъклото беше покрито със сол и издраскано от вятъра, който цял век бе навявал пясък. В някои дни трябваше да го затваря здраво, защото имаше усещането, че лети и може да изхвръкне навън. Но в дните, когато се чувствуваше достатъчно устойчива да рискува, държеше прозореца си широко отворен — да тормози котките, които предпочитаха да влизат в къщата през счупеното стъкло на прозореца, точно под нейния. Отначало успяваше да ги спре, като размахваше ръце и ругаеше, но след време свикнаха и не ѝ обръщаха внимание — влизаха и излизаха, като у дома си. Но някой беше оставил въдица за съомга в гардероба ѝ. Така че тя запуши дупката в стъклото долу и се върна в стаята си. Там изчака, докато на перваза под нея се нареди опашка от разочаровани котки, тогава се наведе и ги помете всичките с въдицата (две сиви, три пъстри, една почти ангорска и стар рижав котарак без ухо).

След това котките станаха по-предпазливи, стана по-предпазлива и тя — превърна този спорт в изкуство. Колкото до Флемтън, доктор Бринли се оказа прав — дори децата не се обръщаха, като видеха старицата, която по цял ден ловеше котки с въдица за съомга от прозореца на втория етаж.

За да се върне на крайната гара в Пенрис Крос, госпожа Уинтър трябваше да пътува на товарна каруца върху скридите на Съветника, а Негово блаженство каруцарят беше Том, сегашният Главен управител. Тъй като цял живот бе вдигал тежки товари, Том имаше биволски врат и огромни рамене — беше далеч по-як от коня си. Говореше малко, пиеше като смок, образоването му бе сведено до минимум, но съвсем не беше глупав. Брат му Джордж държеше гостилиницата „Опустошителите“, Хю угояваше говеда в Блатото и тримата заедно държаха в джоба си властта във Флемтън с целия почтен „градски съвет“ и тям подобни (имаше и четвърти брат, но той не се броеше. Анюрин беше капитан на крайбрежни едномачтови корабчета, които неизменно потъваха, а нас скоро се обяви за зъболекар — така поне пишеше на месинговата табелка на вратата му, макар че досега никой не бе рискувал да влезе).

Докато конят препускаше по коларските пътища, Том съобщи на госпожа Уинтър една вест, която я изненада — щели да продават Нютън! О, да, Том бил сигурен — младият господар бил решил да го продаде (тук Том я погледна косо) и сега всеки миг можели да го продадат на търг... макар някои да казвали, че имението вече било продадено — на някакъв спекулант от войната, когото Лайд Джордж направил лорд. В края на краищата защо да не го продаде? Хубавичко посрещане го очаква, ако някога се върне тук (Том отново я погледна с крайчеца на окото). „Но казват, че имотът бил наследствен и не можел да се продава.“

Когато Том искаше да разбере нещо, никога не задаваше въпроси, а си измисляше работна хипотеза, съобщаваше я и наблюдаваше реакцията. Но макар госпожа Уинтър да не знаеше за това и да се изненада, „методът“ му най-сетне си намери майстора, като се има предвид обичайната й дискретност — изслуша го учтиво, но не му даде и най-бегли сведения. Томшибна мудното си хилаво конче и потъна в мълчание. Работата беше там, че точно сега той имаше намерение да си купи автобус и за него беше жизненоважно да знае дали Нютън ще се продава — когато имение като Нютън се продава на търг, винаги падат възможности, които не бива да се пропускат. Ако Нютън бъдеше обявен за разпродажба, братята щяха да имат нужда от всичките си пари и автобусът трябваше да почака.

— В края на краищата — продължи той — сега младият господар станал католик и отишъл да живее в Рим... купил си много хубава къща, казват, досами папата...

„П. П., пишеше старата госпожа Ходкинс, изпрати и сачми.“

„Наистина същинска лудница!“ — помисли госпожа Уинтър отново, докато мажеше препечената филийка с масло.

ГЛАВА 23

В Мелтън животът започваше в Девет, защото в Девет слизаше Господарят.

Гилбърт получаваше голяма кореспонденция, но днес изгълта набързо закуската си и остави писмата за влака. Трябаше да се прибере бързо в града. Изборите бяха приключили миналия четвъртък, а никой все още не знаеше кой ги е спечелил, картите бяха раздадени, но играта не бе започнала.

Болдуин бе заложил в изборите на политиката на „Протекционизъм“, либерали и лейбъристи бяха за „Свободната търговия“. Очевидно страната отхвърляше протекционизма, тъй като по-малко от пет и половина милиона гласуваха за него, докато повече от осем и половина гласуваха против, но тук очевидното свършваше, защото „загубилите“ протекционисти продължаваха да имат най-много депутати в камарата, където нито една партия нямаше явно мнозинство (и където лейбъристите бяха получили някак тридесет и три места повече от либералите). Но да предположим, че когато парламентът се събере през януари, торите щъдат принудени да подадат оставка — кой ще ги наследи? Втората по сила партия — социалистите? Но щом осем и половина милиона гласа бяха отхвърлили протекционизма, девет и половина трябаше да са гласували против социалистите! Само либералите не одобряваха и двете политически платформи, отхвърлени от народа, и по този начин, в истинския смисъл на думата само те изразяваха народната воля. Тогава либералите? Несъмнено някои консерватори щяха да ги подкрепят, за да не допуснат идването на власт на социалистите, и все пак щом народната воля им бе дала най-малко места в Камарата...

(Пощата на Мери беше по-скромна от тази на Гилбърт, но немската марка се виждаше най-отгоре и тя искаше спокойно да прочете писмото на Огъстин — щеше да почака, докато Гилбърт замине.)

... Разбира се, по принцип отговорът е прост. Тъй като съставянето на либерално правителство е немислимо, а самата дума

„коалиция“ напоследък намирисва лошо, или протекционистите трябва да останат на власт, но като се откажат от протекционизма, или пък социалистите да се откажат от социализма и да заемат тяхното място. И в двета случая ще трябва да се провежда центристка политика, независимо кой е на власт, стига да не са центристите. По този начин, макар и най-малобройни, либералите стават най-влиятелната група в Камарата, с абсолютната власт да решават кой ще управлява (стига да не са те) и как ще управлява, и колко дълго ще управлява...

(Без да отваря плика, Мери го опира с пръсти.)

... Е, добре, кой щеше да бъде? Дали двете по-стари партии не трябва да се съюзят, за да „спасят страната от социализма“, или да пуснат лейбъристите, а либералите да дърпат конците?

— При такава дилема — продума Гилбърт — трябва да се ръководим от етиката, а не от политически интереси. Гнуся се от социализма — при самата мисъл за социализъм всичко в мен се бунтува. Но виждам, че става въпрос за най-обикновен избор между доброто и злото. Мери, какъвто и да е претекстът, би било несправедливо да отнемем на лейбъристите наградата, която им осигурява изборната победа.

За момент Мери изглеждаше озадачена. В края на краищата, която и да бе партията, принудена да поеме властта при такива ужасни условия, щеше да изглежда много малка; при следващите избори направо щяха да я нокаутират... С други думи зависеше кого либералите мразеха повече?

— Изборна победа ли? — попита тя. — А, да, разбирам какво искаш да кажеш — да им дадем властта, защото те са крали гласове, които по право принадлежат на либералите!

Но Гилбърт вече го нямаше. След като бе взел решението, трябваше да отиде колкото може по-скоро в Лондон.

„.... От няколко дни полицията непрекъснато влиза и излиза (пишеше Огъстин), смешни човечета в зелено, които приличат на лесничiei — дори не носят каски! Както ми каза Ирма (тя е едно от децата), намерили някакъв труп. Според нея се е обесил на тавана, но сигурно си го е измислила, каквото си е дяволче, защото как би могъл някой непознат да влезе и да се качи там?“

(Мери се питаше дали господин Аскуйт ще изслуша Гилбърт — добре щеше да направи, защото това бе много хитро измислено.)

„... Но ако е просто скитник, умрял от студ в някоя барака или нещо такова, защо полицията ще се навърта тук? После се появи един доста свестен на вид старец и Трудл рече, че това бил бащата (Трудл е най-голямата — *пишеше най-накрая*) и интересно е, че с него дойде млад мъж, когото донякъде познавам. Той ми обмени пари в хотела, където прекарах първата си нощ в Мюнхен! Сигурно са дошли за погребението, но всичко става много потайно...“

(Джеръми веднъж определи „политическия инстинкт“ така: „Нешто, което кара истински благородните натури да действат за своя изгода“.)

„... а Валтер и Франц не ми казаха нищо, но се държаха така многозначително, че очевидно няма смисъл да задавам въпроси.“

(Джеръми е абсолютна свиня.)

„... Сега децата са много забавни, макар че в началото се държаха съвсем настраана, може би защото съм чужденец, пък и смяtam, че не са свикнали възрастни хора да прекарват по-голямата част от времето си с тях, в техния свят, и фактически да се отнасят с тях като с равноправни човешки същества...“

С крайчеца на окото си Мери зърна през прозореца един коняр да разхожда насам-натам коня ѝ (божичко, тази сутрин щеше да ходи в „Ермитажа“!). Трябваше да остави писмото и да се преоблече. Найдобре беше да го вземе със себе си горе и да почете още малко, докато се облича. Но не биваше да се бави; конят щеше да настине (а и Нели може би щеше да иска да излезе).

„... Онзи ден Трудл и Ирма...“

ГЛАВА 24

Нели се беше настанила преди повече от месец в „Ермитажа“ и някак постепенно — с помощта на госпожа Уодъми и Маги — си създаде нов ритъм на живот.

Отначало осигуряването на мляко ѝ се струваше ужасно трудно, тъй като в ловния район нямаше стопанства. Но госпожа Уодъми измисли остроумен план — на връщане от работа един ратай всяка вечер го оставяше в хралупата на дъб, който растеше на по-малко от километър от къщата, оттам Нели с фенер в ръка го прибираще, когато намереше време, но колкото може по-рано (макар понякога това да ставаше чак към полунощ, след последното хранене на бебето). Колкото до водата, за всяко изтегляне на кофата отиваха седем минути (добре че въпреки всичкото си учене, Нели беше здрава като кон). Но кладенчовата вода си имаше и преимущества — нямаше тръби, които да замръзват (особено тук горе, в ловния район).

С две думи казано, на Нели никак не ѝ беше лесно. Според някои хора гледането на бебе отнема напълно времето на един човек, а Нели трябваше непрекъснато да се грижи и за болен, а отгоре на това да прави покупките. В миналото тя пазаруваше като градска жена, което означава непрекъснато отскочане до ъгъла за забравени дреболии, сравняване на цените на конкуриращи се магазини, та да излезе по-евтино — с едно пени по-евтино за това или онова при еди-кой си тази седмица. Но в Мелтън имаше само един магазин за всичко и по правило цените бяха по-високи, отколкото в града — все излизаше с по-някое пени по-скъпо, а не по-евтино.

Госпожа Уодъми идваше на коня си три пъти в седмицата да види дали всичко е наред и обикновено донасяше по нещо в дисагите, но тези малки подаръци бяха „отгоре“ — желиран телешки джолан или нещо подобно — пазаруването си оставаше. Маги ѝ бе дала велосипеда си и това страшно много ѝ помагаше, но Мелтън беше на близо осем километра — пътешествие, което трябваше да се предприема колкото може по-рядко, и при това положение товарът винаги ставаше тежък. Пътят ѝ по нагорнището до ловния район,

яхнала отрупания с покупки стар велосипед (отгоре на всичко мрежата, която пазеше полите на роклята ѝ от спиците бе скъсана и непрекъснато се омотаваше около тях, докато най-сетне Нели съвсем я махна), беше дълъг, а тя винаги бързаше да се прибере у дома, защото изживяваше голямо напрежение, щом дори за момент оставяше Гуилъм сам в леглото. Болестта бе обхванала и гръбначния му стълб и той имаше тежки пристъпи на болка.

Гуилъм настояваше Нели да внася детето с кошчето му в бараката при него, за да пази мъничкия и да му говори. Той не можеше да става от леглото без чужда помощ и едва ли би успял да направи нещо, ако бебето наистина заплачаше — това винаги го разстройваше и Нели не пестеше успокоителния сироп. По този начин бащата и заспалия му упоен син се радваха на продължителни спокойни разговори — разговори, съобразени с възрастта, на която се предполагаше, че е синът съответната сутрин.

— Точно така, Сил, дръж се за пръста ми... (защото днес учеше малкия Сил да ходи). — В друг ден седеше до леглото на четиригодишното дете и му разказваше библейски приказки — за младенеца Иисус и за Йосиф с пъстрите му одежди. — Е, какво ви учиха днес, Сил? — защото сега пък момчето с розовите бузи току-що бе дотичало от училище. Баща му го изпитваше на таблицата за умножение с три, после (няколко години по-късно) му помогна да се подготви за изпити... докато бебето лежеше в кошчето си и пускаше мехури.

— Сил! Как се назва това, Сил? — защото понякога бащата и порасналият му син излизаха на дълги разходки в гората — и Гуилъм го учеше как се наричат птиците, а Сил му показваше намерените от него гнезда. После говореха за Господ бог, който е създал всички красиви птици и е нашарил яйцата им — а бебето все така си гукаше.

Когато Силванъс стана юноша, Гуилъм настоя да водят сериозни практични разговори за всички видове професии, макар прекрасно да знаеше, че той иска да стане проповедник като баща си (но всяко влече към свещенически сан подлежи на проверка). При което бебето се събуди и загука, усмихна се широко с беззъбата си като на костенурка уста, потекоха му лиги и се показаха венците.

Но винаги, каквато и да беше възрастта на момчето в момента, Гуилъм му говореше безкрайно за онова малко ангелче, което седеше

на небесния прозорец и го наблюдаваше, ангел хранител, чиято обич трябваше да се постарае да заслужи.

— Сил, ако някога се изкушиш да помислиш... нещо неприлично за момичета... само си кажи шест думи: „И сестра ми, ангелчето, беше момиче“.

Това изпълваше Гуилъм с безкрайно щастие и той често си мислеше какъв късмет е имал. Напоследък вече не му правеше впечатление, че цялото възпитание на момчето щеше да трае само няколко месеца.

Следобед при хубаво време, поне в дните, когато Гуилъм го болеше по-малко гърба — Нели ги извеждаше заедно на „разходка“. Тя почти пренасяше Гуилъм от леглото му до стария плетен стол на колелца, който им бе заела Мери, завиваше го добре с одеяла, а най-отгоре хвърляше стар конски чул от конюшните на Мелтън. Тогава слагаше бебето на коленете на Гуилъм и ги закарваше на няколкостотин метра по замръзналата трева до края на стръмната скала, където под тях се простираше цялата дълбока речна долина; там почиваха известно време. Пътуването криеше опасности, защото тежко натовареният инвалиден стол не беше подходящ за този неравен път, но поне за Гуилъм гледката си струваше. Далеч долу се виеше реката, виждаха се безкрайните гънки на варовиковите хълмове, в ясни дни човек можеше да види камбанариите на Солсбъри. Защото сега болният извлечаше безкрайно удоволствие от красивия земен свят — престана да бъде безплодната „долина на мъки“, както някога го заклеймяваше от амвона, и той започна да пише стихове.

Идилията трая до момента, когато се случи нещастието с Гуилъм, и то остави тежкия товар на вината върху съпругата и детето му.

ГЛАВА 25

Мери яздеше стар кон мелез, солиден като маса за билиард (и много близък по форма), защото беше бременна във втория месец и всъщност докторът въобще не ѝ разрешаваше да язи. Но пък да седи човек на гърба на Чери едва ли означаваше да „язди“! Чери бе по-устойчив от хълмовете, защото ако се вярва на псалмопевеца, хълмовете могат да скачат, а Чери със сигурност не можеше. Освен това докторът ѝ препоръча всеки ден да се разхожда, затова тя измина пешком част от пътя, като водеше коня. Това ѝ даде възможност да прочете още няколко реда от писмото на Огъстин:

„.... трябва да призная, че са много храбри...“

(Кой? О, разбира се, все тези кесекови дечурлига.)

„.... особено близнаците. Спомняш ли си, че ти писах за шейната, с която се возихме онзи ден? Вчера конят побягна с нея (беше празна), а малкият Хайнц падна на пътя ѝ. Но остана неподвижен и един от плазовете мина точно през него — реших, че го е прерязал на две, но той потънал в снега, а празната шейна беше толкова лека, че мина над него, без да го докосне. Спаси го, разбира се, това, че има смелостта да остане неподвижен. Но другите само се изсмяха гръмогласно и той самият се смееше, когато стана, а конят се втурна надолу по хълма като куче с вързана на опашката тенекия — само да беше го видяла! Шейната се мяташе от едната на другата страна и се бълскаше в дърветата, докато не стана на трески. Край на шейната! Трудл (най-голямата) се смя така, че я заболя коремът.

Но утре заминавам за Мюнхен. Честно казано, тук съм вече точно от три седмици...“

Мери обърна писмото да прочете датата — да, наистина много време е пътувало...

„.... точно от три седмици и е крайно време за разнообразие да видя нещо от истинската, Нова Германия. За щастие не съдя за Нова Германия единствено по това място, инак щях да се върна у дома, без да съм научил повече, отколкото знаех, преди да тръгна. Всъщност всичко тук е недействително, остатък от миналото. Дори все още са

католици! Ако се съди по това тук, човек не би могъл да предположи дори, че съществува Нова Германия със свободомислещия и миролюбив дух и напредничавите си идеи, с изкуството си, но онзи ден, когато ходихме с шейната, срещнах един ужасно мил човек и той ме покани...“

Имаше още много, но Мери мушна листа в джоба си и отново възседна коня. Странно писмо за човек на двайсет и три години, при това интелигентен! Ама и последния параграф си го биваше! Огъстин, изглежда, оглуляваше. Какъв неочекван ефект от пътешествието! Тя се поразтревожи. Знаеше, че си е взел пушките, но за лов нищо не се споменаваше... Въщност на Огъстин сякаш повече му допадаше да се мотае с малките деца, отколкото да е в естествената си среда — Франц, да оставим Валтер и Ото. Несъмнено всички деца обожаваха Огъстин — но не, не биваше да пропилява цялото си време с тях, не го е правил дори и с Поли, собствената си племенница...

Трудл била „най-голямата“, пишеше той, а Трудл не беше родена тогава... Странно, че в нито едно от писмата не се споменаваше за онова най-голямо момиче, за което си спомняше Мери. Малката Мици трябваше вече да е на... какво? На седемнайсет? „Сигурно не е там, а в някое училище“, помисли си Мери.

В далечината по върховете на възвишенията няколкото снежни петънца сякаш плуваха в мъглата, всяко със свое собствено валмо от бяла мъгла. Инак денят беше сив, без повей на вятър, със слаба мъгла, през която слънцето надничаше като малко, воднисто жълто грахово зърно. Светлината беше неопределенна — слаб, застрашителен, проникващ навсякъде отблъсък, който не оставяше сенки.

Чери се мъкнеше бавно нагоре с отпусната юзда, поклащащи се леко като кораб. За миг, без видима причина, Мери си спомни баща си, който бе умрял в детските й години... с панталони от туид, груби като ренде върху голата кожа и с дълги мустаци, които миришеха на тютюн и гъделичка... Но внезапно Чери изцвили мощно, като орган — същинско трепане — и от силните вибрации краката на Мери затрептяха като пелте, а цялата околност се разлюля.

После се успокои и ето ги портите на ловния район, а Нели тичаше към тях, като се препъваше и едва не падаше в коловозите, преди седмици оставени от каруците на работниците. Нели се задъхваше и очите й едва не бяха изскочили — дали госпожа Уодъми

би отишла веднага да повика лекаря? Нещо станало с Гуилъм, състоянието му се влошило от ужасното нещастие вчера: за всичко била виновна Нели, никога нядало да си го прости...

В последвалите години „нещастietо“ с Гуилъм придоби такова голямо значение, че е по-добре да изясним точно какво стана през онзи мразовит ден там, на възвищенията.

Бебето имало разстройство и тя не могла да го изведе навън. Но времето било чудесно и вместо да лиши Гуилъм от разходка, Нели решила да го закара до обичайното място, оставила го сам и се втурнала обратно да се погрижи за бебето. Искала да даде на Силванъс ментова вода и да се върне при Гуилъм, но малкият мизерник не спирал да плаче, затова се забавила.

Гуилъм сигурно задрямал, защото тежкият конски чул се смъкнал от коленете му и той се събудил от студа. Опитвайки се да го вдигне, преобърнал стола и се изтърсил на земята. Останал да лежи там, защото бил прекалено слаб да се изправи. Не можел дори да извика — с повреденото си гърло само шептял: „Помощ!“. Бил посинял и почти в безсъзнание, когато най-сетне ужасената Нели стигнала при него. Макар да беше яка, Нели страшно се измъчила, докато го вдигне от земята на стола.

До вечерта температурата на Гуилъм рязко се повишила, но Нели не посмяла да го остави, за да отиде да извика лекаря. Как да го направи? Трябвало да чака до сутринта и да се надява, че Мери ще дойде.

Когато Мери доведе най-сетне доктора, той направи сериозна физиономия и каза: „Лека пневмония“. Пациентът можел и да я преживее, но от това организмът му положително щял още повече да отслабне.

С течение на годините на Нели все повече и повече ѝ се струваше, че този нещастен случай е наклонил везните — без него болният може би е щял, *трябвало* е да се оправи. Малкият Силванъс стана убиец, преди да се роди, двоен убиец — преди да го отбият.

ГЛАВА 26

Зад недоволството на Огъстин от Лориенбург и заминаването за Мюнхен се криеше нещо повече от онова, което съобщи на Мери. По времето, когато пишеше писмата, вече цели три седмици беше влюбен и не бе постигнал нищо в това отношение. Наистина Мици вече се появяваше в трапезарията, но изглеждаше по-разсегна отпреди и при първата възможност изчезваше. Сякаш единствения човек, на когото въобще обръщаше внимание, бе Ото. Накратко, от време на време Огъстин вече можеше да ѝ се любува (и се възползваше докрай от това), но повече не му се удава да говори с нея, след като изпусна онази възможност в параклиса — повече не я видя сама.

Някак съвсем не му хрумна да предложи да отидат на разходка. Но веднъж, в пристъп на голяма смелост, предложи да ѝ прочете „Шилер или нещо такова“. Мици му благодари топло, от което сърцето му запърха като на пиле, но вместо да го заведе в празната библиотека, тя се отправи към гостната и четенето се състоя в присъствието на майка ѝ, а също и на по-малките ѝ сестри (защото децата следваха Огъстин навсякъде като кученца и искаха да го накарат да излезе да поиграят навън на снега. Двете момиченца бяха видимо отегчени от Шилер и копнееха да измъкнат Огъстин, Аделе подскочи, сякаш я болеше зъб всеки път, когато произнасяше някоя дума неправилно, Мици не показва никакъв интерес, докато той не спря за малко, тогава отново му благодари и се измъкна в стаята си. Четенето определено излезе несполучливо и повече не се повтори. Как проклинаше Огъстин немския! Защото знаеше, че на английски чете доста добре.

За да забрави мъката си, наистина ходеше с децата — прекарваше по цели дни с тях, защото като се вживяваше в мислите им, поне се откъсваше от своите. Но от такова „откъсване“ невинаги имаше полза, той прекалено често подвеждаше близнаките да правят ужасни пакости и тогава, в критичния момент, мисълта му се връщаше към Мици; така, поради чисто невнимание, забъркваше някоя каша. Валтер въобще не можеше да разбере поведението на Огъстин — „съвсем е несериозен, липсва му чувство за отговорност!“. Колкото до

Франц, който сякаш хвърчеше сега, след като товарът най-сетне се бе смъкнал от раменете му, той копнееше да отиде на ски в планината — ако се оправдаеше с госта, сигурно би могъл да измоли такова нещо — стига Огъстин да проявеше и минимален интерес... Франц го намираше доста скучен.

Здравият смисъл подсказващ на Огъстин, че е най-разумно да замине, поне за известно време. Домакините наистина щяха да се зарадват на това — по време на погребението на Волф (полицейските разпити — толкова трудно се измъкнаха от тях, трябаше да използват всичките си връзки) едва ли не открыто искаха да се изнесе нанякъде, поне докато свърши тази работа. Но чак след две седмици Огъстин си спомни за предложението на доктор Райнхолд да му покаже Мюнхен, предложение, което домакините шумно одобриха, когато най-сетне повдигна въпроса. Затова писа на доктор Райнхолд и в края на краищата заминаването му се уреди.

Доктор Райнхолд имаше голям апартамент на Одеонплац близо до Театинеркирхе (би могъл великолепно да наблюдава Преврата, ако не беше заминал толкова рано от Мюнхен). Бе ерген и малко изнежен любител на лукса, икономът и готвачката му бяха семейна двойка и домът му се поддържаше безуспорно чист, но както установи Огъстин, той почти не оставаше в него. Доктор Райнхолд отиваше в кантората си в девет, след което гостът му трябаше да се оправя сам; „показването на Мюнхен“, изглежда, се състоеше предимно в планиране на обиколки, които гостът трябаше да осъществява сам.

Отгоре на всичко отиването в Мюнхен никак не му помогна да забрави Мици (както сам откри). Всъщност тя изникваше в съзнанието му при най-невероятни обстоятелства — в катедралата например, изведнъж почувства, че Мици е току до рамото му. Изобщо не му идваше наум да „продаде Нютън“ — точно сега беше прекалено погълнат да си представя Мици като негова господарка и най-хубавото му украшение. С негова помощ Мици се научава да се движи из цялата къща, Мици се научава да разпознава мебелите, като ги докосва с неговата ръка, стисната нейната, Мици се научава да познава променящия се аромат на сезоните в английска градина, песента на птиците, гласовете на всичките му приятели... ще даде да сложат нови струни на старата арфа в малката южна гостна (слепите арфисти са винаги много добри).

Разбира се, изпратиха го зад ъгъла, на Кьонигсплац, за да разгледа галериите. Имаше чудесни неща, безброй картини, прочути вече, познати от снимки произведения на гръцката и египетската скулптура, но самите галерии бяха огромни и от това донякъде съдържанието им изглеждаше нищожно. Тридесет-четиридесет минути гледане на шедьоври доставяше на Огъстин огромно удоволствие, повече не можеше да понесе. После се появяваше болка в темето, внезапно осъзнаваше какво пилеене на време е всичко това без Мици и страшно му се допиваше бира.

Като бързаше да излезе от Глиптотеката, за да даде почивка на преуморените си очи, той се бълсна във вратата.

ГЛАВА 27

Тукашните черкви, където го изпращаха, за да им се възхищава, в действителност го отблъскваха, защото всичките, с изключение на катедралата (късна готика) бяха в стил барок или дори рококо. Потвърждаваше се онова, което вече бе почувстввал в Лориенбург — хора, които смятат такива неща за красиви, са в душите си несериозни, религиозното им чувство (а това се отнасяше и за Мици) не може да е дълбоко, а културата им само празни приказки и измама. Можеше ли да се допусне, че изтънченият и културен доктор Райнхолд, роден ценител на истинското изкуство, сериозно се възхищаваше от тези сладникави ужасии, или се преструваше? „Азамкирхе“ например — къде беше тук класическата строгост (присъща на всяко истинско изкуство), естествеността? Чистота на линията, сдържаността?

— Барокът дори не е изкуство, той е антиизкуство — опита се да спори той с Райнхолд, но не успя. „Старият Райнхолд е сляп за някои неща“, трябваше да признае той (за Райнхолд, разбира се, Огъстин бе сляп).

Този спор се разрази в една неделна утрин. Навън на площада, където преди няколко седмици полицията бе стреляла по нацистите, оркестър започна да свири потпури от Щраус и двамата мъже се приближиха до прозореца да гледат. В острия зимен въздух звуците на оркестъра се понесоха нагоре към небето, а ята гъльби се стрелнаха към земята и Райнхолд посочи забрадените дребни старици, които се бяха събрали да ги хранят, прочутите *Taubern-mutter*^[1] — „гъльбовите майчици“ на Мюнхен. Кученцето с карираната жилетка също беше тук — вървеше пъргаво, целеустремено и важно, а възрастният му издокаран господар го следваше, хванал каяшката. Цялата сцена докосна никаква струна в душата на Огъстин и той шумно въздъхна, пожелавайки си Мици да е при него...

Но неделята беше почивният ден на Райнхолд и затова той предложи да посетят заедно Швабинг.

— Наричат го „Латинския квартал“ на Мюнхен — обясни той (с едва забележимо присвиване на устните). — Във всеки случай там

живеят всички мюнхенски поети и художници, които струват нещо. — Огъстин наостри уши; по-скоро затова бе дошъл, отколкото за галериите. — Гени! — продължи Райнхолд, като забеляза настроението му — гении в ателиетата, гении в мансардите, гении в мазетата, в задни спални и мецанини, представители на нордическата и латинската раса, християни и евреи, гениалността се лее по улиците... — Въздъхна. — Да вземем повечко пари, та да им платим бирата.

— Швабинг ли се казва? Далече ли е?

— Почти на прага ни. Всъщност вече стигнахме — добави след мъничко той, като минаха покрай Sieges-tor^[2]. — Пристигнахме в нашия Челси.

„Странно — помисли Огъстин. Минавал съм оттук десетки пъти, без да подозирам, прилича повече на Кромуел Роуд.“

В търсене на знаменитости те обикаляха наоколо, оглеждайки барове и кафенета („Що се отнася до *joie de vivre*^[3], помисли Огъстин, те напомнят много частните пансиони в Южен Кенсингтън“). Но намериха само една знаменитост — все същата еманципирана млада жена от гостуването в Рьотинген. Като я видя, Огъстин почервя до корена на косите си и се закова на прага, но доктор Райнхолд се поклони любезно, при което тя размаха дълго цигаре и ги покани с усмивка. Огъстин задърпа ръкава на Райнхолд и каза „Не!“.

— Не? Дребна риба ли ви се вижда? — Огъстин не възрази и те се отдалечиха. — Хайде, тези заведения не струват, ще ви заведа при Кати. — Свърнаха по Тюркенщрасе и спряха пред малка пивница, чиято реклама представляваше озъбен червен булдог. — Това е „Симплицисимус“ — рече Райнхолд. — Ако имате късмет, ще намерим тук стария Т. Т. Хайне и Гулбрансон.

— Кои са те? — попита Огъстин.

— Слушайте! — раздразни се Райнхолд и спря на прага. — За кои живи художници сте чували?

— Джон. — Потърси още имена, после добави. — Разбира се, Сарджънт не струва, но виж, Ерик Кенингтън е друго нещо, купих една от неговите картини.

— А освен англичани?

— Чуждестранни художници ли? Трябва да ви кажа, че наистина харесах някои от декорите за руския балет — призна си той.

— Имате предвид Дерен и Пикасо? А виждали ли сте нещо от истинските им творби? Или Матис? Ван Гог? Сезан?

— Н-н-не, но наистина ли трябва? Не са ли всичките те, малко...

Райнхолд простена. После вирна брадичка и подвикна, сякаш към небето.

— Слез, Хасинто, и ела да пийнеш с нас, ужасните еснафи! Помогни ни да изкупим с вино греховете си.

Огъстин вдигна поглед. На върха на висок уличен стълб, седнал по турски върху самата лампа и въпреки студа облечен само по фланелка и спортни гащета, седеше мургав младеж с вид на начинаещ йога. Но йогата там горе само леко поклати глава с пръст на устните. Откъм прозореца на първия етаж до него достигаше ритмичното хъркане на някакъв бюргер, който се наслаждаваше на следобедния сън.

— Хасинто е млад бразилски скулптор, многообещаващ — обясни Райнхолд. — Освен това е първокласен бегач. Живее за изкуството си, но бяга, за да живее. — Вгледа се с интерес в безмълвната, неподвижна фигура горе. — Освен всичко, май се развива като задълбочен познавач на хъркането.

— На хъркането ли?

— Точно така. Без съмнение спринтира от един първокласен хъркач до друг из целия град — обзагам се, че току-що е свършил обиколката си. Слез долу! — викна той отново. — Ще настинеш! — Солото спря внезапно, а ловкият младеж се съмкна на земята и се присъедини към тях. — Кажи ми — попита го с интерес, — възможно ли е да се възпроизведе върху мрамор ритъмът на подобно хъркане?

Вместо отговор Хасинто направи бърза и сложна поредица от движения с ръцете си, а после безпомощно ги отпусна.

— Така си и мислех — заяви Райнхолд тъжно и триото влезе в заведението.

[1] Известна барокова църква в Мюнхен. — Б.пр. ↑

[2] Арка на победата (нем.). — Б.пр. ↑

[3] Жизнерадост (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 28

Райнхолд ги въведе в тясно помещение, прекалено тъмно да видят каквото и да е, но звуците, които доловиха, говореха недвусмислено, че тук се пие. Когато очите им свикнаха с тъмнината, оказа се, че двамата прочути карикатуристи (Гулбрансон и Хайне) ги няма, но видяха други знаменитости.

— Това е самият Рингелнац! — каза Райнхолд, като прикри устата си с ръка, а после подвикна: — Сервус, Йоахим! Ела при нас, съкровище мое! — Морякът поет бе вече пиян и с усилие се присъедини към тях. — А това — продължи Райнхолд, сочейки към евреина в ъгъла — е самият Тухолски.

— Не привличай вниманието му — просъска Хасинто, като тракаше със зъби от студ. — Не го обичам!

— Така ли? И все пак Курт е блестящ писател и нашият млад английски приятел...

— Ако Тухолски дойде, аз си отивам! — отсече Хасинто и Райнхолд отстъпи, поръчвайки бира само за четиримата. — „Нashiят английски приятел!“ — повтори Хасинто, измери Огъстин с късогледи очи и запита с тревожна нотка в гласа: — Можете ли да бягате?

— Да... не, искам да кажа, не като вас.

— Колко хубаво! Тогава няма да има нужда да ви предизвиквам, като се понапия.

Междувременно Рингелнац се мъчеше несръчно да сложи голям резен сирене върху чашата си и мърмореше: „....прогонва призраците“. Но сиренето падна в бирата и като се опита да отпие, то се опря в носа му, затова се разплака.

— Щом не тичате, какво *всъщност* правите? — настоя Хасинто.
— Искам да кажа как се прехранвате?

— Хърка — заяви Райнхолд заядливо. — Директорите на лондонските театри го наемат да хърка зад сцената, когато им е необходимо за някоя пиеса.

Но Хасинто не се оставил да го измамят.

— Невъзможно! Няма подходящ нос.

— Нос ли? — намеси се Рингелнац ядосано. — Кой говори за носове? — Имаше голям нос и не обичаше да се говори за носове, още повече че от неговия капеше бира.

По едно време Рингелнац изчезна някъде отзад, а когато дойде, се оказа, че е заел халата на самата Кати Кобус, за да завие с него треперещия Хасинто. Но Хасинто не забеляза тази любезнота, защото разговорът се бе насочил към Естетиката и той бе в стихията си. Райнхолд изпадна във възторг от кавгата, която предизвика между Огъстин и Хасинто — държеше се настрана и от безопасно разстояние ги насьскваше един срещу друг.

В подобен спор с човек като Огъстин Хасинто имаше няколко преимущества. Преди всичко бразилецът можеше да говори с ръце (както темата изискваше); ръцете служеха на Хасинто както диапозитивите служат на лектора, така бързо рисуващи във въздуха, че сякаш всичко се появяваше едновременно. Второ, разполагаше с нещо, което е задължително за абсолютната яснота на мисълта — беше чel почти всичко, което съвпадаше с теориите му, и почти нищо, което да влиза в разрез с тях, докато Огъстин разполагаше единствено с безразборно натрупани в течение на десет години представи, събрани от противоречиви източници. И трето, най-важното от всичко, беше неговият жар — като го слушаше и гледаше как говори, човек разбираше, че наистина „Формата“ бе за Хасинто, каквото е бил кръстът на разпнатия Христос за апостол Павел.

Още от самото начало Огъстин призна, че, *разбира се*, изкуството е нещо повече от имитация, имаше нещо... „Като да намажеш ръба на салатиерата с чесън, за да стане хубава салата ли?“ — предложи Райнхолд..., но Огъстин бе смаян, защото Хасинто напълно отричаше имитацията в изкуството. „Все пак салатата няма да стане *само* като намажеш ръба на чинията“, настоя Огъстин. Но Хасинто се залови с всички изобразителни теории на Огъстин и ги направи на пух и прах. Нахвърли се, както Павел се е нахвърлил на галатяните (онези предатели-неевреи-християни, които искали да се подчиняват и на Мойсеевите заповеди). Щом веднъж откриете Формата (каза Хасинто) и разберете, че само тя има някакъв смисъл, трябва да „стоите твърдо в свободата“ (както Павел е казал на

галатяните) и никога повече да не се оставяте да ви забъркват в това изобразително иго „Формата...“

— „Съзерцанието на красиви предмети“ — цитира Райнхолд. — Първото от двете правила на поведение според Principia Ethica на вашия Мур — тази библия на групата Блумсбъри^[1], Огъстин! Чели ли сте я?

— ... „е единственият смисъл на нещата — продължаваше Хасинто, — без което Вселената е нещо като зрителна безсмислица...“ и т.н., и т.н. Той имаше и четвърто преимущество в спора — Огъстин го изслушваше и се поддаваше на неговите внушения, колкото и да не желаеше, докато Хасинто никого не слушаше.

Отгоре на всичко Хасинто вече разполагаше и с пето преимущество — силната мюнхенска бира. Разбира се, Рингелнац имаше преднина, но и на Огъстин взе да му се заплита езикът.

Рингелнац отдавна вече не беше в състояние да се намеси, дори не можеше да слуша. Точно сега, когато изпразни джобовете си да плати по още една бира, Огъстин оставил, без да иска, на масата миналогодишната си покана за стадиона Лордс и кръглата картичка с така красиво отпечатани златни букви очарова Рингелнац — дотолкова ѝ се възхити, че по едно време я намаза с горчица, после добави парче салам и най-отгоре накиснатото в бира сирене и сега я дъвчеше, а мислите му се рееха далече, на Парнас.

Макар да обичаше да пие, Огъстин мразеше да се напива (това бе свързано с разни шумни и глупави безделници от Оксфорд). Но тази вечер беше прекалено погълнат от спора, за да забележи колко пие и ето че бирата неочеквано го хвана. Първият сигнал беше бученето в ушите, което нямаше нищо общо с Хасинто и студената пот по челото, после плискащата се в стомаха му бира сякаш започна да се надига към гърлото... Онази първа вечер в Лориенбург Огъстин бе пийнал малко повече, но това тук се оказа по-страшно, защото помещението взе да се клати и да променя формата си, превръщащо се в отделни въртящи се равнини и само с херкулесовски усилия той успяваше да го задържи цяло и изправено.

Огъстин вече не чуваше Хасинто, трябваше да съсредоточи всичките си усилия да се владее, инак губеше равновесие и таванът политаше надолу, а подът увисваше на косъм от главата му.

— Формата... — там е цялата работа, дръж се за Фор... ф-ф-ф...

Издържа, докато му стигнаха силите, после се свлече на пода.

[1] Състояла се е от представители на интелигенцията, критично настроени към някои страни на буржоазното общество. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 29

Никога в живота си Огъстин не беше се напивал така. Дори два пъти по-късно, когато (на път за Лориенбург) мислеше за безславния край на посещението си в Мюнхен, все не можеше да си спомни нищо от мига, когато загуби отчаяната борба да накара пространството да остане вярно на Евклид, докато се събуди в леглото си и установи, че е понеделник по обяд. Носеше пижама, следователно някой го бе съблякъл и сложил в леглото... и потъна от срам при мисълта, че това сигурно е бил Райнхолд.

Господи, а какво главоболие имаше! Когато най-напред седна, черепът му стана на парчета като спукана чаша в ръцете на слугиня. В този ужасен момент на събуждане той благодари богу, че Райнхолд вече е излязъл, защото не можеше да си представи как ще се покаже пред очите му (но вечерта, когато се върна у дома, Райнхолд се държеше чудесно). Как да се отплати за любезността му... какво ли си мислеше домакинът му за него... какъв ГЛУПАК се бе показал!

След като изпи повече от литьър вода от каната и с останалата наплиска лицето си, Огъстин се почувства по-добре и се облече. После излезе на разходка, пресече площада, за да влезе в Хофгартен. Точно там, в мразовития въздух, за първи път осъзна съдбовната промяна, настъпила под влияние на алкохола — въпреки главоболието съзнанието му бе невероятно ясно — ясно, защото главата му бе празна.

Дори на следния ден във влака Огъстин все още се наслаждаваше на първичната свежест на това празноглавие, защото всички изтъркани идеи, дълго затлачвали съзнанието му, бяха пометени от нещо като пролетно чистене — мозъкът му се проми с бира (Божичко господи! — помисли. „Може би, за да се отърве от всички тези глупости, човек трябва да се напива истински всеки две-три години.“)

Като последица сега в съзнанието му изпъкваха ясно само две неща: едното беше лицето на Мици без всякаква следа от колебание или съмнение по него. „Господи! — помисли си той в парка. Какво за

бога търся в Мюнхен, когато трябва да съм там до нея? Как мога да стоя и минутка повече далече от нея? Наистина защо за бога въобще дойдох в Мюнхен?“ Трябваше да се върне в Лориенбург веднага и да я поиска.

Но наред с образа на Мици му се яви и представата за Формата. Как тогава да опишем какво се случи с него? Неволно му хрумна онази фраза от Евангелието да „се родиш отново“ духом, защото, не дай си боже, всичко това да има нещо общо с религията, все пак този отречен хаос в душата му наистина се замени от едничка изумителна идея — за Формата като иманентност на обекта, която окото на художника може да разкрие. Но забележете все пак, че става дума за материална иманентност, защото тя, макар да превъзхожда реалната действителност, все пак е една материална свръхдействителност. „Искам да кажа, мислеше си Огъстин, че вече не философите, нито учените, още по-малко светците разкриват смисъла на Мирозданието, а художниците! Този «смисъл» не може да се изрази с думи, той е преди всичко визуален.“

„Светило за тялото е окото...“ Как копнееше Огъстин да погледне с нови очи познатите картини, да използва докрай зрението си; да, а също да насочи това „светило“ към новото изкуство, за което Хасинто говореше с такова благоговение — Матис, Сезан и другите! Да беше следващата спирка Париж...

Но, разбира се, следващата спирка беше Камщад и когато Огъстин смени влака, който запухтя из долината, Мици все повече и повече завладяваше мислите му; тя (за момента) го завладя докрай и той забрави за „Формата“. Защото имаше намерение, когато се върне, да отиде право при Мици. Започна да си представя какво ще й каже, дори съчини нейните отговори. Дошъл бе върховният миг в живота му. Щом се оженеха, щеше да я научи на... на... за бога, как се обяснява на сляп човек каква е Формата? Но чувстваше, че при силната му любов дори и това няма да е невъзможно.

Когато влакът най-сетне стигна Лориенбург и Огъстин скочи на линията, децата го посрещнаха с викове. Боричкаха се кой да вземе торбата (прекалено тежка, за да я носят и четирите заедно), после я пуснаха и се сборичкаха кой да се хване за него. Всички говореха

едновременно и никой не чуваше отговорите му, които той даваше също, без да ги слуша. Когато стигнаха в селото обаче, Огъстин им купи бонбони и те се поуспокоиха, достатъчно, за да може най-сетне да ги попита за Мици.

— Ще стигнеш точно навреме да ѝ кажеш довиждане — отива в манастир.

— За колко време? Ще учи там азбуката на слепите или нещо от този род, така ли?

— Какво искаш да кажеш с това „колко време“?

— Мици ще става монахиня.

— Ще дава монашески обет.

— Кармелитка ще бъде, откога го иска!

— Вече са я приели и татко каза, че може.

— Не разбираш ли? Мици ще стане монахиня...

— Какво ти става?

— Хайде, глупче, какво чакаш? Върнаха ти рестото, *тръгвай* де...

ГЛАВА 30

Огъстин не разбра как измина останалата част от деня — вървеше като насын, съзнанието му отказваше да възприема.

Когато се събуди на следващата сутрин и си спомни всичко, сърцето му натежа като олово в гърдите, сякаш притисна стомаха му и дори започна да му се повдига. Когато отвори залепналите си очи, сякаш ослепя, светът бе лишен от цветове, бе нереален. Предметите изглеждаха призрачни, по-скоро бяха като спомени за видени много отдавна неща, отколкото свежи възприятия. Дори едрата Лис, клекнала край печката, беше далечна и нематериална като призрак.

Краката неволно го отнесоха на закуска, пийна малко кафе, но нищичко не хапна.

Днес Валтер и Аделе (може би разкаяни, задето са били негостоприемни към него преди около седмица) бяха направили куп планове за развлечения. „Разбитата на трески“ шейна все пак била поправена и била на негово разположение. „Искате ли да разгледате няколко черкви?“ попита Аделе и обясни, че един от шедъврите в стил барок на братята Азам бил само на осем километра, а в обратна посока имало параклисче със забавни оброчни картини, посветени на всички видове селскостопански беди и болести...

— Глупости — отсече Валтер. — В Мюнхен си се нагледал на черкви, нали момчето ми?

Стана ясно, че Валтер си е наумил да го изпрати с горския навътре в гората — да видят дали бездънното тресавище е добре замръзнало, за да минат тежките каруци с тор от бунището на замъка — трябваше да се разхвърля там, където имаше най-много нужда от подхранване. — Това тресавище замръзва по-бавно от самия Дунав! — обясни Валтер. Без съмнение гниещата растителност отделя топлина, ще бъде много интересно за Огъстин и (със закъснение се сети да добави тактично) той, Валтер, щял да се радва да чуе неговия съвет. Франц също гореше от желание да го учи да кара ски — денят бил чудесен и снегът най-сетне бил много подходящ за това. Колкото до

децата — присъствието на родителите им ги принуждаваше да мълчат, но те му правеха умолителни гримаси от вратата.

Само Аделе забеляза странното състояние на Огъстин. Чудеше се какво ли за бога е могло да се случи с него в Мюнхен. Сигурно лоши новини от дома? Но Аделе имаше непоклатима вяра в силата на всякакви забележителности, които отклоняват мисълта и утешават разтревоженото сърце, и затова още повече настоя Огъстин да отиде на разходка.

А Огъстин, разбира се, искаше просто да го оставят на мира, затова им позволи да го залеят с водопад от противоречиви предложения, извини се, колкото можа пред възрастните, избяга от децата и тръгна сам на дълга разходка в снега.

На безличното небе нямаше нито едно облаче — само слънце, което не даваше нито светлина, нито топлина.

Отначало краката му сякаш се бяха вдървили. Едва излезе навън, и трябваше да спре; известно време стоя подпрян на разнобитената дървена ограда на стария кегелбан срещу голямото разпятие, загледан в три леко потънали в снега черни точки под надвисналите липи. Бяха три мънички, сбръчкани прилепчета, замръзнали, както са висели на вейките горе и паднали там.

Така и Мици щеше да се сбръчка като монахиня. За миг във въображението си я зърна да лежи бяла в безкрайната тъмнина на своята нощ, с издайнически следи от зъби на шията. Огъстин не погледна нагоре, а се обърна все така с наведени очи и потрепери при вида на самата сянка върху снега — онази (за него) зловеща фигура на вампир, прикована прекалено несигурно на своя кръст — и забърза с широката крачка на човек, който по залез-слънце трябва да измине още тридесет километра.

Със същата идиотска бързина Огъстин пресичаше голямата нива отвъд пътя, като газеше до колене в сняг, когато децата от замъка го забелязаха да отива в гората без тях. Как ги бе забравил? Хукнаха след него, но скоро снегът стана прекалено дълбок и за тяхна изненада Огъстин не им обърна внимание, когато му викнаха да почака. Все пак не се отказаха, докато една дълбока до пояс пряспа по средата на

нивата за малко не ги погълна. Тук дори Трудл се принуди да спре, а над снега се подаваха едва ли не само главичките на близнаците.

Трябва да ги е чул, сутринта е толкова тиха! Но с наведени очи Огъстин продължаваше да бърза, без дори да погледне назад, макар че го викаха. При това невероятно предателство близнаците си позволиха нещо, което инак никога не правеха — ревнаха да реват; сълзите им направиха дупчици в снега, а Огъстин се скри от погледа им.

Напоследък не беше валяло и по-плиткия сняг в окрайнините на гората бе запечатал за прикования към земята поглед на Огъстин множество следи от животни и птици, направени от няколко нощи и дни насам. Разсеяно ги оглеждаше: отчетливо отбелязаните раздвоени копитца на сърна, следите от лапите на лисица, подредени една след друга в права линия, сякаш е минало зъбно колелце, ветрилообразните следи от всевъзможни по вид и големина птици, леките улейчета, оставени от влачещи се опашки и криле, подобни на вкаменена папрат. Сякаш тези същества бяха минали по едно и също време, свикани на импровизиран танц, в който е участвало всичко живо.

Сега единственото живо същество наоколо беше един кос, който се канеше да кацне. Ослепителният сняг му попречи да прецени точно разстоянието, та падна от половин метър с разтворени нокти и перата на опашката му се забиха в снега. Когато Огъстин свърна в гората, птицата подвикна след него:

— Измъкна се — не си знаеш късмета!

Огъстин се обърна изненадан; бе събркал — там имаше само една птица.

В задушния мрак на гората той си проправяше път между дърветата — гладки обли стволове, изпъкващи със студения си синьо-сив цвят на фона на тъмнозелените листи, обточили тежкия балдахин на снега високо горе. Тези безкрайни редове от невероятно високи, вечно зелени дървета, които нямаха ни клон, ни вейка на петнайсетдвойсет метра нагоре, съвсем си приличаха и бяха разположени нагъсто на равни разстояния. Нямаше храсти. Поради еднаквите разстояния между тях и липсата на ниски клони или зеленина, ехото им беше мощно и зловещо. Едно селско куче джафкаше в далечината и

това прозвуча като цяла глутница лаещи с пълно гърло хрътки — или като някакви далечни безредици.

Но ето Огъстин изскочи съвсем случайно от гъстата гора и се намери на широка алея; известно време вървя по нея. По същата тази алея преди месец бяха пътували за Рьотинген, но отначало той не се сети за това. После нещо познато сигурно му направи впечатление, защото внезапно си спомни звънчетата на шейната и заруменялото от мраза лице на Мици, което се подаваше от яката на кожуха... колко щастлив беше в онзи ден преди месец, седеше на капрата почти до нея!

Отначало Огъстин ходеше напълно зашеметен от отчаяние, но щом взе отново да забелязва онова, което го заобикаляше, започна и да мисли малко по малко. Дали наистина в края на краишата всичко е свършено? Всъщност Мици все още не е постъпила в манастира и портите му не са се затворили след нея — тогава несъмнено няма да я пуснат обратно. Но докато тя си е у дома, с положителност не могат да я заставят насила. Навярно той се предаде прекалено лесно — стреснат от първата пречка, само защото реши, че щастието е негово и може да го има, когато си пожелае? Ако се върне сега и признае чувствата си, този смахнат монашески проект сигурно ще се разсее яко дим! Сигурно е така (и при тази мисъл сърцето му подскочи като задавен двигател), Мици прави това само защото се е отчаяла от него. Та как би могло здраво, нормално момиче като нея да иска да стане монахиня?

— Глупак! — отвърна си сам. — Ти не я разбираш. Безнадеждно е.

Там беше работата — да имаше друг, да го беше отхвърлила заради някакъв мъж — но друг мъж нямаше! Единствено тази вечно жива и вечно умираща фигура на Кръста, за която Огъстин не помисляше преди, но сега представата за нея го накара да потрепери.

Що за старомодно същество бе Мици в такъв случай — в душата си — за да помисли дори да отиде в манастир? Просто умът не го побираше. Как може да съществува такъв човек в днешно време? И как могат родителите ѝ да се съгласяват на такова нещо, вместо да извикат психиатър? И тях не разбираше, съвсем не ги разбираше. Но пък дали въобще разбираше някого тук? Не — дори милия Райнхолд. Когато

човек надникне по-надълбоко, всички са... никак объркани (та я виж Франц!). Мислиш си, че ще видиш как се движи механизъмът отдолу, но всъщност нищо не си видял. Не са като теб, тези германци.

Тези германци... това увлечение по политиката, сякаш наистина съществуваше човешко „общество“! *Тези дървета...* всички тези милиони зловещи, еднакви, засадени от человека, вечнозелени дървета...

— *Божичко, искам да се махна!* — изкрещя той и като рикоширащ куршум стволовете на дърветата бързо изляха насреща му.

— *Махай се!*

ГЛАВА 31

След като обикаля безцелно няколко часа из гората, Огъстин внезапно се намери на открито. Тук всичко изглеждаше непознато. Под дърветата слънцето не се виждаше и той нямаше представа за посоката, която бе хванал: може да е вървял в кръг, така че „у дома“ да е на две крачки, или на петнайсет километра. Не видя нищо познато.

Огъстин се почувства уморен до смърт. Обикновено можеше да извърви и петдесет километра, без да се измори, но днес състоянието на нервите създаде в мускулите му безброй мънички вътрешни напрежения, и те се бяха борили помежду си до пълно изтощение — всичко го болеше.

След полумрака на гората Огъстин излезе в края на това ослепителнобяло снежно поле, та трябваше да заслони очите си с ръка, докато огледа местността, за да открие някого, който да му посочи пътя. За късмет недалече имаше стопанство и към Огъстин енергично вървеше мъж на средна възраст — едър, облечен като заможен селянин. Огъстин се затича да му пресече пътя, човекът го забеляза и спря да изчака.

Когато селянинът видя този чужденец и джентълмен, който се спускаше през снега към него и очевидно се бе загубил, три чувства го накараха да го покани: любопитство, съчувствие и гордостта от своя дом. Огъстин беше прекалено изтощен да откаже и във всеки случай копнееше да поседне. Последва домакина, без да се оглежда — този път съвсем не му беше до любопитство. Искаше само да посedi известно време.

Заведоха го в дневната, където стените бяха украсени с гора от еленови рога и там го нагостиха с торта, напоена с ром, но той с мъка преглъщаše. После му дадоха щедра порция домашна сливова и от това изведнъж се почувства по-добре.

Най-сетне Огъстин започна да се оглежда наоколо. Имаше стотици еленови и други рога... Ловни трофеи ли бяха, украса, или пък

на тях можеше да си окачиш шапката (или по-скоро стотиците шапки)? Вместо куче, пред камината имаше килимче — всъщност нямаше и камина, а самото килимче някога е било куче! Каква наредба... наведе се и почеса килимчето зад ушите (предложиха да му напълнят отново чашата, но той твърдо отказа — ей богу, сливовата им беше силничка!).

Сред рогата оставаше малко място и там висяха резбовани разпятия или резбовани часовници с кукувички; имаше и два ужасни маслени портрета, които стреснаха Огъстин, защото въпреки бакенбардите си възрастният селянин приличаше толкова много — този мил сто и петдесеткилограмов чичко — на майка си като булка.

Отново се опитаха да му напълнят чашата и отново им отказа.

Междувременно разпитът продължаваше. Всичко ставаше много любезно и тактично и трябваше да се отговаря внимателно. Изглежда, силно се развълнуваха, когато разбраха, че е англичанин и поискаха да знаят всичко, което би могъл да им разкаже за крал Джордж.

Преди Огъстин да успее да разбере какво става, започнаха да го развеждат из къщата. Не беше виждал толкова претъпкан с вещи дом. Спалня след спалня с по три-четири легла във всяка, всяко от тях с по три-четири дюшека и отгоре допълнително натрупани всевъзможни други неща, така че човек не би могъл да спи на тях. Гардеробите преливаха от дрехи и отгоре имаше картонени кутии, а всичко това трябваше да се свали, разгъне и покаже. Бяха събирали зестра след зестра — поне в течение на три поколения, доколкото можа да разбере. Нищо не се използваше — беше като имане, като злато в банката. Но стъпващите на пръсти притежатели сияеха... тези хора поне несъмнено знаеха какво искат — и го имаха! В гърдите му се надигна съжаление, но той го прегълтна!

Казаха на Огъстин, че наблизо е Дунава, а също и железопътната линия — но бе доста далече от Лориенбург. Гарата била на три километра и наблизавало време за влака, но все пак настояваха да види кравите — само кравите — преди да си тръгне.

Вратата срещу гостната водеше от преддверието право в обора (значи трябваше да види и конете). По-нататък беше разположена кочината (видя и прасетата), а най-накрая стигнаха до кравите —

безброй редици от крави, всичките бяло червеникави. (А какви крави има крал Джордж в Сандрингам? — Откъде, за бога, да знае!) Но кравите в Сандрингам в никакъв случай не бяха по-хубави от тези, нещо повече, при вида на всичките си великолепни крави селянинът едва не литна от радост и Огъстин неволно се заинтересува от тях. Един ратай току-що беше докарал теленцата да сучат — Огъстин трябваше да види как малките глупавички сукалчета сучат не само от своята майка, но и от всички други и как кротко другите майки ги изритват настрана.

Тъкмо когато си тръгваха, една от кравите вдигна глава и подвикна след Огъстин:

— Просто не си знаеш късмета!

Обърна се изненадан, но беше събъркал, там имаше само една крава.

Гостуването му повлия добро, но докато бързаше, отново усети пристъпите на меланхолията, сякаш го бе налегнала морска болест. В такива случаи цветовете избледняваха и краката му почти отказваха да се движат.

Дори в най-добрания случай онова, което го заобикаляше в Германия, никога не му се бе струвало съвсем „действително“ — и в най-дребните имаше нещо чуждо, като в цветен албум. Самият сняг, по който вървеше, беше различен от английския. Онези далечни гори бяха оцветени във „викторианско“ зелено — цвят, подходящ по-скоро за завеси от дамаска, отколкото за дървета; очертанията на гората се открояваха ясно (извън тях нямаше отделни дървета) и все пак бяха безформени, защото произволните им граници като че нямаха никаква връзка с природата или с особеностите на терена. По този начин в пейзажа наоколо (в неговите очи) нямаше нищо от красотата, присъща на почти всеки английски пейзаж (в неговите очи).

Огъстин често подминаваше крайпътни параклиси, дори всяко стопанство имаше своя кукленски параклис навън, с миниатюрна камбанарийка и свод с големината на ракла. Взети заедно и наред с черквите, те създаваха доста страховита картина... Често параклисчетата бяха единствените постройки извън стопанството, ако

не се смяташе някоя дъсчена платформа върху ябълково дърво — за стрелба по лисици.

В действителност едва ли можеха да се нарекат „стопанства“ (защото, разбира се, едно стопанство се състои от струпани едно до друго големи краварници и плевни, и къщичка, сгущена в средата, нали? А тези все приличаха на „къщи“, защото животните живееха вътре, на приземния етаж).

След като пейзажът в различните страни е толкова различен, това вероятно се дължи много малко на природата; природата е само платното, а пейзажът — автопортрет, рисуван от хората, които обитават местността. Но не, почакай! Въщност по-скоро е рисуван от хората, които са живели там, защото рисуването на пейзажа изостава винаги поне с едно поколение (също както онези портрети, които висяха на стената в гостната). Това беше Огъстиновата „Нова“ Германия, но пейзажът тук оставаше непроменен от времето на кайзера или дори от по-рано, докато хората...

В този момент Огъстин се закова на място, защото се сети нещо — нещо толкова очевидно, че защо, за бога, не му беше хрумнало по-рано? *И хората бяха тук отпреди войната.* За да изгради нова постройка, историята използва вече употребяван дървен материал както онези нескопосни следвоенни кокошарници, които хората сковаваха от войнишки бараки и стари сандъци за муниции, целите изписани с „В. М.“ (инициалите на военното министерство) и накичени със странни обковки; щеше да се отвори много работа, ако трябваше да ги свалят. И хората, от които е изградена Нова Германия са едновремешните хора — от тях се е състояла, преди да разрушат сградата, и тях са изтрягнали от развалините й... но биваше ли да се каже, че Нова Германия е „изградена“? Не! Сега-засега те напомняха по-скоро врани, които кръжат в небето, защото дървото с гнездата им е съборено. Един ден ще се настанят...

Когато Огъстин най-сетне стигна до заледеното корито на реката, с изненада установи, че наоколо няма сняг. Вместо това видя лед, вятырът го беше струпал по пътя на неутледни купчини, като счупени стъклца от прозорци, по нивите беше разпръснат пак като изпочупени стъклца. Около дънера на всяко крайпътно дърво имаше нещо като

кръгла масичка от лед, висока около метър; тук човек можеше да си устрои пикник...

Когато се отби в селската Gasthoff^[1] да пийне нещо (въпреки всичко, стигна бързо), обясниха му, че преди седмица Дунав замръзнал. Спряна от преградата, създадена от собствения й ледоход, реката наводнила равнината и водата започнала да замръзва отново, като езеро. Но после под напора на прииждащата вода ледената преграда се разкъсала, нивото спаднало, изоставяйки новия лед, който останал да виси без опора и се начупил. Сега на големи блокове, отломки и парченца той лежеше на километри наоколо и блестеше на слънцето, само ледените „масички“ около дърветата свидетелстваха за височината на разлива.

В средата на селото, на пазара, с дърветата бе станало някакво чудо. Защото по клоните и клонките им бяха покарали бели ледени пера, които искряха на слънцето — приличаха на отрупани с пролетен цвят череши — и при всеки польх на слабия бриз подрънкваха като звънчета.

Пътят към гарата минаваше покрай самата река. Дори и сега тя не беше замръзнала навсякъде — тук-таме, където течението бе най-силно, все още се виждаха петна тъмносива вода; тя димеше на слънцето и самотният лебед, който плаваше неуморно там, оставаше наполовина скрит от изпаренията. Другаде ледът бе замръзнал на купчини. Реката изглеждаше буйна, но абсолютно неподвижна. Огромните ледени блокове се бяха бълскали, катерили един върху друг като разгонени слонове, а после бяха замръзнали на огромни купчини, или пък бяха се образували водовъртещи, преди да застине водата и повърхността бе нагъната като Китайско море. Нито един блок не бе останал на мястото, където е замръзнал, всеки изглеждаше цял, завършен за себе си, но някак не намясто, сякаш частите на мозайка бяха налепени надве-натри, както падне, така че никой вече не можеше да я подреди.

Каква бъркотия! Макар че реката бе застинала неподвижно, тя криеше такава страховита мощ, че човек се плашеше: силата, сътворила всичко това — издигнала нависоко във въздуха блокове, тежащи стотици тонове, и другата, която щеше да се отприщи, когато се стопят. Щом се стопеше, този лед щеше да се понесе с грохот надолу по реката, да смели на късчета всичко по пътя си. Колкото по-

дълго човек наблюдаваше това безмълвие, толкова по-силно ставаше чувството на панически страх... Огъстин мразеше Германия, сега искаше едно — да се махне колкото може по-скоро.

Щом се върне, веднага ще отиде право при Валтер и ще му каже с две думи, че *трябва* да се ожени за Мици, а после — право при Мици и... няма да приема никакъв отказ. Защото не можеше да я остави тук, вече не мислеше за себе си, а само за нея — трябваше да я спаси, да я отведе в Англия (и да направи от нея благоразумна англичанка, като другите).

Щом влакът спря, Огъстин скочи от него. Втурна се нагоре по стръмното. Все още задъхан, потърси веднага Валтер. Но барона (както му казаха) го нямаше. Огъстин затропа яростно с крак, всяка минутка закъснение беше непоносима! Кога ще се върне? Баронът и баронесата ще се върнат най-рано утре... сигурно господинът знае, че днес отвеждат младата баронеса в манастир? Бяха тръгнали по обяд. Не, тя, разбира се, няма да се върне с тях. Но младият барон ще е тук за вечеря; господата ще вечерят сами, добър апетит!

Значи това бе краят! Протестантското възпитание подсказваше на Огъстин, че веднъж погълнал някого, манастирът никога няма да го пусне...

Докато хвърляше нещата си в старата пътна чанта, останала от баща му, почти не виждаше какво прави, приличаше повече на боксьор, който тренира, отколкото на младеж, който си събира багажа.

Къде да отиде сега? Където и да е, където и да е, където и да е! През граница, в която да е страна, в най-близката! Но когато се приближи отново към гардероба, чантата му подвикна:

— Не си знаеш късмета!

Огъстин се обърна изненадан; но бе събркал, там имаше само една чанта.

[1] Кръчма (нем.). — Б.пр. ↑

Издание:

Автор: Ричард Хюз

Заглавие: Лисица на тавана

Преводач: Цветан Петков

Година на превод: 1986

Език, от който е преведено: английски

Издание: първо

Издател: Издателство „Христо Г. Данов“

Град на издателя: Пловдив

Година на издаване: 1986

Тип: роман

Националност: английска

Печатница: Печатница „Димитър Благоев“ — Пловдив

Излязла от печат: 30.VIII.1986

Редактор: Иванка Савова

Художествен редактор: Веселин Христов

Технически редактор: Надежда Балабанова

Художник: Текла Алексиева

Коректор: Стоянка Кръстева; Жанета Желязкова

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/7421>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.